

Strasbourg, 16 February 2016

GRETA(2016)5

Reply from Poland
to the Questionnaire for the evaluation of the implementation
of the Council of Europe Convention on Action against
Trafficking in Human Beings by the Parties

Second evaluation round
(Reply submitted on 8 February 2016)

Introduction

In accordance with Article 38, paragraph 1, of the Convention on Action against Trafficking in Human Beings, GRETA evaluates the implementation of the Convention following a procedure divided into rounds. At the beginning of each round, GRETA selects the specific provisions on which the evaluation procedure is based.

GRETA has decided that the second evaluation round of the Convention will start on 15 May 2014. For the second evaluation round, GRETA has adopted a questionnaire to be sent to all states parties which have undergone the first round of evaluation, following a timetable approved by GRETA. States parties are requested to transmit to GRETA a reply to this questionnaire within five months from the date it was sent.

Following a first round of monitoring, which provided an overview of the implementation of the Convention by each state party, GRETA has decided to examine during the second evaluation round the impact of legislative, policy and practical measures on the prevention of trafficking, the protection of the rights of victims of trafficking, and the prosecution of traffickers. The adoption of a human rights-based approach to action against trafficking in human beings remains at the centre of this new evaluation round. In addition, particular attention is paid to measures taken to address new trends in human trafficking and the vulnerability of children to trafficking. GRETA has selected provisions of the Convention which are mainly related to these issues.

The reply to the questionnaire should be submitted in one of the official languages of the Council of Europe (English and French), and preferably also in the original language. The reply to the questionnaire should contain all the relevant information on the implementation of the Convention since GRETA's first evaluation report. Particular emphasis should be put on the practice and impact of legislative and other measures taken. Where appropriate, in order to avoid unnecessary repetition, the reply may refer to information contained in the report submitted by the national authorities on measures taken to comply with the Committee of the Parties' recommendation concerning the implementation of the proposals made in GRETA's first evaluation report.

States parties should provide copies or extracts of relevant legislation, regulations and case law mentioned in the reply to the questionnaire (as an appendix to the reply). These copies/extracts should be supplied in the original language and, wherever possible, also in one of the official languages of the Council of Europe.

A variety of stakeholders and civil society representatives should be effectively consulted in the preparation of the reply to the questionnaire, to ensure that the information provided is as comprehensive as possible.

A. Follow-up questions

1. Please provide information on developments since GRETA's first evaluation report on your country in the following areas:

- the main forms of trafficking in human beings (THB) and emerging trends observed in your country (for example, any new types or sectors of exploitation, recruitment methods, countries of origin or destination of the victims);

EN

FORMS OF EXPLOITATION:

1. Sexual exploitation - trafficking in human beings (THB) crime in Poland for many years remained strictly related to that one form, perceived by the society. This form of exploitation is still prevailing in Poland, but because of increasing numbers of cases of forced labour it is not the dominant form any longer. However, here you can see the most durable mechanisms, unchanging for many years. This crime is committed only to the detriment of women and girls. Victims are foreigners in Poland (first of all the citizens of Bulgaria, rarely Ukraine and Romania) and Poles abroad and in the country.
2. Forced labour - the number of cases of trafficking for forced labour is growing significantly. During recruitment, victims are misled in regard to working and housing conditions. During work they are not receiving wages or they are receiving less than promised, they are detained in their place of accommodation or placed in premises of standard significantly lower than generally accepted for living conditions, they are deprived of freedom of movement using phones, their conversations being controlled, passports or other documents being taken away. They are also coerced into additional payments that put them in a "spiral of debt". Most cases of the exploitation of Poles for forced labour were recorded in the UK. However, victims are used to working in Poland - affects mainly foreigners, mostly Romanian citizens or nationals of Asian countries, fewer citizens of Ukraine. When it comes to victims of forced labour from Asia it should be noted that in this case Poland is also a country of transit for a destination in Western European countries. In such cases, identification and intervention for the victims becomes extremely difficult because foreigners do not always identify themselves as victims, and their only priority becomes getting to the destination country and taking up promised work. In addition, it should be noted that in cases concerning forced labour, there is the problem of a broad interpretation of operant behaviour of violations of workers' rights through the exploitation of the labour or services of a forced up to the hallmarks of slavery.
3. Forcing to committing minor offences - is a form of exploitation often associated with forced labour. It involves forcing victims to shoplift or pickpocketing. It is also an element of additional pressure on the victim, who - being aware of the action against the law - is less willing to make contact with the investigating authorities.
4. Forced begging - remains visible in the statistics almost exclusively in the context of the exploitation of foreigners in Poland. Among the victims is dominated by Romanians, occasionally citizens of other European countries. Victims are recruited in their towns, in their countries of origin. Recruiters seek out people with visible physical disability, uneducated and in a very difficult financial situation. Families with children are a common target for recruitment. Perpetrators provide transport and accommodation and assistance in obtaining documents. For these services they charge victims creating a debt that constantly expands on current costs. During recruitment victims are often aware of the nature of their work in Poland (e.g. begging) and living conditions. however, they are not expecting a constantly growing debt and the violence that the perpetrators apply to them and their families. Such cases are very difficult to prosecute, and victims - foreigners without the knowledge of the Polish language, intimidated, beaten, helpless - they are not willing to make contact with the investigating authorities.

5. Exploitation to mortgage and social benefits beguilement - may be described as currently the most developing activity of organized crime groups acting in THB area. Such a form of exploitation was identified by prosecution agencies in the last 4 years, nevertheless the extent of cases remain significant. Criminal activity in this regard is dominated by polish criminal groups which simultaneously make profit from existing lacunas in financial and social care systems in such countries like Germany or the UK and abuse difficult financial situation of victims as well as their willingness to join the labour market. Despite the fact that in this particular form of exploitation the victim's sex appear not to have a significance, most of the victims are middle-aged men as in majority of cases the offered employment is of physical character e.g. in building industry or cleaning companies. In certain cases perpetrators decide to ensure transport for whole families, often with many children, in order to further improve beguilement of benefits in a target country for exploitation.
6. Obtaining cells, tissues and organs by violation of the law - is one of the trend in exploitation in THB, namely trafficking in human organs. In 2014 no procedures were initiated with regard to this form of THB, however further monitoring of this phenomenon is planned, including cooperation with National Centre for Organizing and Coordination of Transplantation "Poltransplant" and National Centre for Tissues and Cells Storage.

COUNTRIES OF ORIGIN AND DESTINATION:

1. In the period 2009-2015 National Consulting and Intervention Centre provided support to almost in 57,5% of foreign victims of trafficking and to 42,5% Polish citizens. Among the foreigners, most of the victims came from European countries (Romania, Bulgaria and Ukraine), about 16% were victims from Asian countries, and a few incidents of identification of victims from Africa. Nevertheless, it is worth noting that while the application of European citizens almost from the beginning have been the most numerous group of recorded victims, there are also many cases of exploitation of citizens of Asian countries, especially Vietnam and the Philippines. These cases very sporadic intensified greatly in recent years. In the years 2014 - 2015 47 Vietnamese and 38 Filipinos have signed up to NCIC. This accounted for almost 32,5% of all foreign entries.
2. Polish victims of trafficking are most often identified in the UK, the Netherlands, Germany, France, Belgium, Finland. On the basis of the Police and British services can be argued that the most common form of exploitation are forced labour followed by social benefit or credit frauds.

RECRUITMENT:

1. The vast majority of the victims is recruited in the country of origin, and only a small group remains abroad.
2. The victims at the time of recruitment remain without work. Unemployed (both Poles and foreigners) are a group particularly vulnerable to victimization. Status of the unemployed and the lack of local prospects to change this situation quickly, in addition combined with a family crisis (e.g. illness or domestic violence) are the most common causes of accepting unproven proposals from traffickers.
3. The perpetrators most often exploit two types of victims' needs: the need to improve their material conditions or to engage in emotional relationship. The more often practice for perpetrators is to offer a lucrative job offer (including work in prostitution or begging). Much less frequently the offer includes visiting tourist attraction or is of a matrimonial nature.
4. In most cases, the recruiter is of the same nationality as the future victim. Statistically the recruitment of Poles is mostly done by the other Polish citizens, and among foreigners the recruiters are citizens of Bulgaria, Romania, fewer Ukrainians and Vietnamese.

5. Direct contact with the future victim is the most common method of recruitment used by the perpetrators. Less often recruiters utilise of indirect forms, i.e. by announcing their offers through the media (including electronic media) or by using a recruitment agency. Occasionally at the recruitment stage criminals resort to coercive means such as abduction. The perpetrators are trying to hide their true intentions from a victim for as long as possible.
6. In most cases the recruiter is not previously known to the victim or the acquaintance between the victim and perpetrator appear to be very superficial. However, there are cases in which the recruiter is for the victim a well-known person, e.g. the unmarried partner or close immediate family member.
7. Internet - through advertisements, forums, etc. The published information is very short, it does not contain many details. If the victim is trying to get more information or ask many questions, perpetrators break the contact. An additional form of Internet recruitment are dating sites, which are mainly used to approach women, who are later used in prostitution, marriages or domestic slavery.

NEW TRENDS:

1. In 2015 there was a significant increase in the number of trafficking victims of Vietnamese citizenship. According to statistics gathered by the National Consulting and Intervention Centre, while in 2013 there were 14 Vietnamese (6.3%) under care, whereas in 2015 (to 20.12) there were 37 (17%) victims.
2. In 2015 an increase of returns of Polish victims of trafficking in human beings from UK to Poland was noted. This is probably the result of a new policy of the United Kingdom associated with the entry of Modern Slavery Act into force and, thus, more an increase in the numbers of victims falling under the UK national referral mechanism.
3. Identification of cases of domestic slavery concerning foreign victims to Poland - domestic slavery is a kind of forced labour, but is much harder disclose due to the fact that exploitation takes place in private households. Victims are misled regarding pay and working conditions. They are promised employment as a housekeeper or a babysitter. In fact, on arrival, they completely lose their freedom of movement and contact with the outside world. They do not receive salaries, and they are treated as slaves. In 2011-2014, the NCIC reported 5 cases of domestic slavery. The victims were women from Sri Lanka, the Philippines, Morocco and Kenya. Due to cultural and language differences these people were completely dependent on the perpetrators before they were released.

PL

FORMY WYKORZYSTANIA:

1. Eksploatacja seksualna - przestępstwo handlu ludźmi w Polsce przez wiele lat związane było niemal wyłącznie z tą formą wykorzystania, najbardziej dostrzegalną społecznie. Obecnie przypadki eksploatacji seksualnej nadal są licznie ujawniane, lecz z uwagi na masowe zgłoszenia wykorzystania do pracy przymusowej, nie stanowią już dominującego trendu w obrazie zjawiska handlu ludźmi. Niemniej, dostrzec tu można najwięcej trwałych mechanizmów, niezmiennych od wielu lat. Przestępstwo to popełniane jest wyłącznie na szkodę kobiet i dziewcząt. Ofiarami padają cudzoziemki w Polsce (przede wszystkim obywatelki Bułgarii, rzadziej Ukrainy i Rumunii), jak i Polki za granicą oraz w kraju.
2. Praca przymusowa – liczba przypadków handlu ludźmi do pracy przymusowej zdecydowanie wzrasta. Na etapie werbunku ofiary są wprowadzane w błąd co do warunków pracy i zakwaterowania. W trakcie wykonywania pracy nie otrzymują wynagrodzenia lub otrzymują wynagrodzenie mniejsze niż obiecane, są przetrzymywane w miejscu zamieszkania, umieszczane w miejscach zakwaterowania, których standard znacznie odbiega od powszechnie przyjętych norm, mają ograniczoną swobodę poruszania się, możliwość korzystania z telefonów, ich rozmowy są kontrolowane, odbiera się im paszporty lub inne dokumenty oraz zmusza do wnoszenia opłat, powodujących spiralę długu.

Najwięcej przypadków wykorzystania Polaków do pracy przymusowej odnotowano na terenie Wielkiej Brytanii. Jednak ofiary są wykorzystywane do pracy również w Polsce – dotyczy to przede wszystkim cudzoziemców, najczęściej obywateli Rumunii, lub obywateli państw azjatyckich, rzadziej obywateli Ukrainy. Jeśli chodzi o ofiary pracy przymusowej pochodzące z Azji to należy zauważyć, że Polska w tym przypadku stanowi także kraj tranzytowy, a docelowym są państwa Europy Zachodniej. W takich przypadkach identyfikacja i interwencja na rzecz ofiar staje się niezwykle trudna, gdyż cudzoziemcy nie zawsze utożsamiają się ze statusem pokrzywdzonego, a ich jedynym priorytetem staje się dotarcie do kraju docelowego i obiecaniej pracy. Ponadto, podkreślić należy, że w sprawach dotyczących pracy przymusowej istnieje problem szerokiej interpretacji zachowań sprawczych od naruszenia praw pracowniczych poprzez wyzysk do pracy lub usług o charakterze przymusowym po znamiona niewolnictwa.

3. Zmuszanie do drobnych przestępstw – jest formą wykorzystania często związaną z wykorzystaniem do pracy. Polega na zmuszaniu ofiar do dokonywania drobnych kradzieży w sklepach, czy kradzieży kieszonkowych. Stanowi to także element dodatkowego nacisku na ofiarę, która – mając świadomość działania wbrew prawu – jest mniej chętna do nawiązania kontaktu z organami śledczymi.
4. Zmuszanie do żebrania - pozostaje widoczne w statystykach niemal wyłącznie w kontekście wykorzystywania cudzoziemców w Polsce. Wśród pokrzywdzonych dominują obywatele Rumunii, sporadycznie obywatele innych krajów europejskich. Ofiary są rekrutowane w swoich miejscowościach, w krajach pochodzenia. Rekruci wyszukują osoby z widocznym kalectwem fizycznym, niewykształcone i w bardzo trudnej sytuacji materialnej. Niejednokrotnie werbowane są całe rodziny wraz z dziećmi. Sprawcy zapewniają transport i zakwaterowanie oraz pomoc w uzyskaniu dokumentów. Za te usługi naliczają ofiarom dług, który stale powiększa się o bieżące koszty. Ofiary żebractwa często są świadome formy zarobkowania w Polsce tj. żebrania, nie przewidują jednak stale rosnącego długu oraz przemocy, jaką sprawcy stosują wobec nich i ich rodzin. Takie przypadki są bardzo trudne do prowadzenia postępowania, a ofiary – obcokrajowcy, bez znajomości języka polskiego, zastraszeni, bici, bezradni – nie są chętni do nawiązania kontaktu z organami śledczymi.
5. Wykorzystywanie do wyludzania kredytów i świadczeń socjalnych - jest najdynamiczniej rozwijającą się metodą działań zorganizowanych grup przestępczych zajmujących się procederem handlu ludźmi. Forma tego typu wykorzystania zidentyfikowana została przez organy ścigania w ostatnich czterech latach, a skala pojawiających się przypadków jest znacząca. Działalność przestępcza w tym zakresie zdominowana została przez polskie grupy przestępcze, wykorzystujące z jednej strony luki w działaniu systemów finansowych i opieki społecznej państw takich jak Niemcy czy Wielka Brytania, z drugiej zaś trudną sytuację materialną osób pokrzywdzonych i chęcią podjęcia przez nich pracy. Jakkolwiek w tej formie wykorzystania płeć i wiek pokrzywdzonych wydaje się nie mieć szczególnego znaczenia, większość ofiar to mężczyźni, zwykle w średnim wieku, bowiem większości zwербowanych w Polsce obiecywane jest podjęcie pracy głównie fizycznej, np. w sektorze budowlanym czy w firmach sprzątających. Zdarza się, że sprawcy decydują się na transport całych rodzin, często wielodzietnych, ponieważ umożliwia to wyludzenie dodatkowych świadczeń w kraju docelowej eksploatacji.
6. Pozyskiwanie komórek, tkanek i narządów wbrew przepisom – jest jedną z form wykorzystania człowieka w handlu ludźmi. W okresie 2013-2015 w Polsce prowadzono jedno postępowanie (w 2013r.) o tę formę handlu ludźmi. Policja planuje jednak dalsze monitorowanie zjawiska, a także współpracę z Centrum Organizacyjno-Koordynacyjnym ds. Transplantacji „Poltransplant” oraz Krajowym Centrum Bankowania Tkanek i Komórek.

KRAJE POCHODZENIA I DOCELOWE:

1. W okresie 2009 - 2015 Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne udzieliło wsparcia prawie w 57,5% cudzoziemskim ofiarom handlu ludźmi i w 42,5% obywatelom Polski. Wśród cudzoziemców najwięcej ofiar pochodziło z krajów europejskich (Rumunii, Bułgarii oraz Ukrainy), ok 16% stanowiły ofiary państw azjatyckich, a wciąż sporadycznie zdarzały się przypadki identyfikacji ofiar afrykańskich. Niemniej warto zauważyć, że o ile zgłoszenia obywateli państw europejskich niemal od początku są najliczniejsze, o tyle przypadki wykorzystywania obywateli państw azjatyckich, zwłaszcza z Wietnamu i Filipin, początkowo bardzo sporadyczne znacznie zintensyfikowały się na przestrzeni ostatnich lat. W latach 2014 - 2015 do KCIK zgłosiło się 47 Wietnamczyków i 38 Filipińczyków co stanowiło prawie 32,5% wszystkich cudzoziemskich zgłoszeń.
2. Polskie ofiary handlu ludźmi są najczęściej identyfikowane w Wielkiej Brytanii, Holandii, Niemczech, Francji, Belgii, Finlandii. Na podstawie danych Policji oraz służb brytyjskich, można postawić tezę, że najczęściej występującą formą wykorzystania jest praca przymusowa, a następnie wyłudzenia.

REKRUTACJA:

1. Zdecydowana większość ofiar w momencie rekrutacji przebywa w kraju pochodzenia, a tylko niewielka grupa pozostaje na emigracji.
2. Ofiary w chwili rekrutacji pozostają bez pracy. Bezrobotni (zarówno Polacy, jak i cudzoziemcy) to grupa szczególnie podatna na wiktyimizację. Status bezrobotnego i brak lokalnych perspektyw na szybką zmianę tej sytuacji w dodatku połączony z kryzysem rodzinnym (np., chorobą lub przemocą domową) są najczęstszymi przyczynami przyjmowania niesprawdzonych propozycji od handlarzy.
3. Sprawcy najczęściej wykorzystują dwa rodzaje potrzeb ofiar: poprawę warunków materialnych lub budowanie związku emocjonalnego. Niemniej zdecydowanie częściej rekruterzy proponują intratną finansowo ofertę pracy (w tym pracę w prostytutce lub żebranie), a zdecydowanie rzadziej oferta zawiera atrakcje turystyczne lub ma charakter matrymonialny.
4. W większości przypadków rekruter jest tego samego obywatelstwa, co przyszła ofiara. Statystycznie werbunkiem Polaków najczęściej zajmują się obywatele Polski, zaś wśród cudzoziemców rekruterami są obywatele Bułgarii, Rumunii, rzadziej Ukraińcy i Wietnamczycy.
5. Kontakt bezpośredni z przyszłą ofiarą to najczęstsza metoda werbunku stosowana przez sprawców. Zdecydowanie rzadziej rekruterzy korzystają z form pośrednich tj. poprzez ogłaszanie swoich ofert za pośrednictwem mediów (w tym mediów elektronicznych) bądź poprzez wykorzystywanie agencji pośrednictwa pracy. Sporadycznie na etapie rekrutacji przestępcy sięgają po rozwiązania siłowe np. uprowadzenia. Sprawcy starają się bowiem jak najdłużej ukryć przed ofiarą swoje przestępcze zamiary.
6. Statystycznie werbownik pozostaje dla ofiary obcą osobą lub znajomość pomiędzy ofiarą a sprawcą wydają się być bardzo powierzchowna. Zdarzają się jednak przypadki, w których rekruter jest dla ofiary dobrze znaną osobą np. konkubentem czy najbliższym członkiem rodziny.
7. Internet - poprzez ogłoszenia, fora, itp. informacja jest bardzo krótka, nie zawiera szczegółów. Jeśli ofiara próbuje uzyskać więcej informacji lub zadaje wiele pytań, kontakt jest zerwany. Dodatkową formą wykorzystania Internetu są portale randkowe, w których są rekrutowane są głównie kobiety, wykorzystywane następnie do prostytutki, fikcyjnych małżeństw lub niewoli domowej.

NOWE TRENDY:

1. W 2015r. znaczący był wzrost liczby ofiar handlu ludźmi obywatelstwa wietnamskiego. Według danych Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego, o ile w 2013r. opieką objęto 14 Wietnamczyków (6,3%), o tyle w 2015r. (do 20.12) było to 37 (17%) ofiar.

2. W 2015r. zanotowaliśmy wzrost powrotów ofiar handlu ludźmi, wykorzystanych w Wielkiej Brytanii do Polski. Prawdopodobnie jest to wynikiem nowej polityki Wielkiej Brytanii, związanej z wejściem w życie ustawy *Modern Slavery Act* i, co za tym idzie, objęciem mechanizmem referencyjnym większej liczby ofiar.
3. Identyfikacja przypadków niewolnictwa domowego wśród cudzoziemek na terytorium Polski; Niewolnictwo domowe stanowi rodzaj pracy przymusowej, niemniej znacznie trudniej ujawniany z uwagi na fakt, że proceder ma miejsce w prywatnych gospodarstwach domowych. Ofiary są wprowadzane w błąd odnośnie warunków pracy i płacy. Obiecywane jest im zatrudnienie w charakterze gospodyni domowej lub opiekunki do dzieci. Faktycznie zaś osoby te, po przybyciu na miejsce, zupełnie tracą swobodę poruszania się i kontaktowania ze światem zewnętrznym. Nie otrzymują wynagrodzenia, a pracodawcy traktują je jak przedmiot własności. W latach 2011-2014 do KCIK zgłoszono 5 przypadków niewolnictwa domowego. Ofiarami były kobiety pochodzące ze Sri Lanki, Filipin, Maroka i Kenii. Z uwagi na różnice kulturowe i językowe osoby te do momentu uwolnienia były zupełnie zależne od sprawców.

- any changes in your country's laws and regulations relevant to action against THB;

EN

1. The Act of 12 December 2013 on Foreigners, entered into force 01.05.2014r. - The Act introduced significant changes with regard to the legalization of stay of foreigners - victims of human trafficking, mainly in the implementation of the institution "reflection period". Under the new rules in the context of reflection period the victim receives a certificate confirming the presumption that s/he is a victim of human trafficking valid for a period of 3 months (or four months in the case of minors), under which its stay on Polish territory shall be considered legal. The certificate is issued by the law enforcement agency, i.e. Police, Border Guard or the prosecutor responsible for identification. This document, in addition to the legalization of stay, entitles the victim, among others, to protection from undergoing the procedure of forced return to their country of origin, exemptions from a guarded center or a detention center for foreigners, receiving a Polish identity document, assisted voluntary return, receiving assistance benefits in the community, and to support of the National Consulting and Intervention Centre (NCIC).

The law also extended the possible validity of a residence permit granted to a victim who cooperates with LEAs up to 3 years, and has also introduced a possibility for a victim to apply for a permanent residence permit. The victim of human trafficking also has the statutory possibility of applying for Polish identity document (if it does not possess a travel document and cannot in any way otherwise confirm their identity) and to assistance in a voluntary return. (details on procedures in paragraphs 39-41).

The changes are in line with European Union regulations, primarily the provisions of the Council Directive 2004/81/ EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to nationals of third countries who are victims of human trafficking or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities and the Directive of the European Parliament and the Council 2011/36 / EU of 5 April 2011.

2. The Act of 28 November 2014 on the protection and assistance for victims and witnesses, entered into force 07.04.2015r. The Act comprehensively regulates issues related to the protection of victims and witnesses whose lives and health are at risk in order to protect them from intimidation and retaliation, to ensure their proper participation in the proceedings and to prevent secondary victimization. For this purpose, the Act introduces new measures of protection and assistance in three categories:
 - protection for the duration of legal proceedings,
 - personal protection,
 - aid for the relocation.

In addition, the Act introduces two mechanisms associated with the above mentioned measures. The first of these consists of coordinators for protection and assistance to victims and witnesses who are active in the Police. The second mechanism aims at facilitation access to psychological help for victims, witnesses or persons their loved ones, who have identified mental health risk.

The Act of 28 November 2014. the protection and assistance for victims and witnesses also amended the Code of Criminal Procedure in parts concerning the protection of victims and witnesses in the preparatory proceedings:

- increases the scope of victim data anonymisation,
- allows for the participation of the person indicated by the victim in proceeding's activities,
- extends the information presented to the victim about his/her rights, among others, the right to an interpreter, as well as the possibility of filing a damage claim by the defendant or obtaining state compensation, access to legal aid, the available means of protection and assistance and about organizations supporting the victims and the possibility of reimbursement of expenses incurred in connection with participation in the proceeding.

It has also expanded the scope of use of telecommunications devices for the hearing of witnesses, e.g. In a situation with a feared that the presence of the accused could act embarrassingly on the testimony of a witness. Until now hearing via video conference was intended only as a way of examining a witness at a distance and way of questioning the anonymous witness.

The Act also introduced other means of protection in the form of a European protection order to the Polish legal system.

The Act implements the Directive of the European Parliament and of the Council 2012/29 / EU of 25 October 2012. Establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims, and replacing Council Framework Decision 2001/220 / JHA and Directive of the European Parliament and of the Council 2011 / 99 / EU of 13 December 2011. on the European protection order.

3. The Act of 13 June 2013 amending the Act - the Penal Code and the Act - Code of Criminal Procedure as well as the Minister of Justice's ordinance of 18 December 2013 on how to prepare interrogation in the manner specified in article 185a-185c of the Penal Code entered into force in 2014.

Changes in the above-mentioned regulations are the result of implementation of the provisions of the Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, replacing Council Framework Decision 2001/220 /JHA.

4. Law amending the Law on State Compensation, Law - Code of Civil Procedure and the Law on court fees in civil matters was adopted on 5 August 2015. The law has been in force as from 12 January 2016.

The main changes concern:

- broadening the personal scope of the right to compensation due to resignation from the condition of nationality of a victim and replacing it with the condition of the victim's place of residence. According to the amended law a compensation can be granted if the offence was committed on the territory of Poland or other UE country against a person having place of residence in Poland or other UE Member State,
- broadening the objective scope of the right to compensation due to the possibility to receive the compensation even if the perpetrator cannot be held criminally liable,
- making the procedure for claiming compensation more friendly (simplification of requirements, clarification of terms and facilitation of the procedure).

5. Act of 27 September 2013 on the amendment of the Law – Code of Criminal Procedure and certain other laws introduced some changes regarding:
 - simplification of conditions for financial performance (financial benefit other than damages and compensation) and extension of the grounds for financial performance (it is adjudicated when it is considerably difficult to grant the damages or compensation). The amended article 46 of the Penal Code¹ lifts the requirement of certain body injury for granting financial performance),
 - repealing the possibility to claim civil damages during criminal proceedings (provisions of Article 62-70 of the Code for Criminal Procedure were repealed). This amendment does not, however, deprive the victim of the possibility to lodge civil action for damages in civil proceedings based on general rules (Article 46 Penal Code and Article 415 § 2 Code of Criminal Procedure²),
 - information to the victims on their procedural rights (amendment came into force on 2.06.2014). Changes consist in introduction of a Letter of Rights concerning the rights of the parties, including victims (victims had received only oral instructions till June 2014).
6. New procedures for the employment of private domestic workers in private households of members of diplomatic missions, consular posts and representations of international organisations - developed and introduced on 1 April 2014 by the Ministry of Foreign Affairs, following OSCE recommendations regarding prevention of domestic servitude of private domestic workers in foreign diplomatic households. Diplomats, who intend to employ a domestic worker, have to sign a contract with them in order to ensure the worker's protection at least to the extent specified in the Labour Code, including remuneration equal or higher than the minimum wage in the Republic of Poland, payment of health and social insurance contributions, provision of health care and transfer of remuneration to the domestic worker's bank account.
Prior their arrival in Poland the domestic workers are informed on their rights and obligation in the Republic of Poland by a consul, and then, at least once a year, they attend face-to-face meeting with an employee of the MFA Diplomatic Protocol. It is an opportunity for them to inform on their working conditions in Poland. The MFA Diplomatic Protocol also provides them with necessary support in case of violation of their employees' rights.
7. The ordinance, regulating the functioning of public prosecutors' offices – amended in the way, which points Regional Prosecutor's Offices and Appellate Prosecutor's Offices to conduct the THB proceedings.

PL

1. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013r. o cudzoziemcach, weszła w życie 01.05.2014r. - Ustawa wprowadziła istotne zmiany w odniesieniu do kwestii legalizacji pobytu cudzoziemców - ofiar handlu ludźmi, przede wszystkim w zakresie wdrażania instytucji „czasu na zastanowienie”. Zgodnie z nowymi przepisami w ramach czasu na zastanowienie ofiara otrzymuje zaświadczenie potwierdzające domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi ważne na okres 3 miesięcy (lub 4 miesięcy w przypadku małoletnich), na podstawie którego jej pobyt na terytorium Polski uważa się za legalny. Zaświadczenie wydaje cudzoziemcowi organ identyfikujący tj. Policja, Straż Graniczna lub prokurator.

¹ Article 46. § 1. In the event of sentencing and at a motion of the injured or another authorised person, the court awards, based on the provisions of civil law, an obligation to pay damages in whole or in part or compensation for the suffered harm; provisions of civil law on the possibility of adjudicating pension are not applicable.

§ 2. If adjudicating the obligation provided for in § 1 is considerably difficult, the court may, instead of the obligation, adjudicate financial performance up to 200 000 PLN to the injured, and, in case of his/her death as a result of an offence committed by the sentenced, the court may adjudicate financial performance to the close person, whose living conditions have been considerably deteriorated as a result of an offence. In case where there is more than one such entitled person, financial performance is awarded to each of them.

§ 3. Adjudicating damages or compensation on the basis of § 1 or financial performance on the basis of § 2 does not exclude claiming the remaining parts of these benefits within civil proceedings.

² Art. 115 § 2. When the adjudicated damages, compensation or financial performance to the injured do not cover the entire damage or do not adequately compensate or does not constitute the whole financial performance, the injured person may sue for additional benefits in civil proceedings.

Dokument ten, oprócz legalizacji pobytu, uprawnia ofiarę m.in. do: ochrony przed przymusowym powrotem do kraju pochodzenia, zwolnienia ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców, wydania polskiego dokumentu tożsamości, pomocy w dobrowolnym powrocie, otrzymania świadczeń z pomocy w społecznej oraz do pomocy Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego (KCIK).

Ponadto ustawa wydłużyła ważność zezwolenia pobytowego, udzielanego ofiarom handlu ludźmi w związku z podjętą przez nie współpracą z 6 miesięcy do 3 lat, a także wprowadziła możliwość wnioskowania przez ofiarę handlu ludźmi o zezwolenie na pobyt stały. Ofiara handlu ludźmi ma również ustawową możliwość ubiegania się o polski dokument tożsamości (w przypadku gdy nie posiada dokumentu podróży i nie może w żaden sposób inaczej potwierdzić swojej tożsamości) oraz o pomoc w dobrowolnym powrocie. (szczegóły nt. procedur w punktach 39-41).

Zmiany są zgodne z regulacjami Unii Europejskiej, przede wszystkim z zapisami Dyrektywy Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami oraz Dyrektywy Parlamentu Europejskiego oraz Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW

2. Ustawa z dnia 28 listopada 2014r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, weszła w życie 07.04.2015r. Ustawa kompleksowo reguluje kwestie związane z ochroną pokrzywdzonych i świadków, których życie i zdrowie są zagrożone w celu uchronienia ich przed zastraszeniem i odwetem oraz zapewnienia im prawidłowego uczestnictwa w postępowaniu i uniknięcia wtórnej wiktymizacji. W tym celu ustawa wprowadza nowe środki ochrony i pomocy w trzech kategoriach:

- ochrony na czas czynności procesowych,
- ochrony osobistej,
- pomocy w zakresie zmiany miejsca pobytu.

Ponadto, ustawa wprowadza dwa mechanizmy towarzyszące ww. systemowi środków ochrony i pomocy. Pierwszy z nich polega na powołaniu instytucji koordynatorów do spraw ochrony i pomocy pokrzywdzonego i świadka, którzy działają w Policji. Drugi mechanizm natomiast ma na celu ułatwienie dostępu do pomocy psychologicznej dla pokrzywdzonych, świadków lub osób im najbliższych, u których zidentyfikowano zagrożenie dla zdrowia psychicznego.

Ustawa z dnia 28 listopada 2014r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka wprowadziła również zmiany do Kodeksu Postępowania Karnego w zakresie ochrony pokrzywdzonego i świadka w postępowaniu przygotowawczym:

- zwiększa zakres anonimizacji danych pokrzywdzonych,
- umożliwia udział osoby wskazanej przez pokrzywdzonego w czynnościach,
- rozszerza zakres pouczenia pokrzywdzonego o przysługujących mu prawach m.in. do tłumacza, a także o możliwościach naprawienia szkody przez oskarżonego lub uzyskania kompensaty państwowej, dostępie do pomocy prawnej, dostępnych środków ochrony i pomocy oraz o organizacjach wsparcia pokrzywdzonych i możliwości zwrotu kosztów poniesionych w związku z udziałem w postępowaniu.

Został również rozszerzony zakres wykorzystania urządzeń telekomunikacyjnych do przesłuchania świadków np. w sytuacji, gdy należy się obawiać, że obecność oskarżonego mogłaby działać krępująco na zeznania świadka. Do tej pory przesłuchanie w formie wideokonferencji przewidziane było wyłącznie jako sposób przesłuchania świadka na odległość oraz sposób przesłuchania świadka anonimowego.

Ustawa wprowadziła także do polskiego porządku prawnego kolejny środek ochrony w postaci europejskiego nakazu ochrony.

Ustawa stanowi implementację dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW oraz dyrektywy Parlamentu

Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony.

3. Ustawa z dnia 13 czerwca 2013r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego weszły w życie w 2014 roku (więcej w punkcie 10i).

Powyższe zmiany są wynikiem wdrożenia postanowień dyrektywy Parlamentu Europejskiego 2012/29/UE z dnia 25 października 2012r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.

4. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015r. o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Ustawa wchodzi w życie 12 stycznia 2016r. (szczegóły w punkcie 42).

Główne zmiany w ustawie polegają na:

- poszerzeniu zakresu podmiotowego poprzez rezygnację z przesłanki obywatelstwa pokrzywdzonego na rzecz przesłanki jego miejsca stałego pobytu. Wg znowelizowanej ustawy kompensata przysługiwać będzie, gdy czyn zabroniony popełniony został na terytorium Polski lub innego państwa UE na szkodę osoby mającej miejsce stałego pobytu w Polsce lub w innym państwie UE;
 - poszerzeniu zakresu przedmiotowego poprzez wprowadzenie możliwości uzyskania kompensaty nawet wówczas, gdy sprawca czynu nie będzie mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej;
 - ułatwieniu dochodzenia kompensaty poprzez dookreślenie stosowanych w niej pojęć oraz uproszczenie procedury.
5. Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw wprowadziła zmiany w zakresie dotyczącym odszkodowania i zadośćuczynienia w toku postępowania karnego (zmiana weszła w życie 1 lipca 2015r.). Zmiany te polegają na:
- doprecyzowaniu warunków i rozszerzeniu przypadków (poprzez rezygnację z wymogu wystąpienia określonych skutków przestępstwa) orzeczenia nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, gdy nie jest możliwe przyznanie mu odszkodowania lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (art. 46 kodeksu karnego),
 - uchyleniu możliwości wystąpienia z powództwem cywilnym w toku postępowania karnego (uchylenie przepisów art. 62-70 kodeksu postępowania karnego). Zmiana ta nie pozbawia jednak pokrzywdzonego możliwości dochodzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia w postępowaniu cywilnym na zasadach ogólnych (art. art. 46 i art. 415 kodeksu postępowania karnego),
 - wprowadzeniu pisemnego pouczenia dla stron postępowania, w tym pokrzywdzonego o przysługujących mu prawach (zmiana weszła w życie 2 czerwca 2014 r., do tego czasu pokrzywdzeni otrzymywali informację ustną w tym zakresie)

6. Nowe procedury zatrudniania pomocy domowych przez członków misji dyplomatycznych zostały opracowane i wdrożone w 2014r. przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, zgodnie z zaleceniami OBWE, dotyczącymi zapobiegania przypadkom pracy niewolniczej prywatnych pomocy domowych, zatrudnianych przez obcych dyplomatów urzędów konsularnych i przedstawicielstw organizacji międzynarodowych. Dyplomaci, zamierzający zatrudnić pomoc domową muszą podpisać z nią umowę, która ma zagwarantować ochronę pracownika nie mniejszą niż wynikająca z Kodeksu Pracy, w tym wynagrodzenie równe lub większe niż minimalna płaca w RP, uiszczać składki na ubezpieczenia zdrowotne i społeczne, zapewnić opiekę lekarską, przelewać wynagrodzenie na konto bankowe zatrudnionej pomocy domowej.

Pomoce domowe otrzymują już przed przyjazdem do Polski informacje o swoich prawach i obowiązkach w RP od konsula, a następnie przynajmniej raz w roku spotykają się bezpośrednio z

pracownikiem Protokołu Dyplomatycznego MSZ. Mają wówczas możliwość przekazania informacji na temat warunków pracy w Polsce oraz uzyskać wiedzę na temat możliwości otrzymania niezbędnego wsparcia w przypadku naruszania ich praw pracowniczych.

7. Zmiany w regulaminie wewnętrznym urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Dotyczy tzw. właściwości rzeczowej do prowadzenia postępowań o handel ludźmi – są to Prokuratury Okręgowe i Prokuratury Apelacyjne, a zatem drugi i trzeci szczebel w strukturze.
 - the institutional framework for action against THB, in particular: any changes in respect of the composition and functions of the bodies responsible for co-ordinating national action against THB, the involvement of NGOs in co-ordinating bodies, the entities specialised in the fight against THB, and the establishment of a national rapporteur or other mechanism for monitoring the implementation of anti-trafficking strategies, policies and activities;

EN

1. The Committee for Combating and Preventing Trafficking in Human Beings - operates since 2004, chaired by Secretary of State in the Ministry of Interior and Administration. The Unit consists of representatives of various governmental bodies, international organizations and NGOs. Its composition and tasks were described in details in the First Evaluation Round Report.

2. Regional units for THB in every voivodship - in the second half of 2014 actions were taken in order to constitute such units (including Offices of the Voivode, the Police, the Border Guard, Labour Inspectorate, local and regional authorities and NGOs' representatives).

Currently, units against Trafficking in Human Beings exist in all 16 voivodship in Poland.

3. Polish Nationwide Network of the NGOs Against Trafficking In Human Beings – is being created in the framework of Norwegian Funds project run by the Foundation against Trafficking in Human Beings and Slavery – La Strada. The project was initiated in mid-2014 with the aim to create a national network of organizations providing support for prevention and combatting THB. It also aims at enhancing quality and effectiveness activities taken by NGOs acting in THB. The network covers all Polish regions. The institutional cooperation model should allow to enhance regional organizations' potential, exchange of information, improve effectiveness of actions undertaken and cooperate with relevant state authorities.

The project envisages creation of a network, its development and building potential. Ultimately it shall encompass 28 organizations. Project partners are as follows: Nobody's Children Foundation (Warsaw), Halina Nieć's Legal Assistance Centre (Krakow), "Po-moc" – Mary's the Virgin Association for women and children (Katowice), Association for Social and Legal Education "Ius et Ratio" (Szczecin).

So far the network comprises of 19 NGOs, at least one in each voivodship.

4. The Unit against Trafficking in Human Beings – remains within the Migration Policy Department of the Ministry of Interior and Administration and currently comprises of five staff members (four persons in 2013).
5. The Unit for Combating Trafficking in Human Beings in the Department for Criminal Service in the National Police Headquarters – was established in January 2014 by the decision of the Commander-in-Chief of Police. The Unit's responsibilities are to monitor, coordinate and support activities in the area of combating trafficking in human beings and paedophilia carried out by other organisational units of Police with more numerous personnel. The Unit counts 11 staff members, started with 5. In regional Police headquarters and Metropolitan Police Headquarters, Units for Combating Trafficking in Human Beings still operate as previously, but also with more staff – 61 from 48 people in total. What means the number of personnel dealing with THB issues in Police has grew significantly (72 in 2014 from 53 in 2013).

6. The National Rapporteur on Trafficking in Human Beings – in Poland, there is an ongoing discussion in Poland on the need for appointment of the National Rapporteur. This discussion was initiated by the Human Trafficking Studies Centre of the University of Warsaw, organizer of the first “round table” debate on the plausibility and grounds for appointing the National Rapporteur on the 1st of December 2014 and the summary conference on the project “Filling the gaps in the system of combating human trafficking in Poland - FIGAS” on the 9th March 2015, which was devoted mainly to the possibility of appointment of the National Rapporteur.

In the course of the debate, both representatives of government and non-governmental organizations have expressed doubts about the legitimacy of the appointment of National Rapporteurs institution in Poland.

For now the Ministry of Interior and Administration (Unit Against Trafficking in Human Beings in Migration Policy Department) acts as the equivalent mechanism for the National Rapporteur and is part of the Informal Network of National Rapporteurs and Equivalent Mechanisms of the EU member states.

PL

1. Zespół do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi - funkcjonuje od 2004r. Przewodniczy mu Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele podmiotów administracji rządowej, organizacji międzynarodowych i organizacji pozarządowych. Jego skład i zasady funkcjonowania zostały opisane w pierwszym raporcie ewaluacyjnym.
2. Wojewódzkie zespoły ds. handlu ludźmi - w drugiej połowie 2014r. zintensyfikowano działania, zmierzające do powołania zespołów, z udziałem przedstawicieli urzędów wojewódzkich, Policji, Straży Granicznej, inspekcji pracy, władz samorządowych oraz organizacji pozarządowych.
Obecnie, zespoły ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi istnieją we wszystkich 16 województwach.
3. Ogólnopolska Sieć Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi – tworzona w ramach projektu, współfinansowanego z Funduszy Norweskich przez Fundację przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada. Celem projektu, zainicjowanego w połowie 2014r, jest utworzenie ogólnopolskiej sieci organizacji wspierających zapobieganie oraz zwalczanie handlu ludźmi. Projekt ma również na celu poprawę jakości i efektywności pracy organizacji pozarządowych, zajmujących się przeciwdziałaniem handlowi ludźmi. Działalnością Sieci mają być objęte wszystkie województwa w Polsce. Utworzenie zinstytucjonalizowanego modelu współpracy ma pozwolić na wzmocnienie potencjału organizacji regionalnych, wymianę informacji, poprawę skuteczności działania i współdziałania z organami administracji państwowej.
W projekcie zaplanowano stworzenie Sieci, jej rozwijanie i budowanie potencjału. Docelowo w Sieci znajdzie się 28 organizacji. Partnerami w tym projekcie są: Fundacja Dzieci Niczyje z Warszawy, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej z Warszawy, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć z Krakowa, Stowarzyszenie „Po-moc” dla kobiet i dzieci im. Marii Niepokalanej z Katowic, Stowarzyszenie Edukacji Społecznej i Prawnej „Ius et Ratio” ze Szczecina.
Obecnie Sieć liczy 19 organizacji pozarządowych, co najmniej po jednej w każdym województwie.
4. Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi pozostaje w Departamencie Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji i liczy obecnie 5 osób (4 osoby w 2013r.).
5. Wydział dw. z Handlem Ludźmi w Biurze Służby Kryminalnej w Komendzie Głównej Policji – powołany w styczniu 2014r., decyzją Komendanta Głównego Policji. Zadaniem Wydziału jest monitorowanie, koordynowanie i wspieranie działań, zwalczających handel ludźmi i pedofilię, realizowanych przez inne jednostki organizacyjne Policji. W Wydziale pracuje obecnie 11 osób, co stanowi istotny wzrost w stosunku do początkowych 5.

W komendach wojewódzkich Policji i Komendzie Stołecznej Policji, wydziały dw. z handlem ludźmi funkcjonują jak dotychczas, jednak zwiększona została liczba pracowników, zajmujących się tym tematem – z 48 do 61 osób. Oznacza to, że obecnie liczba pracowników, etatowo zajmujących się problematyką handlu ludźmi w Policji znacznie wzrosła (z 53 osób w 2013r. do 72 – w 2014r.)

6. Krajowy Sprawozdawca ds. Handlu Ludźmi - zgodnie z Krajowym Planem Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013-2015 (punkt V 5), toczy się w Polsce dyskusja o potrzebie powołania niezależnego Sprawozdawcy Krajowego. Została ona zainicjowana przez Ośrodek Badań Handlu Ludźmi Uniwersytetu Warszawskiego, organizatora pierwszej debaty „okrągłego stołu” (01.12.2014r.) nt. możliwości i podstaw powołania Krajowego Sprawozdawcy, a także konferencji, podsumowującej projekt „Filling the gaps in the system of combating human trafficking in Poland - FIGAS” (09.03.2015r.), która została głównie poświęcona możliwości powołania Krajowego Sprawozdawcy.

W toku debaty zarówno przedstawiciele administracji rządowej, jak i organizacji pozarządowych wyrazili wątpliwości co do zasadności powoływania instytucji Krajowego Sprawozdawcy w Polsce.

Obecnie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi w Departamencie Polityki Migracyjnej) pełni funkcję mechanizmu ekwiwalentnego dla Krajowego Sprawozdawcy i uczestniczy w pracach Nieformalnej Sieci Krajowych Sprawozdawców i Mechanizmów Ekwiwalentnych Państw Członkowskich Unii Europejskiej.

- an overview of the current national strategy and/or action plan to combat trafficking in human beings (duration, objectives and main activities, bodies responsible for its implementation, budget, monitoring and evaluation of results).

EN

1. National Action Plan against Trafficking in Human Beings (NAP) - is the basic document concerning functioning of the system of combatting and preventing THB in Poland. The Plan is a governmental document, adopted by the Council of Ministers and imposing obligations on its recipients in order to fulfill relevant tasks concerning THB. The Plan's recipients are national administration units as well as other institutions and NGOs voluntarily committed in activities against THB in Poland. Tasks provided for in the Plan are financed from state's budget funds.
2. First such document (National Action Plan against Trafficking in Human Beings for 2003 – 2004) was adopted by the Council of Ministers on the 16th of September 2003. In 2013 the Plan's validity was extended from 2 to 3 years. Their main objective is to create conditions necessary for effective THB counteracting in Poland and ensure support for victims of this offence.
3. “National Action Plan against Trafficking in Human Beings for 2013-2015” (<http://handelludzmi.eu/hl/baza-wiedzy/krajowy-plan-dzialan/6356,Krajowy-Plan-Dzialan-Przeciwko-Handlowi-Ludzmi-na-lata-2013-2015.html>) was realised in the reference period. The particular aims were as follows:
 - Dissemination of knowledge on THB, in particular in so called risk groups;
 - Offer increase and raising standard on THB victims support (including children – THB victims);
 - Improving effectiveness of actions undertaken by authorities responsible for THB offence prosecution through development of legal instruments, structures and implementation of the best practices;
 - Raising the level of competence of representatives of institutions and organizations involved in THB counteracting and support of its victims;
 - Deepening knowledge on THB phenomenon and effectiveness of actions undertaken;
 - Improvement of international cooperation.

4. The Ministry of the Interior secured the state budget on the implementation of tasks stipulated in the "National Plan of Action against Trafficking in Human Beings for 2013-2015":

- for 2013 funds in the amount of PLN 135 000 for the current execution of tasks and 1 000 thousand PLN for the public task "Conducting National Consulting and Intervention Centre for Polish and foreign victims of human trafficking" (Part II, Item 7). Together the budget of the Ministry of the Interior in 2013 secured funding 1 135 000 PLN (in accordance with the budget law for 2013).
- for 2014 funds in the amount of PLN 135 000 for the current execution of tasks and 1 000 000 PLN for the public task. "Conducting National Consulting and Intervention Centre for Polish and foreign victims of human trafficking".

In addition, for projects implemented by IOM in partnership with the Ministry of Interior, the Ministry spent (as part of the General Programme Solidarity - European Fund for the Integration of Third Country Nationals) 135 000 PLN for the project entitled "The rights of migrants" and 125 000 PLN for the project entitled. "The rights of migrants 2".

- for 2015 funds in the amount of PLN 135 000 for the current execution of tasks and 1 100 000 PLN for the public task. "Conducting National Consulting and Intervention Centre for Polish and foreign victims of human trafficking".

In addition, the project entitled "The rights of migrants 2" implemented by IOM in partnership with the Ministry of Interior / Ministry of Interior, Ministry wydatkowało measures 265 391 PLN (as part of the General Programme Solidarity - European Fund for the Integration of Third Country Nationals).

At the same time the implementation of projects predefined "Improving national cooperation structures to prevent trafficking in human beings" and "Improving Poland's capacity to prevent trafficking in human beings ", co-financed by the NFM 2009-2014, the Ministry of the Interior / Ministry of Interior and Administration secured the funding as part of the state budget in the amount of PLN 369 000 (i.e. 15% of the projects' budget).

4. Moreover, Poland supports the implementation of other projects co-financed by the Norwegian Financial Mechanism with 15% of the budget of each of them, which means funding worth nearly 2 million. Currently carried out projects concerning human trafficking:

- 1 / NMF PL15 / 14 - Training of judicial and prosecution in the fight against and prevention of cross-border and organized crime carried out by the National School of Judiciary and Prosecution worth approx. 2 320 500 PLN;
- 2 / NMF PL15 / 14 - Enhancing the capacity of the police in preventing and combating cross-border crime and organized crime, including human trafficking and migration, criminal groups by creating an educational platform using e-learning and distance learning, carried out by the Metropolitan Police Headquarters with a value of approx. 1 938 850 PLN;
- 16 / NMF PL15 / 14 - Strengthen the capacity of Border Guard in the fight against organized crime, including human trafficking, carried out by the Centre for Border Guard Training in Koszalin with a value of approx. 962 200 PLN;
- 18 / NMF EN-15/14 - A Secure Europe - the fight against cross-border and organized crime on the eastern border of the European Union, implemented by the Regional Police Headquarters in Lublin with a value of approx. 2 077 315 PLN;
- 20 / NMF PL15 / 14 - National Network of Non-Governmental Organizations Against Human Trafficking, implemented by the La Strada Foundation worth approx. 1 200 557 PLN;
- 22 / NMF PL15 / 14 - Cooperation and competence the key to effective fight against trafficking in human beings, implemented by the International Organization for Migration (IOM) + Border Guard Headquarters with a value of approx. 1 263 801 PLN;
- 26 / NMF PL15 / 14 - Strengthening the competence and qualifications of public services in the area of migration and asylum, with particular emphasis on preventing illegal migration value of 1 809 000 PLN;

- 40 / NMF EN-15/14 - LASM - Lubuski alliance between the law enforcement and civilian actors against human trafficking and cross-border crime, carried out by the Provincial Office Lubuski worth 1 246 100 PLN;
5. Two sorts of reports are provided:
- annual reports (on the National Action Plan's current implementation),
 - overall report (once implementation of a part of actions is completed).
- The NAP as well as its evaluation reports are available on website www.handelludzmi.eu to everyone interested in the issue.
6. Currently the "National Plan of Action against Trafficking in Human Beings for 2016-2018" has been developed. In February 2016 it is to be adopted by the Committee for Combating and Preventing Trafficking in Human Beings, and then submitted to the Council of Ministers. In order to better evaluate realisation of the NAP, decision has been taken to introduce measurers.

PL

1. Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi - jest podstawowym dokumentem, dotyczącym funkcjonowania systemu zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi w Polsce (KPD). Krajowy Plan jest dokumentem rządowym, przyjmowanym przez Radę Ministrów i zobowiązującym jego adresatów do wykonania określonych zadań w zakresie zwalczania handlu ludźmi. Adresatami KPD są poszczególne jednostki administracji centralnej, oraz inne instytucje i organizacje pozarządowe, dobrowolnie zaangażowane w działania przeciwko handlowi ludźmi w Polsce. Zadania przewidziane w KPD finansowane są z budżetu państwa.
2. Pierwszy tego typu dokument (Krajowy Program Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi na lata 2003-2004) został przyjęty przez Radę Ministrów 16 września 2003r. W 2013 roku wydłużono okres obowiązywania KPD z dwóch do trzech lat. Głównym celem jest tworzenie warunków koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce i wsparcia ofiar tego przestępstwa
3. W okresie od pierwszej rundy ewaluacji do obecnego raportu obowiązywał „Krajowy Plan Działań przeciwko Handlowi Ludźmi 2013-2015”. (<http://handelludzmi.eu/hl/baza-wiedzy/krajowy-plan-dzialan/6356,Krajowy-Plan-Dzialan-Przeciwko-Handlowi-Ludzmi-na-lata-2013-2015.html>). Do celów szczegółowych Planu należą:
 - Upowszechnienie wiedzy nt. zjawiska w szczególności w tzw. grupach ryzyka;
 - Wzbogacenie oferty i podniesienie standardu działań służących wsparciu ofiar handlu ludźmi (w tym dzieci – ofiar handlu ludźmi);
 - Poprawa skuteczności działań instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi poprzez doskonalenie narzędzi prawnych, struktur oraz wdrażanie najlepszych praktyk;
 - Podniesienie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi i wsparcie ofiar tego przestępstwa;
 - Pogłębienie wiedzy nt. zjawiska handlu ludźmi i efektywności podejmowanych działań;
 - Wzmocnienie współpracy międzynarodowej.
4. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych na realizację zadań przewidzianych w „Krajowym Planie Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013-2015” zabezpieczyło w budżecie państwa:
 - na 2013 rok środki finansowe w wysokości 135 000 PLN na bieżącą realizację zadań oraz 1 mln PLN na realizację zadania publicznego pn. „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi” (Część II, pkt 7 KPD). Łącznie w budżecie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na rok 2013 zabezpieczono środki finansowe w wysokości 1 135 000 PLN (zgodnie z ustawą budżetową na rok 2013).

- na 2014 rok środki finansowe w wysokości 135 000 PLN na bieżącą realizację zadań oraz 1 mln PLN na realizację zadania publicznego pn. „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi”.

Ponadto, na realizację projektów realizowanych przez IOM w partnerstwie z MSW, Ministerstwo wydatkowało następujące środki (w ramach Programu Ogólnego Solidarność - Europejskiego Funduszu na Rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich): 135 000 PLN na realizację projektu pn. „Prawa migrantów” oraz 125 000 PLN na realizację projektu pn. „Prawa migrantów 2”.

- na 2015 rok środki finansowe w wysokości 135 000 PLN na bieżącą realizację zadań oraz 1 100 000 PLN na realizację zadania publicznego pn. „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi”.

Ponadto, na realizację projektu pn. „Prawa migrantów 2” realizowanego przez IOM w partnerstwie z MSW/MSWiA, Ministerstwo wydatkowało środki 265 391 PLN (w ramach Programu Ogólnego Solidarność - Europejskiego Funduszu na Rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich).

Jednocześnie na realizację projektów predefiniowanych pn. „Poprawa współpracy w zakresie krajowych struktur powołanych do walki z handlem ludźmi” i „Poprawa zdolności Polski do walki z handlem ludźmi”, współfinansowanych w ramach NMF 2009-2014, MSW/MSWiA zabezpieczyło środki finansowe jako udział budżetu państwa w wysokości 369 000 PLN (tj. 15% wartości budżetu projektów).

5. Ponadto, Polska wspiera realizację innych projektów współfinansowanych ze środków norweskich w 15% wysokości budżetu każdego z nich, co oznacza dofinansowanie o wartości niemal 2 milionów złotych. Obecnie realizowane projekty o tematyce handlu ludźmi:

- 1/NMF PL15/14 - Szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości i prokuratury w zakresie zwalczania i zapobiegania przestępczości transgranicznej i zorganizowanej, realizowany przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury o wartości ok. 2 320 500 PLN.
- 2/NMF PL15/14 - Zwiększenie zdolności Policji w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości transgranicznej i zorganizowanej, w tym handlu ludźmi i migracji grup przestępczych poprzez stworzenie platformy edukacyjnej z wykorzystaniem e-learningu i nauki zdalnej, realizowany przez Komendę Stołeczną Policji o wartości ok. 1 938 850 PLN.
- 16/NMF PL15/14 - Wzmocnienie potencjału Straży Granicznej w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej, w tym handlu ludźmi, realizowany przez Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie o wartości ok. 962 200 PLN.
- 18/NMF PL-15/14 - Bezpieczna Europa – walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną na wschodniej granicy Unii Europejskiej, realizowany przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie o wartości ok. 2 077 315 PLN.
- 20/NMF PL15/14 - Ogólnopolska Sieć Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi, realizowany przez Fundację La Strada o wartości ok. 1 200 557 PLN.
- 22/NMF PL15/14 - Współpraca i kompetencja kluczem do skutecznej walki z handlem ludźmi, realizowany przez Międzynarodową Organizację do spraw Migracji (IOM) + Komendę Główną Straży Granicznej o wartości ok. 1 263 801 PLN.
- 26/NMF PL15/14 - Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji służb publicznych w obszarze migracji i azylu, ze szczególnym uwzględnieniem przeciwdziałania nielegalnej migracji o wartości 1 809 000 PLN.
- 40/NMF PL-15/14 – LASM - Lubuski alians służb mundurowych i cywilnych wobec handlu ludźmi i przestępczości transgranicznej, realizowany przez Lubuski Urząd Wojewódzki o wartości 1 246 100 PLN.

6. Opracowywane są dwa rodzaje raportów ewaluacyjnych:

- sprawozdania z bieżącej realizacji KPD za miniony rok
- całościowe sprawozdanie z realizacji KPD.

KPD oraz raporty ewaluacyjne są dostępne dla zainteresowanych na stronie internetowej www.handelludzmi.eu.

7. Obecnie opracowany został „Krajowy Plan Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2016-2018”, który w lutym 2016r. zostanie przyjęty przez Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, a następnie przekazany Radzie Ministrów. W celu lepszej ewaluacji realizacji zadań, zapisanych w Krajowym Planie Działań, podjęto decyzje o wprowadzeniu mierników.

B. Cross-cutting questions

Gender equality (Articles 1.1.b, 5.3 and 17)

2. What specific measures are taken in your country to address the gender dimension of THB and incorporate gender equality into the policies to prevent and combat THB and to protect and promote the rights of victims, including through the empowerment of women and girls?

EN

1. Polish law provides equal rights and equal access to the law to all citizens, regardless of gender does not allow for any discrimination based on one's sex, according to Constitution of the Republic of Poland provides. The prohibition of discrimination is one of the chief principles of the Polish State. Similarly, all the victims of human trafficking have full legal protection, e.g. the principle is that in the case of trafficking for prostitution or other forms of sexual exploitation, as far as possible the interviewer should be the same sex as questioned.
2. The Association Po-MOC, conducting the National Consulting and Intervention Centre for victims of trafficking in human beings has undertaken a number of initiatives aiming at supporting women and girls vulnerable of prostitution and prostitutes, among others it runs a center where annually approx. 40 women with children obtains help. People are guaranteed accommodation and meals and help of caregivers, professionals, including assistance in daily affairs, education and leisure time. Moreover, in 2013 - 2015 the Association carried out the project entitled "The crisis beginning of a new...", which aimed at professional activation of women from the Silesia region, as well as the project of "Specialized counseling for women and their children affected contemporary forms of slavery or other forms of violence". Within the project free legal advice, psychological therapies and counseling were provided. Currently, the Association has taken action towards creating a nursery for children of women - victims of trafficking and other forms of violence.
3. The La Strada Foundation in the framework of the National Consulting and Intervention Centre conducts numerous activities stimulating (e.g. reading, writing and counting courses) for women - victims of human trafficking for prostitution. Beneficiaries are often young foreign women forced to work in prostitution by difficult financial situation and lack of education. The action "Models say stop" - young people and their parents drew up to the Foundation more and more often, who get hurt after leaving to work abroad in agencies models. Therefore, the Foundation decided to take action. It contacted the modeling agencies and supported them in the creation of the agencies' union. This should result in code that provides the models safety. At the same time the action was supported by Anja Rubik, Polish top model and her recommendations, advices for people starting work in modeling have been put on the Foundation website.

PL

1. Przepisy prawa w Rzeczypospolitej Polskiej zapewniają równe traktowanie wszystkim obywatelom niezależnie od ich płci, zgodnie z zapisami Konstytucji. Zakaz dyskryminacji jest jedną z naczelných zasad państwa polskiego.

Podobnie, wszystkie ofiary posiadają pełną ochronę prawną, np. zasadą jest, że w przypadku handlu ludźmi w celu prostytucji lub innych form wykorzystania seksualnego, w miarę możliwości przesłuchujący powinien być tej samej płci co przesłuchiwany.

2. Stowarzyszenie Po-MOC, prowadzące Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla ofiar handlu ludźmi podejmuje szereg inicjatyw mających na celu wspieranie kobiet i dziewcząt zagrożonych prostytucją i prostytuujących się m.in. prowadzi ośrodek, w którym rocznie pomoc uzyskuje ok. 40 kobiet z dziećmi. Osoby mają zagwarantowane zakwaterowanie i wyżywienie oraz pomoc opiekunów, specjalistów, w tym również wsparcie w codziennych sprawach, edukację i organizację czasu wolnego.

Ponadto, w latach 2013 - 2015 Stowarzyszenie realizowało projekt pn. „Kryzys początkiem nowego...”, którym celem była aktywizacja zawodowa kobiet z województwa śląskiego, a także projekt „Poradnictwo specjalistyczne dla kobiet i ich dzieci dotkniętych współczesnymi formami niewolnictwa lub innymi formami przemocy”. W ramach projektu przewidziane były bezpłatne porady prawne, psychologiczne, terapie i doradztwo zawodowe.

Obecnie Stowarzyszenie prowadzi działania w kierunku utworzenia żłobka dla dzieci kobiet - ofiar handlu ludźmi i innych form przemocy.

3. Fundacja La Strada natomiast w ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego prowadzi liczne działania aktywizujące (np. naukę pisanie, czytania i liczenia) w stosunku do kobiet wykorzystywanych w ramach handlu ludźmi do prostytucji. Beneficjentkami są najczęściej młode cudzoziemki zmuszone trudną sytuacją materialną i brakiem edukacji do pracy w prostytucji.

Akcja „Modelki mówią stop” - coraz częściej do Fundacji zwracały się młode osoby, a także ich rodzice, którym – po wyjeździe do pracy za granicą w agencjach modelek stała się krzywda. Dlatego Fundacja postanowiła podjąć działania. Skontaktowała się z agencjami modelek i wsparła je w powstaniu związku agencji. Powinno to zaowocować kodeksem, zapewniającym modelkom bezpieczeństwo. Jednocześnie akcję wparła Anja Rubik, czołowa polska modela, która wsparła tę akcję w kampanii, a na stronie Fundacji La Strada pojawiły się m.in. jej rady dla osób, rozpoczynających pracę w modelingu.

Non-discrimination (Article 3)

3. What measures are taken to ensure that trafficked persons who are members of ethnic minorities have access to the rights specified in the Convention?

EN

1. In Poland all victims of trafficking in human beings enjoy the same rights and the access to them, regardless of their nationality. This is guaranteed by the Constitution of the Republic of Poland and the Act of 6th January 2005 on national and ethnic minorities and regional language.
2. In the framework of National Consulting and Intervention Centre, the Programme for Support and Protection of Victims/Witnesses of Trafficking in Human Beings exists. It is addressed exclusively to foreign victims of trafficking in human beings, and its main aim is to enable foreign victims without the knowledge of Polish language and to exercise their rights. Under the Programme, the victims are provided with an interpreter, as well as direct assistance of case manager for all modalities and procedures, in which they participate. As far as possible victims have also provided job search assistance (preparing and submitting CVs) and in overcoming cultural differences - particularly for victims of the Asian and African victims of Roma origin.

3. In accordance with the new Law on Foreigners (described above), when a foreigner is issued a certificate granting the "reflection period", the issuing authority is obliged to instruct a foreigner in writing in a language which s/he understands of any applicable legislation in this regard. In order to this, Ministry of Interior and Administration has prepared in 2014 and sent to Police and Border Guard appropriate instruction for foreign victims in 21 languages.
4. In 2014 Ministry of Interior in the work of the Expert Group on Support and protection of victims of trafficking prepared a document entitled "Rights of victims of trafficking" and "The rights and duties of the injured trafficking in human beings", on the basis of which the leaflet for victims of human trafficking was prepared in 2015, then translated into 9 languages and distributed. This way activities towards raising awareness of the rights of victims of trafficking also among foreigners are undertaken.
5. Bearing in mind the growing number of victims of human trafficking coming from Asian countries, starting from 2015 trainings for the Border Guard officers and NGOs are conducted about the specifics of Asian cultures in the context of human trafficking victims. These courses aim at better understanding of the victims belonging to other cultures and thus facilitating their identification and support. Training in this field are also planned in 2016.

PL

1. W Polsce wszystkie ofiary handlu ludźmi mają takie same prawa i taki sam do nich dostęp, niezależnie od swojej narodowości. Gwarantuje to Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej oraz Ustawa o mniejszościach narodowych.
2. W ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego funkcjonuje Program wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi (cudzoziemca), przeznaczony wyłącznie dla cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi, którego naczelnym zadaniem jest umożliwienie cudzoziemskim ofiarom nie władającym językiem polskim realizacji ich praw. W ramach Programu ofiary mają zapewnione usługi tłumacza, a także bezpośrednią pomoc *case managera* w odniesieniu do wszystkich procedur i postępowań, w których uczestniczą. W miarę możliwości ofiary mają również zapewnione wsparcie w poszukiwaniu pracy (przygotowywanie i składanie CV) oraz w pokonywaniu różnic kulturowych - szczególnie dotyczy to ofiar z państw azjatyckich i afrykańskich oraz ofiar pochodzenia romskiego.
3. Zgodnie z nową ustawą o cudzoziemcach (opisana powyżej), w przypadku wydania cudzoziemcowi zaświadczenia w ramach „czasu na zastanowienie”, organ wydający dokument ma obowiązek pouczyć cudzoziemca na piśmie w języku dla niego zrozumiałym o obowiązujących go przepisach w tym zakresie. W tym celu w 2014r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji przygotowało i przekazało jednostkom Policji i Straży Granicznej stosowne pouczenia dla cudzoziemskich ofiar w 21 językach obcych.
4. W 2014r. MSW w ramach prac grupy eksperckiej ds. wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi przygotowało dokument pn Prawa ofiar handlu ludźmi oraz prawa i obowiązki pokrzywdzonego handlem ludźmi, na podstawie którego opracowano ulotkę dla ofiar handlu ludźmi na temat najważniejszych ich praw. W 2015r. ulotkę przetłumaczono na 9 języków obcych i rozpoczęto jej dystrybucję. W ten sposób podejmowane są działania w kierunku podnoszenia świadomości na temat praw ofiar handlu ludźmi również wśród cudzoziemców nie władających językiem polskim i należących do różnych grup kulturowych i etnicznych.

5. Mając na uwadze rosnącą liczbę przypadków ofiar handlu ludźmi, pochodzących z krajów azjatyckich, poczynając od 2015r. prowadzone są szkolenia dla funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz organizacji pozarządowych na temat specyfiki kultur azjatyckich w kontekście ofiar handlu ludźmi. Szkolenia te mają na celu lepsze zrozumienie ofiar, należących do innych kręgów kulturowych i tym samym usprawnienie ich identyfikacji i udzielanie wsparcia. Szkolenia z tego zakresu są planowane również w 2016r.

4. What specific measures are taken to ensure that trafficked persons who are irregular migrants or migrant workers are identified as victims of THB and have access to the rights provided for in the Convention?

EN

1. The Expert Group for Support and Protection of THB Victims has developed an instrument of identification of potential victims of trafficking in human beings as indicators of identification and information on victims' rights. The indicators are used by the Border Guards and the Office for Foreigners and strongly contribute to the proper identification of THB victims, which is the first step to ensure their rights.
2. The Act of 12 December 2013 on Foreigners (AF) entered into force on 1 May 2014 introducing significant changes with regard to legalisation of stay of foreigners - victims of human trafficking – details above in point „any changes in your country's laws and regulations...” and below in point. 38-40);
3. “Migrants' Rights in Practice – details below in p. 20.
4. In view of identification in 2014 of the numerous cases of victims of forced labour among citizens of the Philippines residing on the Polish territory, a meeting was held, organized on the initiative of the Embassy of the Philippines devoted to migration and the threat of commercial trafficking of women. The meeting was to inform Filipinos community about their rights and how to execute them when they are violated by employers. The risks associated with the crime of human trafficking were also raised. The members of the Filipino community were informed about the facilitation which were introduced with the new Act on Foreigners, rights of migrants taking up employment in Poland, the risks of human trafficking and the exploitation to forced labour and the Polish system of protection and assistance to victims of trafficking. The meeting was attended by representatives of the Office for Foreigners, the National Labour Inspectorate, Ministry of Interior and the La Strada Foundation.
5. The same operations are conducted towards the Ukrainian community. In 2014 on the initiative of the Polish Red Cross, a seminar on "Trafficking in Poland in the context of recent events in Ukraine - diagnosis of the situation, strengthen cooperation and analysis challenges" was held. Its aim was to draw attention to the problem of human trafficking in Poland, strengthening cooperation with other NGOs and disseminate knowledge about this issue among the most vulnerable social groups.
The seminar, carried out in cooperation with the Foundation Against Trafficking and Slavery "La Strada", was attended by 50 people, including representatives of the Embassy of Ukraine in the Republic of Poland, the Anti-Trafficking Department of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the International Organization for Migration, Office for Foreigners, UNHCR, National Police Headquarters, Border Guard Headquarters, General Prosecutor's Office, Migration Policy Department of the Ministry of Interior as well as representatives of local government and other NGOs.
6. At the end of 2015 a working meeting of representatives of the Ministry of Interior and Administration and the International Organization for Migration - IOM with the Ukrainian Consulate in Warsaw was also held. The main purpose of the meeting was to discuss the feasibility of conducting joint information activities in 2016 about the dangers of human trafficking for forced labour among Ukrainian citizens residing and job seekers on Polish territory.

PL

1. W wyniku prac grupy eksperckiej ds. wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi opracowany został instrument, wspomagający identyfikację potencjalnych ofiar handlu ludźmi w postaci wskaźników identyfikacyjnych i pouczeniu o prawach ofiar. Wskaźniki są stosowane przez Straż Graniczną oraz Urząd ds. Cudzoziemców i zdecydowanie przyczyniają się do właściwej identyfikacji ofiar, co jest pierwszym krokiem do realizacji ich praw.
2. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013r. o cudzoziemcach reguluje kwestie legalizacji pobytu dla ofiar handlu (więcej informacji w p. „any changes in your country's laws and regulations...” oraz w p. 38-40).
3. Projekt „Prawa migrantów w praktyce” – szczegóły poniżej w p. 20.
4. Z uwagi na liczne przypadki identyfikacji ofiar pracy przymusowej wśród obywateli Filipin przebywających na terytorium Polski w 2014r. odbyło się, zorganizowane z inicjatywy Ambasady Filipin spotkanie, poświęcone migracjom zarobkowym i zagrożeniu handlem kobietami. Spotkanie miało przybliżyć społeczności Filipińczyków, mieszkających w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet, możliwości dochodzenia swych praw, w przypadku gdy są one naruszane przez pracodawców. Poruszono także kwestię zagrożeń związanych z przestępstwem handlu ludźmi. Członkowie filipińskiej społeczności mogli dowiedzieć się o ułatwieniach, jakie wprowadzone zostały nową ustawą o cudzoziemcach, prawach migrantów, podejmujących pracę w Polsce, zagrożeniach związanych z handlem ludźmi i wykorzystaniem do pracy przymusowej oraz polskim systemie ochrony i wsparcia ofiar handlu ludźmi. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Państwowej Inspekcji Pracy, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz Fundacji La Strada.
5. Analogiczne działania są prowadzone wobec społeczności ukraińskiej. W 2014r. z inicjatywy Polskiego Czerwonego Krzyża odbyło się seminarium “Handel ludźmi w Polsce w kontekście ostatnich wydarzeń na Ukrainie – diagnoza sytuacji, wzmocnienie współpracy i analiza wyzwań”, którego celem było zwrócenie uwagi na problem handlu ludźmi w Polsce, wzmocnienie współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi oraz upowszechnienie wiedzy o tym problemie wśród najbardziej narażonych grup społecznych.
W seminarium, realizowanym we współpracy z Fundacją Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu „La Strada”, uczestniczyło 50 osób, w tym przedstawiciele Ambasady Ukrainy w RP, Departamentu Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy, Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji, Urzędu ds. Cudzoziemców, UNHCR, Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Prokuratury Generalnej, Departamentu Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych jak również reprezentanci administracji samorządowej oraz innych organizacji pozarządowych.
6. Pod koniec 2015r. odbyło się też robocze spotkanie przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji i Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji - IOM z przedstawicielami konsulatu ukraińskiego w Warszawie. Głównym celem spotkania było omówienie możliwości przeprowadzenia w 2016r. wspólnych działań informacyjnych na temat zagrożeń, związanych z handlem ludźmi do pracy przymusowej wśród obywateli Ukrainy przebywających i poszukujących pracy na terytorium Polski.

5. What measures exist to ensure that male victims of trafficking are identified and provided with assistance and protection, including safe accommodation, as provided by the Convention?

EN

1. Protection measures provided for in domestic legislation are guaranteed to THB victims regardless such factors as, for example, national or ethnic origin, religion or sex – described in details in point 3.
2. Both men and women – victims of trafficking have the same rights and opportunities to get support. There are safe shelters, mostly used by female victims as so far they have been in majority. But any male victim also receives help. Both non-governmental organizations, that run public task “National Consulting and Intervention Centre for the Victims of Trafficking”, i.e. La Strada Foundation and Association Po-MOC provide help and support to any THB victim, regardless of sex, ethnic origin, citizenship or other.
3. "Standards of Safe Shelter for Victims of Trafficking" - were developed in 2013 as an initiative of the Ministry of Interior and Administration, as auxiliary material for staff of social assistance conducting crisis intervention centers and other entities engaged in the hostel. In the light of the document it is recommended that shelters for victims of trafficking covered all cases of trafficked persons, regardless of age, gender, origin or form of exploitation. The document pays particular attention to the need of providing secure accommodation for men - victims of human trafficking. In this regard, two possible solutions are recommended: the first one is to adapt the shelter building for separate accommodation of men, so that part of the building (bedroom, kitchen, toilet and bathroom) was intended only for men - victims of human trafficking, the second solution provides for designation of local institutions providing accommodation services (hostel), and concluding with at least a verbal agreement with those institutions on cooperation in the placement of male victims of intervention mode.
4. As part of the National Consulting and Intervention Centre, the La Strada Foundation organizes secure accommodation for men in social assistance centers whose personnel was trained in the Mazowieckie Province.

Po-MOC Association may organize support for men through cooperation with the Society of St. Albert (this organization has a shelter for men and families). The representative of the Society of St. Albert was also invited to Silesian Unit Against Human Trafficking, so he is trained in the subject of human trafficking and ready to help the male victims. In exceptional situations a hostel for male victims may be organized.

Case managers assist the victim in dealing with all issues, including during testimony and litigation.

PL

1. Ofiarom handlu ludźmi przysługują środki ochrony przewidziane w ustawodawstwie krajowym i są im one gwarantowane, niezależnie od takich czynników, jak na przykład, pochodzenie narodowe lub etniczne, wyznawaną religię lub płeć (opisane w punkcie 3).
2. Zarówno kobiety jak i mężczyźni – ofiary handlu ludźmi mają te same prawa i możliwości otrzymania wsparcia. Bezpieczne schroniska przeznaczone są przede wszystkim dla kobiet, ponieważ jak dotąd to one były głównie ofiarami handlu ludźmi. Jednak każdy mężczyzna – ofiara handlu ludźmi także otrzyma pomoc. Obie organizacje pozarządowe, realizujące zadanie publiczne „Krajowe Centrum Interwencyjno - Konsultacyjne”, czyli Fundacja La Strada i Stowarzyszenie Po-MOC udzielają wsparcia każdej ofierze handlu ludźmi, niezależnie od jej płci, pochodzenia, obywatelstwa i innych.
3. „Standardy Bezpiecznego Schronienia dla Ofiar Handlu Ludźmi” - zostały opracowane w 2013r. z inicjatywy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, jako materiał pomocniczy dla kadry pomocy społecznej prowadzącej ośrodki interwencji kryzysowej oraz innych podmiotów prowadzących

schroniska. W świetle dokumentu rekomendowane jest, aby schroniska dla ofiar handlu ludźmi uwzględniały wszystkie przypadki identyfikacji ofiar handlu ludźmi, niezależnie od wieku, płci, pochodzenia czy formy wykorzystania. Dokument zwraca szczególną uwagę na potrzebę zapewnienia bezpiecznego zakwaterowania mężczyznom - ofiarom handlu ludźmi. W tym względzie zaleca się dwa możliwe rozwiązania: pierwsze z nich to dokonanie adaptacji budynku schroniska do oddzielnego przyjmowania mężczyzn, tak aby jego część (sypialnia, aneks kuchenny, toaleta i łazienka) była przeznaczona wyłącznie dla mężczyzn - ofiar handlu ludźmi, drugie rozwiązanie przewiduje wytypowanie lokalnej instytucji, świadczącej usługi noclegowe (hostelowe) i zawarcie z nią przynajmniej ustnego porozumienia o współpracy w sytuacji konieczności umieszczenia w trybie interwencyjnym mężczyzny - ofiary handlu ludźmi.

4. W ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego, Fundacja La Strada zapewnia organizację bezpiecznego zakwaterowania dla mężczyzn w ośrodkach pomocy społecznej, których personel został przeszkolony na terenie województwa mazowieckiego.

Stowarzyszenie Po-MOC w razie potrzeby organizuje wsparcie dla mężczyzn w ramach współpracy z Towarzystwem Św. Brata Alberta (które dysponuje schroniskiem dla mężczyzn i rodzin). Przedstawiciel Towarzystwa Św. Brata Alberta został także zaproszony do Śląskiego Zespołu przeciwko Handlowi Ludźmi, dzięki czemu jest przeszkolony w tematyce handlu ludźmi i gotowy do udzielenia schronienia ofiarom - mężczyznom. W sytuacjach wyjątkowych organizowany jest hostel dla męskiej ofiary.

Case manager towarzyszy w załatwianiu wszystkich spraw, także podczas zeznań i spraw sądowych.

Training of relevant professionals (Articles 10 and 29)

6. Please describe how the needs for training of professionals in the area of action against THB are identified and met, with an indication of the categories of staff that receive such training, whether the training is obligatory or optional, the content and focus of the training, and the funding provided for training activities. If the impact of training has been assessed, please provide details.

EN

POLICE

1. Police Academy in Szczytno – organises obligatory lectures on trafficking in human beings, preventing, and combating THB and overall system for every officer graduating a Police school.
2. Specialist course - in 2014 the Commander-in-Chief of Police has established a team for developing the syllabus of a course on preventing and combating trafficking in human beings. The most important changes in the modernised course syllabus include:
 - adding elements of the CEPOL course in combating trafficking in human beings;
 - updating the content concerning national and international regulations, including the amendments to the Act on social assistance and the Act on foreigners;
 - extending the content on tactics of combating trafficking in human beings, taking into account its individual forms, and supplementing the international cooperation with information on joint investigation teams.

The first course with a new syllabus took place in September 2014 at the Police Academy in Piła. Professional Consulting with the participation of the coordinators of the provincial headquarters and the Police Central Bureau of Investigation allowed to generate the final shape of the specialist course. On August 27 2014 Police Commander in Chief has signed Decision No 307 to implement a specialized course on prevention and combatting human trafficking.

The course is conducted by the Police School in Pila. According to the new program 159 police officers has been trained in eight editions lasting five days (36 hours of instruction) each.

3. "Strengthening Police capacity to prevent and combat the cross-border and organised crime, including trafficking and itinerant criminal groups by creation of the educational platform using e-learning and remote learning" (2/NMF PL15/14) – a project co-funded by Norway Grants, realised in 2015. It is implemented by Metropolitan Police Headquarters. In the frame of this project, postgraduate studies in criminological aspects of migration processes in the Schengen area and specialized courses on combating and preventing cross-border crime in the Schengen area are being organised.
4. The annual workshop for coordinators from Police, Border Guard and the Central Bureau of Investigation of Police on combating of trafficking in human beings, to discuss the ongoing cooperation, changes in regulations or procedures, operational and investigative possibilities for expanding cooperation, including international. These are the three-day workshops, which involve approx. 90 people.
5. Since the appointment of the Unit for Combating Human Trafficking at the Police Headquarters, training courses for voivodship coordinators for trafficking in persons have been launched, both for officers of the voivodship police headquarters, as well as the coordinators of the Police Central Bureau of Investigation. Such meetings are also held with the participation of prosecutors, judges, representatives of NGOs and the Ministry of Interior and Administration.
6. EU Anti Trafficking Day - once a year, on 18th of October, commemorative and educational events are organised in Police schools. Students have the possibility to watch films, see exhibitions, listen to lectures, given by experts, attend workshops or other meetings with professionals.

BORDER GUARDS

1. Trainings on an ongoing basis, provided in line with the four-level System of training Border Guard officers in trafficking in human beings (approved in 2010). In 2013-2015 there were 2557 BG officers trained in total:
 - 2291 at level I,
 - 117 at level II,
 - 60 at level III,
 - 59 at level IV.
2. Additional courses in accordance to current needs are also organised - for example in 2013 four courses on identification victims of THB were organised and 6 trainings, delivered by IOM in the framework of "Voluntary Returns" Programme. The courses were attended by 417 Border Guard officers.
3. Moreover, the Central Border Guard Training Centre in Koszalin implemented a training project in the form of e-learning, based on training provided by the International Organization for Migration (IOM) "Identifying, protecting and assisting victims of human trafficking," which completed the 3329 BG officers.
4. In the framework of projects, co-funded by Norway Grants, realized in 2015:
 - "Strengthening the potential of the Border Guard in terms of combating the organised crime, including trafficking in human beings" (16/NMF PL 15/14), implemented by the Central Border Guard Training Centre in Koszalin – 59 officers were trained in THB victim identification, and 19 took part in simulation trial in trafficking in human beings; 40 officers are students at the postgraduate studies "Criminological, victimological and socio-cultural aspects of migration and human trafficking";

- "Cooperation and competence as the key to an effective fight against trafficking in human beings" (22/NMF PL 15/14), implemented by the International Organization for Migration (IOM) and the Border Guard Headquarters - the aim of the project is to contribute to an increase in the capacity of the services responsible for combating and preventing trafficking in human beings and to strengthen institutional cooperation in the area of providing assistance to victims of trafficking, with particular emphasis on assisted voluntary return and reintegration. In December 2015 a series in three training centres of the Border Guard was implemented in Krakow, Raciborz and Wroclaw with participation of 66 BG officers;
 - "Strengthening the competencies and qualifications of public services in the areas of migration and asylum with particular emphasis on preventing illegal migration" (26/NMF PL 15/14), implemented by the National Headquarters of the Border Guard - in this project workshops and courses were held for small groups, consisting of officers of departments of foreign divisions of Border Guards and the Office for Foreigners, for example:
 - Practical aspects of the Code of Administrative Procedure in proceedings against foreigners (2 editions);
 - Identification of persons belonging to vulnerable groups (victims of trafficking, persons with posttraumatic stress disorder (PTSD), with mental disorders) in the context of the ongoing administrative procedures (2 editions);
 - Managing a team in emergency situations related to foreigners (2 workshops);
 - The EU legislation related to the functioning of the Schengen area and the Common European Asylum System, as well as their use of the competences of the Head Office for Foreigners, Voivods and Border Guard authorities;
 - Methods and techniques of interrogation in administrative proceedings (2 workshops);
 - Workshop on experience exchange on the case law on granting to foreigners protection, resulting from the Geneva Convention and the Rome (3 workshops);
 - Conditions for granting protection to foreigners in the context of decisions on commitment to return issued (5 editions);
 - Strategies for communicating with foreigners;
 - Migration services' actions executed to foreigners on the basis of national rules;
 - Verifying the authenticity of documents that are used by foreigners (5th edition).
5. The annual joint workshop for coordinators of the Police and Border Guard (described in the "POLICE" on p. 4).
 6. Training for staff guarded centres and employees of a foreign department, which prepare officers to identify potential victims of trafficking among foreigners staying in guarded centres or while foreigners apply for international protection (held in 2013 and 2014.).
 7. Annual meetings of representatives of the Border Guard and the National Labour Inspectorate in the form of meetings to enhance cooperation in conducting joint inspections of legality of employment of foreigners, to identify potential victims of trafficking and ongoing collaboration.

OFFICE FOR FOREIGNERS - is also carrying out THB trainings, especially in reference to foreign victims, in areas of:

1. identification of victims and procedures that are to be followed in cases of trafficking in human beings – for example on 26 November 2014 for 16 employees;
2. "Voluntary Returns" Programme – in 2013 there were 7 trainings organised, among them 1 was dedicated exclusively to OF employees, and the rest also or only to Border Guard Officers;
3. trainings devoted to identification of potential victims of trafficking in human beings among persons applying for refugee status – in 2013-2015 with participation of 55 employees.

MINISTRY OF FAMILY, LABOUR AND SOCIAL POLICY - organises cyclical 3-day trainings for the employees of crisis intervention centres "Support for THB victims", with participation of:

- in 2013 – 87 persons in 4 trainings,
- in 2014 – 44 persons in 2 trainings,
- in 2015 – 95 persons in 4 trainings.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS

1. organises a cyclical trainings for candidates for consular posts abroad. Starting from 2013, a module on trafficking in human beings has been included in. It is delivered by the experts of the Ministry of Interior and Administration and La Strada Foundation.
2. In 2013-2015, 16 such trainings were held and app. 400 persons underwent them (25 persons at each training). According to the Ministry of Foreign Affairs, in mid-2016 all members of the Polish consular staff will have undergone the training on trafficking in human beings.

PROSECUTORS

1. The trainings on investigating and prosecuting the THB cases are not a permanent part of prosecutors' training. In 2014 there were no trainings, and two were organised in 2013:
 - a seminar for judges and prosecutors on the Directive 2100/36/EU,
 - training in the subject of forensic, criminological and legal aspects of trafficking in human beings for prosecutors
2. In the framework of the project "Training of the judiciary and prosecutor's office staff in the area of preventing and combating the cross-border and organised crime" (1/NMF PL15/14) – supported from Norwegian Financial Mechanism, till the end of April 2016, 500 prosecutors will gain knowledge on trans-border criminality, including trafficking in human beings in the frame of trainings, expert workshops and conferences.
3. Training for prosecutors on trafficking in human beings – on 27 November 2015, 100 prosecutors of common units of the prosecutor's office and the Attorney General and the total 20 Police officers, SG and employees of La Strada have been trained.

NATIONAL LABOUR INSPECTORATE

1. Cyclical trainings, organised twice a year for labour inspectors on preventing and combating trafficking in human beings. The trainings' agenda included the issues related to trafficking in human beings for forced labour, i.e. the definition, overview of the phenomenon in Poland and the system for combating and preventing trafficking in human beings, the role of the state labour inspection in combating and preventing trafficking in human beings for forced labour.
2. Cyclical annual trainings for representatives of the National Labour Inspectorate (Chief Labour Inspectorate and district labour inspectorates) and Border Guard officers dealing with the legality of employment, cooperation during common controls, etc.

OTHER PROFESSIONALS TRAINED

There are also organized meeting for other people who may come into contact with potential victims of human trafficking, depending on the needs, possibilities and available funds. The meetings aim to raise awareness and improve skills in dealing with victims of human trafficking. Trainees are:

1. medical staff - in 2013 Consulting process on a training program for medical personnel was launched and in 2014, 2 pilot trainings for medical staff of the Ministry of Internal Affairs were held;

2. staff of non-governmental organizations - such trainings are carried out mainly by organizations, more experienced in the subject of human trafficking (such as La Strada Foundation, the Association Po-MOC, IOM), as well as public institutions (Ministry of Interior and Administration, law enforcement authorities). They include among others:

- discussing the definition of human trafficking;
- combatting trafficking in human beings,
- identification of victims,
- system of assistance and protection for victims of trafficking.

In the years 2013-2014 were attended by approx. 40 people. In 2015 such training took place in the framework of the project "NGO Network Against Trafficking in Human Beings" - more on this below.

3. students of the College of Social Service Workers in Warsaw - under the National Consulting and Intervention Centre carried out a series of classes - by own program. 30 hours for 20 people were held on, as well as the Wroclaw Centre for Teachers (in 2014). and other teachers and educators (e. g. trainings, conducted by the Nobody's Children Foundation on countering a commercial exploitation of children);

4. hotel workers - Nobody's Children Foundation, in the frame of promotion and implementation of the Code of Conduct, designed to protect children from sexual exploitation in tourism, carried out trainings for 565 employees of hotels in 2013-2015 and also collaborated with the Academy of Physical Education in Krakow and College Bogdan Jański in Krakow, where NCF gave lectures for students, future employees of tourism industry on protection of children against sexual exploitation in the context of travel and tourism.

REGIONAL THB UNITS

1. In 2015, in the framework of above mentioned project "Improved national cooperation structures to prevent trafficking in human beings" trainings for members of 15 voivodship units were conducted by Ministry of Interior and Administration experts, La Strada Foundation, Border Guard experts and a representative of first such unit – of Masovian region, These courses are individually tailored to each team, its experience and the number of meetings held previously. 299 have participated in the meetings.

2. Trainings were conducted in the form of workshops, decision-making games and other active forms based on case studies.

3. Theme blocks for all groups are the same:

- The phenomenon of human trafficking in Poland and most important legislation;
- System of victims' support and protection;
- Rules of operation of the Masovian Anti-Trafficking Team - experiences and good practices;
- Information policy on human trafficking.

NGOs NETWORK

1. In the framework of the Network of Non-Governmental Organizations Against Human Trafficking there are regular congresses of the members of the Network. Any such congress has its own theme, for example: media policy on THB, cooperation between NGOs and public institutions, etc. Until the end of January 2016 six such congresses took place.

2. Non-governmental organizations, affiliated to the NGOs Network organise expertise workshops on human trafficking in the regions they operate. These meetings are directed at employees of non-governmental organizations, public institutions, law enforcement agencies, members of regional Units against trafficking in human beings. So far, in the framework of 11 workshops, approx. 260 people have been trained.

There is a task envisaged, in the National Action Plan against Trafficking in Human Beings 2016-2018 (Current analysis programs and training ranges, as well as their modification and adaptation to the current needs and trends - point IV.1.), as well as identifying new training groups and develop training programs intended for them - e.g. a person engaged in job placement, municipal police officers.

PL

Szkolenia organizowane przez poszczególne instytucje są organizowane ze środków, będących w budżetach danych instytucji, a także ze wsparciem Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

POLICJA

1. Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie – realizuje obowiązkowe wykłady na temat handlu ludźmi, zapobiegania, zwalczania i systemu dla swoich słuchaczy.
2. Kurs specjalistyczny - w 2014r. Komendant Główny Policji powołał zespół do opracowania programu dydaktycznego nt. zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi. Najważniejsze zmiany obejmują:
 - elementy kursów CEPOL nt. zwalczania handlu ludźmi;
 - aktualizacja zawartości w zakresie przepisów krajowych i międzynarodowych, w tym zmian w ustawie o pomocy społecznej i nowej ustawy o cudzoziemcach;
 - rozszerzenie treści o taktykę walki z handlem ludźmi, z uwzględnieniem poszczególnych jego form, a także uzupełnienie informacji nt. współpracy międzynarodowej, w tym wspólnych zespołów śledczych JIT.

W kwietniu 2014r. przeprowadzono kurs pilotażowy w Szkole Policji w Pile. Konsultacje zawodowe z udziałem koordynatorów z komend wojewódzkich i Centralnego Biura Śledczego KGP pozwoliły na wypracowanie ostatecznego kształtu kursu specjalistycznego. 27 sierpnia 2014r. Komendant Główny Policji podpisał decyzję nr 307 o wdrożeniu specjalistycznego kursu z zakresu zapobiegania przestępstwom handlu ludźmi i ich zwalczania.

Prowadzenie kursu powierzono Szkole Policji w Pile. Według nowego programu przeszkolono jak dotąd 159 policjantów w 8 edycjach trwających 5 dni (36 godzin lekcyjnych).

3. Projekt "Wzmocnienie zdolności policji w celu zapobiegania i zwalczania transgranicznej i zorganizowanej przestępczości, w tym handlu ludźmi i wędrownych grup przestępczych poprzez stworzenie platformy edukacyjnej z wykorzystaniem e-learningu i zdalnego nauczania" (2/NMF PL15/14) - projekt, współfinansowany z Funduszy Norweskich, realizowany w 2015r. przez Komendę Stołeczną Policji. W ramach tego projektu, organizowane są studia podyplomowe nt. kryminologicznych aspektów procesów migracyjnych w strefie Schengen oraz specjalistyczne kursy dotyczących zwalczania i zapobiegania przestępczości transgranicznej w obszarze Schengen.
4. Coroczne warsztaty szkoleniowe dla koordynatorów ds. zwalczania handlu ludźmi z Policji, Straży Granicznej i Centralnego Biura Śledczego Policji, które mają na celu omówienie bieżącej współpracy, zmian w regulacjach prawnych czy procedurach operacyjno-śledczych, możliwości rozszerzenia współpracy, w tym także międzynarodowej. Są to trzydniowe warsztaty, w których bierze udział ok. 90 osób.

5. Od czasu powołania w Komendzie Głównej Policji Wydziału dw. z Handlem Ludźmi rozpoczęto realizację szkoleń dla koordynatorów wojewódzkich ds. handlu ludźmi, zarówno funkcjonariuszy z komend wojewódzkich Policji funkcjonujących z wojewódzkich zespołach ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, jak również koordynatorów z Centralnego Biura Śledczego Policji. Spotkania takie odbywają się także przy udziale prokuratorów, sędziów, przedstawicieli organizacji pozarządowych i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.
6. Europejski Dzień Przeciwko Handlowi Ludźmi – co roku, dzień 18 października obchodzony jest w szkołach policyjnych. Słuchacze mają możliwość obejrzeć filmy, wystawy, wysłuchać wykładów ekspertów, wziąć udział w warsztatach czy innych spotkaniach z osobami, zajmującymi się na co dzień tematyką handlu ludźmi.

STRAŻ GRANICZNA

1. Szkolenia, zgodnie z Czteropoziomowym Systemem Szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie handlu ludźmi (zatwierdzonym w 2010r.) W latach 2013-2015 przeszkolonych zostało ogółem 2557 funkcjonariuszy SG:
 - 2291 z poziomu I,
 - 117 z poziomu II,
 - 60 z poziomu III,
 - 59 z poziomu IV.
2. Organizowane są również dodatkowe kursy, zależnie od potrzeb - na przykład w 2013r. odbyły się 4 kursy nt identyfikacji ofiar handlu ludźmi, szczególnie podczas podróży samolotem i 6 szkoleń, zrealizowanych przez Międzynarodową Organizację ds. Migracji - IOM w ramach programu "Dobrowolnych powrotów".
3. Ponadto, Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie realizował przedsięwzięcie szkoleniowe w formie e-learningowej, na podstawie produktu szkoleniowego przekazanego przez Międzynarodową Organizację do Spraw Migracji (IOM) pt. *„Rozpoznawanie, ochrona oraz udzielanie pomocy ofiarom handlu ludźmi”*, które ukończyło 3329 funkcjonariuszy SG.
4. W ramach projektów, współfinansowanych z Funduszy Norweskich w roku 2015:
 - "Wzmocnienie potencjału Straży Granicznej w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej, w tym handlu ludźmi" (16/NMF PL 15/14), realizowany przez Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie – w ramach tego projektu, jak dotąd 59 funkcjonariuszy SG zostało przeszkolonych w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi, a 19 wzięło udział w symulacji procesu sądowego w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi; ponadto 40 funkcjonariuszy jest słuchaczami studiów podyplomowych „Kryminologiczne, wiktymologiczne i społeczno-kulturowe aspekty migracji i handlu ludźmi”.
 - "Współpraca i kompetencja jako klucz do skutecznej walki z handlem ludźmi" (22/NMF PL 15/14), realizowany przez Międzynarodową Organizację do Spraw Migracji (IOM) i Komendę Główną Straży Granicznej - celem projektu jest przyczynienie się do zwiększenia kompetencji służb odpowiedzialnych za zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi oraz do wzmocnienia współpracy instytucjonalnej w zakresie udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem pomocy w dobrowolnym powrocie i reintegracji. W grudniu 2015r. zrealizowano cykl trzech szkoleń w placówkach Straży Granicznej w Krakowie, Raciborzu i Wrocławiu. Wzięło w nich udział 66 funkcjonariuszy SG;
 - "Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji usług publicznych w zakresie migracji i azylu ze szczególnym naciskiem na zapobieganie nielegalnej migracji" (26/NMF PL 15/14), realizowany przez Komendę Główną Straży Granicznej – w ramach tego projektu odbywają się warsztaty i kursy doskonalące dla niewielkich, kilkunastoosobowych grup, składających się z funkcjonariuszy pionów cudzoziemskich oddziałów SG oraz pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców, np.:

- Praktyczne aspekty zastosowania Kodeksu Postępowania Administracyjnego w postępowaniach prowadzonych wobec cudzoziemców (2 edycje);
 - Identyfikacja osób należących do grup wrażliwych (ofiary handlu ludźmi, osoby ze stresem pourazowym (PTSD), z zaburzeniami psychicznymi) w kontekście realizowanych procedur administracyjnych (2 edycje),
 - Zarządzanie zespołem w sytuacjach nadzwyczajnych związanych z cudzoziemcami (2 warsztaty),
 - Przepisy prawa unijnego związane z funkcjonowaniem obszaru Schengen oraz wspólnego europejskiego systemu azylowego, a także ich stosowanie z uwzględnieniem kompetencji Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców, Wojewodów oraz organów SG,
 - Metody i techniki przesłuchań w postępowaniu administracyjnym (2 warsztaty),
 - Warsztaty dot. wymiany doświadczeń na temat orzecznictwa w zakresie udzielania cudzoziemcom ochrony (ochrona wynikająca z Konwencji Genewskiej oraz Rzymskiej) (3 warsztaty),
 - Przesłanki przyznania ochrony cudzoziemcom w kontekście wydawanych decyzji o zobowiązaniu do powrotu,
 - Strategie komunikowania się z cudzoziemcami,
 - Czynności służb migracyjnych realizowane wobec cudzoziemców na podstawie przepisów krajowych,
 - Przesłanki przyznania ochrony cudzoziemcom w kontekście wydawanych decyzji o zobowiązaniu do powrotu (5 edycji),
 - Weryfikacja autentyczności dokumentów, którymi posługują się cudzoziemcy (5 edycji).
4. Coroczne wspólne warsztaty dla koordynatorów Policji i Straży Granicznej (szerzej opisane w „POLICJA” w p. 4)
5. Szkolenia dla pracowników ośrodków strzeżonych i pracowników pionu cudzoziemskiego, które przygotowują funkcjonariuszy do identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców, przebywających w ośrodkach strzeżonych lub w sytuacji, gdy cudzoziemcy wystąpią o udzielenie ochrony międzynarodowej (odbyły się w 2013 i w 2014r.).
6. Coroczne spotkania przedstawicieli Straży Granicznej i Państwowej Inspekcji Pracy w formie narad w zakresie prowadzenia wspólnych kontroli legalności zatrudniania cudzoziemców, identyfikowania potencjalnych ofiar handlu ludźmi i bieżącej współpracy.

URZĄD DS. CUDZOZIEMCÓW - realizuje szkolenia nt. handlu ludźmi, w szczególności w odniesieniu do ofiar cudzoziemskich, nt:

- identyfikacji ofiar i procedur do zastosowania w przypadku handlu ludźmi – np. 26.11.2014r. dla 16 pracowników;
- programów "Dobrowolnych powrotów" – w 2013r. odbyło się 7 szkoleń, w tym 1 skierowane wyłącznie do pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców, a pozostałe również lub głównie do funkcjonariuszy Straży Granicznej;
- szkolenia poświęcone identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi wśród osób, ubiegających się o status uchodźcy – w latach 2013-2015 wzięło w nich udział 55 pracowników.

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ – organizuje cykliczne - trzydniowe szkolenia dla kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej „Wsparcie ofiar handlu ludźmi” . Wzięło w nich udział:

- w 2013r. – 87 osób w 4 szkoleniach,
- w 2014r. – 44 osób w dwóch szkoleniach,
- w 2015r. - 95 osób w czterech szkoleniach.

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

1. organizuje cykliczne szkolenia dla kandydatów do urzędów konsularnych za granicą. Począwszy od roku 2013, zawierają one moduł nt. handlu ludźmi. Szkolenie jest realizowane przez ekspertów z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Fundacji La Strada.
2. W latach 2013-2015, odbyło się 16 takich szkoleń z udziałem ok. 400 osób (średni udział to 25 osób na szkoleniu). Według Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w połowie 2016 roku wszyscy członkowie polskiego personelu konsularnego będą przeszkoleni w zakresie handlu ludźmi.

PROKURATORZY

1. Szkolenia nt. handlu ludźmi nie są stałą częścią szkoleń prokuratorskich. W 2014r. nie zorganizowano żadnych szkoleń w tym zakresie, a w 2013r.:
 - seminarium dla sędziów i prokuratorów nt. zapisów Dyrektywy 2100/36/EU,
 - szkolenie nt. medycyny sądowej, kryminologii i prawnych aspektów handlu ludźmi.
2. W ramach projektu "Szkolenie sędziów i innych pracowników prokuratury w zakresie zapobiegania i zwalczania transgranicznej i zorganizowanej przestępczości" (1/NMF PL 15/14) – realizowanego z Funduszy Norweskich, do końca kwietnia 2016r., 500 prokuratorów zapozna się z kwestiami przestępczości transgranicznej, w tym handlu ludźmi na szkoleniach, warsztatach i konferencjach.
3. Szkolenie dla prokuratorów nt. handlu ludźmi – 27.11.2015r. przeszkolonych zostało 100 prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury i Prokuratury Generalnej oraz łącznie 20 funkcjonariuszy Policji, SG oraz pracowników La Strady.

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY

1. Coroczne szkolenia, organizowane dla inspektorów pracy, z udziałem ok. 30-35 osób, nt. zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi do pracy przymusowej – omawiana jest definicja handlu ludźmi, skala zjawiska w Polsce, system zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi, a także rola Państwowej Inspekcji Pracy w zwalczaniu i zapobieganiu handlowi ludźmi do pracy przymusowej.
2. Coroczne wspólne szkolenia dla przedstawicieli Państwowej Inspekcji Pracy (Głównego Inspektoratu Pracy oraz okręgowych inspektoratów pracy) i Straży Granicznej, dotyczące kontroli legalności zatrudnienia, współpracy w przeprowadzaniu wspólnych kontroli.

INNE SZKOLENIA

Organizowane są również, zależnie od potrzeb, możliwości i dostępnych funduszy, spotkania dla innych osób, które mogą wejść w kontakt z potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi. Mają one na celu podniesienie świadomości oraz podnoszenie kwalifikacji w kontaktach z ofiarami handlu ludźmi. Szkolenia są:

1. personel medyczny – w 2013r. rozpoczęto proces konsultacji programu szkoleń dla personelu medycznego i 2014r. zrealizowano 2 szkolenia pilotażowe dla personelu medycznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych;
2. personel organizacji pozarządowych – takie szkolenia, prowadzone są głównie przez organizacje, bardziej doświadczone w tematyce handlu ludźmi (jak Fundacja La Strada, Stowarzyszenie Po-MOC, IOM), a także osoby z instytucji publicznych (MSWiA, organy porządku publicznego). Obejmują m.in.:
 - omówienie definicji handlu ludźmi;
 - przeciwdziałanie handlowi ludźmi,
 - identyfikację ofiar,
 - system pomocy i ochrony dla ofiar handlu ludźmi.

W latach 2013-2014 wzięło w nich udział ok. 40 osób. W 2015r. szkolenia takie odbywały się w ramach projektu „Sieć Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi” – więcej informacji poniżej.

3. studenci Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Warszawie – w ramach Krajowego Centrum Interwencyjno - Konsultacyjnego przeprowadzono cykl zajęć – wg. autorskiego programu. Odbyło się 30 godzin zajęć dla 20 osób, a także Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli (w 2014r.) oraz innych nauczycieli i pedagogów (np. szkolenia, prowadzone przez Fundację Dzieci Niczyje nt. przeciwdziałaniu komercyjnemu wykorzystywaniu dzieci), opartych na scenariuszach zajęć edukacyjnych dostępnych na stronie www.edukacja.fdn.pl.
4. pracownicy hoteli – Fundacja Dzieci Niczyje, w ramach promowania i wdrażania Kodeksu Postępowania, mającego na celu ochronę dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w turystyce, przeprowadziła w latach 2013-2015 szkolenia dla 565 pracowników hoteli, a także współpracowała z Akademią Wychowania Fizycznego w Krakowie i Wyższą Szkołą Bogdana Jańskiego w Krakowie, gdzie prowadziła wykłady dla studentów, przyszłych pracowników branży turystycznej nt. ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w kontekście podróży i turystyki.

ZESPOŁY WOJEWÓDZKIE

1. W 2015r., w ramach projektu „Poprawa współpracy w zakresie krajowych struktur powołanych do walki z handlem ludźmi” zorganizowane zostały szkolenia dla członków 15 wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi. Prowadzone były przez ekspertów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Fundacji La Strada, Straży Granicznej oraz przedstawiciela pierwszego takiego zespołu – w województwie mazowieckim. Szkolenia te były dostosowane indywidualnie do każdego zespołu, jego doświadczenia i liczby odbytych uprzednio spotkań. Przeszkolono 299 osób.
2. Zajęcia prowadzone były w formie warsztatowej, gier decyzyjnych i innych form, opartych na studiach przypadków.
3. Bloki tematyczne dla wszystkich grup były takie same:
 - Zjawisko handlu ludźmi w Polsce i najważniejsze regulacje prawne;
 - System wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi;
 - Zasady funkcjonowania Mazowieckiego Zespołu wojewódzkiego ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi – doświadczenia i dobre praktyki;
 - Prowadzenie działań informacyjnych o handlu ludźmi.

SIEĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

1. W ramach Sieci Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi odbywają się regularne zjazdy członków. Każdy taki zjazd ma swój temat przewodni, np. polityka medialna nt. handlu ludźmi, współpraca organizacji pozarządowych z instytucjami publicznymi, etc. Do końca stycznia 2016r. odbyło się sześć takich zjazdów.
2. Organizacje pozarządowe, zrzeszone w Ogólnopolskiej Sieci prowadzą w swoich regionach warsztaty z wiedzy na temat handlu ludźmi. Szkolenia te skierowane są do pracowników organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, służb ścigania, członków wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi. Dotychczas, w ramach 11 warsztatów, przeszkolono ok. 260 osób.

W najbliższym Krajowym Planie Działań przeciwko Handlowi Ludźmi 2016-2018 zapisane jest zadanie, związane z ewaluacją szkoleń (Bieżąca analiza programów i zakresów szkoleń, a także modyfikowanie ich i dostosowywanie do aktualnych potrzeb oraz trendów – punkt IV.1.), a także identyfikowanie nowych grup szkoleniowych i rozwijanie programów szkoleń, przeznaczonych dla nich – np. osoby, zajmujące się pośrednictwem pracy, funkcjonariusze straży miejskich i gminnych.

Special measures concerning children (Articles 5, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 28 and 30)

7. Please describe whether and how trafficking in children is specifically addressed in your country. If there are institutions responsible for taking the lead in combating trafficking in children and a specific national referral mechanism for child victims of trafficking, please provide details.

EN

1. Minors – victims of trafficking in human beings are entitled to support provided by the National Consulting and Intervention Centre for victims of human trafficking (in form of shelter, legal aid, medical and physical assistance). Unaccompanied foreigners – children victims of the trafficking in human beings may be placed, upon the court decision, in a foster family or in a care and education centre.
2. Definition of trafficking in human beings is placed in the article 115 § 22 of the Criminal Code
 Trafficking in human beings shall mean the recruitment, transportation, delivering, transfer, harbouring or receipt of person, by means of:
 1. violence or unlawful treatment
 2. abduction
 3. fraud
 4. misleading somebody or exploiting somebody's mistake or disability to correct understanding of undertaken actions
 5. using the situation of dependency, using somebody's critical situation or helplessness
 6. giving to the person, who takes care or supervises other person, financial or personal benefits or giving the promise of giving such benefits or taking from that person financial or personal benefit or its promise

- for the purpose of exploitation, even with their consent, especially in prostitution, pornography or other forms of sexual exploitation, in work or in forced services, in begging, in slavery or other forms of exploitation that humiliate dignity of a human being or with the aim of obtaining cells, tissues and organs by violation of the act.

If the behaviour refers to the child, it is considered as human trafficking, even when methods or means included in point 1-6 have not been used.

The above-quoted provision shows that the legislator introduces a different legal classification of the perpetrator's actions depending on the fact whether the victim is an adult or a minor. In the case that the subject of a transaction is a minor only the goal of the perpetrator - exploitation of the victim - is important. Methods and measures referred to in paragraphs 1 to 6 definition does not have to occur to indicate a basis for the recognition of the existence of the crime of human trafficking.
3. In order to further improve identification of alleged minor victims of trafficking in human beings, a document titled "the Algorithm of Identification of and Conduct towards the Minor Victims of Trafficking in Human Beings for the Police and Border Guard Officers" (details below in p. 10.a.) has been developed. The document together with the appendices has been sent out to the Police and Border Guard.
4. Children – victims and witnesses of crimes, especially crimes with use of sexual abuse, threat or violence – are protected, according to the Act of 28 November 2014 on protection and assistance for victims and witnesses - entered into force on 7 April 2015.
 The Act of 13 June 2013 amending the Act - the Penal Code and the Act - Code of Criminal Procedure as well as the Minister of Justice's ordinance of 18 December 2013 on how to prepare interrogation in the manner specified in article 185a-185c of the Penal Code entered into force in 2014.

5. In order to enhance prevention and combatting of trafficking in human beings, actions are being taken mostly within the framework of National Action Plan against Trafficking in Human Beings. In recent years (2013-2015), a number of activities were implemented:
 - printing of numerous materials concerning this issue, such as the Council of Europe comic book "Nie jesteś na sprzedaż - You are not for sale" and distributing it among youth;
 - lessons' scenarios for teachers;
 - organizing trainings for social workers regarding identification and support for children – victims of trafficking in human beings (in cooperation with non-governmental organizations: Nobody's Children Foundation and La Strada Foundation);
 - organizing trainings and seminars for Police and Border Guard officers, in cooperation with other governmental and non-governmental actors (in co-operation with Nobody's Children Foundation, La Strada Foundation);
 - launching of a website (handelludzmi.eu) concerning trafficking in human beings, including minors;
 - actions against sexual abuse on children in tourism, taken by Nobody's Children Foundation.
6. The Children's Ombudsman is invited to the interministerial Committee for Combating and Preventing Trafficking in Human Beings and the representative of the Bureau takes part in meetings of the Committee and Working Group (more in p. 10.i).

PL

1. Małoletnie ofiary handlu ludźmi mają prawo do wsparcia udzielanego przez Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla ofiar handlu ludźmi (KCIK) w formie schronienia, pomocy prawnej, medycznej i pomocy materialnej. Cudzoziemskie dzieci bez opieki, będące ofiarami handlu ludźmi mogą być umieszczone, na podstawie decyzji sądu, w rodzinie zastępczej lub w domu dziecka.
2. Definicja handlu ludźmi w art. 115 § 22 Kodeksu karnego:
 Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:
 1. przemocy lub groźby bezprawnej,
 2. uprowadzenia,
 3. podstępu,
 4. wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
 5. nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
 6. udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą
 w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy.
Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy **małoletniego**, stanowi ono handel **ludźmi**, nawet gdy nie **zostały użyte** metody lub **środki** wymienione w pkt 1 - 6.
 Powyższy przepis pokazuje różną kwalifikację prawną czynu sprawcy w zależności od faktu czy pokrzywdzony jest osobą dorosłą czy też małoletnią. W przypadku, gdy przedmiotem transakcji jest małoletni istotne znaczenie ma wyłącznie cel działania sprawcy tj. wykorzystanie ofiary. Metody i środki wymienione w pkt 1- 6 definicji nie muszą mieć miejsca, aby zaistniała podstawa do uznania zaistnienia przestępstwa handlu ludźmi.

3. Aby lepiej identyfikować domniemane małoletnie ofiary handlu ludźmi, w 2015r. opracowany został „Algorytm identyfikacji i postępowania wobec małoletniej ofiary handlu ludźmi” (szczegóły poniżej w p. 10.a) dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej, który wraz z załącznikami został skierowany do wykorzystania w jednostkach Policji i Straży Granicznej.
4. Dzieci – ofiary i świadkowie przestępstw, szczególnie przestępstw związanych z przemocą seksualną, groźbą lub inną przemocą – są chronione, zgodnie z Ustawą z dnia 28 listopada 2014r. o ochronie i pomocy dla ofiar i świadków, która weszła w życie 7 kwietnia 2015r.
W 2014r. weszły także w życie przepisy Ustawy z dnia 13 czerwca 2013r. zmieniającej Ustawę – Kodeks karny o Ustawę – Kodeks postępowania karnego, a także rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego.
5. W celu wzmocnienia zapobiegania i zwalczania handlu dziećmi, podejmowane były działania w ramach Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi, w tym :
 - druk i dystrybucja materiałów dotyczących tej kwestii, takich jak komiks Rady Europy "Nie jesteś na sprzedaż" wśród młodzieży;
 - scenariusze zajęć edukacyjnych dla nauczycieli;
 - organizowanie szkoleń dla pracowników socjalnych w zakresie identyfikacji i wsparcia dla dzieci - ofiar handlu ludźmi (we współpracy z organizacjami pozarządowymi: Fundacją Dzieci Niczyje i Fundacją La Strada);
 - organizowanie szkoleń i seminariów dla Policji i Straży Granicznej we współpracy z innymi podmiotami rządowymi i pozarządowymi;
 - uruchomienie strony internetowej (handelludźmi.eu) nt. handlu ludźmi, w tym handlu nieletnimi;
 - działania podejmowane przez Fundację Dzieci Niczyje przeciwko seksualnemu wykorzystywaniu dzieci w turystyce.
6. Rzecznik Praw Dziecka - przedstawiciel biura RPD bierze udział w pracach międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi i jego Grupy Roboczej (więcej w punkcie 10.i).
8. What practical measures are taken to reduce children's vulnerability to trafficking and create a protective environment³ for them, including through:
 - a. ensuring registration of all children at birth, in particular from socially vulnerable groups;

EN

1. Children are registered at their birth in hospital registers. A hospital, apart from notifying the birth to a competent authority, issues a document to a parent (a child's birth card), which should be presented in relevant city hall office in order to officially register a child – its name (names), address, etc. Afterwards, the office issues a birth certificate, according to art. 53.1. of the Act of 28 November 2014 Law on Civil Status.

³ The concept of a protective environment, as promoted by UNICEF, has eight key components:

- protecting children's rights from adverse attitudes, traditions, customs, behaviour and practices;
- government commitment to and protection and realisation of children's rights;
- open discussion of, and engagement with, child protection issues;
- drawing up and enforcing protective legislation;
- the capacity of those dealing and in contact with children, families and communities to protect children;
- children's life skills, knowledge and participation;
- putting in place a system for monitoring and reporting abuse cases;
- programmes and services to enable child victims of trafficking to recover and reintegrate.

2. Moreover, in order to make the system of care for mothers and newborns coherent in their place of residence and avoid failure to notify them for further care, according to the provisions of Part XII of the Regulation of the Minister of Health of 16 September 2015 amending the regulation *on standards for medical procedure while providing medical services in the field of natal care over the woman during pregnancy, childbirth, childbed and infant care* - the hospital where the baby was born forwards the declaration of birth to midwife of basic health care or to entity performing medical activities in the field of primary care before mother and child leave the hospital. Confirmation of receipt of such declaration is attached to the internal documentation of the newborn.
3. Apart from stating the general health of the mother, helping in baby-caring, midwife's task is to observe the relation between mother and child, to verify their living conditions. Each disturbing signal, should raise vigilance, reaction, or even report of such fact to the social welfare center or the police.
4. In case when the doctor or midwife is not assisting the birth or it does not take place in a healthcare institution, persons present during the delivery shall declare the birth to relevant civil status office.
5. Nevertheless, if the above mentioned procedures were not followed, birth registration may be done upon e.g. court order establishing one's birth certificate content.

PL

1. Dzieci są rejestrowane po porodzie w szpitalu w rejestrach szpitalnych. Szpital, poza zgłoszeniem faktu urodzenia dziecka do właściwego urzędu, daje rodzicowi tzw. kartę urodzenia dziecka, z którym rodzic powinien się udać do urzędu stanu cywilnego, aby zarejestrować potomka – imię (imiona), nazwisko, adres, etc. Wówczas urząd wydaje tzw. akt urodzenia, zgodnie art. 53.1. ustawy z dnia 28 listopada 2014r. Prawo o aktach stanu cywilnego.
2. Ponadto, w celu uszczelnienia systemu opieki nad matką i noworodkiem w miejscu ich pobytu i uniknięcia sytuacji niezgłoszenia ich do dalszej opieki po porodzie, zgodnie z przepisami zawartymi w części XII rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 września 2015r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów postępowania medycznego przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, położu oraz opieki nad noworodkiem* – szpital w którym urodziło się dziecko przekazuje do dnia jego wypisu, zgłoszenie o porodzie położnej podstawowej opieki zdrowotnej (poz) lub podmiotowi wykonującemu działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej. Potwierdzenie odbioru zgłoszenia jest dołączane do wewnętrznej dokumentacji noworodka.
3. W przypadku podejrzenia możliwości wystąpienia problemów opiekuńczo-wychowawczych i braku współpracy matki lub opiekunów prawnych noworodka w ustaleniu położnej poz lub podmiotu wykonującego działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej przejmujących opiekę nad noworodkiem w miejscu zamieszkania, szpital zobowiązany jest do poinformowania o tym fakcie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.
4. Każda matka, ma prawo do co najmniej 4 wizyt patronażowych położnej podstawowej opieki zdrowotnej. Do obowiązków położnej należy także m.in. ocena stanu zdrowia i rozwoju noworodka, edukacja zdrowotna, udzielanie rad dotyczących opieki nad nim, diagnoza relacji rodzinnych, udzielanie wskazówek jak zminimalizować stres, oraz wskazanie instytucji, w których można uzyskać stosowną pomoc. Położna sprawuje opiekę nad matką i dzieckiem do ukończenia 6 tygodnia życia dziecka. Następnie przekazuje sprawowanie opieki pielęgniarsce środowiskowej.
5. W przypadku, gdy lekarz lub położna nie byli obecni przy porodzie lub nie miał on miejsca w podmiocie leczniczym, osoby obecne przy porodzie powinny powiadomić o nim właściwy urząd stanu cywilnego.

6. Jeżeli powyższe procedury nie zostały zachowane, rejestracja urodzenia może nastąpić np. na podstawie wyroku sądu, ustalającego treść aktu urodzenia.
- b. raising awareness of THB through education;

EN

1. The Ministry of Interior and Administration organizes competitions for young people. They primarily intend to attract interest in the subject, raise awareness and encourage to broaden knowledge in order to increase the chances of avoiding risk. In recent years, the Ministry of Interior and Administration has organized:
 - competition for a thesis on human trafficking;
 - competition for a comic on trafficking in human beings for forced labour - in 2015 comics, including also the stories that won the contest has been printed and distributed to schools.
2. The Ministry of Interior and Administration also administers www.handelludzmi.eu website, where you can find many useful preventive materials, and page on Facebook, where you can find a variety of information related to the topic of human trafficking.
3. As a part of preventive measures aimed at school children, the Ministry of Education published multimedia materials for teachers to conduct preventive activities on various forms of violence against children and adolescents at the website www.men.gov.pl. These materials were offered by the Nobody's Children Foundation in the frame of the programme "Academy protection against violence".
4. Non-governmental organizations that run the task of the National Consulting and Intervention Centre (the La Strada Foundation and the Association Po-MOC), organize meetings in schools (from primary schools to universities), dormitories, educational centres, associations for youth, orphanages, emergency shelter, as well as organize training courses, conferences and lectures for parish communities and young people.
5. The Nobody's Children Foundation prepares a variety of materials, lessons' scenarios for children and youth, for teachers and educators, that are available on the Internet at website: www.edukacja.fdn.pl. The Foundation runs a Helpline for Children and Youth 116 111 www.116111.pl and hotline 800 100 100 as well as website: www.800100100.pl for parents and teachers in issues of child's security.

PL

1. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji organizuje konkursy, przeznaczone dla młodzieży. Mają one przede wszystkim za zadanie zainteresować młodzież tematem, uwrażliwić na niego oraz zachęcić do poszerzenia swojej wiedzy tak, aby zwiększyć szanse uniknięcia tego ryzyka. W ubiegłych latach MSW zorganizowało:
 - konkurs na pracę dyplomową na temat handlu ludźmi;
 - konkurs na komiks dot. handlu ludźmi do pracy przymusowej – w 2015r. komiks, zawierający m.in. historie – komiksy, które wygrały w konkursie został wydrukowany i dystrybuowany do szkół.
2. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji administruje również stronę internetową www.handelludzmi.eu, na której można znaleźć wiele przydatnych materiałów profilaktycznych oraz stronę na facebooku, gdzie znajdują się różne informacje, związane z tematyką handlu ludźmi.
3. W ramach działań prewencyjnych, skierowanych do młodzieży szkolnej, Ministerstwo Edukacji Narodowej na stronie internetowej www.men.gov.pl zamieściło informację o materiałach multimedialnych do prowadzenia przez nauczycieli zajęć profilaktycznych, dotyczących różnych form przemocy wobec dzieci i młodzieży, oferowanych przez Fundację Dzieci Niczyje w ramach profilaktycznych działań edukacyjnych m.in. „Akademii ochrony przed przemocą”.

4. Organizacje pozarządowe, realizujące zadanie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego (Fundacja La Strada i Stowarzyszenie Po-MOC), organizują spotkania w szkołach (od podstawowych po wyższe), bursach, ośrodkach wychowawczych, stowarzyszeniach na rzecz młodzieży, domach dziecka, pogotowiu opiekuńczym, a także organizują szkolenia, konferencje i wykłady dla wspólnot parafialnych i młodzieży.
5. Fundacja Dzieci Niczyje przygotowuje wiele materiałów, scenariusze zajęć dla dzieci i młodzieży, przeznaczone dla nauczycieli i pedagogów, które są dostępne w Internecie na stronie www.edukacja.fdn.pl. Fundacja prowadzi też Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111 www.116111.pl i telefon 800 100 100 oraz stronę www.800100100.pl dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci.

c. training professionals working with children.

EN

1. Trainings for social workers - organized four times a year by the Ministry of Family, Labour and Social Aid in cooperation with the Ministry of Interior and Administration and non-governmental organizations: Nobody's Children Foundation and La Strada Foundation. A part of the trainings is dedicated to the problem of minor victims. The trainers particularly focus on identification of minor victims as well as on their rights.
2. Meetings with students (e.g. College of Social Service Workers in Warsaw and the Institute of Applied Social Sciences, University of Warsaw), implemented under the National Intervention and Consulting Centre.
3. Measures taken by the Nobody's Children Foundation against sexual exploitation of children in tourism, including training for the tourism industry and schools, as well as for teachers, psychologists, etc.
4. Training for educators and teachers are also run by officers of prevention units of the voivod police headquarters.

PL

1. Szkolenia dla pracowników pomocy społecznej – organizowane 4 razy w roku przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z MSWiA oraz organizacjami pozarządowymi: Fundacją Dzieci Niczyje i Fundacją La Strada. Część szkolenia dotyczy problematyki handlu dziećmi. Trenerzy szczególnie zwracają uwagę na kwestie związane z identyfikacją małoletnich ofiar handlu ludźmi, jak również na zakres uprawnień takich ofiar.
2. Spotkania dla słuchaczy szkół (np. Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Warszawie czy Instytucie Społecznych Nauk Stosowanych Uniwersytetu Warszawskiego), realizowane w ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego.
3. Działania, podejmowane przez Fundację Dzieci Niczyje przeciwko wykorzystywaniu seksualnemu dzieci w turystyce, w tym szkolenia dla branży turystycznej i uczelni, jak również dla nauczycieli, psychologów, etc.
4. Szkolenia dla pedagogów i nauczycieli prowadzone są także przez funkcjonariuszy wydziałów profilaktyki komend wojewódzkich policji.

9. Please explain what methods are used to verify the age of a presumed victim of trafficking where the age is uncertain and there are reasons to believe that the person is a child. Would such a person be presumed to be a child until the age verification is completed?

EN

1. Statement on the age of a victim, which can be verified by the diplomatic mission of the stated country of origin or the exchange of information with law enforcement agencies of that country.
2. Verification of documents, if a victim has such documents - both in terms of their authenticity and veracity of the data. In the second case through diplomatic premise of a country or the exchange of information with law enforcement agencies of the country.
3. In practice, when a child pretends to be an adult, medical examinations is carried out (skeleton of the hand or teeth X-ray). According to the Law on Foreigners, a foreigner, who claims to be a minor, and refuses to submit to a medical examination, can be treated as an adult (Article 397p. 4).
4. Until the completion of verification of age of a victim, s/he is treated in accordance with its declaration - e.g. a person, posing as a minor, until the eventual undermining its statements will be treated as a minor.

PL

1. Oświadczenie ofiary odnośnie do wieku, które można zweryfikować poprzez placówkę dyplomatyczną danego kraju lub wymianę informacji ze służbami porządku publicznego danego kraju.
2. Weryfikacja dokumentów, o ile ofiara takimi dysponuje – zarówno pod względem ich autentyczności, jak i prawdziwości danych. W drugim przypadku poprzez placówkę dyplomatyczną danego kraju lub wymianę informacji ze służbami porządku publicznego danego kraju.
3. W praktyce, gdy dziecko podaje się za dorosłego, przeprowadza się badanie lekarskie (kośćciec ręki, za pomocą zdjęcia RTG lub uzębienie). Zgodnie z Ustawą o cudzoziemcach, obcokrajowiec, który podaje się za osobę małoletnią, a odmawia poddania się badaniu lekarskiemu, może być traktowany jak dorosły (art 397p. 4).
4. Do czasu zakończenia weryfikacji wieku ofiary, jest ona traktowana, zgodnie ze swoim oświadczeniem – np. osoba, podająca się za małoletnią, do czasu ewentualnego podważenia jej oświadczenia będzie traktowana jak małoletnia.

10. What steps are taken in your country to ensure that the rights of the child and his/her best interests⁴ are duly taken into consideration, in particular when it comes to:

EN

1. According to Polish law (Code of Civil Procedure, hereinafter CCP) a guardianship court is the competent institution which protects the welfare of a child and always acts in the best interests of a child. In accordance with Art. 568 CCP a guardianship court's role is assigned to the Family Court, and in practice to the Department of Family and Juvenile in each District Court. It deals with all cases of family and caring, and is competent to issue a decision in all cases where interests of the child are threatened (art. 109 of the Family Code), including the provisions of:

⁴ "The best interests of the child" means that any situation should be looked at from the child's own perspective, seeking to take the child's views into consideration and with the objective of ensuring that his/her rights are respected. Any decision concerning a child should therefore be guided by what is objectively best for that child, given her/his age and maturity.

- locating the child in (institutional or family) foster care (art. 35 of the Act of 9 June 2011 on supporting family and foster care system)
- appointment of a guardian for the child (art. 99 of the Family Code).

In accordance with Art. 572 of the Code of Civil Procedure, anyone who has knowledge of events that may justify launching a protective proceedings, is obliged to inform the family court. This obligation lies primarily on municipal offices, courts, Police, educational institutions and social institutions.

All of the above rules apply to children under 18 years.

2. Furthermore, in accordance with Art. 23 CCP, in case of minor victims of crime (including victims of trafficking), a judge in criminal or family court shall notify the prosecutor whenever there is a need to consider the decision to issue provisions in family law and guardianship. On the other hand, in the case of unaccompanied minors - in accordance with Art. 397 of the Act on Foreigners - Border Guard shall notify the court to place the child in foster care or in a guarded centre.
3. In conclusion, there are no specific provisions for the protection of the best interests of minor victims of human trafficking in the Polish legal system. It is assumed that the best interests of minors are protected under the general provisions of Polish family law. Therefore, an institution established to protect the best interests of each child is the family court, which is always able to verify, act and make any appropriate decisions when interests of a child are in danger.
4. Most often, the identification of minor victims of human trafficking is the result of law enforcement interventions or done through the institutions providing social assistance - social workers or consuls, because the child or teenager is rarely able to self-identify as an aggrieved person, who should be helped and supported.

PL

1. Według polskiego porządku prawnego (kodeksu postępowania cywilnego, dalej kpc) właściwą instytucją, która chroni dobro dziecka i zawsze działającą w jego najlepszym interesie jest sąd opiekuńczy. Zgodnie z art. 568 kpc sąd opiekuńczy to sąd rodzinny, a w praktyce - Wydział Rodzinny i Nieletnich w każdym Sądzie Rejonowym. Zajmuje się on wszystkimi przypadkami rodzinnymi i opiekuńczymi, i jest właściwy do wydawania decyzji we wszystkich przypadkach, gdy zagrożony jest interes dziecka (art. 109 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego), w tym postanowień:
 - umieszczeniu dziecka w (instytucjonalnej lub rodzinnej) opiece zastępczej (art. 35 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej)
 - ustanowieniu kuratora dla dziecka (art. 99 kro).

Zgodnie z art. 572 kodeksu postępowania cywilnego, ktokolwiek ma wiedzę o zdarzeniach uzasadniających wszczęcie postępowania ochronnego, jest zobowiązany powiadomić o tym sąd rodzinny. Obowiązek ten spoczywa przede wszystkim na urzędach miejskich, sądach, policji, placówkach edukacyjnych i społecznych (...)

Wszystkie wyżej wymienione przepisy dotyczą dzieci do lat 18.

2. Ponadto, zgodnie z art. 23 kpc, w przypadku małoletnich ofiar przestępstw (w tym ofiar handlu ludźmi), sędzia w sprawach karnych lub prokurator powiadamia sąd rodzinny zawsze, gdy istnieje potrzeba rozważenia podjęcia decyzji o wydaniu postanowienia w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego. Natomiast, w przypadku małoletnich cudzoziemców bez opieki - zgodnie z art. 397 ustawy o cudzoziemcach - Straż Graniczna powiadamia sąd w celu umieszczenia dziecka w opiece zastępczej lub w ośrodku strzeżonym.

3. Podsumowując, w polskim porządku prawnym nie istnieją przepisy szczególne, dotyczące ochrony najlepszych interesów małoletnich ofiar handlu ludźmi. Zakłada się, że najlepsze interesy nieletnich są chronione na podstawie polskich przepisów ogólnych prawa rodzinnego i opiekuńczego. W związku z tym, instytucją powołaną do ochrony najlepszych interesów każdego dziecka jest sąd rodzinny, który zawsze jest w stanie zweryfikować, działać i wydać właściwe decyzje, gdy interes dziecka jest zagrożony.
1. Najczęściej identyfikacja małoletnich ofiar handlu ludźmi jest wynikiem interwencji organów ścigania lub odbywa się za pośrednictwem instytucji, świadczących pomoc społeczną - pracowników socjalnych lub konsulów, ponieważ dziecko lub nastolatek rzadko jest w stanie dokonać samodzielnej identyfikacji jako osoby pokrzywdzonej, której należy się pomoc i wsparcie.
 - a. identification of child victims of trafficking;

EN

1. Most often the identification of minors as victims of human trafficking is due to the intervention of law enforcement agencies, or through institutions providing social assistance - social workers or consuls. Children or teenagers are rarely able to assess themselves vulnerable or injured, who should be helped and supported.
2. In the framework of expert group on victims, "Algorithm of Identification of and Conduct towards the Minor Victims" has been elaborated. It presents many remarks regarding preliminary identification. Apart from that, it enumerates circumstances and situations which require the attention of the Police or the Border Guard officer and which should result in undertaking subsequent verifications to check whether the trafficking in human beings has taken place.
3. The Algorithm suggests that the identification should not be based only on information provided by the minor, but should always be supplemented with an in-depth analysis of the situation of the minor and other circumstances.
4. If the minor is taken for an interview, it needs to take place in conditions friendly to the minor and in such a way that the minor would not feel suspected or guilty of an offence.
5. If there is a suspicion that the minor could fall victim to sexual abuse, the interview should be conducted by an officer of the same sex as the minor and with the participation of a psychologist, if possible. When sexual abuse is confirmed, the interview should be finished as soon as possible and the victim should not be asked about the circumstances of the abuse. In such a situation, the Police/Border Guard officer is responsible for particularly thorough collection of other information and securing all evidence that may be used for identification of the minor as a victim of trafficking in human beings.
6. After preliminary identification, the Police/Border Guard officer contacts the coordinators for trafficking in human beings at the competent Voivodeship Police Headquarters (Warsaw Police Headquarters) or at the Border Guard Regional Unit and informs about his/her findings (suspicions).
7. In the meantime the minor is immediately separated from third persons, in the company of whom he/she has been staying, if there is any suspicion that they may be perpetrators or co-perpetrators of the offence.
8. In order to prepare further care over the minor, he/she is directly referred to the National Consulting and Intervention Centre for victims of human trafficking (KCIK) and simultaneously is informed about his/her rights and obligations. The way in which this information is provided depends on the age, maturity, and emotional state of the minor.

PL

1. Najczęściej identyfikacja małoletnich ofiar handlu ludźmi jest wynikiem interwencji organów ścigania lub za pośrednictwem instytucji świadczących pomoc społeczną - pracowników socjalnych lub konsulów. Dzieci czy młodzież rzadko są w stanie dokonać samodzielnej identyfikacji jako osoby pokrzywdzonej, której należy się pomoc i wsparcie.
2. W ramach prac grupy eksperckiej ds. ofiar handlu ludźmi wypracowano „Algorytm do identyfikacji i postępowania wobec małoletniej ofiary handlu ludźmi dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej”, który zawiera sugestie, dotyczące wstępnej identyfikacji. Ponadto, wylicza okoliczności i sytuacje, które wymagają zwrócenia szczególnej uwagi funkcjonariusza Policji lub Straży Granicznej i powinny skutkować podjęciem dalszych działań, w celu weryfikacji czy w danych okolicznościach może mieć miejsce handel ludźmi.
3. Algorytm zastrzega, że identyfikacja nie może opierać się wyłącznie na informacjach dostarczonych przez małoletniego. Zawsze należy taką informację uzupełnić o dogłębną analizę sytuacji małoletniego i inne okoliczności towarzyszące.
4. Jeżeli osoba małoletnia jest rozpytywana, musi się to odbywać w warunkach przyjaznych dla niego/niej, i w taki sposób, żeby małoletni nie czuł się podejrzewany czy winny przestępstwa.
5. Jeśli istnieje podejrzenie, że małoletni mógł paść ofiarą przemocy seksualnej, rozpytanie powinno być prowadzone przez funkcjonariusza tej samej płci, a także z udziałem psychologa, jeśli to możliwe. Gdy potwierdzone zostaje wykorzystywanie seksualne, rozmowa z dzieckiem powinna zostać zakończona tak szybko, jak to możliwe, a ofiara nie powinna być pytana o okoliczności wykorzystania. W takiej sytuacji, funkcjonariusz Policji lub Straży Granicznej jest odpowiedzialny za szczególnie dokładne zebranie innych informacji i zabezpieczanie innych dowodów, które mogą być wykorzystane do identyfikacji małoletniego jako ofiary handlu ludźmi.
6. Po wstępnej identyfikacji, funkcjonariusz Policji lub Straży Granicznej powinien skontaktować się z koordynatorem ds. handlu ludźmi we właściwej komendzie wojewódzkiej/stołecznej Policji lub w oddziale Straży Granicznej i poinformować o wynikach swoich podejrzeń.
7. W międzyczasie, małoletnia potencjalna ofiara handlu ludźmi powinna zostać natychmiast odseparowana od osób trzecich, w których towarzystwie przebywa, gdy istnieje podejrzenie, że mogą oni być sprawcami lub współsprawcami przestępstwa.
8. W celu zapewnienia dalszej opieki nad małoletnim, jest on/a bezpośrednio kierowany do Krajowego Centrum Interwencyjno - Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK) i informowany o swoich prawach i obowiązkach. Sposób, w jaki informacje te zostają przekazane zależy od wieku, dojrzałości i stanu emocjonalnego małoletniego.

- b. appointing a legal guardian, organisation or authority which shall act in the best interest of unaccompanied minors identified as victims of trafficking;

EN

1. According to *the Algorithm of identification and conduct towards minor victims of trafficking in human beings for Police and Border Guard officers*, when an unaccompanied minor is identified as a victim of trafficking in human beings there is a need to ensure a guardian for the minor, and an officer should take appropriate actions in this regard.
2. The document, in the appendices A, precisely indicates who is responsible for applying to the court for a legal guardian to a minor victim, and how it should be proceeded. Generally the document advises the officer to:

- examine the current legal and family situation of the minor, make an initial assessment of his/her needs and, on this basis, determine the extent to which the minor requires the establishment of representation;
- consult the scope of competence of the guardian and find a candidate for a guardian. If a minor foreigner has applied to the *Programme for support and protection of victims/witnesses of trafficking in human beings* or uses another form of assistance from the National Consulting and Intervention Centre for victims of human trafficking, it is advisable that the body applying to the court for establishment of a guardian first contacts the La Strada Foundation against Trafficking in Persons and Slavery (which runs the centre and the Programme).
- select the appropriate legal basis and the competent court.

It is also highly recommended to apply for the appointment of a guardian as soon as possible, even before a decision on initiation of criminal proceedings is issued.

3. However, if the Police or Border Guard officer is not able to apply for the guardian on the spot, the procedure is initiated by the National Consulting and Intervention Centre's staff. The Centre provides the assistance and act on behalf of the minor until the legal guardian is appointed by the family court.

PL

2. Zgodnie z ww. Algorytmem, gdy osoba małoletnia bez opieki zostaje zidentyfikowana jako ofiara handlu ludźmi, obowiązkiem funkcjonariusza, który ją zidentyfikował jest podjęcie działań w celu zapewnienia jej opiekuna.
3. W załączniku A, Algorytm precyzuje, kto jest odpowiedzialny za zwrócenie się do sądu o wyznaczenie opiekuna prawnego małoletniego pokrzywdzonego i jak powinno to przebiegać. Funkcjonariusz ma obowiązek:
 - zbadania aktualnej sytuacji prawnej i rodzinnej małoletniego, dokonanie wstępnej oceny jego potrzeb i określenia, na tej podstawie, w jakim stopniu małoletni wymaga wyznaczenia przedstawiciela;
 - skonsultowania zakresu kompetencji opiekuna i znalezienia kandydata na tę funkcję. Jeśli małoletni cudzoziemiec został zgłoszony o włączenie do Programu wsparcia i ochrony ofiary / świadka handlu ludźmi lub korzysta z innej formy pomocy z Krajowego Centrum Interwencyjno - Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi, wskazane jest, aby organ wnioskujący do sądu o ustanowienie kuratora uprzednio nawiązał kontakt z Fundacją przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada (która prowadzi KCIK i Program);
 - wybrania odpowiedniej podstawy prawnej oraz właściwego sądu.

Zalecane jest również, aby wystąpić o ustanowienie kuratora, tak szybko, jak to możliwe, jeszcze przed wydaniem decyzji o wszczęciu postępowania karnego.
4. Jeśli funkcjonariusz Policji lub Straży Granicznej nie jest w stanie wystąpić o ustanowienie kuratora, procedura ta jest podejmowana przez Krajowe Centrum Interwencyjno – Konsultacyjne, które - do czasu ustanowienia przez sąd rodzinny opiekuna prawnego dla małoletniego – udziela mu pomocy i działa w jego imieniu.

c. locating the child's family

EN

1. All unaccompanied minors, reported to the National Consulting and Intervention Centre, receive assistance in terms of family reunification. The exception is when the parents are potential perpetrators.

2. The staff of the Centre is responsible for finding the child's family and for conducting risk assessment in this regard. The family is checked for their possible involvement in trafficking or other crimes, or use of the child. If this verification is positive, NCIC contact with the family and the child returns home.

If an unaccompanied minor has no relatives or they turned out to be perpetrators, , an appropriate foster care facility is contacted (in the case of foreign victims also through a consul), then the minor is safely returned back to his/her country of origin.

When the return is not possible or endangers the safety of a child, NCIC notifies Polish Family Court, which sets a foster family for a minor on Polish territory.

3. When deciding about the search for family of minor and his/her return home, NCIC always acts in the best interests of the child and, in accordance with the age and maturity, takes into account its opinion on this matter.

PL

1. Wszystkim osobom małoletnim bez opieki, zgłaszanym do Krajowego Centrum Interwencyjno – Konsultacyjnego, udzielana jest pomoc w zakresie łączenia rodzin. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy to rodzice są potencjalnymi sprawcami.

2. Personel Centrum jest odpowiedzialny, za odnalezienie rodziny dziecka i dokonanie oceny ryzyka w tym zakresie. Rodzina jest sprawdzana pod kątem ich ewentualnego udziału w handlu ludźmi lub innych przestępstwach czy wykorzystaniu dziecka. Jeśli ta weryfikacja jest pozytywna, KCIK kontaktuje się z rodziną i dziecko wraca do domu.

Jeżeli małoletni bez opieki, nie ma żadnych krewnych lub okazali się oni sprawcami przestępstwa, w imieniu nieletniego nawiązywany jest kontakt (w przypadku ofiar cudzoziemskich również poprzez konsula) z właściwą placówką opieki zastępczej, a następnie małoletni jest bezpiecznie odsyłany z powrotem kraju.

Gdy powrót nie jest możliwy lub zagraża bezpieczeństwu dziecka, Krajowe Centrum powiadamia polski sąd rodzinny, który wyznacza rodzinę zastępczą dla małoletniego na terenie Polski.

3. Przy podejmowaniu decyzji o poszukiwaniu rodziny małoletniego oraz o jego powrocie do domu, KCIK kieruje się zawsze najlepszym interesem dziecka i odpowiednio do wieku i dojrzałości, bierze pod uwagę jego opinię w tej sprawie.

- d. ensuring that the identity or details allowing the identification of a child victim of trafficking are not made publicly known through the media or by any other means;

EN

1. The basic principle of aid granted by the National Consulting and Intervention Centre - is to ensure the safety of the beneficiaries. This principle can be implemented only if victims remain anonymous. Centre's staff is thoroughly trained and equipped with the appropriate knowledge in this regard. All details about the victims are only accessible to NCIC staff and may not be distributed and transmitted even in administrative documents, submitted to the Ministry of Interior and Administration and other stakeholders.

2. In the case of media interest, all information on victims are checked and verified by the coordinator of the Centre before publication.

3. Victims, particularly minors, contact only with Police or Border Guard officers who are conducting the investigation and are assigned to contacts the victims and witnesses in this particular case.

4. The same safety rules are applied in law enforcement.

PL

1. Podstawową zasadą pomocy udzielanej przez Krajowe Centrum Interwencyjno - Konsultacyjne jest zapewnienie bezpieczeństwa beneficjentom. Zasada ta może być realizowana wyłącznie wówczas, gdy ofiary pozostają anonimowe. Pracownicy Centrum są w tym zakresie gruntownie przeszkoleni i wyposażeni w odpowiednią wiedzę. Wszystkie szczegółowe informacje na temat ofiar są dostępne wyłącznie dla personelu KCIK i nie mogą być rozpowszechniane i przekazywane nawet w dokumentach administracyjnych, przekazywanych do MSWiA czy innych zainteresowanych stron.
2. W przypadku zainteresowania mediów, wszystkie informacje nt. ofiar, są sprawdzane i weryfikowane przez koordynatora Centrum przed publikacją.
3. Ofiary, a szczególnie nieletni, kontaktują się wyłącznie z funkcjonariuszami Policji lub Straży Granicznej, którzy prowadzą śledztwo i są wyznaczeni do kontaktów z ofiarami i świadkami w tej sprawie.
4. Analogiczne zasady bezpieczeństwa są stosowane w organach ścigania.

e. access to appropriate and secure accommodation, education and health care;

EN

1. Children - victims of human trafficking are entitled to benefit from any assistance and support as well as adult victims of human trafficking. As mentioned above, the National Consulting and Intervention Centre is obliged to offer a safe shelter for all victims of trafficking, regardless of their age, gender, national origin or citizenship
2. If a minor is unaccompanied or stays in a place which does not ensure his/her safety, the National Consulting and Intervention Centre is obliged to organise him/her safe accommodation. S/He is usually placed within an interventional institutional care centre or with a professional foster family that serves as a family emergency shelter. Sometimes it may be another place which is legally entitled to shelter minor victims. In case of teenage female victims it is possible within the consent of the family court to accommodate them in the shelters run by the Centre.
3. In accordance with the provisions of the Act of 7 September 1991 on system of education, non-Polish citizens benefit from education and care in public kindergartens and schools on the conditions applicable to Polish citizens. The admission to school (kindergarten) is to be decided by the director of this institution. The child is guaranteed a place in school, in the circuit which is the place of his actual residence. The formalities relating to the admission to the school by the parents (guardians) of children. All minor victims are entitled to education and health care on the same basis as other minors.
4. The integration model of foreign pupils, adopted in the Polish school helps these students (from the first day at school) to be put in regular education with the colleagues and support them by providing additional hours of study of Polish language and other subjects and possible assistance on cultural heritage. Decisions regarding the method and type of support the student-foreigner taken by the school.
5. Minors (pregnant women and women during the childbirth and postnatal periods) benefit from special legal protection in the Republic of Poland. This protection is guaranteed by domestic legislation as well as the international agreements ratified by the Republic of Poland.

Article 68.3 of the Constitution of the Republic of Poland provides that the public authorities are under an obligation to provide special health care to children, pregnant women, disabled persons and the elderly.

Unfortunately, in most cases it is a dead legal provision. Hospitals and other health care facilities always require proof of being insured or send a bill for medical help.

PL

1. Dzieci – ofiary handlu ludźmi, mają prawo do korzystania ze wszelkiej pomocy i wsparcia tak samo jak dorosłe ofiary handlu ludźmi. Jak wspomniano powyżej, Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne ma obowiązek zaoferować bezpieczne miejsce schronienia dla każdej ofiary handlu ludźmi, niezależnie od jej wieku, płci, pochodzenia czy obywatelstwa.
2. Jeżeli osoba małoletnia jest bez opieki lub pozostaje w miejscu, które nie zapewnia mu bezpieczeństwa, Krajowe Centrum jest zobowiązane do zapewnienia mu bezpiecznego schronienia. Zwykle jest to placówka opiekuńczo-wychowawcza typu interwencyjnego lub rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia opiekuńczego. Czasami może to być inne miejsce, które jest uprawnione do udzielania schronienia małoletnim ofiarom. W przypadku nastolatek możliwe jest, umieszczenie ich w schroniskach prowadzonych przez Krajowe Centrum, za zgodą sądu rodzinnego.
3. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty, osoby niebędące obywatelami polskimi korzystają z nauki i opieki w publicznych przedszkolach i szkołach na warunkach dotyczących obywateli polskich. O przyjęciu do szkoły (przedszkola) decyduje dyrektor tej placówki. Dziecko ma zapewnione miejsce w szkole, w obwodzie której znajduje się miejsce jego faktycznego zamieszkania (zameldowanie nie jest wymagane). Formalności, związanych z przyjęciem do szkoły dokonują rodzice (opiekunowie prawni) dzieci.
4. Przyjęty w polskiej szkole model integracji uczniów-cudzoziemców polega na włączeniu tych uczniów (od pierwszego dnia pobytu w szkole) w regularną edukację z rówieśnikami przy wsparciu ich poprzez zapewnienie dodatkowych godzin nauki języka polskiego i innych przedmiotów oraz ewentualną pomoc asystenta kulturowego. Decyzje dotyczącą sposobu i rodzaju wsparcia ucznia-cudzoziemca podejmuje dyrektor szkoły.
5. Dzieci (kobiety w ciąży i kobiety w okresie porodu i połogu) korzystają ze szczególnej ochrony prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej. Ta ochrona jest gwarantowana przez ustawodawstwo krajowe, jak i umowy międzynarodowe ratyfikowane przez Rzeczpospolitą Polską.
Artykuł 68 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że władze publiczne są zobowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.
Niestety, w większości przypadków jest to martwy przepis. Szpitale i inne placówki ochrony zdrowia

f. issuing residence permits for child victims of trafficking;

EN

According to the Act on Foreigners, a minor victim of trafficking in human beings is granted the same rights as an adult victim - described in details below. The only exception is a longer "reflection period" which in case of minor victims lasts up to 4 months.

PL

Zgodnie z Ustawą o cudzoziemcach, małoletniej ofierze handlu ludźmi przysługują takie same prawa, jak dorosłej ofierze – szczegółowo opisane poniżej w punktach 38-41. Jedynym wyjątkiem jest wydłużenie tzw. „czasu na zastanowienie” z 3 do 4 miesięcy.

- g. providing counselling and information in a language that the child can understand, legal assistance and free legal aid prior, during and after legal proceedings, including to claim compensation;

EN

All beneficiaries of the National Consulting and Intervention Centre are assisted by a case manager, who is responsible to be in a constant contact with a victim in a language s/he understands. A case manager keeps a victim informed about the situation and about her/his rights.

In case of minor victims a legal guardian can be also appointed by the family court. In respect to the situation of a child and his/her needs, the guardian may represent him/her in all criminal and administrative procedures such as: legalisation of stay, obtaining travel documents, as well as in accompanying the minor in dealing with law enforcement bodies and the judiciary within the framework of criminal proceedings.

PL

Wszyscy beneficjenci Krajowego Centrum Interwencyjno - Konsultacyjnego są wspierani przez *case managera*, który ma za zadanie utrzymywanie stałego kontaktu z ofiarą w języku, dla niej zrozumiałym. *Case manager* informuje ofiarę na bieżąco o sytuacji oraz o jej prawach.

W przypadku małoletnich ofiar, sąd rodzinny może również wyznaczyć kuratora, który może reprezentować ofiarę we wszystkich procedurach karnych i administracyjnych, takich jak: legalizacja pobytu, uzyskiwanie dokumentów podróży, jak również towarzyszyć małoletniej ofierze w kontaktach z organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości w ramach postępowania karnego, uwzględniając indywidualną sytuację dziecka i jego potrzeby.

- h. carrying out best interests determination, including risk assessment, prior to any decision on the return of child victims to their country of origin, and ensuring the child's safe return in accordance with the best interests of the child;

EN

1. In 2015, in the framework of the Expert Group for Support and Protection of Victims of trafficking, a mechanism has been prepared for risk assessment of return of foreign victims of human trafficking to their country of origin. Tool (in the form of surveys) has been prepared for use by both the organizations dealing with victims (and preparing a person to return), as well as by law enforcement authorities that identify victims. It was agreed that the risk assessment would be carried out only in case of the return of foreign victims of human trafficking - nationals of third countries and, where appropriate, citizens of European Union countries and would address the victims under the "Programme for support and protection of victims / witnesses of human trafficking".
2. In case of minor victims, his/her return is organised only when it is in the best interests of a child. If the abovementioned procedure of the risk assessment indicates any reasonable risk that such a return would result in revictimisation or any abuse or violation of child's rights, the return is not taken under consideration. The risk assessment of return is carried out by the National Consulting and Intervention Centre staff in cooperation with the Police/Border Guard officers and also in Consulting with the legal guardian of a child. The child opinion is also taken into account in this respect.

3. If the risk assessment is positive and the return is recommended, the minor victim is referred to the IOM in order to organise the voluntary return. According to the IOM internal procedures, before return the organisation also verifies and assesses the victim's family and gathers information about the situation of children in his/her country. Consequently, in case of minor victims, the safety of return and the best interest of a child are assessed twice: by the National Consulting and Intervention Centre and International Organisation for Migration.

PL

1. W 2015r., w ramach prac grupy eksperckiej ds. wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi, opracowany został mechanizm dokonywania oceny ryzyka w przypadku powrotu cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi do kraju pochodzenia. Przygotowano narzędzia (w formie ankiet) do wykorzystania zarówno przez organizacje, zajmujące się ofiarą (i przygotowujące osobę do powrotu), jak również przez organy ścigania identyfikujące ofiary. Ustalono, że ocena ryzyka będzie dokonywana wyłącznie w przypadku powrotu cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi – obywateli państw trzecich oraz, w uzasadnionych przypadkach, obywateli państw Unii Europejskiej i będzie dotyczyła ofiar objętych „Programem wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi”.
2. W przypadku niepełnoletnich ofiar, ich powrót organizowany jest tylko wówczas, gdy jest to w najlepszym interesie dziecka. Jeżeli wyżej opisana procedura wykaże ryzyko, że powrót do kraju pochodzenia może skutkować powtórna wiktymizacją, wykorzystaniem lub naruszeniem praw dziecka, nie jest brany pod uwagę. Ocena ryzyka powrotu jest przeprowadzana przez pracowników Krajowego Centrum we współpracy z funkcjonariuszami Policji / Straży Granicznej, a także w porozumieniu z opiekunem prawnym dziecka. Opinia dziecka jest również brana pod uwagę.
3. Jeżeli ocena ryzyka jest pozytywna, a powrót jest rekomendowany, małoletnia ofiara handlu ludźmi jest zgłaszana do IOM w celu zorganizowania dobrowolnego powrotu. Według wewnętrznych procedur Organizacji, także ona dokonuje weryfikacji – zbiera informacje nt. sytuacji dzieci w danym kraju i dokonuje oceny rodziny. Reasumując, w przypadku małoletnich ofiar bezpieczeństwo powrotu jest oceniane dwukrotnie w najlepszym interesie dziecka - przez Krajowe Centrum Interwencyjno - Konsultacyjne i Międzynarodową Organizację ds. Migracji - IOM.

i. special protection measures for children.

EN

1. Children are under special protection under the Constitutional provisions:
Article 72.
 1. The Republic of Poland shall ensure protection of the rights of the child. Everyone shall have the right to demand of organs of public authority that they defend children against violence, cruelty, exploitation and actions which undermine their moral sense.
 2. A child deprived of parental care shall have the right to care and assistance provided by public authorities.
 3. Organs of public authority and persons responsible for children, in the course of establishing the rights of a child, shall consider and, insofar as possible, give priority to the views of the child.
 4. The competence and procedure for appointment of the Commissioner for Children's Rights shall be specified by statute.
2. The Ombudsman for Children - guards the rights of children, in particular:
 - the right to life and health,
 - the right to grow up in the family environment,
 - the right to decent social conditions,
 - the right to education.

The Ombudsman for Children takes action to ensure the child full and harmonious evolution, in respect to his dignity and subjectivity (art. 3 of the Law on Ombudsman for Children). Fulfilling these tasks requires the child to be protected from all forms of violence, cruelty, exploitation and against moral corruption, neglect and other forms of ill-treatment.

Ombudsman takes care of all children; special protection to the children with disabilities who have a more difficult start in life.

3. In accordance with art. 185a - 185c of the Code of Criminal Procedure minor victims of trafficking in human beings and the minor witnesses of crimes are protected by the principle of a single hearing.
 - the court hearing shall be held at the meeting,
 - involving the psychologist,
 - the possible involvement of another adult person designated by a minor,
 - the mandatory appointment of counsel,
 - and the obligatory registration of video and audio of the interview.

The principle of a single hearing concerns victims and witnesses of human trafficking up to 15 years old, if their testimony could be important for the resolution of the case as well as victims and witnesses to the age of 18, when there is a justified concern that the direct presence of the accused at the hearing could affect their testimony or could have a negative impact on their mental state.

4. From 27 July 2015 all interviews with minor victims and witnesses of human trafficking must be conducted in a friendly rooms of interview. The Regulation of the Minister of Justice of 18 December 2013 defines how to prepare the hearing and the conditions to be met by rooms, where the hearing is conducted.
5. In 2015, La Strada Foundation has started cooperation with the Office of the Ombudsman for Children on securing the rights of children / victims of commercial sexual exploitation. Probably in 2016 special Charter of Rights for this group, among which are the victims of human trafficking will be developed.

PL

1. Dzieci znajdują się pod szczególną ochroną, zgodnie z zapisami Konstytucji RP.

Art. 72.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.
2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.
3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.
4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka.

2. Rzecznik Praw Dziecka stoi na straży praw dziecka, a w szczególności:

- prawa do życia i ochrony zdrowia,
- prawa do wychowania w rodzinie,
- prawa do godziwych warunków socjalnych,
- prawa do nauki.

Rzecznik podejmuje działania na rzecz zapewnienia dziecku pełnego i harmonijnego rozwoju, z poszanowaniem jego godności i podmiotowości (art. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka). Wypełnienie tych zadań wymaga ochrony dziecka przed wszelkimi przejawami przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania.

Przedmiotem troski Rzecznika są wszystkie dzieci; szczególną opieką otacza dzieci niepełnosprawne, które mają utrudniony start życiowy.

3. Zgodnie z art. 185a – 185c Kodeksu postępowania karnego małoletni pokrzywdzeni przestępstwem handlu ludźmi i świadkowie tych przestępstw chronieni są zasadą jednorazowego przesłuchania.

- przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu
- z udziałem psychologa
- z ewentualnym udziałem innej osoby pełnoletniej wskazanej przez małoletniego
- z obligatoryjnym wyznaczeniem obrońcy
- i obligatoryjną rejestracją obrazu i dźwięku z przesłuchania

Zasada jednorazowego przesłuchania dotyczy pokrzywdzonych i świadków handlu ludźmi do 15 roku życia, jeżeli ich zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a także pokrzywdzonych i świadków do 18 roku życia, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na ich zeznania lub mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na ich stan psychiczny.

4. Od 27 lipca 2015r. wszystkie przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych i świadków przestępstwa handlu ludźmi odbywać się muszą w przyjaznych pokojach przesłuchań. Sposób przygotowania przesłuchania oraz warunki jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do jego przeprowadzenia określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a–185c Kodeksu postępowania karnego.

5. W roku 2015 Fundacja La Strada rozpoczęła współpracę z Biurem Rzecznika Praw Dziecka nad zabezpieczeniem praw dzieci/ofiar komercyjnego wykorzystania seksualnego. Prawdopodobnie w 2016r. powstanie specjalna Karta Praw dla tej grupy, wśród których znajdują się ofiary handlu ludźmi.

11. What practical measures are taken in your country to identify victims of trafficking among unaccompanied foreign minors, including asylum seekers? What measures are taken to prevent their disappearance? Have there been cases of non-voluntary return of child victims of trafficking?

EN

1. According to the Algorithm of the Identification of and Conduct towards Minor Victims of Human Trafficking for the Police and Border Guard Officers, all minors who are:

- foreigners migrating without their parents,
 - in foster care,
 - “on the run” or in youth educational centres,
 - without appropriate family environment,
- shall be treated as minors at a particular risk of exploitation in human trafficking and special attention must be paid to them. In such situations, it is recommended the Police/Border Guard officers check the following issues:
- whether the minor is un-/accompanied and whether carers are aware of child's current situation (where s/he is, what does s/he do);
 - who finances the travel and what are his/her reason;
 - who is assisting the minor in travelling (chose the route, means of transport, prepare the needed documents);
 - where and to whom does the minor plan to go and why.

If the interview and the analysis of the situation do not allow to exclude the possibility that the minor was exploited, he/she is treated as a potential victim of trafficking in human beings and further intervention activities should be undertaken.

2. At the beginning of 2014 the Office for Foreigners appointed a coordinator responsible for identification of potential victims among foreigners applying for refugee status, as well as implemented a new procedure titled: *the Procedure of Conduct in the Case of Revealing a Potential Victim of Trafficking in Human Beings for the Staff of the Office for Foreigners Responsible for Granting Refugee Status*.

Trafficking in human beings is also a subject of numerous trainings dedicated to the officials having direct contact with applicants for refugee status.

3. All unaccompanied minor victims are accommodated in safe shelters, usually within interventional institutional foster care centres which generally are monitored but open. The personnel employed there pays special attention to safety rules and monitor all contacts made by the victim with third parties. Nevertheless, it happens that teenage victims escape from the centres. In such situations, the centre's staff immediately inform the Police and the National Consulting and Intervention Centre.
4. All returns for minor victims must be voluntary and safe. According to the Act on Foreigners (art 332) a minor foreigner cannot be obliged to return if:
 - after the return the minor will not be provided with proper care, defined with the standards set out in the Convention on the Rights of the Child, or
 - the return will not be conducted under the custody of a legal representative.

No compulsory return of minor victims was ever recorded.

PL

1. Zgodnie z ww. Algorytmem identyfikacji i postępowania z małoletnimi ofiarami handlu ludźmi dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej, wszystkich nieletnich, którzy są:
 - cudzoziemcami (migrującymi) bez opieki,
 - w pieczy zastępczej,
 - sprawiające trudności wychowawcze,
 - bez odpowiedniego środowiska rodzinnego,

traktuje się jako nieletnich szczególnie narażonych na wykorzystanie w handlu ludźmi i należy zwrócić na nich szczególną uwagę. W takich sytuacjach zaleca się, aby funkcjonariusze Policji / Straży Granicznej ustalili następujące kwestie:

- czy małoletni jest pod opieką rodziców/ prawnych opiekunów i czy oni wiedzą o jego aktualnej sytuacji (gdzie przebywa, czym się zajmuje);
- kto i w jaki sposób finansuje podróż małoletniego;
- kto mu towarzyszy w podróży (kto wybrał trasę, środki transportu, przygotował potrzebne dokumenty);
- gdzie i do kogo ma małoletni podróżuje i dlaczego.

Jeśli wywiad i analiza sytuacji nie pozwalają wykluczyć, że małoletni został wykorzystany, jest on traktowany jako potencjalna ofiara handlu ludźmi i konieczne jest podjęcie dalszych działań.

2. Na początku 2014r. w Urzędzie ds. Cudzoziemców został wyznaczony koordynator, odpowiedzialny za wstępną identyfikację potencjalnych ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców, ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, a także wdrożono nowe procedury pt „Procedura postępowania dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy w przypadku dokonania wstępnej identyfikacji cudzoziemca jako ofiary handlu ludźmi”.

Handel ludźmi jest także przedmiotem licznych szkoleń, skierowanych do urzędników mających bezpośredni kontakt z osobami, ubiegającymi się o nadanie statusu uchodźcy.

Warto podkreślić, że w Polsce, to Straż Graniczna przyjmuje wnioski azylowe, stąd pierwsza identyfikacja dokonywana jest przez funkcjonariuszy. Zatem nawet jeżeli, zgodnie z ww. Algorytmem, pracownicy Urzędu ds. Cudzoziemców nabiorą podejrzeń, przemawiających za tym, że

mamy do czynienia z potencjalną ofiarą handlu ludźmi, to i tak za jej formalną identyfikację odpowiedzialne są organy ścigania – Policja lub Straż Graniczna.

3. Wszystkie małoletnie ofiary bez opieki mają zapewnione bezpieczne schronienia – zazwyczaj w interwencyjnych ośrodkach opieki zastępczej, które na ogół są otwarte, ale monitorowane. Zatrudnieni w nich pracownicy zwracają szczególną uwagę na przepisy bezpieczeństwa i monitorują wszystkie kontakty ofiary ze osobami trzecimi. Niemniej jednak zdarza się, że nastoletnie ofiary uciekają z ośrodków. W takich sytuacjach, ich pracownicy natychmiast powiadamiają policję oraz Krajowe Centrum Interwencyjno - Konsultacyjne.
4. Powrót małoletniej ofiary do kraju pochodzenia musi być dobrowolny i bezpieczny. Zgodnie z ustawą o cudzoziemcach (art. 332) małoletni cudzoziemiec nie może być zobowiązany do zwrotu, jeżeli:
 - po powrocie nie zostanie otoczona należyta opieką, zgodną ze standardami zapisanymi w Konwencji o Prawach Dziecka,
 - powrót nie będą się odbywał pod opieką przedstawiciela prawnego.
 Nie odnotowano żadnego obowiązkowego powrotu małoletnich ofiar handlu ludźmi.

12. What programmes and services exist in your country for the (re)integration of child victims of trafficking? What solutions are provided if the reintegration of the child into his/her family is not in the child's best interests?

EN

There is no special reintegration program dedicated to minor victims of human trafficking.

As it is stated in the point 10c, if the unaccompanied minor cannot be send back to his/her home country, the National Consulting and Intervention Centre notifies this situation to the Polish family court which appoints a foster family on the territory of Poland. The minor victims are kept assisted within the National Centre.

PL

Nie istnieje program reintegracyjny, skierowany wyłącznie do małoletnich ofiar handlu ludźmi.

Jeśli jednak osoba małoletnia nie może powrócić do swojego kraju pochodzenia, Krajowe Centrum Interwencyjno – Konsultacyjne informuje o tym sąd rodzinny, który wyznacza rodzinę zastępczą na terytorium RP (szczegóły w punkcie 10c). Jednocześnie osoba taka pozostaje pod opieką Krajowego Centrum.

C. Questions related to specific articles

Definitions (Article 4)

13. Have any difficulties been experienced in your country in identifying and prosecuting cases on the ground of trafficking for the purpose of forced labour or services, slavery and practices similar to slavery or servitude? If so, please provide details.

EN

1. Problems with legal qualification of the events - a problem indicated by prosecutors concerning the lack of proper definition of forced labour and forced services. Matters related to human trafficking are very difficult and multi-threaded. That's why sometimes, in the course of investigation, the action's qualification, initially treated as trafficking in human beings is changed to exploitation in prostitution, violation of labour law, slavery or the use of violence.

2. Poland has not adopted the definition of "servitude". However, it should be noted that so far there has been no investigation in this area, that would enable the presentation of practical observations.
3. Lack of confidence in law enforcement and the lack of willingness to cooperate with law enforcement authorities. This may result also from a strong relationship between victim and perpetrator. Trauma victims, stress, Stockholm syndrome, disease are factors hindering identification. Also culture and tradition of the victim's country of origin is very important - a lack of trust towards in the domestic law enforcement agencies causes unwillingness to co-operate with them in Poland.
4. Residence status of the alleged victim is also significant - the person staying in Poland illegally, fears of any contact with law enforcement authorities. In this situation, NGOs can play the role of mediator.
5. Procedural problems arising from rules of procedure. Waiting for questioning, length of procedures, their complexity; inability to interview a victim as a witness incognito (as in Poland, this procedure applies only to witnesses who were also victims); lack of fixed rules for the use of controlled purchase for the victims of human trafficking.

PL

1. Problemy z kwalifikacją prawną zdarzeń - identyfikowane przez prokuratorów w zakresie braku właściwego określenia pracy przymusowej oraz usług przymusowych. Sprawy dotyczące handlu ludźmi są bardzo trudne i wielowątkowe. Dlatego niekiedy, w trakcie dochodzenia, kwalifikacja czynów, początkowo traktowanych jako handel ludźmi jest zmieniana, na wykorzystanie w prostytucji, łamanie prawa pracy, niewolnictwo lub używanie przemocy.
2. Polska nie przyjęła definicji „niewoli/służebności”. Jednakże należy zaznaczyć, że jak dotąd nie odnotowano śledztwa w tym zakresie, co uniemożliwia przedstawienie uwag praktycznych.
3. Brak zaufania do organów ścigania i brak chęci współpracy z organami ścigania. Powyższe może wynikać w szczególności z silnej więzi pomiędzy ofiarą a sprawcą. Trauma ofiar, stres, syndrom sztokholmski, choroby to czynniki utrudniające identyfikację. Znaczenie ma również kultura i tradycja danego kraju – brak zaufania do rodzimych organów ścigania przekłada się na niechęć do współpracy w Polsce.
4. Nie bez znaczenia pozostaje też status pobytowy domniemanej ofiary – osoba przebywająca w Polsce nielegalnie, obawia się wszelkich kontaktów z organami ścigania. W tej sytuacji organizacje pozarządowe mogą pełnić rolę mediatora.
5. Problemy proceduralne, wynikające z reguł procesowych. Oczekiwanie na przesłuchanie, długotrwałość procedur, ich skomplikowanie; brak ustalonych reguł zastosowania zakupu kontrolowanego wobec ofiar handlu ludźmi.

14. How does your country's law define "abuse of a position of vulnerability" and what are the criteria for evaluating the vulnerability of a person subjected to THB? Please provide any relevant examples where the means used in THB offences involved an abuse of a position of vulnerability.

EN

1. In Polish law there is no definition of "abuse of a position of vulnerability", "abuse of a someone's helplessness". Such an expression is used when the THB crime is described as one of perpetrators' methods.

2. Prosecution service does not have any experience in recognising this method concerning THB crimes. Since there is no the legal definition of “position of vulnerability”, the judgments and justifications of judgements concerning the crime of art. 280 § 1⁵ of the Penal Code are used.
3. On the other hand, in 2013-2015 the courts recorded several cases in which there was an element the use of state of helplessness of the victim. The courts recognize that the state of helplessness decided the following reasons:
 - lack of knowledge of the Polish language,
 - illiteracy,
 - not having documents,
 - lack of orientation as to the location of the person,
 - difficult financial and life situation,
 - being under the influence of drugs.

PL

1. W polskim prawie nie ma definicji „wykorzystania pozycji bezbronności”, „wykorzystania stanu bezradności”. Takie wyrażenie jest używane do opisywania przestępstwa handlu ludźmi jako jedna z metod działania sprawców.
2. Prokuratura nie ma doświadczeń w zakresie obejmującym zapytanie, a odnoszącym się do wykorzystania sytuacji bezbronności. Zaznaczyć jednak należy, że funkcjonuje bogate orzecznictwo w tym zakresie wypracowane na gruncie przepisu art. 280 § 1 i 2 k.k.⁶
3. Natomiast, sądy powszechne zanotowały w latach 2013-2015 kilka spraw, w których wystąpił element wykorzystania stanu bezradności ofiary. Sądy uznawały, iż o stanie bezradności zdecydowały następujące przesłanki:
 - brak znajomości języka polskiego,
 - analfabetyzm,
 - nieposiadanie dokumentów,
 - brak orientacji co do miejsca,
 - w którym ofiara się znajduje,
 - trudna sytuacja materialna i życiowa,
 - bycie pod wpływem środków odurzających.
15. To what extent does your country's law recognise the relevance of forced marriage and illegal adoption to THB offences? Please provide any examples from case law where forced marriage and illegal adoption were considered in the context of THB.

EN

1. In order an act to be recognized as the offence of trafficking in human beings it has to bear the constituent elements of the definition of the offence, provided for in Article 115 § 22 of Criminal Code⁷, and based on international treaties and legal instruments of the EU. The definition specifies the actions, forms of their performance, the purpose of the perpetrator being abuse of a victim (e.g. for prostitution or forced labour or acquiring his/her tissues or organs). The offence is committed regardless of whether the abuse or acquiring actually took place.
The occurrence of the crime of human trafficking is primarily determined by the purpose of the action, e.g. the exploitation of the victim, even with her consent, and not receiving financial gain.

⁵ Article 280. § 1. Whoever commits theft with the use of violence against a person or through threatening the immediate use of violence or by causing a person to become unconscious or helpless shall be subject to the penalty of deprivation of liberty for a term of between 2 and 12 years.

⁶ § 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

⁷ Art. 115 § 22. Human trafficking means recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons with the use of the following:

1) violence or unlawful threat,

2. Forced marriage - in the process of proving the offense of trafficking in human beings for the purpose of forced marriage, it is necessary to prove the perpetrator's will to exploit a victim. Because of the open catalog of forms of exploitation in Polish law, it is of course possible to commit the crime of human trafficking for this purpose.

Polish law does not criminalize forced marriages as a *sui generis* offence. Forcing a person to get married could be regarded as an offence if committed with violence or threat (Article 191 § 1 of the Penal Code⁸).

3. It is not possible to put an equals sign between the actions of perpetrators of extrajudicial turnover of children, and the activities of traffickers. Even when it comes to the context of the practice of one or several criminal acts (e.g. attestation of an untruth, forgery of documents), and all activities is calculated on the commercial and extrajudicial transfer of a child, does not automatically constitute a crime of human trafficking.

Organizing an adoption against the law, so called illegal adoption, is criminalized as a separate offence from THB (article 211a of the Penal Code⁹). The offence was explicitly distinguished from trafficking as a consequence of an amendment introduced to Penal Code along with the definition of THB in 2010 (under a previously binding law trafficking and illegal adoption formed two separate paragraphs of the same provision). At present both offences are placed in different chapters of the Penal Code: illegal adoption – chapter concerning offences against family and guardianship, THB – chapter on offences against liberty.

According to the doctrine the following actions are criminalized under article 211a of the Penal Code:

- set of single acts that altogether form the offence. This could be e.g.: searching for persons willing for adoption, searching for appropriate child, getting the positive opinions about the future parents, positive decision of a court, possible handing over of a child to the new parents, receiving required permits or visas, conducting medical examination.
 - illegal adoption may also consist of misleading the natural parents as for their rights towards a child, promise of financial benefits, misleading a guardianship court or institutions responsible for administration connected with the adoption.
 - organization of adoption against the law takes into account the law concerned with the issue of adoption (Family and Guardianship Code, Code of Civil Procedure, the Law on support for family and the system of substitute care),
 - organization of adoption is regarded illegal if a person receives improper financial benefit for being an intermediary, as well as when the adoption is for the benefit of a child but against the law.
4. Examples of cases on child trafficking – in both cases, the defendants were found not guilty in the second instance courts:

-
- 2) abduction,
 - 3) deception,
 - 4) use of a deceit or taking advantage of inability for proper understanding of taken actions,
 - 5) abuse of dependence in the relationship, abuse of critical situation or a state of helplessness,
 - 6) provision or acceptance of material or personal benefit or promise thereof to a person taking care or having custody of another person
- in order to abuse such person even if such abuse is performed upon the consent of such abused person, specifically in prostitution, pornography or other forms of sexual abuse, in forced labour or services, begging, slavery or other forms of abuse of human dignity or for the purpose of acquiring cells, tissues or organs in violation of the provisions of this law. If the conduct of the perpetrator is directed against a juvenile, it constitutes human trafficking, even if methods or measures mentioned in sections 1-6 have not been applied.

⁸ Article 191. § 1. Whoever uses force or an illegal threat with the purpose of compelling another person to conduct himself in a specified manner, or to resist from or to submit to a certain conduct, shall be subject to the penalty of deprivation of liberty for up to 3 years.

⁹ Article 211a. Whoever in violation of the provisions of this law arranges for profit the adoption of children shall be subject to the penalty of the deprivation of liberty for a term of between 3 months to 5 years.

- A case examined before the court of Białystok, concerned persuading the Romanian married couple to sell their expected baby and register him as the baby of the accused in the registry office after his birth. Because of health problems the accused could not have their own children. They have, however, stable financial situation and unlike the Romanian couple (who earned their living as beggars and used their children for begging as well) could secure the child welfare. The accused couple knew that the Romanian citizens have left their newborn children in a hospital in the past. They could assume that the parents could do it again with the expected child.

In the prosecutor's opinion, the accused committed THB since they acted for the purpose of abuse of a child as the object of transaction and degraded child's dignity. The circuit court did not share the opinion of the prosecutor and acquitted the accused. The Appellate court examining the appeal of the prosecutor decided that the appeal was unfounded. Both courts, although assessed the accused conduct as reprehensible, they did not find any elements of THB in it. According to the courts the accused did not act for the purpose of abuse of a child (the Appellate Court's in Białystok judgment of 12.07.2013, II Aka 116/13).

- A case examined before the authorities in Wrocław concerned the agreement between the accused on covering the costs of pregnancy and birth and handing over the child in exchange for a sum of money. The accused to whom a child was to be handed over suffered from a serious disease and pregnancy or birth could endanger her life and limb. The other accused who was pregnant was not able to assure appropriate development conditions for her child. Both accused were sentenced by the circuit court in Wrocław for THB. The Appellate Court which examined the appeal of defense lawyers, acquitted the accused from THB. The court did not share the view of the circuit court that every trade in children out of judicial control means trafficking in human beings stipulated in Article 189a of the Penal Code. The II instance court adjudicated that actions provided for in Article 115 § 22 of the Penal Code should not in themselves constitute trafficking in human beings even if they are connected with financial benefit. The actions should be regarded as THB if they were taken for the purpose of abuse. The financial benefit, stipulated in the definition, is just one of the methods used for the transfer, receipt or harboring human being, and not the purpose of an action (judgment of the Appellate Court in Wrocław, II Aka 393/13).

PL

1. Aby czyn można było zakwalifikować jako przestępstwo handlu ludźmi, musi ono wypełniać znamiona określone w zawartej w art. 115 § 22 kodeksu karnego definicji tego przestępstwa, zaczerpniętej z umów międzynarodowych i aktów prawa UE. Określa ona czynności, sposób działania oraz cel sprawcy, którym jest wykorzystanie pokrzywdzonego (m.in. do prostytucji, pracy przymusowej) lub pozyskanie od pokrzywdzonego (m.in. narządów, komórek). Dla bytu przestępstwa nie jest istotne, czy do wykorzystania lub pozyskania faktycznie doszło.

O zaistnieniu przestępstwa handlu ludźmi decyduje przede wszystkim cel działania tj. wykorzystanie ofiary nawet za jej zgodą, nie zaś otrzymanie korzyści majątkowej.

2. Przymusowe małżeństwo - w procesie dowodzenia przestępstwa handlem ludźmi dla celów przymusowego małżeństwa, niezbędne jest udowodnienie działania sprawcy w celu wykorzystania. Z racji na otwarty katalog form wykorzystania w polskim prawie jest oczywiście możliwe popełnienie przestępstwa handlu ludźmi w takim celu.

Prawo polskie nie kryminalizuje zachowań dotyczących zawierania małżeństw pod przymusem jako przestępstw *sui generis*. Zmuszenie innej osoby do zawarcia związku małżeńskiego mogłoby zostać uznane za zachowanie przestępcze w sytuacji, gdyby sprawca zastosował w tym celu wobec pokrzywdzonego przemoc lub groźbę bezprawną (art. 191 § 1 kodeksu karnego)¹⁰.

¹⁰ Art. 191. § 1. Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

3. Nie należy stawiać znaku równości pomiędzy działaniami osób dopuszczających się pozasądowego obrotu dziećmi, a działalnością handlarzy ludźmi. Nawet gdy w ramach procedury dochodzi do jednego czy kilku czynów przestępczych (np. poświadczenie nieprawdy, fałszowanie dokumentów), a całość działań jest obliczona na komercyjne i pozasądowe przekazanie dziecka, nie stanowi to automatycznie o popełnieniu przestępstwa handlu ludźmi.

Tzw. nielegalna adopcja, penalizowana jest na gruncie prawa polskiego jako organizowanie adopcji wbrew przepisom ustawy (art. 211a kodeksu karnego¹¹). Przestępstwo to zostało wyraźnie odróżnione od handlu ludźmi w wyniku nowelizacji kodeksu karnego z 2010r. wraz z wprowadzeniem definicji handlu ludźmi (w poprzednio obowiązującym stanie prawnym handel ludźmi oraz nielegalna adopcja mieściły się w tym samym przepisie). Obecnie oba czyny znajdują się w różnych rozdziałach kodeksu karnego: nielegalna adopcja w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, zaś handel ludźmi – w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko wolności.

Jeśli chodzi o zakres zachowań podlegających kryminalizacji na podstawie art. 211 a kodeksu karnego, to w literaturze wskazuje się, że:

- zajmowanie się organizowaniem adopcji jest kompleksem pojedynczych czynności tworzących czyn zabroniony. Chodzi tu zwykle o zachowania obejmujące wyszukiwanie chętnych do adopcji, znalezienie odpowiedniego dziecka, uzyskanie korzystnych opinii środowiskowych dotyczących przyszłych rodziców, korzystnego rozstrzygnięcia sądu, ewentualne dostarczenie dziecka adoptującym je rodzicom, uzyskanie wymaganych zezwoleń i wiz, przeprowadzenie badań lekarskich,
 - organizowanie adopcji polegać może na wprowadzaniu w błąd naturalnych rodziców, co do ich praw wobec dziecka, obiecywanie korzyści majątkowych, wprowadzanie w błąd sądu opiekuńczego lub instytucji dokonujących czynności administracyjnych związanych z adopcją,
 - organizowanie adopcji wbrew przepisom oznacza przepisy ustaw związanych z kwestiami adopcji (kodeks rodzinny i opiekuńczy, kodeks postępowania cywilnego, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej),
 - organizowanie adopcji karalne jest wówczas, gdy sprawca za swoje pośrednictwo uzyskuje „niestosowną” korzyść majątkową,, a także wówczas, gdy adopcja przeprowadzana jest choćby w interesie dziecka, to jednak wbrew przepisom ustawy.
4. Przykłady spraw dotyczących handlu dziećmi – w obu przypadkach oskarżeni zostali uniewinnieni przez sądy II instancji od zarzutu handlu ludźmi:

- W sprawie prowadzonej w Białymstoku chodziło o nakłanianie rumuńskiego małżeństwa do sprzedania oczekiwanego przez nich dziecka i po jego urodzeniu o zarejestrowanie go w USC jako dziecka oskarżonych. Oskarżeni z uwagi na problemy zdrowotne, nie mogli mieć własnych dzieci. Mieli oni stabilną sytuację ekonomiczną i byli w stanie zapewnić dziecku godziwe warunki w przeciwieństwie do małżeństwa romskiego pochodzącego z Rumunii, utrzymującego się z żebractwa i wykorzystującego w tym celu również swoje dzieci. Oskarżeni mieli wiedzę, że małżeństwo rumuńskie pozostawiło już dwoje nowonarodzonych dzieci w szpitalu. Mogli więc przypuszczać, że i z tym dzieckiem tak postąpią.

Zdaniem prokuratora oskarżeni dopuścili się handlu ludźmi. Działali bowiem w celu wykorzystania dziecka jako przedmiotu transakcji handlowej, poniżając tym samym jego godność. Sąd okręgowy nie podzielił stanowiska prokuratora i uniewinnił oskarżonych w zakresie przestępstwa handlu ludźmi. Sąd apelacyjny rozpoznający odwołanie prokuratora uznał apelację za bezzasadną. Zarówno sąd I, jak i II instancji, choć oceniły działania oskarżonych za naganne, nie dostrzegły w ich zachowaniu znamion przestępstwa handlu ludźmi z uwagi na niemożność przypisania im zdefiniowanego w art. 115 § 22 kodeksu karnego działania w celu wykorzystania ofiary będącej przedmiotem handlu w określonych w tym przepisie formach.

- Sprawa prowadzona we Wrocławiu dotyczyła uzgodnienia między oskarżonymi pokrycia kosztów związanych z przebiegiem ciąży i porodem oraz przekazaniem nowonarodzonego dziecka w

¹¹ Art. 211a. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zajmuje się organizowaniem adopcji dzieci wbrew przepisom ustawy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

zamian za określoną sumę pieniędzy. Oskarżona, do której nowonarodzone dziecko miało zostać przekazane, cierpiała na poważną chorobę, z powodu której ciąża i poród mogły stanowić dla niej zagrożenie dla życia lub zdrowia. Z kolei oskarżona, która miała przekazać swoje dziecko nie była w stanie zapewnić mu odpowiednich warunków rozwoju.

Oskarżeni skazani zostali przez sąd okręgowy m.in. za przestępstwo handlu ludźmi. Sąd apelacyjny rozpoznający odwołanie obrońców, wydał wyrok uniewinniający w zakresie dotyczącym tego czynu. Sąd odwoławczy nie podzielił stanowiska sądu I instancji, że „każdy obrót dzieckiem pozbawiony sądowej kontroli jest równoznaczny z popełnieniem zbrodni handlu ludźmi” i że „każde przekazanie dziecka za pieniądze stanowi zbrodnię określoną w art. 189a kodeksu karnego”. Sąd II instancji orzekł, iż „wskazane w art. 115 § 22 kodeksu karnego czynności sprawcze same w sobie nie stanowią jeszcze przestępstwa handlu ludźmi nawet, gdy połączone są z udzieleniem lub przyjęciem korzyści majątkowej. Mogą natomiast być podejmowane w celu wykorzystania i dopiero wówczas stanowią handel ludźmi. Korzyść majątkowa w definicji występuje jako jedna z metod, przy użyciu której dochodzi do przekazania, przyjęcia, przechowania (...) człowieka, a nie cel działania” (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 11.12.2013 r., sygn. II AKa 393/13).

16. Can forced begging be considered as a purpose of THB according to your country's law? Have there been any cases of child trafficking for forced begging with the involvement of the child's family or legal guardian?

EN

1. Forced begging is considered as a purpose of trafficking in human beings. The definition of THB in art. 115§22 of the Criminal Code describes it as one of the forms of exploitation of the victims of trafficking.
2. There is no data of cases of child trafficking for begging with the involvement of the child's family or legal guardian. There were, however, cases of trafficking in the whole families to exploit them in begging.
3. In 2014 Border Guards identified potential victims of human trafficking for forced begging. These cases concerned citizens of Romania, who were recruited by threat of unlawful violence, deceit and use of their critical situation. In connection with one of the investigations, Polish-Romanian joint investigation team (JIT) was appointed.
4. In 2013-2015 the court reported 1 case of human trafficking, in which minors were exploited for begging.

PL

1. Przymusowe żebractwo jest formą wykorzystania w handlu ludźmi. Definicja handlu ludźmi, zawarta w art. 115§22 Kodeksu karnego wymienia żebractwo jako jedną z form wykorzystania ofiar handlu ludźmi.
2. Brak jest jednakże danych, dotyczących wykorzystania dzieci do żebractwa przy zaangażowaniu ich rodziny lub prawnego opiekuna. Zdarzały się natomiast przypadki handlu całymi rodzinami w celu wykorzystania do żebrania.
3. W 2014r. Straz Graniczna identyfikowała potencjalne ofiary handlu ludźmi do żebractwa. Sprawa dotyczyła obywateli Rumunii, którzy byli werbowani przy użyciu groźby bezprawnej, przemocy, podstępów i wykorzystania ich krytycznego położenia. W związku z jednym ze śledztw, funkcjonował polsko-rumuński Wspólny Zespół Śledczy (JIT).
4. W latach 2013–2015 sąd odnotował 1 sprawę o handel ludźmi, w której małoletni byli wykorzystywani do żebrania.

17. Can the exploitation of criminal activities be considered as a purpose of THB according to your country's law? Please provide any examples from case law.

EN

1. The exploitation of victims of trafficking in human beings to criminal activities is considered as one of the form of THB exploitation. Polish prosecution offices recognize that kind of criminal activity as exploitation for forced services which humiliate human dignity.
2. Registered cases concerned Polish citizens recruited for legal work in United Kingdom, Germany or France. These people were subsequently exploited to criminal activity.
 - In United Kingdom perpetrators used the identity of Polish citizens to extort social benefits. The victims were sent back to Poland, after the visit in Revenue and Customs offices and signing documents applying social benefits and setting the bank accounts.
 - In Germany, victims were used for fraud. They were forced to set the bank account, after receiving the credit card they were ordered to do shopping. The products were pointed by perpetrators.
 - In France the victims were forced to shoplift the products pointed by perpetrators.
3. However, in 2013-2015 the courts did not conduct cases in which a person who is a victim of trafficking would be used for criminal activity.

PL

1. Wykorzystanie ofiar handlu ludźmi do działalności przestępczej jest uznawane za jedną z form. Polska prokuratura rozpoznaje ten rodzaj aktywności przestępczej jako usługi o charakterze przymusowym lub wykorzystanie poniżające godność człowieka.
2. Zarejestrowane sprawy dotyczyły rekrutacji obywateli polskich do legalnej pracy w Wielkiej Brytanii, Niemczech i Francji. Ludzie ci byli następnie wykorzystywani do działalności przestępczej.
 - Wykorzystanie w Wielkiej Brytanii dotyczyło użycia danych Polaków do wyłudzenia świadczeń socjalnych. Pokrzywdzeni, po wypełnieniu i podpisaniu dokumentów oraz założeniu kont bankowych byli odsyłani do Polski.
 - W Niemczech ofiary były zmuszane do oszustw. Najpierw zakładano im konta bankowe, a po otrzymaniu kart kredytowych – zmuszane były do zakupu produktów wskazanych przez sprawców.
 - We Francji – pokrzywdzeni byli zmuszani do popełniania kradzieży sklepowych.
3. Jednak, w latach 2013–2015 sądy nie prowadziły spraw, w których osoba będąca ofiarą handlu ludźmi byłaby wykorzystywana do działalności przestępczej.

Prevention of THB (Article 5)

18. Is the impact of awareness-raising campaigns and other measures to prevent THB evaluated and how are the results taken into account? Please provide copies of any impact evaluation reports.

EN

1. As the awareness raising campaigns in the area of THB are initiated and conducted by various actors ranging from civil society actors performing grass-roots activities through NGOs to public administration with larger scale projects they are not evaluated in the same manner. Impact of many of the small scale activities is not being evaluated separately.

2. The impact of awareness raising campaigns is usually evaluated by the institutions conducting them. The evaluation is often limited to the assessment of whether the indicators or specific goals that were planned for the campaign were reached. Example of assessment report regarding particular campaign:
 - Migrants rights in practice (1st edition final report)
 - The Ministry of Interior and Administration, being aware of the many shortcomings of that kind of evaluation, has been trying to adopt a more general and systemic approach to assessing the impact of awareness raising activities. Based on the research of awareness of threats related to trafficking and taking up work abroad among Poles, conducted for the British Embassy in Poland the MIA commissioned another awareness research in 2015. The research was designed in a way enabling to identify shifts of awareness since 2010. The MIA is planning to make an awareness research conducted on a regular basis a tool used for evaluating the impact of all awareness raising activities carried out in Poland.
 - The report from the research highlights the areas and particular issues that need to be addressed in order to make awareness raising activities more effective and well targeted. It has been disclosed on a press briefing to gain more publicity and is available for download. Actors engaging in awareness raising activities in the area of THB are encouraged to use the report on the level of developing their actions during various meetings and workshops. The findings of the research were taken into account by MIA while developing the final shape of the latest nationwide awareness-raising campaign that begun in December 2015.

PL

1. Kampanie na rzecz podnoszenia świadomości społecznej w zakresie handlu ludźmi są inicjowane i prowadzone przez różne podmioty w Polsce - zarówno podmioty społeczeństwa obywatelskiego podejmujące działania oddolne, poprzez organizacje pozarządowe, aż po administrację publiczną. Nie mogą one być zatem oceniane w ten sam sposób, a wiele małych inicjatyw w ogóle nie podlega ewaluacji.
2. Efekty kampanii, podnoszących świadomość są zazwyczaj oceniane przez instytucje je prowadzące, zatem ewaluacja często ogranicza się do oceny, czy zostały osiągnięte zaplanowane wskaźniki lub konkretne cele. Przykłady sprawozdań z ewaluacji kampanii:
 - Prawa migrantów w praktyce (raport końcowy z realizacji 1. części projektu)
 - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, zdając sobie sprawę z wielu niedociągnięć tego rodzaju ewaluacji, stara się przyjąć bardziej ogólne i systemowe podejście do oceny wpływu podejmowanych działań na rzecz podnoszenia świadomości.
Na podstawie badania świadomości zagrożeń, związanych z handlem ludźmi i podejmowaniem pracy za granicą przez Polaków, przeprowadzonego w 2010r. na zlecenie Ambasady Brytyjskiej w Polsce, kolejne badania świadomości, zostało zaprojektowane w sposób umożliwiający identyfikację zmian w świadomości Polaków od 2010r. i przeprowadzone na zlecenie MSWiA w 2015r.
MSWiA planuje regularne przeprowadzanie badań świadomości społecznej, tak aby stały się one wiarygodnym narzędziem do oceny wpływu działań podnoszących świadomość prowadzonych w Polsce. Raport z badań wskazuje obszary i poszczególne kwestie, na których powinny się koncentrować kolejne działania podnoszące świadomość społeczną. Raport jest dostępny: <http://handelludzi.eu/hl/struktura-instytucyjna/prowadzone-projekt/poprawa-zdolnosci/aktualnosci/6554,Spoleczna-swiadomosc-zagrozen-zwiazanych-z-handlem-ludzi-i-podejmowaniem-pracy-.html>.

Raport z przeprowadzonego badania został przedstawiony na konferencji prasowej, zorganizowanej z okazji Europejskiego Dnia Przeciwno Handlowi Ludźmi, 16 października 2015r.

Badanie ma być narzędziem, pomagającym profesjonalistom pracującym w obszarze przeciwdziałania handlowi ludźmi, dostosować przyszłe działania informacyjne i edukacyjne do potrzeb. Wyniki badań zostały uwzględnione przez MSWiA przy opracowywaniu ostatecznego

kształtu najnowszej kampanii uświadamiającej ogólnopolskiej, które rozpoczęły się w grudniu 2015r.

19. How does your country promote and fund research on THB and use its results in the development of anti-trafficking policy? Please provide examples of recent research.

EN

1. In Poland research on trafficking in human beings are commissioned or conducted by:

- research institutions, i.e. University of Warsaw, Central Border Guard Training Centre, Polish Sociological Society, University of Warmia and Mazury, Institute of Justice, Institute of Public Affairs, Polish Academy of Sciences, Technical University of Koszalin, University of Szczecin, University of Białystok;
- NGOs - La Strada Foundation, Nobody's Children Foundation, Association for Legal Intervention;
- international organizations - IOM;
- Ministry of the Interior / and Administration, the Embassy of Great Britain in Warsaw.

In most cases, they are carried out within the projects, and co-funded by the State/own budget.

The results are usually published in traditional book form and on websites. Information about projects, studies, and reports can be found on the page: www.handelludzmi.eu.

2. Projects carried out in the period from 2013 to 2015:

- Project FIGAS - "Creating a new quality in the system to eliminate human trafficking in Poland", implemented by Centre for Human Trafficking Studies of University of Warsaw, Border Guard Headquarters and Central Training Centre of the Border Guard in Koszalin, and funded by the European Commission under the Programme ISEC Prevention and Fight Against Crime 2011. It was carried out from January 2013 to March 2015 and it was to fill in missing elements in the system of preventing and fighting human trafficking in Poland.

At the international conference, held on March 9th 2015, the study's findings were presented. In the course of the meeting, also the most important issues related to the current functioning of national rapporteurs of human trafficking in Europe and the future of this institution were discussed.

- E.g. the Netherlands - support safe migration and protection against trafficking – counselling and support for Polish immigrants, implemented in 2014 by La Strada Foundation together with the organization "Fairwork" from the Netherlands, the Association of Polish Women in the Netherlands and the Institute of Technology and Education of Koszalin Technical University. Under the project, besides conducting awareness campaigns, research on the factors that contribute to economic migration were conducted and to how work is organized abroad.
- "Trafficking for Forced Labour: mechanisms of formation and effective prevention" - carried out in 2014 by the Centre for the Study of Human Trafficking of Warsaw University in the frame of the Project ADSTRINGO - Prevention of trafficking in persons for forced labour by improving cooperation, problem diagnosis and strengthening systemic approach in Poland and the Russian Federation, carried out by the European Institute for Crime Prevention and Control (HEUNI) from Finland, a Anti-Trafficking Task Force of the Council of the Baltic Sea States from Sweden, the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania and the University of Tartu in Estonia. The aim of the project was: to gather knowledge about the mechanisms that lead to forced labour, and on the other hand, strengthen cooperation between national and regional institutions in order to eliminate this phenomenon. The study collected information on sectors vulnerable to forced labour, recruitment methods of potential victims of forced labour, or ways to exercise control over people exploited to work. Attention was also devoted to aspects related to the prevention of forced labour in Poland.

The study was presented at the conference, which was held on 9 October 2014, as well as in publication issued by the Council of Baltic Sea States and available on the website: www.cbss.org.

- "Modern Slavery Landscape in Poland"- a research project carried out in 2014 by the Centre for Human Trafficking Studies of the Warsaw University on the commission of the NGO Walk Free Foundation of Australia. The main task was to create a map of the phenomenon of modern slavery in Poland based on various data and information. The results are described in the "Country Strategy Report: Modern Slavery Landscape in Poland", which is owned by the organization Walk Free Foundation. Discussions are under way on the possibility of publishing this report in Poland.
- In December 2014 at the Institute of Legal Sciences of the Polish Academy of Sciences, a doctoral dissertation by Łukasz Wieczorek on "Forced labour - legal and criminological issues". The primary purpose of the research was to determine whether in Poland there is forced labour, and at the same time if there is a functional relationship between forced labour, and trafficking in persons. It is planned to edit it in traditional book form.
- The project "Improving Poland's capacity to prevent trafficking in human beings", an element of which the study of public awareness on trafficking has been conducted - details above v. 18.2.
- In 2014 a project "CIS - Modular Multipurpose System of Foreigner Identification" has been launched with the risk of trafficking analysis module. The project leader is the Institute of Legal Sciences, and its implementation involves University of Białystok and the company Medcore Sp. z o.o. The project will be completed in 2016 and the results of the study are to be published in the second quarter of 2016.

PL

1. Badania nt. handlu ludźmi są w Polsce zlecane lub prowadzone przez:

- instytucje naukowo-badawcze, tj. Uniwersytet Warszawski, Centralny Ośrodek Szkolenia SG, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Instytut Spraw Publicznych, Polska Akademia Nauk, Politechnika Koszalińska, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Białostocki;
- organizacje pozarządowe – Fundacja La Strada, Fundacja Dzieci Niczyje, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej;
- organizacje międzynarodowe – IOM;
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych/ i Administracji, Ambasadę Wielkiej Brytanii w Warszawie.

W większości przypadków są one realizowane w ramach projektów, i współfinansowane ze środków budżetowych/własnych.

Ich wyniki są zazwyczaj publikowane w tradycyjnej książkowej formie, a także na stronie internetowej. Informacje o kolejnych prowadzonych projektach, badaniach i raportach znajdują się na stronie: www.handelludzi.eu.

2. Projekty, prowadzone w okresie 2013-2015:

- Projekt FIGAS - "Tworzenie nowej jakości w systemie eliminowania handlu ludźmi w Polsce", realizowany przez Ośrodek Badań Handlu Ludźmi Uniwersytetu Warszawskiego, Komendę Główną Straży Granicznej i Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie, a finansowany przez Komisję Europejską w ramach Programu ISEC *Prevention and Fight Against Crime 2011*. Był realizowany od stycznia 2013 do marca 2015r. i miał na celu uzupełnienie brakujących elementów w systemie przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi w Polsce.

Na międzynarodowej konferencji 9 marca 2015r., zaprezentowane zostały wyniki przeprowadzonych badań. W toku obrad, w gronie zaproszonych ekspertów przedyskutowano także najważniejsze kwestie związane z dotychczasowym funkcjonowaniem krajowych sprawozdawców do spraw handlu ludźmi w Europie oraz rozmawiano na temat przyszłości tej instytucji.

- Np. Holandia – wsparcie bezpiecznej emigracji oraz ochrona przed handlem ludźmi – poradnictwo i pomoc dla polskich emigrantów, realizowany w 2014r. przez Fundację La Strada wspólnie z organizacją „Fairwork” z Holandii, Stowarzyszenie Polek w Holandii oraz Instytut Technologii i

Edukacji Politechniki Koszalińskiej. W ramach projektu, poza prowadzeniem kampanii uświadamiających, przeprowadzone zostały badania, dotyczące czynników sprzyjających migracji zarobkowej oraz tego, w jaki sposób praca za granicą jest organizowana.

- „Handel ludźmi do pracy przymusowej: mechanizmy powstawania i efektywne zapobieganie” – realizowany w 2014r. przez Ośrodek Badań Handlu Ludźmi UW w ramach Projektu ADSTRINGO – Przeciwdziałanie handlowi ludźmi do pracy przymusowej poprzez usprawnienie współpracy, diagnozę problemów i wzmocnienie systemowego podejścia w Polsce i Federacji Rosyjskiej, realizowanego przez European Institute for Crime Prevention and Control (HEUNI) z Finlandii, Grupę Zadaniową Przeciwno Handlowi Ludźmi Rady Państw Morza Bałtyckiego ze Szwecji, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Republiki Litewskiej oraz Uniwersytet w Tartu z Estonii. Celem projektu było z jednej strony zgromadzenie wiedzy o mechanizmach, które prowadzą do pracy przymusowej, a z drugiej strony wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami krajowymi i regionalnymi w zakresie eliminowania tego zjawiska. W badaniach gromadzono informacje, dotyczące sektorów podatnych na pracy przymusową, metod rekrutacji potencjalnych ofiar pracy przymusowej, czy sposobów sprawowania kontroli nad ludźmi wykorzystywanymi do pracy. Wiele uwagi zostało poświęcone również aspektom związanym z zapobieganiem pracy przymusowej w Polsce.

Wyniki badań zostały zaprezentowane na konferencji, która odbyła się 9 października 2014r. a także w publikacji, wydanej przez Radę Państw Morza Bałtyckiego i dostępnej na stronie www.cbss.org.

- „Modern Slavery Landscape in Poland” - projekt badawczy, realizowany w 2014r. przez Ośrodek Badań Handlu Ludźmi Uniwersytetu Warszawskiego na zlecenie organizacji pozarządowej Walk Free Foundation z Australii. Podstawowym zadaniem było stworzenie mapy zjawiska współczesnego niewolnictwa w Polsce w oparciu o różne dane i informacje. Wyniki badań zostały opisane w raporcie pt. Country Strategy Report: Modern Slavery Landscape in Poland, który jest własnością organizacji Walk Free Foundation. Obecnie trwają rozmowy nt. możliwości opublikowania tego raportu również w Polsce.
- W grudniu 2014r. w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauki, obroniona została praca doktorska Łukasza Wieczorka pt. Praca przymusowa - zagadnienia prawne i kryminologiczne. Podstawowym celem badań było ustalenie, czy w Polsce występuje zjawisko pracy przymusowej, a jednocześnie czy istnieje funkcjonalny związek pomiędzy pracą przymusową, a handlem ludźmi. W najbliższych planach jest wydanie tej pracy w tradycyjnej, książkowej formie.
- Projekt „Poprawa zdolności Polski do walki z handel ludźmi”, którego elementem jest badanie świadomości społecznej nt. handlu ludźmi – szczegóły powyżej w p. 18.2.
- W 2014r. rozpoczęto realizację projektu pt. „SIC – Modułowy wielozadaniowy System Identyfikacji Cudzoziemców” wraz z modułem analizy ryzyka ofiar przestępstwa handlu ludźmi. Liderem projektu jest Instytut Nauk Prawnych PAN, a w jego realizację zaangażowani są jeszcze: Uniwersytet w Białymstoku oraz firma Medcore Sp. z o.o. Projekt zakończy się w 2016r., a wyniki przeprowadzonych badań mają zostać opublikowane w drugim kwartale 2016r.

20. How do your country's migration legislation and policies seek to prevent THB by enabling lawful migration?

EN

LEGAL SOLUTIONS

1. Polish legal acts simplifying the rules of legal migration to Poland and to take legal work:
 - The Act of 12 December 2013 on Foreigners;
 - The Act of 27 April 2012 amending the Act on Foreigners and the Act on employment promotion and labour market institutions;
 - The Act of 15 June 2012 on the consequences of entrusting the job to foreigners residing in the territory of Poland with violation of the rules;

- The Act of 28 July 2011 on legalization of stay of some foreigners on Polish territory and on the amendment of the Act on granting protection to foreigners on Polish territory and the Act on Foreigners;
 - The Act of 14 July 2006 on entering the Polish territory, stay and departure from the territory of EU Member States' nationals and members of their families;
2. Simplifying procedures for taking up work by foreigners - in accordance with § 1 point 20 of the Regulation of the Minister of Labour and Social Policy of 21 April 2015 on cases in which, employing a foreigner on the territory of Poland is allowed without an obligation to obtain a work permit. In such case the employer is required to complete and submit to the competent territorial State Employment Office "Statements of intention to employ a citizen of the Republic of Armenia, the Republic of Belarus, the Republic of Georgia, Republic of Moldova, the Russian Federation or Ukraine."

CITIZENS OF UKRAINE – CURRENT SITUATION

1. Current migration policy is implemented on the basis of a document "Polish Migration Policy - current state of play and further actions", adopted by the Council of Ministers in 2012:
 - Poland is one of European countries with the lowest share of foreigners in the general population (below 0.5%). Traditionally, Poland is regarded by foreigners as a transit country on the way to western Europe. However, in recent years, the situation in this regard started to change dynamically.
 - One of requests in the above-mentioned document is to adjust immigration policy to the priorities of the labour market and ensuring the competitiveness of the Polish economy.
 - The system of admission and legalization of stay of foreigners in Poland, beyond the solutions of a general nature, provides preferential legal solutions concerning stay and work in Poland for selected groups of foreigners, including people of Polish origin and citizens of countries culturally close, including Ukraine.
2. For many years, citizens of Ukraine have been the largest group of foreigners legalizing their stay in Poland. In recent years, the dominance of this group of foreigners strengthens. In 2015 again there has been a significant increase in the number of people applying for residence permit (temporary and permanent) for third country nationals (non-EU) mainly due to the influx of citizens of Ukraine - in total there were 109 thousand applications submitted, of which 62% (68000) concerned citizens of Ukraine. For comparison, in 2014 voivods received 65000 such requests, including 44% (29000), concerned citizens of Ukraine.
3. Recognition of applications for legalization of remains at a high level - in 2015 the ratio of number of positive decisions to number of applications concerning legalization of stay in the first instance was 70%. Issued positive decisions on temporary residence (approx. 65000), permanent residence (10000) and long-term stay of the EU resident (approx. 2000). Most foreigners, receiving a permanent residence permit (approx. 70%) are people of Polish origin or having the Card of Polish Citizen. For citizens of Ukraine the figure is approx. 90%.
4. Citizens of Ukraine are also the dominant group of foreigners working in Poland. According to the Ministry of Family, Labour and Social Policy until the end of October 2015, 665956 declarations of intention to employ a foreigner were registered, which are the basis for issuing visa allowing employment in Poland for the period of 6 months in a year without a work permit. Compared to the same period of 2014, when 331 278 declarations were registered, that means an increase of over 100%. Citizens of Ukraine in 2015 made 97.7% of all registered declarations (for comparison throughout 2014 it was 96.3%). This indicates a continuing high proportion of circular migration of Ukrainian citizens in immigration, although it should be borne in mind that work on the basis of the statement of employer allows to use the simplified procedure for obtaining a work permit.
The vast majority of foreigners who work on the basis of the statement works in agriculture, horticulture and construction.
5. Up to 2013, dozens of citizens of Ukraine applied for refugee status in Poland was made yearly. Since 2014 there has been a rapid increase - in 2014 applications covering 2,318 persons were

accepted (34% of a total of 8195 people), in 2015, 2298 people (19% of the total number of 12248 people).

In terms of number of applications for international protection, the citizens of Ukraine are currently in second place for the citizens of the Russian Federation, the number of Ukrainian citizens applying for refugee status shows a downward trend.

6. As of 4 January 2015, social assistance of the Head of Office for Foreigners covered 1869 citizens of Ukraine, applying for refugee status.
7. Reasons for increased interest of the citizens of Ukraine of immigration to Poland are, among others protracted armed conflict and the economic crisis in Ukraine, as well as the relatively good economic situation in Poland, the demand for workers in the sectors agriculture, construction and home care, geographical and cultural proximity and the further liberalization of regulations concerning the legalization of stay in Poland (eg introduced by the Law 12 December 2013 on Foreigners).

INFORMATION FOR MIGRANTS

1. Information on legal migration opportunities as well as possibilities to study, work, etc are distributed through various channels:

- Migrants' Rights in Practice I and II projects - in November 2011 International Organization for Migration - Bureau in Warsaw (IOM) in collaboration with the Ministry of Interior and Administration and the Chief Labour Inspectorate has started to implement a 3-year project, aiming at facilitating the integration of third country nationals by increasing their awareness of the rights and obligations in Poland and the fight against discrimination and exploitation of migrants in the labour market. The project is financed by the European Fund for the Integration of third-country nationals and financed by the State budget (Ministry of Internal Affairs and provisions of the state budget).

As part of the project:

- hotline (22 / 490-20-44) both for the migrants staying in Poland and foreigners in Armenia, Belarus and Ukraine planning to arrive to Poland to undertake employment;
- website www.migrant.info.pl in eight languages, i.e. Polish, English, Chinese, French, Armenian, Russian, Ukrainian, and Vietnamese;
- promotion of the hotline and the website (e.g. by publishing advertisements in the media, outdoor campaigns, the transmission of information materials to the Border Guard or the universities hosting third-country nationals);
- leaflets and posters distributed;
- organising information meetings for migrants and anti-discrimination training for professionals;
- organising two shows to promote the movie rights and obligations of migrants in Poland;
- Consulting with a lawyer enabled.

The project is still implemented, and since 2016. It will be implemented as "migrant.info".

- www.cudzoziemcy.gov.pl - run by the Office of Foreigners, established in May 2014 with the entry into force of the Law on Foreigners of 12 December 2013 to promote a package of measures facilitating working and studying in Poland for foreigners, married to Polish citizens and those who wish to legalise their stay. The website is dedicated to different fields of life of foreigners in Poland, and the information are in several languages: Polish, English, Arabic, Chinese, French, Armenian, Russian, Ukrainian and Vietnamese.

Various information can be found on the website, such as: most important changes in the law, forms of legalization, economic activity and work, marriage and family, students and learning, permanent stay and long-term resident of the EU.

With the portal, you can download the necessary documents and to find a list of organizations that support foreigners and units of Provincial Affairs Offices. Foreigners.

CONCLUSIONS

1. Unfortunately the simplifications for immigrants - legislative solutions, visa facilitation, simplifying access to work or education in Poland – do not prevent human trafficking. Most of the victims identified in Poland, came to our country legally, and were used after their arrival. Similarly, most foreigners, exploited in labour, worked legally.

PL

ROZWIĄZANIA PRAWNE

1. Wspieraniu legalnej migracji do Polski służą rozwiązania prawne, których celem jest maksymalne uproszczenie przepisów, ułatwiających migrację do Polski, a także podjęcie legalnej pracy:
 - Ustawa z dnia 12 grudnia 2013r. o cudzoziemcach;
 - Ustawa z dnia 27 kwietnia 2012r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
 - Ustawa z dnia 15 czerwca 2012r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - Ustawa z dnia 28 lipca 2011r. o zalegalizowaniu pobytu niektórych cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy o cudzoziemcach;
 - Ustawa z dnia 14 lipca 2006r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin;
2. Uproszczenie procedury podejmowania pracy przez cudzoziemców – zgodnie z §1 pkt 20 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium RP jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Zgodnie z uproszczoną procedurą pracodawca ma obowiązek wypełnienia i złożenia we właściwym terytorialnie Państwowym Urzędzie Pracy „Oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy obywatelowi Republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej lub Ukrainy”.

OBYWATELE UKRAINY – SYTUACJA AKTUALNA

1. Obecna polityka migracyjna realizowana jest na podstawie, przyjętego przez Radę Ministrów w 2012r. dokumentu „Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania”:
 - Polska należy do państw europejskich o najniższym udziale cudzoziemców w ogóle ludności (poniżej 0,5%). Tradycyjnie Polska jest traktowana przez cudzoziemców jako kraj tranzytowy w drodze do krajów zachodniej Europy. W ostatnich latach sytuacja w tym zakresie zaczęła jednak podlegać dynamicznym zmianom.
 - Jednym z postulatów ww. dokumentu jest dostosowanie polityki migracyjnej do priorytetów rynku pracy oraz zapewnienie konkurencyjności polskiej gospodarki.
 - System admisyj i legalizacji pobytu cudzoziemców w Polsce, poza rozwiązaniami o charakterze ogólnym, przewiduje preferencyjne rozwiązania prawne dotyczące pobytu i pracy w Polsce dla wybranych grup cudzoziemców, m.in. osób pochodzenia polskiego oraz obywateli bliskich kulturowo państw wschodniego sąsiedztwa, w tym Ukrainy.
2. Obywatele Ukrainy od wielu lat stanowią najliczniejszą grupę cudzoziemców legalizujących pobyt w Polsce. W ubiegłych latach następuje pogłębienie się dominacji tej grupy cudzoziemców. W 2015r. po raz kolejny nastąpił znaczący wzrost liczby osób ubiegających się o zezwolenia na pobyt (czasowy i bezterminowy) dla obywateli państw trzecich (spoza UE) spowodowany przede wszystkim napływem obywateli Ukrainy - ogółem złożono 109 tys. wniosków, z czego 62% (68 tys.) dotyczyło obywateli Ukrainy. Dla porównania, w 2014r. wojewodowie przyjęli 65 tys. takich wniosków, w tym 44% (29 tys.) dotyczyło obywateli Ukrainy.
3. Uznawalność wniosków o legalizację pobytu utrzymuje się na wysokim poziomie – w 2015r. stosunek liczby decyzji pozytywnych do liczby złożonych wniosków, dotyczących legalizacji pobytu w pierwszej instancji wyniósł 70%. Wydane decyzje pozytywne dotyczyły pobytu czasowego (ok. 65 tys.), pobytu

stałego (10 tys.) i pobytu rezydenta długoterminowego UE (ok. 2 tys.) Większość cudzoziemców uzyskujących zezwolenie na pobyt stały (ok. 70%) to osoby polskiego pochodzenia lub posiadające Kartę Polaka. W przypadku obywateli Ukrainy odsetek ten wynosi ok. 90%.

4. Również w dużym stopniu obywatele Ukrainy stanowią dominującą grupę cudzoziemców wykonujących pracę w Polsce. Według danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej do końca października 2015r. zarejestrowano 665 956 oświadczeń o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi, które są podstawą do wydania wizy umożliwiającej zatrudnienie w Polsce przez okres

6 miesięcy w ciągu roku bez konieczności posiadania zezwolenia na pracę. W porównaniu do analogicznego okresu 2014r, kiedy zarejestrowano 331 278 oświadczeń, jest to wzrost o ponad 100%. Na obywateli Ukrainy w 2015r. przypadało 97,7% wszystkich zarejestrowanych oświadczeń (dla porównania w całym 2014r. było to 96,3%). Wskazuje to na utrzymujący się duży udział migracji cyrkulacyjnych w imigracji obywateli Ukrainy, choć należy pamiętać, że praca w oparciu o oświadczenie pracodawcy umożliwia w dalszej konieczności skorzystanie z uproszczonej procedury uzyskania zezwolenia na pracę.

Zdecydowana większość cudzoziemców wykonujących pracę na podstawie oświadczenie wykonuje proste prace w rolnictwie, sadownictwie i budownictwie.

5. Do roku 2013 wnioski o nadanie statusu uchodźcy w Polsce składało rocznie po kilkudziesięciu obywateli Ukrainy. Od 2014r. nastąpił gwałtowny wzrost – w 2014r. przyjęto wnioski obejmujące 2318 osób (34% z ogólnej liczby 8195 osób), a w 2015r. 2298 osób (19% z ogólnej liczby 12248 osób).

Pod względem liczby składanych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej obywatele Ukrainy znajdują się obecnie na drugim miejscu, za obywatelami Federacji Rosyjskiej, przy czym liczba obywateli Ukrainy ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy wykazuje tendencję malejącą.

6. Według stanu na dzień 4 stycznia 2015r., pomocą socjalną Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców objętych jest 1869 obywateli Ukrainy, ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy.
7. Do powodów zwiększonego zainteresowania obywateli Ukrainy imigracją do Polski należą m.in. przedłużający się konflikt zbrojny i kryzys gospodarczy na Ukrainie, jak również relatywnie dobra sytuacja gospodarcza, zapotrzebowanie na pracowników w branżach rolnictwo, budownictwo i opieka domowa, bliskość geograficzna i kulturowa oraz dalsza liberalizacja przepisów dotyczących legalizacji pobytu w Polsce (wprowadzona m.in. ustawą z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach).

INFORMACJE DLA MIGRANTÓW

1. Informacje na temat możliwości legalnej migracji oraz studiowania, podejmowania pracy, etc. są rozpowszechniane poprzez
 - Projekt „Prawa migrantów w praktyce” I i II - w listopadzie 2011r. Biuro Krajowe Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) w Warszawie we współpracy z ówczesnym Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Głównym Inspektoratem Pracy rozpoczęło wdrażanie 3-letniego projektu pn. „Prawa migrantów w praktyce”, mającego na celu ułatwianie integracji obywateli państw trzecich poprzez zwiększanie ich świadomości na temat praw i obowiązków w Polsce oraz przeciwdziałanie przejawom dyskryminacji i wyzysku migrantów na rynku pracy. Projekt finansowany jest z Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich i współfinansowany ze środków budżetowych (Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz rezerwy celowej budżetu państwa).
W ramach realizacji projektu:
 - prowadzenie infolinii zarówno dla migrantów przebywających w Polsce (22/490-20-44), jak i cudzoziemców w Armenii, na Białorusi i na Ukrainie planujących przyjazd do Polski celem podjęcia pracy;
 - rozbudowanie strony internetowej www.migrant.info.pl w ośmiu językach, tj. w języku polskim, angielskim, chińskim, francuskim, ormiańskim, rosyjskim, ukraińskim i wietnamskim;
 - promocję infolinii i strony internetowej (m.in. poprzez publikację reklam w mediach, przeprowadzenie kampanii outdoorowej, przekazywanie materiałów informacyjnych Straży Granicznej czy uczelniom wyższym przyjmującym na studia obywateli państw trzecich);

- rozdystrybuowano kilkadziesiąt tysięcy ulotek i kilka tysięcy plakatów;
 - organizowano spotkania informacyjne dla migrantów oraz szkolenia antydyskryminacyjne dla profesjonalistów;
 - zorganizowano dwa pokazy promujące film o prawach i obowiązkach migrantów w Polsce;
 - umożliwiono korzystanie z konsultacji z prawnikiem.
- Projekt jest realizowany nadal, a od 2016r. będzie realizowany jako „migrant.info”.

WNIOSKI

1. Niestety, ułatwienia dla migrantów – rozwiązania legislacyjne, ułatwienia wizowe, uproszczenie dostępu do pracy czy do edukacji w Polsce – nie przeciwdziałają w najmniejszym stopniu handlowi ludźmi. Większość ofiar, identyfikowanych w Polsce, przybyła do naszego kraju legalnie, a dopiero potem zostały wykorzystane. Podobnie, większość cudzoziemców, wykorzystywana w pracy, którą wykonuje legalnie.

21. Please describe the measures taken in your country to prevent THB for the purpose of the removal of organs, and in particular:

- a. the legislation and regulations on organ transplantation and removal of organs, including requirements for the living donation procedure (information/consent, evaluation/selection, follow-up and registry) and criteria for authorising centres for living donation;

EN

1. The Act of 1 July 2005 on cell, tissue and organ recovery, storage and transplantation regulates cell, tissue and organ transplantation is still in valid.
The Act regulates the collection of cells, tissues and organs, their storage and transplantation. It also contains penalties for perpetrators associated with the practice of commercialization, storage and transplantation of cells, tissues and organs against the law.
2. On 25 March 2015 in Santiago de Compostela (Spain) Poland signed the Council of Europe Convention on trafficking in human organs – first international agreement in this issue.

PL

1. Ustawa z dnia 1 lipca 2005r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów nadal obowiązuje.
Ustawa reguluje zasady pobierania komórek, tkanek i narządów, ich przechowywania i przeszczepiania. Zawiera ona również przepisy przewidujące kary dla sprawców procederu związanego z komercjalizacją pobierania, przechowywania i przeszczepiania komórek, tkanek i narządów wbrew przepisom.
 2. 25 marca 2015r. w Santiago de Compostela (Hiszpania) Polska podpisała Konwencję Rady Europy dotyczącą handlu ludzkimi narządami – pierwsze międzynarodowe porozumienie w tym zakresie.
- b. the institution(s) in charge of overseeing and monitoring the medical care and recovery of donors and recipients and managing or supervising any waiting lists for organ transplantations;

EN

The institution in charge of managing and supervising the National Waiting List is the Centre for Organisation and Coordination of Transplantation “Poltransplant”, in accordance with art. 38.3.3 of the Ordinance of the Minister of Health of 4 December 2009 on the national waiting list defines in details how to create and manage this list. (www.poltransplant.org.pl)

PL

Prowadzenie krajowej listy osób oczekujących na przeszczepienie leży w gestii Centrum Organizacyjno-Koordynacyjnego ds. Transplantacji „Poltransplant”, zgodnie z art. 38 ust. 3 pkt 3 ustawy. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 grudnia 2009r. w sprawie krajowej listy osób oczekujących na przeszczepienie szczegółowo określa sposób oraz tryb jej tworzenia i prowadzenia. (www.poltransplant.org.pl)

- c. the guidance and training provided to relevant professionals to prevent this form of THB, to report cases and to identify and assist victims.

EN

1. Article 40a of the Act of 2005 on the cell, tissue and organ recovery, storage and transplantation impose obligation to conduct a training for relevant professionals whose abilities have major impact on the quality of cells, tissues and organs and on the safety of donors and recipients. Participants of this trainings gain knowledge about ethical and formal requirements for activity associated with recovering, storage, testing, processing, sterilizing of cells, tissues and organs also how to prevent trafficking of humans organs. In Poland three forms of training are realized:
 - initial trainings – for new employees,
 - continuing trainings – at least one every two years 2 years, obligatory for all employees,
 - update trainings – in case of changes in law or scientific progress in the field of transplantation.
2. Obligation to participate in these trainings was introduced in order to ensure safety of activities performed by relevant professionals.

PL

1. Obowiązek prowadzenia szkoleń osób, których czynności bezpośrednio wpływają na jakość komórek, tkanek lub narządów, a także bezpieczeństwo dawców i biorców określa art. 40a ustawy. Podczas tego typu szkoleń uczestnicy zdobywają wiedzę o etycznych i prawnych aspektach wykonywanych zadań związanych z pobieraniem, gromadzeniem, testowaniem, przetwarzaniem, sterylizacją, przechowywaniem i dystrybucją komórek, tkanek i narządów, również w jaki sposób przeciwdziałać handlowi narządami. Szkolenia te przybierają następującą formę:
 - wstępne – dla osób nowozatrudnionych,
 - ustawiczne nie rzadziej niż co 2 lata – dla wszystkich pracowników,
 - uaktualniające – w przypadku zmian procedur lub rozwoju wiedzy naukowej w zakresie pobierania, przechowywania i przeszczepiania komórek, tkanek i narządów.
2. Obowiązek uczestnictwa w tego typu szkoleniach został wprowadzony ze względu na konieczność zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa czynności wykonywanych przez ww. osoby.

Measures to discourage the demand (Article 6)

22. What preventive measures to discourage demand that fosters different forms of exploitation has your country adopted, in particular in the areas of:

- a. educational programmes;

EN

Actions directed at demand reduction were included into projects

The most notable examples are:

1. "Migrants rights in practice" – project carried out by IOM office in Warsaw in partnership with Ministry of the Interior (currently MIA) and General Labour Inspector (details above in p. 20)
2. "Safe labour in Poland" – a project carried out by ewl – EastWestLink, a Polish job placement agency. The project, cofounded by Asylum, Migration and Integration fund (AMIF) is directed at Ukrainian citizens planning to take up work in Poland. The project includes open courses ending with an employment proposition, open workshops on safe labour in Poland and establishing a contact point providing legal aid to foreign workers. The projects promotes the pro-active role of private sector in the area of reducing reducing illegal employment of foreigners and all forms of infringing employees' rights and labour exploitation.
3. A study on discouraging demand for the purpose of forced labour was included into a project "Improving Poland's capacity to prevent trafficking in human beings", carried out by Ministry of Interior and Administration in partnership with the Council of Europe and supported from Norway Grants. The study begun in October 2015 and it will last till April 2016. The results will introduce best practices in the area of demand reduction from all over Europe adjusted to Polish legal and institutional landscape.

PL

Działania ukierunkowane na zmniejszenie popytu są realizowane w ramach projektów. Do najbardziej znaczących przykładów:

1. "Prawa migrantów w praktyce" - projekt realizowany przez Biuro IOM w Warszawie we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych (obecnie MSWiA) oraz Głównym Inspektorem Pracy (szczegóły powyżej w p. 20).
2. "Bezpieczna praca w Polsce" - projekt realizowany przez EWL - East West Link, polską agencją pośrednictwa pracy. Projekt, współfinansowany z Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI) jest skierowany do ukraińskich obywateli, zamierzających podjąć pracę w Polsce. Projekt obejmuje otwarte kursy kończące się z propozycją pracy i otwarte warsztaty na temat bezpiecznej pracy w Polsce. Ponadto, ustanowiono punkt kontaktowy, zapewniając pomoc prawną dla pracowników zagranicznych. Projekt promuje aktywną rolę sektora prywatnego w zakresie redukcji zmniejszenia poziomu nielegalnego zatrudnienia cudzoziemców oraz wszelkie formy naruszania praw pracowniczych i wyzysku w pracy.
3. Badanie nt. zmniejszania popytu na wszelkie formy handlu ludźmi zostało włączone do projektu "Poprawa zdolności Polski do walki z handlem ludźmi", realizowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z Radą Europy i wspieranego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Badania rozpoczęły się w październiku 2015r. i potrwają do kwietnia 2016r. Wynikiem badań ma być przedstawienie najlepszych praktyk z państw Europy w zakresie ograniczania popytu, dostosowanych do polskich warunków prawnych i instytucjonalnych.

b. information campaigns and involvement of the media;

EN

No information campaigns dedicated exclusively to demand reduction were carried out in Poland. Nevertheless actions directed at employers and other private sector actors were included in general awareness-raising activities mentioned above.

PL

Nie były w Polsce prowadzone kampanie informacyjne, poświęcone wyłącznie redukcji popytu. Niemniej działania skierowane do pracodawców i innych podmiotów sektora prywatnego są zawarte w ogólnych działaniach podnoszących świadomość, wymienionych powyżej.

- c. legislation (including in the areas of public procurement, disclosure requirements and anti-corruption);

EN

1. Act of 15 June 2012 on the effects of providing jobs to foreigners staying at the territory of the Republic of Poland against the law implementing directive 2009/52/EC providing for minimum standards on sanctions and measures against employers illegally staying third-country nationals. The act imposes sanctions on all employing foreigners from outside the EU without a relevant stay/work permit.
2. Regulations concerning public procurement do not include measures addressing the demand for human trafficking directly. Some regulations were designed to have a broader effect of promoting employment based on the Employment Code providing employees with full social security and more rights in comparison to workers employed on the basis of civil law agreements.
Since 2015 all government administration institutions have to include social clauses in their public procurements (previously optional). Also since 2012 any entities that want to participate in public procurement cannot have a sentence for illegally employing a third-country national.
3. These measures promote workers' rights and legal employment and indirectly curb demand for labour exploitation.

PL

1. Ustawa z dnia 15 czerwca 2012r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie wykonania dyrektywy 2009/52/WE przewidującej minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich. Ustawa nakłada sankcje na wszystkich zatrudniających cudzoziemców spoza UE bez odpowiedniego zezwolenia na pobyt / pracę.
2. Przepisy, dotyczące zamówień publicznych nie odnoszą się bezpośrednio do redukcji popytu na handel ludźmi. Niektóre przepisy zostały zaprojektowane tak, aby szeroko promować stosunek pracy w oparciu o przepisy Kodeksu Pracy, zapewnienie pracownikom pełnego zabezpieczenia społecznego i więcej praw w stosunku do pracowników zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych.
Od roku 2015 wszystkie instytucje administracji rządowej muszą zawierać klauzule społeczne w swoich zamówieniach publicznych (wcześniej było to opcjonalne). Również od 2012r. wszystkie podmioty, które chcą brać udział w postępowaniach o zamówienia publiczne, nie mogą być karane za nielegalne zatrudnianie obywateli państw trzeciego.
3. Powyższe środki promowania praw pracowniczych i legalnego zatrudnienia powinny pośrednio doprowadzić do ograniczania popytu na wykorzystywanie siły roboczej.

- d. involvement of the private sector.

EN

1. Private sector actors, that are most active in the area of preventing trafficking in human beings, are companies working in the area of recruitment and job placement –for example EWL agency carried out a project mentioned in question 22 a.
2. Other actions:

- Aterima (also a job placement agency) together with Po-MOC Association (anti-trafficking NGO) has been organising an awareness raising activities directed to people planning to take up work abroad since 2011. Up till now they carried out some web based campaigns and other activities.
- La Strada Foundation is a partner of the "NGO & Co Business engagement in addressing human trafficking" project, carried out by La Strada International. The project promotes a "zero tolerance for THB" policy among private sector actors. La Strada offers companies ideas for CSR policies and actions, training activities and information resources.

PL

1. Podmiotami prywatnymi, najbardziej aktywnymi w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi są firmy działające w obszarze rekrutacji i pośrednictwa pracy – np. Agencja EWL, która realizuje projekt, o którym mowa w 22 a.
2. Inne działania:
 - Agencja pośrednictwa pracy Aterima, we współpracy ze Stowarzyszeniem PO-Moc realizuje od 2011r. akcję, mającą na celu podniesienie świadomości nt. handlu ludźmi do pracy przymusowej, skierowaną do osób planujących podjąć pracę za granicą. Jak dotąd, Aterima przeprowadziła kilka kampanii internetowych, a także inne działania.
 - Fundacja La Strada jest partnerem projektu "NGO&Co - Zaangażowanie organizacji pozarządowych i biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi", prowadzonego przez La Strada International. Projekt promuje politykę zero tolerancji dla handlu ludźmi w podmiotach sektora prywatnego. La Strada prezentuje firmom swoje pomysły na politykę CSR, a także podejmuje działania szkoleniowe i informacyjne.
23. Please describe the measures taken in your country to prevent trafficking for forced labour or services, inter alia, by means of labour inspection and labour administration, monitoring of recruitment and temporary work agencies, and monitoring of supply chains.

EN

1. The National Labour Inspectorate carries out controls, prevention activities, and examines the circumstances and causes of irregularities in workplaces. As part of its controls, it verifies compliance with labour law and legality of employment and performance of work by foreigners. During such visits, there were cases of suspicion that the person to whom labour rights have been violated, may be victim of human trafficking. Such cases are immediately transferred to the relevant agencies - Police or prosecutors.
2. The State Labour Inspectorate and the Border Guard cooperate since 2008. It allows to both services to work together and, among others, carry out common controls of legality of foreigners' employment. On 12 May 2015 Chief Labour Inspector and Commander in Chief of the Border Guard entered into a new agreement on principles of cooperation between the National Labour Inspectorate and the Border Guard. This agreement provides for, among others, exchange of experiences in the method of dealing with persons who are or may be victims of trafficking for forced labour, identified during the inspection (§3 6)).
3. The National Labour Inspectorate is also active in prevention area, aiming at:
 - raising the level of health and safety at work;
 - on rights and obligations of employee, existing labour law for foreigners coming to Poland;
 - on rules of legal employment, rights and obligations of employee and employer for young people entering the labour market. This group is also a target for talks to high school students.
4. Act of 9 July 2003 on employment of temporary workers regulates among others the rules of labour recruitment and operations of placement agencies. Compliance of their activities with the law is

verified through controls carried out by National Labour Inspection and through monitoring system in every year report to the self-government at regional level.

PL

1. Państwowa Inspekcja Pracy prowadzi działalność kontrolną, prewencyjną, a także bada okoliczności i przyczyny nieprawidłowości w zakładach pracy. W ramach prowadzonych przez siebie kontroli, weryfikuje m.in. przestrzeganie przepisów prawa pracy, a także legalności zatrudnienia i wykonywania pracy przez cudzoziemców. Podczas takich kontroli zdarzały się przypadki podejrzeń, że osoby, wobec których naruszane były prawa pracownicze, mogą być ofiarami handlu ludźmi. O takich przypadkach niezwłocznie informowano odpowiednie służby – Policję lub prokuraturę.
2. Od 2008r. realizowana jest współpraca Państwowej Inspekcji Pracy ze Strażą Graniczną, dzięki której służby te mogą m.in. realizować wspólne kontrole legalności zatrudnienia cudzoziemców. 12 maja 2015r. Główny Inspektor Pracy i Komendant Główny Straży Granicznej zawarli nowe porozumienie w sprawie zasad współdziałania Państwowej Inspekcji Pracy i Straży Granicznej. Porozumienie to przewiduje m.in. wymianę doświadczeń w zakresie trybu postępowania z identyfikowanymi w toku kontroli osobami będącymi lub mogącymi być ofiarami handlu ludźmi do pracy przymusowej (§3 6)).
3. Państwowa Inspekcja Pracy prowadzi również aktywną działalność profilaktyczną:
 - skierowaną na podniesienie bezpieczeństwa i higieny pracy;
 - nt. praw i obowiązków pracowniczych, obowiązującego prawa pracy, skierowaną szczególnie do cudzoziemców przybywających do Polski;
 - nt. zasad podjęcia legalnej pracy, praw i obowiązków pracownika i pracodawcy, głównie dla osób młodych, wchodzących na rynek pracy. Do tej ostatniej grupy skierowane są również działania profilaktyczne, realizowane w formie pogadań dla uczniów szkół ponadpodstawowych.
4. Ustawa z 9 lipca 2003r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych reguluje m.in. zasady działalności agencji pośrednictwa pracy. Zgodność ich działalności z prawem jest weryfikowana poprzez kontrole Państwowej Inspekcji Pracy oraz w corocznych raportach, składanych marszałkowi danego województwa.

Border measures (Article 7)

24. Please describe the specific measures taken in your country to strengthen the capacities of border guards to prevent and combat THB, in particular as regards:

- a. identification of possible victims of THB in the context of border control;

EN

1. *Algorithm of conduct in case of disclosure of a victim of trafficking in human beings* is the most important tool for Border Guard officers to identify a possible THB victim. This is the so called “a soft law”, created by the working group under the umbrella of Ministry of Interior and Administration. This instrument shows clearly, step by step, what Border Guard officer should do in case of encountering of the potential victim of trafficking in human being. It systematises the proceedings concerning strictly a victim / witness of human trafficking in the process of identification and assistance in the territory of the Republic of Poland, while taking actions to achieve the purpose of criminal proceedings. Nowadays, the members of the working group are elaborating the new model of the Algorithm.
2. *Indicators alleviating a victim of trafficking identification* (two levels) are in use as an additional tool, helping in indirect contact with presumed victim.
First level called the generic version for preliminary identification is used in particular by officers during activities on the first line of the Border Control or during the control of the legality of

foreigner's stay in Poland or legality of entrusting them a job. These tasks are performed by the officers from the border control section or section for foreigners.

The second level indicators are used by officers from investigation units at the stage of the preparatory proceedings on trafficking in human beings and at the same – to identify victims of that crime.

PL

1. *Algorytm postępowania w przypadku ujawnienia ofiary handlu ludźmi* jest najważniejszym narzędziem dla funkcjonariuszy Straży Granicznej, wspomagającym identyfikację potencjalnej ofiary handlu ludźmi. *Algorytm* jest instrumentem pomocniczym, przygotowanym przez grupę roboczą, pracującą pod przewodnictwem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Określa czynności, które podejmuje funkcjonariusz w przypadku ujawnienia ofiary handlu ludźmi. Systematyzuje on postępowanie dotyczące *stricte* samej ofiary/świadka handlu ludźmi w procesie identyfikacji i udzielanej pomocy na terytorium RP, przy jednoczesnym podjęciu działań zmierzających do osiągnięcia celów postępowania karnego. Obecnie trwają prace nad nowelizacją dokumentu.

2. *Wskaźniki wspomagające identyfikację ofiar handlu ludźmi* (dwupoziomowe) są narzędziami pomocniczymi, stosowanymi w trakcie bezpośredniego kontaktu z potencjalną ofiarą i wykorzystywanymi w szczególności przez funkcjonariuszy pionu granicznego i cudzoziemskiego (kontrola graniczna czy legalności pobytu lub zatrudnienia).

I poziom Wskaźników jest wykorzystywany przede wszystkim w trakcie kontroli na I linii, przez funkcjonariuszy kontroli granicznej lub Zarządu ds. Cudzoziemców.

Z kolei poziom II wskaźników stosowany jest głównie przez funkcjonariuszy pionu operacyjno-śledczego, odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o przestępstwo handlu ludźmi i tym samym identyfikowania pokrzywdzonych tą zbrodnią.

b. identification of possible perpetrators of THB offences;

EN

Profiling of the perpetrators of trafficking in human beings is done by the investigator of Border Guard who analyses the collected evidence and - if there is no proceeding running - verifies the circumstances having appeared during the service.

PL

Typowanie sprawców przez funkcjonariuszy Straży Granicznej realizowane jest w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy w danej sprawie lub - o ile jeszcze nie ma postępowania - w oparciu o weryfikację okoliczności, uzyskanych w trakcie czynności służbowych.

c. gathering of first-line information from victims and perpetrators;

EN

During activities performed at the first line of the Border Control, Border Guard officers recognize and detect crimes or offences, including trafficking in human beings. They are also profiling passengers seeking for the potential victims or perpetrators of THB. For that purpose, they use the *Indicators* described above (p. 24.a).

PL

Podczas realizacji czynności na I linii kontroli granicznej, funkcjonariusze Straży Granicznej dokonują rozpoznania pod względem możliwości zaistnienia przestępstw, w tym także handlu ludźmi. Dokonują

typowania czy wśród podróżnych nie ma potencjalnych ofiar handlu ludźmi czy też sprawców. W tym celu posługują się wskaźnikami opisanymi wyżej (w p. 24.a).

- d. identification of vulnerable persons in need of international protection among possible victims of trafficking.

EN

The support for victims of trafficking in human beings is granted under the Programme of support and protection for foreign victims / witnesses of trafficking in human beings. It doesn't matter where the exploitation had been identified, the Program of support can be always ran and investigation may be started no matter if the crime had been committed on the territory or outside the territory of the Republic of Poland.

PL

Wsparcie dla potencjalnych ofiar handlu ludźmi udzielane jest w ramach Programu wsparcia i ochrony dla cudzoziemskich ofiar/świadków handlu ludźmi. Bez znaczenia pozostaje miejsce wykorzystania danej osoby – Program wsparcia może zostać uruchomiony, a także może zostać podjęte śledztwo w kierunku handlu ludźmi, niezależnie od miejsca popełnienia czynu, bez względu na to czy przestępstwo zostało popełnione w Polsce czy poza granicami RP.

25. What measures have been taken to ensure that the personnel employed by commercial carriers, including airline attendants and staff working on other means of transportation by land and sea, are able to detect possible victims of THB and inform relevant bodies in due course?

EN

1. In 2014 the training on trafficking in human beings for employees of the Warsaw Chopin Airport was conducted. Workshop was addressed to the boarding and check-in employers. During the training the issue of identification of a possible THB victim in airline transport was stressed.
2. Additionally 4 editions of trainings for officers responsible for border control at Border Guard Post Warszawa-Okęcie were held. The main topics of the training were as follows: identification of potential victims in airline transport and difficulties connected to it, and need of special approach to THB victims.

PL

1. W roku 2014 zrealizowano szkolenie dla pracowników portu lotniczego Warszawa-Okęcie, traktujące o problematyce handlu ludźmi. Adresatem szkolenia był personel zajmujący się w szczególności boardingiem, check-in-em. Podczas szkolenia podkreślano, na co zwrócić uwagę aby wykryć ofiarę handlu ludźmi w transporcie lotniczym.
2. Zrealizowano także 4 edycje szkoleń dla funkcjonariuszy Placówki Straży Granicznej na lotnisku Warszawa-Okęcie, zajmujących się odprawą graniczną podróżnych. Szkolenie ukierunkowane było także na identyfikację potencjalnych ofiar handlu ludźmi w transporcie lotniczym, wskazanie trudności z tym związanych i potrzeby specjalnego podejścia do ofiar.

26. What measures have been taken to promote co-operation between border control agencies as regards the establishment and maintenance of direct channels of communication? How have these channels been used for detecting transnational THB? Please provide examples of cases in which these channels were used and any difficulties encountered by border control agencies in this context.

EN

1. Regulation (EC) No 562/2006 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 establishing a Community Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code).
2. FRONTEX - Border Guard takes part in common actions of the FRONTEX Agency concerning THB. The Border Guard expert took active part in elaborating the *Handbook on Risk Profiles on Trafficking In Human Beings*.
3. EUROPOL - Polish Border Guard strongly cooperates with EUROPOL within the Operation Action Plan for Priority Trafficking Human Beings according with EU Policy Cycle 2014-2017 for Serious Organised Crime. Furthermore, in cooperation with EUROPOL Polish Border Guard sends contributions to AWF SOC (*Analysis Work Files Serious Organized Crimes*) Focal Point PHOENIX.
4. Liaison Officers – at the operational level Border Guards also cooperates also with liaisons officers, especially from: Romania, Germany and Great Britain.
5. Operation “ARCHIMEDES” - is an example of common international action fighting trafficking in human beings. The operation was organised between 15-23 September 2014. Law Enforcement Authorities such as Border Guard, Police, Customs and others LEA of the EU took a part in more than 250 activities in 200 places in all EU countries (officers from 28 UE countries and from Australia, Columbia, Norway, Serbia, Switzerland and USA as well and officers from EUROPOL, EUROJUST, FRONTEX and representatives from the private sector).

In the territory of the Republic of Poland, the operation „ARCHIMEDES” was held at 37 places and more than 10 000 officers of Police, BG and Customs took part in it. Activities were targeted towards fighting trafficking in human beings, illegal migration, smuggling synthetic drugs and luxurious cars.

During the operation 96 perpetrators from countries such as Poland, Lithuania, Belarus, Ukraine, Armenia were detained, 30 potential victims of trafficking were identified, illegal drugs, cars and weapons were revealed. Additionally 18 800 persons, 13 479 cars were controlled and 4 101 places searched. The results of the action give good ground to start 29 new investigations.

PL

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 562/2006 z dnia 15 marca 2006r. ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen);
2. FRONTEX - Straż Graniczna uczestniczy od lat w projektach realizowanych przez Europejską Agencję Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich UE (Frontex), głównie w ramach projektu Agencji FRONTEX: Handel Ludźmi - Profile Ryzyka, przedstawiciel Straży Granicznej uczestniczył w opracowaniu kolejnych *Podręczników o profilach ryzyka handlu ludźmi (Handbook on Risk Profiles on Trafficking In Human Beings)*;
3. EUROPOL - Straż Graniczna uczestniczyła w 2014 roku w przedsięwzięciach, realizowanych w ramach Operacyjnych Planów Działania (OAP) dla Priorytetu EMPACT- Handel Ludźmi, opracowanego w ramach Cyklu Polityki Bezpieczeństwa UE dot. poważnej i zorganizowanej przestępczości o charakterze transgranicznym na lata 2014-2017. Ponadto, na szczeblu roboczym (operacyjnym) Straż Graniczna prowadzi współpracę z EUROPOLEM, w trakcie której przekazywane są tzw. kontrybucje

(„wkłady” dot. informacji o handlu ludźmi) do pliku analitycznego AWF SOC (*Analysis Work Files Serious Organized Crimes*) Focal Point PHOENIX.

4. Oficerowie łącznikowi - na poziomie *stricte* roboczym, w toku prowadzonych konkretnych spraw Straż Graniczna prowadzi współpracę z oficerami łącznikowymi innych państw, w szczególności Rumunii, Wielkiej Brytanii, Niemiec.
5. Operacja „ARCHIMEDES” – jest przykładem wspólnych działań o charakterze międzynarodowym. Została ona przeprowadzona w dniach 15-23.09.2014r. W jej ramach - Straż Graniczna, Policja, służby graniczne, policyjne i celne uczestniczyły w działaniach, które swoim zasięgiem objęły 250 akcji w ponad 200 miejscach na terenie całej UE. Wzięli w niej udział funkcjonariusze ze wszystkich 28 państw członkowskich Unii Europejskiej; państw trzecich: Australii, Kolumbii, Norwegii, Serbii, Szwajcarii i Stanów Zjednoczonych, agencji unijnych: Eurojust, Frontex, Europol oraz instytucji sektora prywatnego.

Na terenie Polski, we wspólnych działaniach w ramach operacji „Archimedes” uczestniczyło ponad 10 tys. funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej i Służby Celnej RP, którzy realizowali zadania w 37 wyznaczonych punktach. Działania w Polsce skierowane były na zwalczanie transgranicznej przestępczości, związanej z nielegalną migracją, handlem ludźmi, narkotykami syntetycznymi i przemytem samochodów.

W wyniku prowadzonych działań dokonano 96 zatrzymań obywateli RP, Litwy, Białorusi, Ukrainy i Armenii, zidentyfikowano 30 ofiar handlu ludźmi, dokonano zabezpieczenia broni, pojazdów i narkotyków oraz wszczęto 29 nowych spraw. Przedstawiciele organów ścigania dokonali kontroli 18 tys. 80 osób, 13 tys. 479 pojazdów oraz 4 tys. 101 miejsc.

Identification of the victims (Article 10)

27. Is there a national referral mechanism (NRM) or an equivalent system for identification and referral to assistance of victims of trafficking, both nationals and foreigners, for any form of exploitation? If so, please specify the bodies involved in it and their responsibilities. If an NRM existed in your country at the time of the first evaluation, please indicate any changes that have been made to it in the meantime.

EN

1. However the system has not been described in detail, on the basis of previous practice the institutions involved in combating trafficking and supporting victims of this crime can be described in the following way:
 - Ministry of Interior and Administration,
 - Police, Border Guard, State Labour Inspectorate,
 - Prosecutors,
 - NGOs carrying out the task - National Consulting and Intervention Centre and other NGOs supporting victims of human trafficking,
 - social assistance,
 - voivodship anti-trafficking units.
2. Mechanisms supporting the identification and assistance to victims of human trafficking are:
 - The algorithm of identification of victims of human trafficking / minor victims of human trafficking (details in point 24.1),
 - Indicators supporting the identification of victims of trafficking (two levels) (details in point 24.2),
 - Program of support and protection for foreign victims of human trafficking – existing since 2006,
 - Risk assessment in case of "voluntary return" (details in point 45).

3. All of the above mentioned institutions, as well as mechanisms are applicable to all presumed or identified victims of trafficking. The exception is the Program of support, which is designed exclusively for foreign victims, who decide to cooperate with LEAs.

PL

1. Jakkolwiek system nie został jeszcze szczegółowo opisany, na bazie dotychczasowej praktyki można wymienić instytucje, zaangażowane w zwalczanie handlu ludźmi oraz wspieranie ofiar tego przestępstwa:
 - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
 - Policja, Straż Graniczna, Państwowa Inspekcja Pracy,
 - Prokuratura,
 - organizacje pozarządowe, realizujące zadanie – Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne i inne organizacje pozarządowe, wspierające ofiary handlu ludźmi,
 - pomoc społeczna,
 - wojewódzkie zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.
2. Mechanizmy, wspierające identyfikację i pomoc dla ofiar handlu ludźmi to:
 - Algorytm postępowania w przypadku ujawnienia ofiary handlu ludźmi / małoletniej ofiary handlu ludźmi (szczegóły w punkcie 24.1),
 - Wskaźniki wspomagające identyfikację ofiar handlu ludźmi (dwupoziomowe) (szczegóły w punkcie 24.2),
 - Program wsparcia dla cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi – funkcjonujący od 2006r.,
 - Ocena ryzyka w przypadku „Dobrowolnego powrotu” (szczegóły w punkcie 45).
3. Wszystkie powyższe instytucje, a także mechanizmy przeznaczone są dla wszystkich domniemanych lub zidentyfikowanych ofiar handlu ludźmi. Wyjątkiem jest Program wsparcia, który jest przeznaczony wyłącznie dla ofiar cudzoziemskich, które podejmują współpracę z organami ścigania.

28. Are there any formalised indicators for the identification of victims of THB for different forms of exploitation and how is their use by different professionals ensured in practice in your country?

EN

Indicators supporting the identification of victims of trafficking (two levels), used by Border Guards' officers (details in point 24.2).

PL

Wskaźniki wspomagające identyfikację ofiar handlu ludźmi (dwupoziomowe), stosowane przez Straż Graniczną, opisane zostały szerzej w punkcie 24.2.

29. What is considered as "reasonable grounds" to believe that a person is a victim of THB and which bodies have competence to identify victims upon "reasonable grounds"? Please provide examples from practice.

EN

1. Police, Border Guard and Prosecutors have the competence to identify victims of trafficking in human beings - these institutions carry out formal identification.
The Border Guard identifies a victim with the use of two-level indicators, verifying information received and examining whether a story, told by a victim is logically coherent.

2. In addition, the National Consulting and Intervention Centre identifies the victims, which has no formal character, but is based on the extensive experience of the Centre's staff.

PL

1. Kompetencje do identyfikacji ofiar handlu ludźmi mają: Policja, Straż Graniczna, Prokuratura – te instytucje dokonują formalnej identyfikacji.
Straż Graniczna robi to za pomocą dwupoziomowych wskaźników, weryfikując otrzymane informacje, a także sprawdzając, czy opowiedziana historia stanowi logiczny ciąg zdarzeń
2. Ponadto, Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dokonuje identyfikacji ofiar, która nie ma formalnego charakteru, oparta jest jednak na ogromnym doświadczeniu pracowników Centrum.

30. What measures are taken in your country to encourage self-identification of victims of THB?

EN

Poland supports the development of general awareness of THB phenomenon. Awareness-raising and knowledge enhancing activities were present in National Action Plan Against Trafficking in Human Beings for 2013-2015 and were undertaken by public administration institutions. Additionally NGOs working in the area of THB such as La Strada Foundation, PoMOC society and Nobody's Children Foundation carried out their own independent activities. Actions were directed both at Poles (general population and vulnerable groups), to facilitate self-identification of Polish victims exploited abroad, as well as foreigners traveling to Poland.

Examples of activities improving self-identification of victims:

1. Nationwide awareness raising campaign. In 2015 Ministry of Interior and Administration organised the first part of a nationwide awareness raising campaign as part of the project "Improving Poland's capacity to prevent trafficking in human beings". It was developed with the use of findings of the "Study of awareness of threats connected to trafficking in human beings and taking up work abroad" published in October 2015. The campaign was addressed to a broad audience and it carried a general message that everyone can fall victim to trafficking and may receive help. In December a spot aired in three nationwide TV stations (+ thematic channels) and on the radio. Second part of the campaign will take place in February/March 2016.
2. Establishing an anti-trafficking website – the website www.handelludzmi.eu established by Ministry of Interior and Administration provides basic information on the dangers related to THB and useful information for victims as well as vulnerable groups. The site contains a large number of advice for people planning to take up work abroad and contact details of organisations providing support for victims of THB both in Poland and in the EU to further facilitate self-identification. The website is managed and constantly updated by MIA. In 2015 the average number of unique users entering the site every month was 16 914. Establishing a website was part of NAP 2013-2015.
3. Taking into consideration the fact that large numbers of Polish victims are identified in other EU countries Ministry of Interior and Administration is continuously carrying actions addressed to young people, many of who are deciding to try to find work abroad. In 2015 MIA printed a 100 000 copies of an updated and revised Council of Europe comic book, that was distributed among school youth.
4. Competitions for young people – competitions "Trafficking in my eyes" for the best artistic work (short-story, comic strip, short movie clip – depending on edition) are directed to school students and their goal is to help raise awareness of THB among young people. Three editions were organised since 2010 by MIA. Last two editions gathered almost 600 participants. Competitions are included in NAPs.

5. "Migrants' rights in practice" – a project carried out by IOM Poland in cooperation with Ministry of Interior and Administration and General Labour Inspector (details above in p. 20).
6. Information activities directed at people migrating to Poland to find employment are also continuously carried out by Ministry of Family, Labour and Social Policy.
7. La Strada Foundation has carried out actions directed at improving victim self-identification:
 - Promoting counter-trafficking hotlines in Slovakia, Czech Republic and Poland (in cooperation with IOM Bratislava and La Strada from Czech Republic);
 - Educational workshops for on sexual exploitation for girls from orphanages;
 - Project titled "e.g. Netherlands – support of safe migration and security from THB" carried out in cooperation with Fairwork (Dutch NGO) and Koszalin Technical University. The project includes providing support (in the form of information meetings and setting up a helpline offering advice, distributing leaflets in busses used by Poles working in Netherlands) to Poles planning to take up work and stay abroad.

Other actions (support and regional)

1. In 2013 the Ministry of the Interior has developed a package of educational resources distributed on a DVD for professionals working in the area of THB, to support their educational activities. MIA ordered 19000 updated DVDs in December 2015.
2. Project LASM carried out by Lubuski Voivodship Office, Nadodrzański Department of Border Guard and Research Centre of Human Trafficking included a regional campaign directed to general population in Lubuskie Voivodship.

PL

Polska wspiera rozwój ogólnej świadomości nt. zjawiska handlu ludźmi. Podnoszenie świadomości i wiedzy były zapisane w Krajowym Planie Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013-2015 i zostały podjęte przez instytucje administracji publicznej. Ponadto, organizacje pozarządowe działające w obszarze handlu ludźmi, takie jak Fundacja La Strada, Stowarzyszenie Po-MOC i Fundacja Dzieci Niczyje prowadzą własne niezależne działania, skierowane zarówno do Polaków (ogólnie, jak i do grup wrażliwych), mające na celu ułatwienie samoidentyfikacji, a także do cudzoziemców przybywających do Polski.

Przykłady działań poprawiających poczucie identyfikacji ofiar:

1. Ogólnopolska kampania podnoszenia świadomości - w 2015r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zorganizowało pierwszą część ogólnopolskiej kampanii uświadamiania w ramach projektu "Poprawa zdolności Polski do walki z handlem ludźmi". Została ona opracowana przy wykorzystaniu wyników badania świadomości zagrożeń, związanych z handlem ludźmi i podejmowaniem pracy za granicą, opublikowanego w październiku 2015r. Kampania skierowana była do szerokiej grupy i przekazywała ogólne przesłanie, że każdy może stać się ofiarą handlu i każdy może otrzymać pomoc. W grudniu 2015r. spot emitowany w trzech ogólnopolskich stacjach telewizyjnych (i kanałach tematycznych) oraz w radio. Druga część kampanii odbędzie się w lutym / marcu 2016r.
3. Stworzenie strony internetowej nt. zwalczania handlu ludźmi - strona internetowa www.handelludźmi.eu, utworzona przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zawiera podstawowe informacje na temat zagrożeń związanych z handlem ludźmi i przydatne informacje dla ofiar, jak i dla bardziej wrażliwych grup społecznych. Strona zawiera wiele porad dla osób, zamierzających podjąć pracę za granicą oraz dane kontaktowe organizacji świadczących pomoc ofiarom handlu ludźmi, zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej w celu dalszego ułatwienia samoidentyfikacji. Strona jest zarządzana i na bieżąco aktualizowana przez MSWiA. W 2015r. Średnia

liczba unikalnych użytkowników wchodzących na stronę wynosiła 16 914 miesięcznie. Stworzenie strony internetowej było częścią KPD 2013-2015.

4. Komiks dla młodzieży - biorąc pod uwagę fakt, że duża liczba polskich ofiar jest identyfikowana w innych państwach Unii Europejskiej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji stale prowadzi działania skierowane do młodych ludzi, z których wielu decyduje się spróbować znaleźć pracę za granicą. W 2015r. MSWiA zleciło wydruk 100 000 egzemplarzy zaktualizowanego i zmodyfikowanego komiksu Rady Europy, który został rozdyskrybowany wśród młodzieży szkolnej.
5. Konkursy dla młodzieży – konkursy nt. "Handel ludźmi w moich oczach" (w formie opowiadań, komiksów - zależnie od edycji) są skierowane do uczniów, a ich celem jest podniesienie świadomości nt. handlu ludźmi wśród młodzieży. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zorganizowało od 2010 roku trzy edycje konkursu. Ostatnie dwie zgromadziły blisko 600 uczestników. Konkursy te są również elementem Krajowego Planu Działań.
6. "Prawa migrantów w praktyce" - projekt realizowany przez Międzynarodową Organizację ds. Migracji - IOM w Polsce we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Głównym Inspektorem Pracy (szczegóły powyżej w p. 20).
7. Działania informacyjne skierowane do osób migrujących do Polski, w celu znalezienia zatrudnienia są również stale prowadzone przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
8. Fundacja La Strada przeprowadziła działania ukierunkowane na podniesienie samoidentyfikacji ofiary:
 - promowanie infolinii, przeciwdziałających handlowi ludźmi na Słowacji, w Czechach i w Polsce (we współpracy z IOM Bratysława i La Strada - Czechy);
 - warsztaty edukacyjne nt. wykorzystywania seksualnego, prowadzone dla dziewcząt z domów dziecka;
 - projekt zatytułowany "np. Holandia - wsparcie bezpiecznej migracji i przeciwdziałanie handlowi ludźmi", prowadzony we współpracy z holenderską organizacją pozarządową Fairwork oraz Politechniką Koszalińską. Projekt obejmuje wsparcie dla osób, które planują podjąć pracę i zamieszkać za granicą. Wsparcie realizowane jest w formie spotkań informacyjnych i infolinii, rozdawanie ulotek w autobusach, którymi podróżują Polacy, pracujący w Holandii.

Inne działania (wspierające i na poziomie regionalnym):

1. W 2013r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych opracowało pakiet materiałów edukacyjnych na płytach DVD dla osób zajmujących się przeciwdziałaniem i zwalczaniem handlu ludźmi, w celu wsparcia ich działań edukacyjnych. W grudniu 2015r., po dokonaniu aktualizacji, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji przekazało 19000 zaktualizowanych płyt.
2. Projekt LASM - prowadzony przez Lubuski Urząd Wojewódzki, Nadodrzański Oddział Straży Granicznej oraz Centrum Badań Handlu Ludźmi UW, zawiera m.in. regionalną kampanię skierowaną do ogółu ludności w województwie lubuskim.
31. What measures are taken in your country to identify victims of THB during the examination of asylum applications and during return of persons whose applications are rejected? How is communication ensured between the authorities responsible for identification of victims of trafficking and immigration and asylum authorities when there are reasonable grounds to believe that a person who is irregularly staying in the country is a victim of trafficking?

EN

1. *Algorithm for dealing with the person who applied for refugee status potentially being a THB victim* is in force since 2014. It has been developed by working group of representatives of Ministry of the Interior and Administration, Office for Foreigners and Border Guard.

2. If there is a presumption that person applying for a refugee status may be a potential THB victim, Office for Foreigners is obliged to inform Border Guards (Operational-Investigation Department, where THB Coordinator is located) about the situation. The Coordinator initiates further steps together with relevant Border Guard section. Subsequent actions are compatible with the established rules.
3. The Office for Foreigners can undertake of the above mentioned activities only if a foreigner agrees to send his/her data and information about all circumstances of exploitation to Border Guard.

PL

1. *Algorytm postępowania w przypadku ujawnienia osoby, ubiegającej się o status uchodźcy, co do której zachodzi przypuszczenie, że może być ofiarą handlu ludźmi* funkcjonuje od 2014r. Algorytm opracowano w ramach grupy roboczej, składającej się z przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urzędu ds. Cudzoziemców i Straży Granicznej.
2. Zgodnie z przyjętym trybem postępowania, Urząd ds. Cudzoziemców zawiadamia funkcjonującego w Zespole Operacyjno-Śledczym Komendy Głównej Straży Granicznej koordynatora ds. zwalczania i zapobiegania handlu ludźmi, który z kolei inicjuje podjęcie dalszych czynności przez właściwy Oddział Straży Granicznej. Dalsze postępowanie z potencjalną ofiarą handlu ludźmi odbywa się zgodnie z przyjętymi regułami.
3. Urząd ds. Cudzoziemców może również przekazać informację do Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego. Warunkiem jest zgoda cudzoziemca na przekazanie jego/jej danych osobowych oraz okoliczności wykorzystania.

Protection of private life (Article 11)

32. What measures are taken by relevant professionals to protect the confidentiality of information and protect the personal life and identity of victims of THB, including as regards storing of their personal data? Are there any conflicts of interest between professional ethics, on the one hand, and the obligation to report an offence, on the other hand? If so, how are these conflicts resolved in practice?

EN

1. Act of 29 August 1997 on Personal Data Protection
 - Article 1
 1. Everyone has the right to the protection of personal data concerning her/him
 - Article 3
 2. This Act shall also apply to: 1) the non-public bodies carrying out public tasks that are established or reside in Polish territory, or in a third country, as far as processing of personal data by means of technical devices located on Polish territory.
2. Rules on the processing of personal data - the possibility of their processing is regulated in the above mentioned Act, and its conditions are listed exhaustively in Article 23. First of all, any processing of personal data needs the approval of the person concerned.
 - Article 36.
 1. The data administrator is obliged to implement technical and organizational measures to ensure the protection of personal data processed appropriate to the risks and category of data being protected, in particular to protect data against its unauthorized disclosure, takeover by an unauthorized person, processing with the violation of the Act, loss, damage or destruction

Article 49.

1. Any person who processes personal data collected, while the processing is not authorized, is subject to a fine, liberty limitation or imprisonment for up to 2 years.

3. Every institution, including organisations, NGOs, enterprises and public administrations is obliged to abide by the above mentioned regulations.

4. General Personal Data Inspector

Article 8.

1. The authority for the protection of personal data is the General Personal Data Inspector (...).

Article. 12.

The duties of the Inspector General are, in particular: 1) control compliance of data processing with the provisions on the protection of personal data;

5. Any activities taken by National Consulting and Intervention Centre are undertaken with the consent of victims - they decide what help and from who they want and to whom their personal data are transferred. Personal data are collected within an internal computer system without a network access, the system is blocked with a password and all employees who support victims are obliged to sign a declaration authorising NCIC to collect and process personal data for the purpose of only for the purpose of granting support and for statistical use.

PL

1. Ustawa z 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych

Art. 1. 1. Każdy ma prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych

Art. 3.2. Ustawę stosuje się również do: 1) podmiotów niepublicznych realizujących zadania publiczne, które mają siedzibę albo miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, albo w państwie trzecim, o ile przetwarzają dane osobowe przy wykorzystaniu środków technicznych znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Zasady przetwarzania danych osobowych – możliwość ich przetwarzania uregulowana jest w ustawie, a jego warunki wymienione są enumeratywnie w art. 23 Ustawy. Przede wszystkim odbywa się to wyłącznie za zgodą osoby, której dane dotyczą.

Art. 36. 1. Administrator danych jest obowiązany zastosować środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych odpowiednią do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną, a w szczególności powinien zabezpieczyć dane przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym, zabranieniem przez osobę nieuprawnioną, przetwarzaniem z naruszeniem ustawy oraz zmianą, utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem

Art. 49. 1. Kto przetwarza w zbiorze dane osobowe, choć ich przetwarzanie nie jest dopuszczalne albo do których przetwarzania nie jest uprawniony, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

3. Do powyższych wytycznych mają obowiązek stosować się wszystkie instytucje, organizacje i przedsiębiorstwa, również organy administracji państwowej oraz organizacje pozarządowe.

4. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych

Art. 8. 1. Organem do spraw ochrony danych osobowych jest Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, zwany dalej „Generalnym Inspektorem”.

Art. 12. Do zadań Generalnego Inspektora w szczególności należy: 1) kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych;

5. Wszelkie działania, podejmowane w ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego, są realizowane za zgodą ofiary - to ona decyduje jakiej chce pomocy i od kogo, a co za tym idzie, ona sama decyduje komu są ujawniane jej dane i miejsce pobytu. Dane osób są umieszczane na komputerze bez dostępu do sieci, dostęp do komputera odbywa się wyłącznie poprzez wpisanie

hasła, a pracownicy wspierający ofiary podpisują deklaracje o ochronie danych osobowych zgodnie z ustawą.

Assistance to victims (Article 12)

33. When assistance to victims is provided by non-state actors, how do your country's authorities ensure compliance with the obligations under Article 12 of the Convention, in particular when it comes to:

- a. funding;

EN

In Poland, assistance to THB victims is realised by non-government organisation as a public task "National Consulting and Intervention Centre" committed by the Minister of Interior and Administration. From 2013 this task has been realised by two NGOs – La Strada Foundation and Po-MOC Association.

In 2013-2015, 3,1 mln PLN from the State (Ministries of Interior/ and Administration) budget was spent to realise this task.

PL

W Polsce, pomoc dla ofiar handlu ludźmi, jest realizowana przez organizację pozarządową jako zadanie publiczne "Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne", zlecone przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Od 2013r. zadanie to było realizowane przez dwie organizacje pozarządowe - Fundację La Strada i Stowarzyszenie Po-MOC.

Na realizację tego zadania zostało w latach 2013-2015 przeznaczone 3,1 mln zł. z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych/ i Administracji.

- b. victim's safety and protection;

EN

1. Non-governmental organizations carrying out the task of the National Consulting and Intervention Centre, ensures that victims of trafficking safe and placed in secure shelter.

Ensuring safety - subjectively and objectively, release - if the victim was imprisoned - isolation from perpetrators and providing a safe house is one of main tasks of the National Centre. The addresses of these shelters are confidential.

2. Moreover, according to the Act of 28 November 2014 on protection and assistance for victims and witnesses protection and assistance three categories of protection measures may be applied (details in points 53 and 54):

- protection during legal proceedings (Art. 4)
- personal protection (Art. 5)
- assistance in change of residence place (Art. 6 and 7).

The Act specifies the principles, conditions and scope of witness protection and assistance for victims and witnesses, as well as persons close to them, if there is a risk to life or health of these people. Means of protection and assistance may be taken also before criminal prosecution starts if the circumstances indicate a threat to life or health in the course of preliminary investigation or screening procedure (Art. 1).

PL

1. Organizacje pozarządowe, realizujące zadanie Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne, zapewniają ofiarom handlu ludźmi bezpieczne schronienie.

Zapewnienie bezpieczeństwa odbywa się na płaszczyźnie subiektywnej i obiektywnej, czyli uwolnienie – jeżeli ofiara jest więziona; odizolowanie od sprawców i umieszczenie w bezpiecznym miejscu są to jedne z podstawowych zadań Krajowego Centrum, a adresy tych schronisk są tajne.

2. Ponadto, na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2014r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, mogą zostać uruchomione środki ochrony i pomocy w trzech kategoriach (szczegóły w punktach 53 i 54):

- ochrona na czas czynności procesowych (art. 4),
- ochrona osobista (art. 5),
- pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu (art. 6 i 7).

Ustawa określa zasady, warunki i zakres stosowania świadków ochrony i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka oraz osób im najbliższych, jeżeli w związku z toczącym się albo zakończonym postępowaniem karnym z udziałem pokrzywdzonego lub świadka albo postępowaniem skarbowym istnieje zagrożenie dla życia lub zdrowia tych osób. Środki ochrony i pomocy mogą zostać podjęte także przez wszczęciem postępowania karnego, jeżeli okoliczności wskazujące na zagrożenie życia lub zdrowia ujawnią się w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych lub postępowania sprawdzającego (art. 1) (szczegóły w punkcie 1).

c. standards of assistance and their implementation in practice;

EN

1. The main tasks of the National Consulting and Intervention Centre are first of all:
 - identification of victim of trafficking,
 - intervention,
 - running shelters for victims,
 - taking care of foreigners included into the "Programme for support and protection of victims / witnesses of human trafficking",
 - counselling prevention,
 - providing Consulting to institutions and organizations,
 - running a telephone helpline for victims and witnesses of human trafficking.
2. Shelters run by NGOs are designed to provide secure accommodation with the ability to isolate the victim (e.g. for health reasons), provide nutrition, care and the availability of professional staff around the clock. The work in the shelter lead manager and trainer of social skills and experienced staff on duty at night. In 2012, a group of volunteers was also created to accompany to persons residing in the shelter on weekends and afternoons.
3. Another important step is medical Consulting, both on mental and physical health, and - if necessary - emergency intervention.
4. The "Standards for safe shelters", prepared by the Ministry of the Interior, in Consulting with selected NGOs and units of social assistance for staff of social assistance should also be mentioned. The material was published on the website (https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Pomoc%20spoleczna/cudzoziemcy/Standardy%20bezpiecznego%20schronienia%20dla%20ofiar%20handlu%20ludzmi.pdf), and handed over in paper and electronic form to all departments of social policy.

PL

1. Do głównych zadań KCIK należy przede wszystkim:
 - identyfikacja ofiar handlu ludźmi,
 - podejmowanie działań interwencyjnych,
 - prowadzenie schronisk dla ofiar,

- opieka nad cudzoziemcami włączonymi do „Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi”,
 - poradnictwo prewencyjne
 - udzielanie konsultacji dla instytucji i organizacji,
 - prowadzenie całodobowego telefonu zaufania dla ofiar i świadków handlu ludźmi.
2. Schroniska prowadzone przez organizacje pozarządowe mają na celu zapewnienie bezpiecznego zakwaterowania z możliwością odizolowania ofiary (np. z powodów zdrowotnych), zapewniają wyżywienie, opiekę i dyspozycyjność profesjonalnego personelu przez całą dobę. Pracę w schronisku prowadzą kierownik oraz trener umiejętności społecznych, a nocami dyżurują doświadczeni pracownicy. W 2012 roku utworzono dodatkowo grupę wolontariuszek towarzyszących osobom zamieszkałym w schronisku w weekendy i popołudniami.
 3. Kolejnym ważnym krokiem jest konsultacja dotycząca stanu zdrowia, zarówno psychicznego, jak i fizycznego oraz – w razie konieczności – podjęcie doraźnej interwencji.
 4. Ponadto, należy wspomnieć o „Standardach bezpiecznego schronienia”, przygotowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, w porozumieniu z wybranymi organizacjami pozarządowymi i jednostkami pomocy społecznej dla kadry pomocy społecznej. Materiał został opublikowany na stronie internetowej (https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Pomoc%20spoleczna/cudzoziemcy/Standardy%20bezpiecznego%20schronienia%20dla%20ofiar%20handlu%20ludzmi.pdf), a także przekazany w wersji papierowej i elektronicznej do wszystkich wydziałów polityki społecznej.
- d. access to medical treatment, psychological assistance, counselling and information;

EN

1. Article 68 of the Constitution of the Republic of Poland provides that everyone shall be entitled to healthcare.
2. The scope and conditions pertaining to the provision of such health services as well as the terms and manner of financing of healthcare services were laid down in the Act of 27 August 2004 on healthcare services financed from public funds.
Even if this act does not provide particular regulation on victims of trafficking in human beings, the solutions stated in let to entitle these persons to health care services financed from public funds. These persons should be, however, covered by insurance or pay for medical services.
3. Medical Consulting of a victim, as well as psychological support, as well as counselling and information is the responsibility of NGOs running National Intervention and Consulting Centre. Also legal Consultings in the field of criminal procedure law, the residence permit (for foreigners) and family law are necessary. Such Consultings allow the victim to understand the legal situation in which s/he found herself, conscious decision-making and execution of their rights.

PL

1. Artykuł 68 Konstytucji RP stanowi, że każdy ma prawo do opieki zdrowotnej.
2. Zakres i warunki odnoszące się do świadczenia takich usług, jak również zasady i tryb finansowania świadczeń opieki zdrowotnej zostały określone w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Nawet jeśli ww. ustawa nie przewiduje szczególnego postępowania w sprawie ofiar handlu ludźmi, określone w niej zasady dotyczą także tych osób. Osoby te powinny być jednak objęte ubezpieczeniem lub zapłacić za podjęte usługi medyczne.

3. Ocena stanu zdrowia ofiary, wsparcie psychologiczne, jak również doradztwo i udzielanie informacji leży też w kompetencjach organizacji pozarządowych prowadzących Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne. Odbывают się również konsultacje prawne w zakresie procedury karnej, prawa pobytowego (w przypadku cudzoziemców) i prawa rodzinnego. Takie konsultacje pozwalają ofierze na zrozumienie sytuacji prawnej, w której się znalazła, świadome podejmowanie decyzji i egzekwowanie swoich praw.

e. translation and interpretation, where appropriate?

EN

As many victims of human trafficking are foreigners, it is extremely important to ensure that they can communicate in a language they understand. Help of a translator is always provided in such cases and financed from National Consulting and Intervention Centre budget.

PL

Ponieważ część ofiar handlu ludźmi to cudzoziemcy, niezwykle ważne jest zapewnienie im możliwości komunikowania się w zrozumiałym dla nich języku. W takich przypadkach zawsze zapewniana jest pomoc tłumacza, finansowana ze środków Krajowego Centrum Interwencyjno – Konsultacyjnego.

34. What specific measures are taken to ensure that the provision of assistance to victims of THB who have been issued a residence permit for the purpose of their co-operation in the investigation or criminal proceedings is not made conditional on their willingness to act as a witness?

EN

1. Anyone who feels exploited, intimidated and believes he/she may be a victim of human trafficking can receive aid from National Consulting and Intervention Centre. The only requirement is to contact the Centre.
2. Social assistance is provided to identified victims of human trafficking, including foreign victims granted permits for temporary residence in connection with cooperation with law enforcement authorities. The institutions providing such assistance (e.g. organizational units of social assistance) are not authorized to verify whether a victim actually testifies and what is its current status in the investigation. Both social assistance units and other organizations (including organizations carrying out the NCIC) assume the status of victim cooperating with law enforcement authorities on the basis of a temporary residence permit granted. Therefore, the assistance is given unconditional and without verification whether the victims has already testified or not yet. This kind of information is verified only in the administrative procedure for issuing the appropriate permission for temporary stay.

PL

1. Z opieki i wsparcia Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego może skorzystać każda osoba, która czuje się wykorzystana lub zastraszona i podejrzewa, że może być ofiarą handlu ludźmi. Jedynym warunkiem skorzystania z oferty Krajowego Centrum jest nawiązanie z nim kontaktu.
2. Opieka społeczna jest zapewniana zidentyfikowanym ofiarom handlu ludźmi, w tym ofiarom cudzoziemskim posiadającym zezwolenie na pobyt czasowy w związku z podjętą współpracą z organami ścigania. Przy czym instytucje świadczące taką pomoc (tj. jednostki organizacyjne pomocy

społecznej) nie są upoważnione do weryfikowania czy ofiara faktycznie składa zeznania i jaki jest jej aktualny status w śledztwie. Zarówno jednostki pomocy społecznej jak i inne organizacje (w tym także organizacje prowadzące KCIK) zakładają status ofiary współpracującej z organami ścigania na podstawie wydanego zezwolenia na pobyt czasowy. W związku z tym, pomoc udzielana ofierze nie jest w żaden sposób warunkowana od tego czy ofiar złożyła lub kiedy ma złożyć zeznania. Informacja w tym zakresie jedynie jest sprawdzana w procedurze administracyjnej dotyczącej wydania stosownego zezwolenia na pobyt czasowy.

35. What accommodation is available for victims of THB (women, men and children) and how is it adapted to the victims' needs?

EN

1. In the framework of National Consulting and Intervention Centre there are two shelters: one run by the La Strada Foundation, second – by the Po-MOC Association. The shelter run by La Strada Foundation is dedicated to adult females. According to the regulations, a victim's stay in the shelter should ensure her safety with the possibility of isolating her (for example for medical reasons). In the frame of NCIC, the Foundation ensures food, access to sanitation services (washing machines, dryers, showers) and cleaning products. A victim is assisted and supported by professional staff operating 24/7. She can also benefit from psychological, medical, and legal support as well as from work consulting.

2. Shelter for victims, run by the Association Po-MOC, offers them 24-hours care, both for women and for women with children. The hostel provides separate place to sleep (which is equipped with necessary furniture, bedding and linen), access to sanitation services (washing machines, dryers, showers) and cleaning products, food and the ability to prepare meals, as well as a place for group activities for women and children.

It also offers:

- therapeutic - rehabilitation (community work, occupational therapy, art therapy, work on the relationship between mother - child),
- classes preparing for self-dealing in various difficult situations as well as teaching how to manage at home, etc.;
- spiritual support,
- medical and psychological support (various forms of group work, individual therapy),
- legal advice and work counseling.

3. In the case of men, children and other people who have not decided to be accommodated in shelters run by the above mentioned organizations, NCIC provides safe accommodation in other places, e.g. within the crisis intervention centers. However, the shelters must be safe and the staff prepared (educated) for work with victims of trafficking in human beings.

In case of accommodation outside the NCIC shelters, victims receive the support package in the form of psychological, medical, legal, or services of an interpreter and counselling. The La Strada Foundation has a list of institutions and organizations trained and prepared to accommodate victims of human trafficking. If necessary, the Foundation contacts the competent shelter and refers the victim there.

4. As part of the National Centre for two specialized shelters for women and women with children are conducted.

In Warsaw, the National Centre cooperates with five entities, where men - victims of human trafficking can be accommodated. Two facilities for people in crisis, and two are shelters for men - homeless and in crisis, one is a facility for young men.

Places where victims of trafficking are accommodated should meet the standards for this type of facilities (details in point 33.c). In principle, each voivodship has places where victims of trafficking

can be accommodated, but due to other circumstances (availability of interpreters, consulates, labour market) foreign victims are mostly accommodated in Warsaw.

According to the Act of social assistance, victims of human trafficking are also eligible for crisis intervention, assistance and safe accommodation therein. They should therefore receive assistance on the spot after identification. However, due to lack of experience, many institutions still need substantial support that might be received in NCIC.

If due to other circumstances (time, place, safety rules) a victim of human trafficking cannot be accommodated in any suitable location, it is possible to provide short-term accommodation in a carefully chosen commercial place in close cooperation with managers and reception.

5. In 2013 NCIC provided shelter to 153 people, including 45 in the shelter of La Strada Foundation, 25 – in the Po-MOC Association's shelter, 45 of them were granted free accommodation (including from social assistance), 38 – paid accommodation (the cost was covered by NCIC), and 2 victims have secured shelter at their own expenses.

In 2014 NCIC provided shelter to 90 people, including 38 people in the shelter of La Strada Foundation, 19 - in the Po-MOC Association's shelter, 76 of them were granted free accommodation (including from social assistance), and 15 - paid, funded by the NCIC.

In 2015 NCIC provided shelter to 125 people, including 33 people remained in the shelter of La Strada Foundation, 18 - in the shelter of Po-MOC Association, 62 of them were granted free accommodation (including from social assistance), and 12 - paid, funded by the NCIC.

PL

1. W ramach KCIK prowadzone są dwa schroniska: jedno przez Fundację La Strada, a drugie przez Stowarzyszenie Po-MOC. Schronisko prowadzone przez Fundację La Strada jest przeznaczone dla pełnoletnich kobiet. Zgodnie z regulaminem, pobyt ofiary w schronisku ma na celu zagwarantować jej bezpieczne zakwaterowanie z możliwością odizolowania ofiary (np. z powodów zdrowotnych). W ramach KCIK Fundacja zapewnia wyżywienie, możliwość skorzystania z usług sanitarnych (pralki, suszarnie, prysznice) oraz środków czystości. Ofiara posiada opiekę i dyspozycyjność profesjonalnego personelu przez całą dobę. Rezydentki schroniska mają również zapewnione wsparcie psychologiczne, medyczne oraz poradnictwo prawne i doradztwo zawodowe.
2. Schronisko Stowarzyszenia Po-MOC gwarantuje ofiarom całodobową opiekę, zarówno kobietom samotnym, jak i kobietom z dziećmi. Są to przede wszystkim ofiary eksploatacji seksualnej. Schronisko zapewnia samodzielne miejsca do spania (jest wyposażone w niezbędne meble, pościel i bieliznę pościelową), możliwość skorzystania z usług sanitarnych (pralki, suszarnie, prysznice) oraz środków czystości, a także zapewnia wyżywienie i możliwość samodzielnego sporządzania posiłków, posiada również miejsce do zajęć grupowych dla kobiet i dzieci.

Ponadto mieszkankom Ośrodka zapewnione są:

- zajęcia terapeutyczne - rehabilitacyjne (praca społecznością, terapia zajęciowa, arteterapia, praca nad relacją matka – dziecko),
 - zajęcia przygotowujące do samodzielnego radzenia sobie w różnych, także w trudnych sytuacjach życiowych oraz „nauka gospodarowania”;
 - pomoc duchowa,
 - pomoc medyczna i psychologiczna (różne formy pracy grupowej, terapia indywidualna);
 - poradnictwo prawne i doradztwo zawodowe.
3. W przypadku mężczyzn, dzieci oraz innych osób, które nie zdecydowały się na zakwaterowanie w schroniskach prowadzonych przez ww. organizacje, KCIK zapewnia bezpieczne zakwaterowanie w innych miejscach np. ośrodkach interwencji kryzysowej. Niemniej muszą to być schroniska bezpieczne, a personel przygotowany do pracy z ofiarami przestępstw. W przypadku zakwaterowania poza schroniskami KCIK, ofiary otrzymują pakiet wsparcia w postaci pomocy psychologicznej, medycznej, prawnej, czy usług tłumacza oraz doradztwa zawodowego. Fundacja La Strada posiada

listę jednostek i organizacji przeszkolonych i przygotowanych do zakwaterowania ofiar handlu ludźmi. W razie potrzeby kontaktuje się z właściwym schroniskiem i kieruje tam ofiarę.

4. W Warszawie Krajowe Centrum współpracuje z pięcioma podmiotami, w których mogą być kwaterowani mężczyźni - ofiary handlu ludźmi. Dwa z nich to placówki dla osób w kryzysie, a kolejne dwa to schroniska dla mężczyzn - bezdomnych i w kryzysie, jedna to placówka dla młodych mężczyzn.

Miejsca gdzie są zakwaterowane ofiary handlu ludźmi powinny spełniać standardy dla tego typu placówek (szczegóły w p. 33.c). Zasadniczo każde województwo dysponuje miejscami, gdzie mogą być zakwaterowane ofiary handlu ludźmi, jednak z uwagi na inne okoliczności (dostępność tłumaczy, konsulaty, rynek pracy) ofiary cudzoziemskie najczęściej kwaterowane są w Warszawie.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej ofiary handlu ludźmi są uprawnione do interwencji kryzysowej, w tym do bezpiecznego schronienia. Powinny zatem otrzymać pomoc w miejscu, do którego się zgłoszą. I coraz częściej tak się dzieje, jednak z uwagi na małe doświadczenie, wiele instytucji nadal potrzebuje wsparcia merytorycznego, które dostaje w ramach KCIK.

Jeśli z powodu innych okoliczności (pora, miejsce, zasady bezpieczeństwa) nie da się zakwaterować ofiary handlu ludźmi w żadnym odpowiednim miejscu, możliwe jest krótkotrwale zakwaterowanie w starannie wybranym miejscu komercyjnym, przy współpracy z zarządzającymi - recepcją, kierownictwem.

5. W 2013r. KCIK udzieliło schronienia 153 osobom, w tym 45 osób przebywało w schronisku Fundacji La Strada, 25 – w schronisku Stowarzyszenia Po-MOC, 45 z nich udzielono bezpłatnego zakwaterowania (w tym w ramach pomocy społecznej), 38 – odpłatnego (koszty pokryto ze środków KCIK), a 2 ofiary zapewniły sobie schronienie na własny koszt.

W 2014r. KCIK udzieliło schronienia 90 osobom, w tym 38 osób przebywało w schronisku Fundacji La Strada, 19 – w schronisku Stowarzyszenia Po-MOC, 76 z nich udzielono bezpłatnego zakwaterowania (w tym w ramach pomocy społecznej), a 15 – odpłatnego, finansowanego ze środków KCIK.

W 2015r. KCIK udzieliło schronienia 125 osobom, w tym 33 osoby przebywały w schronisku Fundacji La Strada, 18 – w schronisku Stowarzyszenia Po-MOC, 62 z nich udzielono bezpłatnego zakwaterowania (w tym w ramach pomocy społecznej), a 12 – odpłatnego, finansowanego ze środków KCIK.

36. What measures are taken to ensure that services are provided to victims on a consensual and informed basis?

EN

1. An officer who identifies a victim of trafficking in human beings, is obliged to provide her/him with the information on their rights that come out from the fact of identification. For this purpose, an officer can use the materials prepared by the expert group on support and protection of victims of trafficking. The Group has developed a documents "The rights of victims of trafficking and the rights and obligations of the victim of trafficking in human beings" and the leaflet "The rights of victims of trafficking," which has been translated into 9 languages.
2. In case of a foreign victim, who has been issued a certificate legalizing his/her stay within the "reflection period", the officer in accordance with Art. 173 of the Act on Foreigners instructs the victim in writing in a language s/he understands of the rights and obligations arising from the certificate. For this purpose, the Ministry of Interior and Administration has prepared a draft of a written instruction (information) which has been translated into 21 languages and sent out to officers of the Police and the Border Guard to use.

Similar information has been prepared, according to the Act of 27 September 2013 on the amendment of the Act – Code of Criminal Procedure, by the Ministry of Justice in 26 languages – e.g. "Letter of Rights".

3. National Consulting and Intervention Centre co-operates with the THB victims according to so-called case-management. That means that each victim has his/hers own case-manager, whose role is to establish cooperation, based on mutual trust, respect and understanding. A case-manager, together with his/her client on mutual consent, creates the plan for further actions, treating each client individually and provides him/her with options to be chosen, as well as terms and conditions of an option chosen. A case manager never imposes solutions, never judges.

The principle of the National Center is the decision-making by a victim. The role of a case manager is to improve his/her self-confidence and to provide full and accurate information so that a victim can take up its independent decision regarding further plans.

PL

1. Funkcjonariusz Policji lub Straży Granicznej informuje zidentyfikowaną ofiarę handlu ludźmi o przysługujących jej prawach i obowiązkach wynikających z faktu identyfikacji. W tym celu funkcjonariusz może posłużyć się materiałami przygotowanymi przez grupę ekspercką ds. wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi. Grupa opracowała dokumenty pt. „Prawa ofiar handlu ludźmi” oraz „Prawa i obowiązki pokrzywdzonego przestępstwem handlu ludźmi”, a także ulotkę „Prawa ofiar handlu ludźmi”, która została przetłumaczona na 9 języków obcych.

2. W przypadku ofiary cudzoziemskiej, której wydawane jest zaświadczenie legalizujące pobyt w ramach „czasu na zastanowienie”, funkcjonariusz zgodnie z art. 173 ustawy o cudzoziemcach poucza ofiarę na piśmie w języku dla niej zrozumiałym o prawach i obowiązkach wynikających z otrzymanego zaświadczenia. W tym celu MSWiA przygotowało projekt pisemnego pouczenia (informacji), które zostało przetłumaczone na 21 języków obcych i przekazane funkcjonariuszom Policji oraz Straży Granicznej do wykorzystania.

Podobne informacje zostały przygotowane, zgodnie z ustawą z 27 września 2013r. zmieniającą ustawę – kodeks postępowania karnego, przez Ministerstwo Sprawiedliwości w 26 językach – tzw. „Karta Praw”.

3. Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne pracuje z ofiarami w ramach tzw. case-managmentu. Oznacza to, że każdy beneficjent Centrum ma swojego *case managera*, którego zadaniem jest nawiązanie z ofiarą współpracy, opartej na wzajemnym zaufaniu, szacunku i zrozumieniu. *Case manager*, wraz ze swoim podopiecznym, tworzy plan dalszego postępowania i każdego swojego klienta traktuje indywidualnie i przedstawia mu opcje, jakie ma do wyboru, a także zasady i warunki korzystania z poszczególnych wariantów. Nigdy nie narzuca rozwiązań, nie ocenia.

Zasadą pracy w Krajowym Centrum jest podejmowanie decyzji przez ofiarę - klienta, dlatego rolą *case managera* jest poprawa jej samooceny oraz przekazanie pełnych, wiarygodnych informacji, tak aby możliwe było podjęcie przez nią samodzielnej decyzji co do dalszych planów.

37. Is there any follow-up provided after the termination of assistance programmes? Can victims continue to receive assistance, where necessary and taking into account their specific needs resulting from the type of exploitation (including the removal of organs), after the termination of criminal proceedings, and if so what type of assistance?

EN

1. The support and protection of victims / witnesses of human trafficking (foreigner) does not provide help after it ends. However, every foreign victim has the right to contact the National Consulting and Intervention Centre and receive Consultings and even intervention help at any time including after the program ends. Consultings can be conducted at a distance, even after return of a victim to their country of origin or moving to another state. The consultation usually concerns the issues of work and residence options. There are cases that the victims contacts the NCIC even few years after the end of assistance. Indeed NCCI does not provide any time limit in this regard. The same possibilities apply to victims of Polish nationality.

2. Moreover, social assistance, carried out in the framework of the tasks of the Ministry of Family, Labour and Social Policy, is granted regardless of the past of a person who asks for it.

PL

1. Program wsparcia i ochrony ofiary / świadka handlu ludźmi (cudzoziemca) nie przewiduje pomocy po jego zakończeniu. Niemniej każda ofiara cudzoziemska ma prawo do skontaktowania się z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne i uzyskania konsultacji, a nawet pomocy interwencyjnej także po zakończeniu Programu. Konsultacje mogą być prowadzone na odległość, także po powrocie ofiary do kraju pochodzenia lub wyjeździe do innego państwa. Najczęściej dotyczą doradztwa w zakresie pracy i pobytu. Zdarzają się przypadki, że ofiary kontaktują się z KCIK nawet po kilku latach od zakończenia pomocy. KCIK bowiem nie przewiduje w tym zakresie żadnych ograniczeń czasowych. Takie same uprawnienia przysługują ofiarom polskim.
2. Poza tym pomoc społeczna, realizowana w ramach zadań Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, udzielana jest niezależnie od przeszłości osoby, która się o nią zwraca.

Recovery and reflection period (Article 13)

38. Please specify in which cases a recovery and reflection period can be granted and who is entitled to it (nationals, foreign nationals). Please describe the procedure for granting a recovery and reflection period, the assistance and protection provided during this period, and any difficulties encountered in practice.

EN

1. The issue of “reflection period” is regulated in the Act of 12 December 2013 on Foreigners (AF), which entered into force on 1 May 2014, before it was regulated in the Act of 13 June 2003 on Foreigners.
2. In the light of the provisions, a foreigner who is presumed to be a victim of trafficking in human beings within the meaning of Article 115§22 of the Criminal Code, receives a certificate confirming the existence of that presumption (Article 170 AF).

This means that the issue of the certificate does not require the testimony of the victim or declaration to do it in the future. According to the Act simply the existence of a reasonable presumption that the person was the victim is enough. Such a presumption is mostly taken on the basis of information provided by the victim and after verifying whether the information is reliable. Thus, usually it happens at an early stage of the pre-investigation or the screening, occasionally at later stages after the initiation of the investigation.

- A foreigner's stay shall be considered legal in the period of validity of the certificate issued (Article 171, paragraph 1 AF), ie. for a period of 3 months from the date of issuance of the certificate (or 4 months if the foreigner is a minor) - Article 172, para 2 AF.
 - In accordance with Art. 172 para 1 AF a certificate is issued to a foreigner by authority competent to conduct proceedings relating to trafficking in human beings. In practice, these are: Police (criminal division), Border Guard (department operational-investigative) or a prosecutor conducting the proceedings.
 - The authority issuing the certificate is required to notify this to the Ministry of Interior and Administration (Art. 174 AF), who registers the issued certificate in the national set of registers, records and a list of the cases of foreign nationals.
 - A foreigner is informed about the above provisions in writing in a language s/he understands by the authority issuing the certificate (Article 173 AF).
3. This certificate, apart from legal residence, entitles a THB victim to:

- protection from issuance a decision on imposing the return obligation;
- suspension of entry of a foreigner into the list of foreigners whose stay in Poland is undesirable;
- exemption from the guarded center or a detention center for foreigners, also by order issued ex officio by the authority of Border Guard;
- issue of Polish identity document (if a foreigner does not have an identity document and cannot receive it by other means);
- assistance in voluntary return;
- receiving social benefits from social assistance;

and assistance of NCIC, including the Programme for support and protection of victims / witnesses of human trafficking. Therefore, a officer issuing the certificate shall inform a foreigner on the availability of the above help. If a victim agrees, an officer reports her/him to the Program and contacts with the La Strada Foundation conducting the NCIC.

4. A foreigner's stay on the basis of a certificate ceases to be considered to be legal at the moment of notice by the Minister of Interior and Administration in the registry that s/he has actively, voluntarily and on own initiative renewed contacts with persons suspected of committing the crime of human trafficking (Art. 171, para 2 AF).

In practice, no such situation has been noted. In 2014 (since May 2014) 22 certificates have been issued, and in 2015 – 33.

5. Bearing in mind that the certificate provides legal stay, it is issued only to foreigners - citizens of third countries who are staying at the moment of identification on Polish territory illegally. The certificate may be issued to a foreigner who, when identified, stays in the Polish territory legally, but either the document authorizing his/her to stay (a visa, a residence permit) expires soon, or it has been granted in connection with forced labour within the framework of human trafficking.

PL

1. Kwestia „czasu na zastanowienie” uregulowana jest w ustawie z dnia 12 grudnia 2013r. o cudzoziemcach, która weszła w życie 1 maja 2014r., poprzednio w ustawie z dnia 13 czerwca 2003r. o cudzoziemcach.

2. W świetle zapisów, cudzoziemcowi, w stosunku do którego istnieje domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115§22 kodeksu karnego, wydaje się zaświadczenie potwierdzające istnienie tego domniemania (art. 170 uoc).

Oznacza to, że do wydania zaświadczenia nie są wymagane zeznania ofiary, ani deklaracja złożenia ich w przyszłości. Zgodnie z ustawą wystarczy zaistnienie uzasadnionego domniemania, że osoba padła ofiarą wykorzystania. Takie domniemanie najczęściej następuje na podstawie informacji podawanych przez ofiarę oraz po weryfikacji, czy te informacje są wiarygodne. Z reguły ma to więc miejsce na wczesnym etapie prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych lub postępowania sprawdzającego, sporadycznie na późniejszych etapach po wszczęciu śledztwa.

- Pobyt cudzoziemca uważa się za legalny przez okres ważności wydanego mu zaświadczenia (art. 171 ust 1 uoc) tj. przez okres 3 miesięcy od dnia wydania zaświadczenia (lub 4 miesięcy, jeśli cudzoziemiec jest osobą małoletnią) - art. 172 ust 2 uoc.
- Zgodnie z art. 172 ust 1 uoc zaświadczenie wydaje cudzoziemcowi organ właściwy do prowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi. W praktyce są to: Policja (pion kryminalny), Straż Graniczna (pion operacyjno-śledczy) lub prokurator prowadzący postępowanie.
- Organ wydający zaświadczenie jest zobowiązany do powiadomienia o tym fakcie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (art. 174 uoc), który rejestruje wydane zaświadczenia w krajowym zbiorze rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców.
- O powyższych postanowieniach cudzoziemiec jest pouczany na piśmie w języku dla niego zrozumiałym przez organ wydający przedmiotowe zaświadczenie (art. 173 uoc).

3. Oprócz legalnego pobytu zaświadczenie uprawnia ofiarę handlu ludźmi również do:
- ochrony przed wydaniem lub/i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu;
 - zawieszenia wpisu danych w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany;
 - zwolnienia ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców, także w drodze postanowienia wydawanego z urzędu przez organ Straży Granicznej;
 - wydania polskiego dokumentu tożsamości (jeśli cudzoziemiec nie posiada dokumentu tożsamości i nie może go uzyskać w inny sposób);
 - pomocy w dobrowolnym powrocie;
 - otrzymania świadczeń z pomocy w społecznej;
- a także do pomocy KCIK, w tym również w ramach Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi). W związku z tym, funkcjonariusz wydający zaświadczenie informuje cudzoziemca o możliwości skorzystania z ww. pomocy. Jeśli ofiara wyrazi zgodę zgłasza ją do Programu i kontaktuje z Fundacją La Strada prowadzącą KCIK.
4. Pobyt cudzoziemca na podstawie zaświadczenia przestaje się uważać za legalny z chwilę odnotowania przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w rejestrze, że cudzoziemiec aktywnie, dobrowolnie i z własnej inicjatywy ponownie nawiązał kontakty z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstwa handlu ludźmi (art. 171 ust. 2 uoc).
- W praktyce jednak nie odnotowano ani jednej sytuacji cofnięcia wydanego zaświadczenia. W 2014r. (od 1 maja 2014r.) wydano 22 zaświadczenia, a w 2015r. - 33.
5. Mając na uwadze, że zaświadczenie zapewnia legalny pobyt, jest wydawane wyłącznie cudzoziemcom - obywatelom państw trzecich, którzy w momencie identyfikacji przebywają na terytorium Polski nielegalnie. Zaświadczenie może być również wydane cudzoziemcowi, który w momencie identyfikacji przebywa legalnie, ale jego dokument uprawniający do pobytu (wiza, zezwolenie na pobyt) wkrótce kończy ważność, albo został wydany w związku z wykorzystaniem do pracy w ramach handlu ludźmi.

Residence permit (Article 14)

39. If there is a provision in your country's law that provides for the possibility of issuing a residence permit owing to the victim's personal situation, how is this interpreted in practice? Please provide examples.

EN

1. In accordance with Art. 181 of the Act of 12 December 2013, a foreigner residing on Polish territory may be granted a short term stay if his presence on Polish territory is justified by his unique personal situation. Such authorization is granted for a period necessary to achieve the objective pursued, but no longer than for a period of 6 months.
2. Temporary residence permits granted to a foreigner at the request of the voivod competent for the place of residence of a foreigner, by decision (Art. 104 AF).
3. In case of victims of human trafficking, there were no cases that victims have applied for such a permit, because much more beneficial for them is to obtain a temporary residence permit for victims who cooperate with LEAs.

PL

1. Zgodnie z art. 181 ustawy z dnia 12 grudnia 2013r., cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium Polski można udzielić krótkoterminowego pobytu jeżeli jego obecność na terytorium Polski jest

podyktowana jego wyjątkową sytuacją osobistą. Zezwolenie takie udziela się na okres niezbędny do realizacji wskazanego celu, jednak nie dłużej niż na okres 6 miesięcy.

2. Zezwolenia na pobyt czasowy udziela cudzoziemcowi na jego wniosek wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca, w drodze decyzji (art. 104 uoc).
3. W przypadku ofiar handlu ludźmi nie odnotowano przypadku, aby ofiary wnioskowały o takie zezwolenie, gdyż dużo bardziej korzystne dla nich jest otrzymanie zezwolenia na pobyt czasowy w związku z podjętą współpracą.

40. When a residence permit is issued for the purpose of co-operation with the competent authorities, how is "co-operation" interpreted and what does it consist of in practice?

EN

1. The issue of granting victims of trafficking the right to stay in Poland is regulated in the Act of 12 December 2013 on Foreigners.

Besides, as described above (in paragraph 38) "reflection period", the victim of human trafficking may be entitled to temporary residence in connection with his/her cooperation with the law enforcement agency.

2. In accordance with Art. 176 AF temporary residence permit for victims of trafficking (ie. for a period of 6 months up to 3 years) is granted to a foreigner if it meets all of the following conditions:

- stays on the territory of Poland;
- cooperates with the authority competent to conduct proceedings in relation to the crime of human trafficking;
- terminated contacts with persons suspected of committing the crime of human trafficking.

A temporary residence permit is granted to a foreigner at the request of the voivod competent for the place of residence of the foreigner, by decision (Art. 104 AF).

3. A foreigner staying on the territory of Poland on the basis of temporary residence permits for victims of trafficking has the right to:

- exemption from the obligation to obtain a work permit, in accordance with Art. 87, paragraph 2, point 1 of the Act of 20 April 2004 on employment promotion and labour market institutions;
- learn, among others, in public schools for adults, public post-secondary schools, public art schools, public institutions and public teacher training in accordance with Art. 94a, paragraph 2, point 11 of the Act of 7 September 1991 on the education system;
- receive benefits in the form of crisis intervention, shelter, food, necessary clothing and a purpose benefit - Art. 5a of the Act on social assistance;
- immediate dismissal from the guarded centre or a detention centre for foreigners (Art. 406 point 4 AF).

Moreover, a foreigner residing on the territory of Poland on the basis of temporary residence permits for victims of trafficking cannot be required to compulsory return (Art. 303, paragraph 1, item 5 AF). Previously decision issued in this case, expires by law (Art. 306 paragraph 2 of AF) and the ongoing proceedings will be suspended (Art. 305, paragraph 1 AF). The decision to oblige the victim to return shall not be executed as well when it appears the authority of another Member State (Art. 386 paragraph 2 of the AF).

Data of victims who have been granted the permit, are not included in the list of foreigners whose stay in Poland is undesirable, and when placed they are removed (Art. 436, paragraph 1, item 5 and paragraph 2 AF).

4. Other rights of victims of trafficking under the Law on Foreigners.

- issue of Polish identity document - Art. 260, paragraph 1, point 2 AF;
- financing of assisted voluntary return - Art. 334 paragraph 2 item 3 of the AF;

Assistance in voluntary return can be granted to a foreigner residing on the territory of Poland on the basis of a certificate confirming the presumption that s/he is a victim of trafficking or temporary residence permits for victims of trafficking.

5. A temporary residence permit for victims of trafficking is withdrawn, among others:

- if the purpose of the stay due to which permission has been granted is terminated,
- if a foreigner no longer meets the requirements necessary for the issue due to the declared purpose of stay, in particular:
 4. when a foreigner stopped cooperating with the authority competent to conduct proceedings in relation to the crime of human trafficking,
 5. where the procedure has been completed (art. 180 point 1 AF);
- required for reasons of national defence or national security or to protect the safety and public order;
- in the proceedings on granting a foreigner a temporary residence permit:
 6. s/he made an application containing false personal data or false information or documents which contain such data or information,
 7. s/he testified untruthfully or concealed the truth or forged or reworked a document to use it as authentic or used such a document as genuine (art. 180 paragraph 2 of the AF).

In summary, the most important condition required by a voivod to issue the appropriate residence permit is to take up the cooperation with the authority competent to conduct proceedings in relation to human trafficking. In practice, this means that an investigation has been initiated and a foreigner has agreed to testify or have already testified in this proceeding. The information of it all shall be attached to the application. In case of foreigners in the Programme for support and protection of victims / witnesses of human trafficking, such information in writing is submitted by a coordinator responsible for monitoring the support system in the Ministry of Interior and Administration and hand out to a foreigner through the La Strada Foundation.

PL

1. Kwestia przyznawania ofiarom handlu ludźmi prawa pobytu w Polsce uregulowana jest w ustawie z dnia 12 grudnia 2013r. o cudzoziemcach.

Poza, opisanym powyżej (w punkcie 38) „czasem na zastanowienie”, ofiara handlu ludźmi może uzyskać prawo do pobytu czasowy w związku z podjęciem współpracy z organem ścigania.

2. Zgodnie z art. 176 uoc zezwolenie na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi (tj. na okres od 6 miesięcy do 3 lat) udziela się cudzoziemcowi, jeżeli łącznie spełnia następujące warunki:

- przebywa na terytorium RP;
- podjął współpracę z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi;
- zerwał kontakty z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstwa handlu ludźmi.

Zezwolenie na pobyt czasowy udziela cudzoziemcowi na jego wniosek wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca, w drodze decyzji (art. 104 uoc).

3. Cudzoziemiec przebywający na terytorium RP na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy dla ofiar handlu ma prawo do:

- zwolnienia z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę, zgodnie z art. 87 ust 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- korzystania z nauki m.in. w publicznych szkołach dla dorosłych, publicznych szkołach policealnych, publicznych szkołach artystycznych, publicznych placówkach oraz publicznych

zakładach kształcenia nauczycieli zgodnie z art. 94a ust 2 pkt 11 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty;

- otrzymania świadczeń w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego - art. 5a ustawy o pomocy społecznej;
- niezwłocznego zwolnienia ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców (art. 406 pkt 4uoc).

Ponadto, cudzoziemiec przebywający na terytorium RP na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi, nie może zostać zobowiązany do powrotu (art. 303 ust 1 pkt 5 uoc). Uprzednio wydana w tej sprawie decyzja wygasa z mocy prawa (art. 306 pkt 2 uoc), a toczące się postępowanie ulega zawieszeniu (art. 305 ust 1 uoc). Decyzja o zobowiązaniu ofiary do powrotu nie podlega wykonaniu także w przypadku gdy wydaje ją organ innego państwa członkowskiego (art. 386 pkt 2 uoc).

Dane ofiar, którym udzielono przedmiotowego zezwolenia, nie są umieszczane w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium RP jest niepożądany, a w przypadku ich umieszczenia są one usuwane (art. 436 ust 1 pkt 5 i ust 2 uoc).

4. Inne uprawnienia ofiar handlu ludźmi wynikające z ustawy o cudzoziemcach.

- wydanie polskiego dokumentu tożsamości - art. 260 ust 1 pkt 2 uoc;
- sfinansowanie pomocy w dobrowolnym powrocie - art. 334 ust 2 pkt 3 uoc:
Pomoc w dobrowolnym powrocie może być udzielona cudzoziemcowi, przebywającemu na terytorium RP na podstawie zaświadczenia potwierdzającego domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi lub zezwolenia na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi.

5. Zezwolenie na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi cofa się m.in.:

- w przypadku, gdy ustał cel pobytu ze względu, na który zezwolenie zostało udzielone,
- gdy cudzoziemiec przestał spełniać wymogi, niezbędne do udzielenia zezwolenia ze względu na deklarowany cel pobytu, w szczególności:
 - gdy cudzoziemiec zaprzestał współpracy z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi,
 - jeżeli postępowanie to zostało zakończone (art. 180 pkt 1 uoc);
- wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- w postępowaniu w sprawie udzielania cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt czasowy:
 - złożył on wniosek zawierający nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje lub dołączył do niego dokumenty zawierające takie dane lub informacje
 - zeznał on nieprawdę lub zataił prawdę albo podrobił lub przerobił dokument w celu użycia go jako autentycznego lub takiego dokumentu używał jako autentycznego (art. 180 pkt 2 uoc).

Podsumowując, najważniejszym warunkiem wymaganym przez wojewodę do wydania stosownego zezwolenia jest podjęcie przez cudzoziemca współpracy z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie o handel ludźmi. W praktyce oznacza to, że zostało wszczęte postępowanie przygotowawcze (śledztwo) a cudzoziemiec wyraził zgodę na złożenie zeznań lub już złożył zeznania w ramach tego postępowania. Informację w tym zakresie cudzoziemiec powinien dołączyć do składanego wniosku. W przypadku cudzoziemców objętych Programem wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi, taką informację na piśmie zaświadcza koordynator odpowiedzialny za monitoring systemu wsparcia w MSWiA i przekazuje ją cudzoziemcowi za pośrednictwem Fundacji La Strada.

41. What measures are taken to ensure that a residence permit is provided to victims of THB in compliance with the obligation under Article 12.6, which states that the assistance to a victim of trafficking should not be made conditional on his or her willingness to act as a witness?

In the light of The Convention: Article 12 – Assistance to victims. 1 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to assist victims in their physical, psychological and social recovery. Such assistance shall include at least:

- a. standards of living capable of ensuring their subsistence, through such measures as: appropriate and secure accommodation, psychological and material assistance;
 - b. access to emergency medical treatment;
 - c. translation and interpretation services, when appropriate;
 - d. counselling and information, in particular as regards their legal rights and the services available to them, in a language that they can understand;
 - e. assistance to enable their rights and interests to be presented and considered at appropriate stages of criminal proceedings against offenders;
 - f. access to education for children.
2. Each Party shall take due account of the victim's safety and protection needs.
 3. In addition, each Party shall provide necessary medical or other assistance to victims lawfully resident within its territory who do not have adequate resources and need such help.
 4. Each Party shall adopt the rules under which victims lawfully resident within its territory shall be authorised to have access to the labour market, to vocational training and education.
 5. Each Party shall take measures, where appropriate and under the conditions provided for by its internal law, to co-operate with non-governmental organisations, other relevant organisations or other elements of civil society engaged in assistance to victims.

Article 12.6 states that this assistance to a victim is not made conditional on his or her willingness to act as a witness.

As is clear from the provisions cited above, Article 12 at no point refers to the obligation of the state giving victims a residence permit and thus record Article 12.6, which provides that aid is to be unconditional does not apply to the issuing of a residence permit.

Therefore, the question at issue should be regarded as wrongly worded, or misunderstanding the provisions of the Convention.

Nevertheless, Poland discharging its duties under subsequent articles (13 and 14) provides victims with reflection period, within which the victim's residence is considered to be legal - Art. 13, and a temporary residence permit in both cases provided for in the Convention, i.e. due to personal circumstances and due to the cooperation in the proceedings - Art. 14, thereby legally accepts situations that victims can stay legally in Poland without the need to establish cooperation with law enforcement authorities.

However, It should be stressed, and remembered that such an obligation arises from the provisions of art. 13 and 14 of the Convention, and not from the provisions of art. 12.

PL

W świetle Konwencji, art. 12 posiada następujące brzmienie: „1 Każda Strona podejmie takie ustawodawcze lub inne działania, jakie mogą być konieczne w celu pomocy ofiarom w odzyskaniu równowagi fizycznej, psychicznej i społecznej. Pomoc ta obejmie co najmniej:

- a. warunki życia zapewniające egzystencję, poprzez takie środki, jak: odpowiednie i bezpieczne zakwaterowanie, pomoc psychologiczna i materialna,
- b. dostęp do pomocy medycznej w nagłych wypadkach,
- c. pomoc tłumacza, w stosownych przypadkach,
- d. poradnictwo i informację, dotyczące w szczególności praw przysługujących ofiarom oraz dostępnych dla nich świadczeń, w języku dla nich zrozumiałym,
- e. pomoc mającą na celu umożliwienie im przedstawienia i rozpatrzenia swoich praw i interesów na odpowiednim etapie postępowania karnego prowadzonego przeciwko sprawcom,
- f. dostęp do edukacji dla dzieci.

2. Każda Strona w sposób należyty weźmie pod uwagę potrzeby bezpieczeństwa i ochrony ofiar.

3. *Dodatkowo, każda Strona zapewni konieczną pomoc medyczną lub inną ofiarom legalnie przebywającym na jej terytorium, które nie mają odpowiednich środków i potrzebują takiej pomocy.*
4. *Każda ze Stron określi zasady na podstawie których ofiary legalnie przebywające na jej terytorium będą uprawnione do dostępu do rynku pracy, szkolenia zawodowego i edukacji.*
5. *Każda Strona podejmie działania, stosownie do okoliczności i na podstawie warunków przewidzianych w jej prawie wewnętrznym, w celu współpracy z organizacjami pozarządowymi, innymi odpowiednimi organizacjami lub też innymi czynnikami społeczeństwa obywatelskiego zajmującymi się pomocą ofiarom."*

Artykuł 12.6 zaś stanowi że pomoc ta nie będzie uzależniana od zgody ofiary do występowania w charakterze świadka.

Jak wynika z powyżej cytowanych przepisów, artykuł 12 w żadnym punkcie nie odnosi się do obowiązku państwa zapewniania ofiarom zezwolenia na pobyt, a zatem zapis artykułu 12.6 stanowiący, że pomoc ta ma mieć charakter bezwarunkowy, nie dotyczy wydawania zezwolenia na pobyt.

Zatem przedmiotowe pytanie **należy rozpatrywać** jako **błędnie sformułowane, bądź stanowiące** niezrozumienie zapisów Konwencji.

Niemniej, Polska wypełniając obowiązki wynikające z kolejnych artykułów (13 i 14) zapewnia ofiarom czas na zastanowienie, w ramach którego pobyt ofiary uznaje się za legalny - art. 13 oraz zezwolenie na pobyt czasowy w obu przypadkach uwzględnionych w Konwencji tj. z uwagi na sytuację osobistą oraz z uwagi na współpracę w zakresie prowadzonego postępowania - art. 14, tym samym dopuszcza prawnie sytuacje, że ofiary mogą przebywać w Polsce legalnie bez konieczności nawiązywania współpracy z organami ścigania.

Należy jednak podkreślić i **zapamiętać**, że taki **obowiązek** wynika z zapisów art. 13 i 14 Konwencji, a nie **zaś** z zapisów art. 12

Compensation and legal redress (Article 15)

42. Please indicate any measures taken since the first evaluation report to promote effective compensation of victims of THB, in particular when it comes to:

- a. access to information on the relevant judicial and administrative proceedings in a language the victim can understand;

EN

1. The Act of 27 September 2013 on the amendment to Code of Criminal Procedure and certain other acts as well as the Act of 28 November 2014 on protection and assistance to victims and witnesses, which also amended Code of Criminal Procedure introduced a number of improvements in this respect. The present wording of Article 300 § 2 and 3 of the Code of Criminal Procedure, which came into force on 8 April 2015, stipulates that an authority conducting the proceedings has a duty to inform a victim about his legal status as a party in the preparatory proceedings as well as about his/her rights, in writing.
2. The information is provided in writing (Letter of Rights) before first questioning by Police or prosecutor in a simple and comprehensible language which allows persons who are not assisted by professional lawyers to understand their rights and obligations. The Letter of Rights has been translated into 26 languages (English, Bulgarian, Croatian, Czech, Danish, Estonian, Finnish, French, Greek, Spanish, Lithuanian, Latvian, Dutch, German, Portuguese, Romanian, Slovak, Slovenian, Spanish, Swedish, Hungarian, Italian, Russian, Ukrainian, Vietnamese, Arabic and Turkish) and put on the Ministry of Justice website (www.ms.gov.pl).
3. National Intervention and Consulting Centre provides legal consultation and interpreter to victims of human trafficking, as appropriate.

4. Information on Victims' rights were also put in brochure, prepared in the Unit Against Trafficking in Human Beings, translated on 9 languages, printed and distributed. (<http://handelludzmi.eu/hl/o-handlu-ludzmi/informacje-dla-ofiar/6671,Prawa-ofiar-handlu-ludzmi.html>)

PL

1. Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw oraz ustawa z dnia 28 listopada 2014r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, która weszła w życie z dniem 8 kwietnia 2015r., nowelizująca kodeks postępowania karnego wprowadziła kilka pozytywnych zmian w tym zakresie. Artykuł 300 § 2 i 3 k.p.k. w nowym kształcie stanowi, iż organ procesowy ma obowiązek pouczenia pokrzywdzonego na piśmie o posiadaniu statusu strony pokrzywdzonej w postępowaniu przygotowawczym oraz wynikających z tego uprawnieniach.
2. Informacje udzielane są w formie pisemnej (pouczenia) przed pierwszym przesłuchaniem przez policję lub prokuratora w prostym i zrozumiałym języku, który pozwala osobom, które nie są wspierane przez profesjonalnych prawników, zrozumieć swoje prawa i obowiązki. Pouczenie zostało przetłumaczone na 26 języków (angielski, bułgarski, chorwacki, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, litewski, łotewski, niderlandzki, niemiecki, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski, włoski, rosyjski, ukraiński, wietnamski, arabski i turecki) i umieszczone na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.ms.gov.pl).
3. Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne zapewnia ofiarom handlu ludźmi, zależnie od potrzeb, konsultacje prawne i pomoc tłumacza.
4. Informacje o prawach ofiar, znajdują się również w ulotce, przygotowanej przez Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, przetłumaczonej na 9 języków, a następnie wydrukowanej i rozdyskrebowanej (szczegóły w punkcie 36.1).
 - b. access to free legal assistance and legal aid during investigations and court proceedings;

EN

1. A victim who becomes a party to the proceedings has the right to appoint an attorney (Article 87 § 1 of Code of Criminal Procedure). An attorney can be appointed ex officio upon the motion of a victim, if a victim proves that he/she is unable to pay the costs of attorney without prejudice to his and his family's necessary support and maintenance.
2. In case of victims of trafficking in human beings who are very often deprived of means for living, it should be a rule that attorney is appointed ex officio (article 88 of Code of Criminal Procedure in connection with Article 78 § 1 of Code of Criminal Procedure).
3. National Consulting and Intervention Centre also ensures legal consultations to the victims, according to needs.

PL

1. Pokrzywdzony, który nabywa status strony w postępowaniu, ma prawo do ustanowienia pełnomocnika (art. 87 § 1 kodeksu postępowania karnego). Na wniosek pokrzywdzonego może zostać ustanowiony pełnomocnik z urzędu, jeżeli pokrzywdzony wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.
2. W przypadku ofiar handlu ludźmi, pozbawionych często środków utrzymania, regułą powinno być wyznaczenie pełnomocnika z urzędu (art. 88 kodeksu postępowania karnego w zw. z art. 78 § 1 kodeksu postępowania karnego).

3. Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne zapewnia ofiarom handlu ludźmi, zależnie od potrzeb, także konsultacje prawne.

c. compensation from the perpetrator;

EN

1. Act of 27 September 2013 amending the Act - Code of Criminal Procedure and other acts, expanded the cases of the possibility of obtaining exemplary from the offender to the victim being unable ruling obligation to remedy or redress. The new wording of Art. 46 of the Criminal Code gives up the requirement of body injury or suffer.

Art. 46.

§1. In case of conviction the court may order and at the request of the victim or any other person entitled shall order, in applying the rules of civil law, the obligation to compensate, in whole or in part, incurred damages or compensation for damage suffered; civil law about the possibility of awarding pension does not apply.

§2. If the decision of the obligation set out in § 1 is significantly impeded, the court may decide instead punitive duty of up to 200 000 PLN to the victim, and in case of his/her death as a result of the crime in favor of the closest person whose life situation deteriorated significantly due to the death of the victim. If it is found more than one such person, compensation decreed for each of them

§3. A judgment for damages under §1 or exemplary pursuant to §2 does not preclude investigation of unsatisfied part of the claim through civil proceedings.

2. On the basis of existing legislation it is possible to adjudicate certain obligations while sentencing for an offense under Art. 189a §1 of the Penal Code:
- obligation to repair the damage caused by the offense, in whole or in part,
 - compensation for harm suffered or injunctive for a victim.
3. For such decision the following conditions shall be fulfilled:
- request of the victim or any other person entitled,
 - conviction for the crime of human trafficking,
 - causal link between the injury / harm and thus a crime.
4. The possibility of submission of the application, both by the prosecutor and the person authorized may occur until the closing of the proceedings at the trial (Art. 49a of the Code of Criminal Procedure). This application should be the rule, especially when the victim does not work alone.

PL

1. Ustawa z dnia 27 września 2013r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw poszerzyła przypadki możliwości uzyskania od sprawcy nawiązki na rzecz pokrzywdzonego w sytuacji niemożności orzeczenia obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia. Nowe brzmienie art. 46 kodeksu karnego rezygnuje w tym zakresie z wymogu powstania określonego uszczerbku na zdrowiu lub doznania krzywdy.

Art. 46.

§ 1. W razie skazania sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, stosując przepisy prawa cywilnego, obowiązek naprawienia, w całości albo w części, wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; przepisów prawa cywilnego o możliwości zasądzenia renty nie stosuje się.

§ 2. Jeżeli orzeczenie obowiązku określonego w § 1 jest znacznie utrudnione, sąd może orzec zamiast tego obowiązku nawiązkę w wysokości do 200 000 złotych na rzecz pokrzywdzonego, a w razie jego śmierci w wyniku popełnionego przez skazanego przestępstwa nawiązkę na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu. W razie gdy ustalono więcej niż jedną taką osobę, nawiązki orzeka się na rzecz każdej z nich.

§ 3. Orzeczenie odszkodowania lub zadośćuczynienia na podstawie § 1 albo nawiązki na podstawie § 2 nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego.

2. Na gruncie obowiązujących przepisów możliwe jest uzyskanie w wyroku skazującym za czyn z art. 189a § 1 k.k.:
 - obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, w całości lub w części,
 - zadośćuczynienia za doznaną krzywdę bądź też nawiązki na rzecz pokrzywdzonego.
3. Dla takiego orzeczenia muszą zaistnieć następujące warunki:
 - wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej,
 - skazanie za przestępstwo handlu ludźmi,
 - związek przyczynowy pomiędzy szkodą/krzywdą a tym przestępstwem.
4. Możliwość złożenia wniosku, zarówno przez prokuratora, jak i osobę uprawnioną, może nastąpić do czasu zamknięcia przewodu sądowego na rozprawie głównej (art. 49a k.p.k.). Złożenie takiego wniosku powinno być zasadą, zwłaszcza kiedy pokrzywdzony nie działa samodzielnie.

d. compensation from the state;

EN

1. In case of launching a criminal proceeding or refusal to institute such a proceeding compensation may be granted to a victim, based on the provisions of the Act of 7 July 2005 on state compensation for victims of certain offences.
2. Compensation is applicable if the offense was committed on Polish territory, resulting with death or physical or mental injury or disorder, in case when there is no possibility to receive the appropriate amount from the perpetrator / perpetrators.
3. Person entitled to apply for compensation may be a victim or a person closest to her/him, or the prosecutor to the district court for the place of residence of the victim or the person closest to him/her.
4. Furthermore, victims, including victims of trafficking in human beings, can be supported with funds from the Victims' Assistance Fund and Post-penitentiary aid - Art. 10 of the Act of 28 November 2014 on protection and assistance to victims and witnesses.

The Fund shall be allocated among to: medical, psychological, rehabilitation, legal and material, provided by entities not classified to the public finance sector and not acting in order to achieve a profit, including associations, foundations, organizations and institutions (Art. 43 § 8 of the Executive Penal Code).

PL

1. W przypadku wszczęcia postępowania karnego bądź też wydania postanowienia o odmowie jego wszczęcia¹² istnieje możliwość przyznania pokrzywdzonemu kompensaty, w oparciu o przepisy ustawy z 7 lipca 2005r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw.
2. Kompensata przysługuje w przypadku popełnienia przestępstwa na terytorium Polski, którego skutkiem jest śmierć lub naruszenie czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, w przypadku, kiedy nie można stosownej kwoty uzyskać od sprawcy/sprawców.

¹² na podstawie art. 17 § 1 pkt 4, 5, 8, 10 i 11 k.p.k.,

3. Wniosek o przyznanie kompensaty składa osoba uprawniona, tj. ofiara lub osoba jej najbliższa, bądź też prokurator do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania pokrzywdzonego lub osoby mu najbliższej.
4. Ponadto pokrzywdzeni, w tym również pokrzywdzeni przestępstwem handlu ludźmi, mogą uzyskać wsparcie ze środków pochodzących z państwowego Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – art. 10 Ustawy z 28 listopada 2014r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.
Środki Funduszu są przeznaczane m.in. na: pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną, udzielaną przez jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, organizacje i instytucje (art. 43 § 8 Kodeksu karnego wykonawczego).

e. compensation for unpaid wages to victims of trafficking.

EN

As mentioned above (at point 42d), a victim may be granted compensation, based on the provisions of the Act of 7 July 2005 on state compensation for victims of certain offences. It includes, among others, lost earnings or other means of support.

PL

Jak wspomniano powyżej (w punkcie 42.d) istnieje możliwość przyznania pokrzywdzonemu kompensaty, w oparciu o przepisy ustawy z 7 lipca 2005r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw. Obejmuje ona m.in. utracone zarobki lub inne środki utrzymania.

Please provide examples of compensation awarded and effectively provided to victims of THB.

EN

According to information provided by the courts in years 2013-2015:

- in case pending before the Circuit Court in Szczecin a victim of trafficking in human being received redress in the amount of 20.000 PLN (approx. 4.700 Euro). The victim was a female minor of 16 years, Polish citizen who was forced to prostitution;
- in case pending before the Circuit Court in Legnica 28 victims of trafficking received 4 000 PLN each (approx. 1000 Euro). The victims were Rumanian citizens, 5 of whom were persons of 18 years old, others were adults. All of them were exploited for forced labour.

PL

Z informacji uzyskanej od sądów, w latach 2013–2015:

- w sprawie sądu Okręgowego w Szczecinie pokrzywdzonemu zostało przyznane zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w wysokości 20.000 zł - ok. 4 700 euro (małoletnia Polka, w wieku lat 16 zmuszana do prostytucji),
- w sprawie sądu Okręgowego w Legnicy na rzecz 28 pokrzywdzonych zostało zasądzone odszkodowanie w wysokości po 4 000 zł – ok. 1000 euro (obywatele narodowości rumuńskiej, wśród nich 5 osób w wieku 18 lat, pozostałe osoby dorosłe, wykorzystywani do pracy przymusowej).

43. What specific measures are taken to make available the assets of traffickers to provide compensation (for example, effective financial investigations resulting in seizure of assets of perpetrators with the view to their confiscation)?

EN

1. In 2015 The Deputy of Prosecutor General sent the order for all prosecutor's offices the order to search for money flow in the investigations on trafficking in human beings and to assure that all profits coming from THB crime can be confiscated and forfeiture. One of the aim is to compensate the victim.
2. So far, basing on Ministry of Justice statistical data:
 - for 26 persons judged in 2013 for trafficking in human beings or preparation to it, 12 of them was fined (apart from detention), in 1 case the seizure of property and in 3 – seizure of assets was ordered;
 - for 21 persons judged in 2014 for trafficking in human beings or preparation to it, 4 of them was fined (apart from detention), in 1 case the seizure of property and in 7 - seizure of assets was ordered.
 - for 17 persons judged in I half of 2015 for trafficking in human beings or preparation to it, 12 of them was fined (apart from detention), in 1 case the seizure of property and in 8 – seizure of assets was ordered.

PL

1. W 2015r. Zastępca Prokuratora Generalnego nakazał prokuratorom, aby w toku śledztw dotyczących handel ludźmi mieli na względzie konieczność zabezpieczenia na rzecz przepadku lub kompensaty dla pokrzywdzonych korzyści osiągniętych w wyniku popełnienia przestępstwa handlem ludźmi.
2. Jak dotąd, w oparciu o dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości:
 - na 26 osób, osądzonych w 2013r. za handel ludźmi lub przygotowania do niego, 12 z nich zostało ukaranych grzywną (oprócz pozbawienia wolności), w 1 przypadku orzeczono przepadek przedmiotów, a w 3 - przepadek majątku;
 - na 21 osób, osądzonych w 2014r. za handel ludźmi lub przygotowania do niego, 4 z nich zostało ukaranych grzywną (oprócz pozbawienia wolności), w 1 przypadku orzeczono przepadek przedmiotów, a w 7 - przepadek majątku.
 - na 17 osób, osądzonych w I połowie 2015r. za handel ludźmi lub przygotowania do niego, 12 z nich zostało ukaranych grzywną (oprócz pozbawienia wolności), w 1 przypadku orzeczono przepadek przedmiotów, a w 8 - przepadek majątku.

44. Is there a possibility for victims of THB to claim damages and compensation in the country of destination after their return to the country of origin? Please provide any relevant examples.

EN

According to the legal provisions in force relating to claiming compensation and damages, the return of a victim to his/her country of origin is without prejudice to the possibility of claiming compensation or damages in Poland. It is important that him/herself or the prosecutor or attorney on his/her behalf filed a proposal in this regard. Victims of trafficking are not deprived of the possibility of claiming compensation when they leave Poland. Their rights in this respect may be executed by way of cooperation mechanisms as provided for in the Law on state compensation, as well as an adequate representation in the course of criminal or civil proceedings.

1. In that respect the role of the prosecutors is significant since they can on behalf of victims request for compensation during criminal proceedings (Article 49a of the Code of Criminal Procedure) or bring a civil action for damages (§ 192 of the Regulation on common prosecutors' offices) on behalf of a victim.
2. According to the information provided by the courts in the years 2013 - 2015 in a case brought before a district court in Legnica, the victim of trafficking in human beings has applied for

compensation after returning to the country of origin. Courts have not recorded a case of applying for compensation under the Act on state compensation from victims of trafficking in human beings.

PL

Zgodnie z obowiązującymi przepisami przewidującymi możliwość dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia, dla dochodzenia tych roszczeń w Polsce nie ma znaczenia fakt, że pokrzywdzony wrócił do kraju pochodzenia. Istotne jest to, by on sam lub w jego imieniu prokurator lub pełnomocnik złożył stosowny wniosek w tym zakresie. Ofiary handlu ludźmi, nie są pozbawiane możliwości dochodzenia odszkodowania, gdy opuszczają Polskę. Ich prawa mogą być realizowane w drodze mechanizmów, przewidzianych w ustawie o państwowej kompensacie, a także odpowiedniej reprezentacji w toku postępowania karnego lub cywilnego.

1. W tym zakresie znacząca jest rola prokuratorów, ponieważ to oni w imieniu ofiar mogą wnioskować o odszkodowanie w trakcie postępowania karnego (art 49a Kodeksu postępowania karnego) lub wnieść powództwo cywilne o odszkodowanie (§ 192 rozporządzenia w sprawie wspólnych biur prokuratorskich).
2. Z informacji przekazanej przez sądy w latach 2013–2015 w jednej sprawie rozpatrywanej przed sądem okręgowym w Legnicy, pokrzywdzony przestępstwem handlu ludźmi wystąpił z wnioskiem o odszkodowanie po powrocie do kraju pochodzenia. Sądy nie odnotowały natomiast przypadków ubiegania się o kompensatę na podstawie ustawy o państwowej kompensacie ze strony pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi.

Repatriation and return of victims (Article 16)

45. What steps are taken to ensure that the return of victims of THB from your country to another country is carried out preferably voluntarily and in full observance of the duty to ensure their rights, safety and dignity, including the obligation not to return a person to a country where his or her human rights are at risk of being violated (non-refoulement principle)? How is risk assessment carried out when deciding upon return and repatriation of victims of THB? What is the procedure and what are the modalities of co-operation with the authorities of the receiving state?

EN

1. Bureau of International Organization for Migration (IOM) in Warsaw implements the aid program of voluntary return. It is addressed to foreigners who does not obtain refugee status in Poland or any other form of protection, as well as to other foreigners who cannot stay in Poland. The program is based on the agreement with the Minister of Interior and Administration and co-financed by the European Return Fund.
2. As of 26 October 2012, victims of trafficking have the possibility to apply for the voluntary return assistance. This day *The Agreement between the Minister of Internal Affairs and Administration of the Republic of Poland and the International Organization for Migration amending the Agreement between the Minister of Internal Affairs and Administration of the Republic of Poland and the International Organization for Migration on cooperation in the field of voluntary return of foreigners leaving the territory of the Republic of Poland drawn up in Warsaw on 12 July 2005*, signed on 26 October 2011 entered into force. It extended the existing cooperation between the Ministry and the IOM in the organization of assisted voluntary return of foreigners leaving the country for victims of trafficking (including EU citizens).
3. In 2013-2015, 49 persons - victims of trafficking were assisted voluntary return.

4. The assistance provided by IOM includes:
 - advise on return, including detailed information about the country of return;
 - assistance in obtaining travel documents, if necessary;
 - medical research, when necessary;
 - organising the return journey to the final destination in the country of return;
 - reintegration assistance.
5. Apart from the return assistance, a foreigner is entitled to reintegration assistance. People, who return to their home countries, receive pocket money for basic needs in the first days. Additional assistance may also be granted on the basis of a system of aid planed by a foreigner. This aid may be allocated, among others, to starting and running a business, education, rebuilding the house or subsidized employment.
6. In justified cases, the help in the return to the country of origin is also being carried out within the NCIC framework in the framework of the Program of support and assistance of the victim/witness of the human trafficking.
7. In order to assure the safe return and protection of the victim against re-victimisation, in 2014 in the frame of the expert group for the assistance and the protection of the victim/witness of the human trafficking there were a document drawn up – a *Risk assessment in case of the organization of the return of the victim of the human trafficking - rules of conduct* with attachments. In the light of the document mentioned above the risk assessment is being made exclusively in case of the return of foreigners identified as victims of the human trafficking, being citizens of third countries and, where justified, being citizens of the European Union and only of those who were embraced with Program of the assistance and the protection of the victim/witness of the human trafficking. The risk assessment is a process consisting of the following stages:
 - the I stage - evaluation effected by the non-governmental organization fulfilling the public task "Conducting The National Consulting and Intervention Centre for Polish and foreign victims of the human trafficking" (compulsory stage), basing on information obtained directly from the victim or third parties with which the organization is cooperating;
 - the II stage - evaluation effected by the body person in charge of an investigation in the matter (Police or Border Guard) based on gathered material and information of the investigation;
 - the III stage - evaluation effected by the Ministry of Interior and Administration of situation, basing on information received from other institutions or organization to the subject and conditions prevailing in the country to which the victim is planning coming back.

Each stage of the risk assessment is being carried out basing on tools constituting enclosures to the document.

Results of all stages are presented and discussed at the meetings of the expert group for support and protection of victims of human trafficking. There are also discussed more distant steps, aiming at safety assurance (so-called scripts of the safety) both when the victim can come back, as well as when the return is impossible.

The above described procedure was implemented at the beginning of 2015

PL

1. Biuro Międzynarodowej Organizacji do spraw Migracji (IOM) w Warszawie realizuje program pomocy w dobrowolnym powrocie. Jest on skierowany do cudzoziemców, którzy nie uzyskali w Polsce statusu uchodźcy ani innej formy ochrony, a także do pozostałych cudzoziemców, którzy nie mogą pozostać w Polsce. Program realizowany jest w oparciu o porozumienie z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Powrotu Imigrantów, a także wynika z zapisów ustawy o cudzoziemcach.

2. Począwszy od 26 października 2011r., z możliwości ubiegania się o pomoc w dobrowolnym powrocie mogą korzystać także ofiary handlu ludźmi. W tym dniu zostało, podpisane *Porozumienie między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji zmieniające Porozumienie między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji w sprawie współpracy w zakresie dobrowolnych powrotów cudzoziemców opuszczających terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sporządzone w Warszawie dnia 12 lipca 2005r.*, które rozszerza dotychczasową współpracę pomiędzy Ministrem a IOM w zakresie organizacji pomocy w dobrowolnym powrocie cudzoziemców opuszczających Polskę o ofiary handlu ludźmi. Pomoc dla ofiar handlu ludźmi w tym zakresie jest w pełni finansowana z budżetu państwa.
3. W latach 2013-2015 udzielono pomocy w dobrowolnym powrocie 49 osobom – ofiarom handlu ludźmi.
4. Pomoc udzielana przez IOM obejmuje:
 - doradztwo w zakresie powrotu, w tym szczegółowe informacje o kraju powrotu;
 - pomoc w uzyskaniu dokumentu podróży, gdy to konieczne;
 - badania medyczne, gdy to konieczne;
 - organizację podróży powrotnej do miejsca docelowego w kraju powrotu;
 - pomoc reintegracyjną.
5. Bardzo ważnym elementem oferowanej pomocy jest pomoc reintegracyjna. Osoby powracające do swoich krajów otrzymują w dniu powrotu kieszonkowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb w pierwszych dniach po powrocie. Dodatkowa pomoc może być także przyznana na podstawie opracowanego przez cudzoziemca planu pomocy. Pomoc tę cudzoziemiec może przeznaczyć m.in. na rozpoczęcie lub prowadzenie działalności gospodarczej, edukację, odbudowę domu bądź subsydiowanie zatrudnienia.
6. W uzasadnionych przypadkach pomoc w powrocie do kraju pochodzenia jest realizowana również w ramach KCIK i Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi.
7. W celu zapewnienia bezpiecznego powrotu i ochrony ofiary przed rewiktylizacją w 2014 r. w ramach grupy eksperckiej ds. wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi zostały opracowany dokument pt. Ocena ryzyka w przypadku organizacji powrotu ofiary handlu ludźmi - zasady postępowania” wraz z załącznikami. W świetle ww. dokumentu ocena ryzyka jest dokonywana wyłącznie w przypadku powrotu cudzoziemców zidentyfikowanych jako ofiary handlu ludźmi, będących obywatelami państw trzecich oraz w uzasadnionych przypadkach będących obywatelami Unii Europejskiej i tylko tych, którzy zostali objęci Programem wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi. Ocena ryzyka jest procesem składającym się z następujących etapów:
 - I etap - ocena dokonywana przez organizację pozarządową realizującą zadanie publiczne pn. „Prowadzenie Krajowego-Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi” (etap obligatoryjny) w oparciu o informacje uzyskane bezpośrednio od ofiary lub osób trzecich, z którymi organizacja współpracuje;
 - II etap - ocena dokonywana przez organ prowadzący śledztwo w sprawie (Policję lub Straż Graniczną) w oparciu o zgromadzony materiał i informacje w ramach prowadzonego śledztwa;
 - III etap - ocena dokonywana przez MSWiA na podstawie informacji uzyskiwanych od innych instytucji lub organizacji na temat sytuacji i warunków panujących w kraju, do którego ofiara planuje wrócić.

Poszczególne etapy oceny ryzyka są realizowane w oparciu o narzędzia stanowiące załączniki do dokumentu.

Wyniki wszystkich etapów są prezentowane i dyskutowane na posiedzeniu grupy eksperckiej ds. wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi. Na posiedzeniu są również dyskutowane dalsze kroki, mające na

celu zapewnienie bezpieczeństwa (tzw. scenariusze bezpieczeństwa) zarówno w przypadku, gdy ofiara może wrócić, jak również gdy powrót jest niemożliwy.

Powyżej opisana procedura została wdrożona na początku 2015 r.

46. Has any victim of trafficking who is a citizen or permanent resident of your country been returned against their will? If yes, what steps, if any, were taken to assist them after their return?

EN

No information about such a case.

PL

Nie posiadamy informacji o takim przypadku.

Corporate liability (Article 22)

47. Have there been any developments in your country's law regarding corporate liability for THB offences? Does corporate liability apply to legal persons involved in THB for the purpose of forced labour or services, including by their sub-contractors throughout the supply chain? Please provide examples of any relevant cases and the sanctions imposed.

EN

1. Since the adoption of the report on Poland, the law on the liability of collective entities has been subject to several changes. They concerned the catalogue of offences for which a collective entity can be held liable and they resulted from amendments to other acts as regards the prosecution of offences.
2. Collective entities can be held liable for an offence of trafficking in human beings when the injured party was abused to provide forced labour or to provide services (Article 16 § 1 item 9 of the Law on the liability of collective entities), if this act was committed by certain natural persons, i.e.:
 - acting on behalf or in the interest of a collective entity, exercising their right or obligation to represent it, to take decisions on its behalf or to exercise internal control or in case of exceeding this right or failure to comply with this obligation,
 - allowed to act as a result of exceeding the rights or failure to comply with the obligations by a person referred to above,
 - acting on behalf or in the interest of a collective entity upon consent or with the knowledge of a person referred to in item 1,
 - being an entrepreneur who directly cooperated with a collective entity in reaching an objective which was legally acceptable,
 - when that conduct caused or could cause an advantage to a collective entity, even non-financial one (Art. 3 of the Act on the liability of collective entities).
3. Sub-contractors referred to in the question could be held liable if they were subjects referred to in particular in item 2 or 4, or if their activity could be considered as aiding and abetting or soliciting to commit an act (Article 18 of Penal Code¹³).

¹³ Article 18. § 1. Not only the person who has committed a prohibited act himself or together and under arrangement with another person, but also a person who has directed the commission of a prohibited act by another person, or taken advantage of the subordination of another person to him, orders such a person to commit such a prohibited act, shall be liable for perpetration.

§ 2. Whoever, willing that another person should commit a prohibited act, induces the person to do so, shall be liable for instigating.

§ 3. Whoever, with an intent that another person should commit a prohibited act, facilitates by his behaviour the commission of

4. In 2013-2015 no cases where a collective entity was held liable for a THB offence involving an abuse of a person to provide forced labour or services have been registered by the courts.

PL

1. Od czasu przyjęcia raportu nt. Polski, do ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, wprowadzono kilka zmian. Dotyczyły one katalogu przestępstw, za które odpowiedzialność ponosi podmiot zbiorowy i były wynikiem zmian wprowadzonych w innych ustawach w zakresie ścigania przestępstw.
2. Podmioty zbiorowe mogą być pociągnięte do odpowiedzialności za przestępstwo handlu ludźmi, gdy doszło do wykorzystania pokrzywdzonego do pracy przymusowej lub do świadczenia usług (art. 16 ust. 1 pkt 9 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych), jeśli czyn ten został popełniony przez określone osoby fizyczne, tj:
 - działające w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku,
 - dopuszczone do działania w wyniku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osobę, o której mowa wyżej,
 - działające w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego, za zgodą lub wiedzą osoby, o której mowa w pkt 1,
 - będące przedsiębiorcą, które bezpośrednio współdziałały z podmiotem zbiorowym w realizacji celu prawnie dopuszczalnego,
 - gdy zachowanie to przyniosło lub mogło przynieść podmiotowi zbiorowemu korzyść, chociażby niemajątkową (art. 3 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych).
3. Podwykonawcy, o których mowa w pytaniu, mogliby zostać pociągnięci do odpowiedzialności, jeśli byłiby podmiotami, o których mowa w szczególności w pkt 2 lub 4, bądź ich działanie można byłoby uznać za pomocnictwo bądź podżeganie do popełnienia czynu (art. 18 kodeksu karnego¹⁴).
4. Sądy w latach 2013–2015 nie odnotowały spraw, w których podmiot zbiorowy zostałby pociągnięty do odpowiedzialności za przestępstwo handlu ludźmi, gdy doszło do wykorzystania do pracy przymusowej lub usług.

Aggravating circumstances (Article 24)

48. Have there been any prosecutions and convictions for THB with the aggravating circumstance of involvement of public officials in the exercise of their functions? Please provide any relevant examples.

EN

the act, particularly by providing the instrument, means of transport, or giving counsel or information, shall be liable for aiding and abetting. Furthermore, whoever, acting against a particular legal duty of preventing the prohibited act, facilitates its commission by another person through his omission, shall also be liable for aiding and abetting.

¹⁴ Art. 18. § 1. Odpowiada za sprawstwo nie tylko ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam albo wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, ale także ten, kto kieruje wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę lub wykorzystując uzależnienie innej osoby od siebie, poleca jej wykonanie takiego czynu.

§ 2. Odpowiada za podżeganie, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego.

§ 3. Odpowiada za pomocnictwo, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, w szczególności dostarczając narzędzie, środek przewozu, udzielając rady lub informacji; odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawnemu, szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie.

The courts in 2013-2015 have not noted any cases in which a public official would be involved in the crime of trafficking in human beings

PL

Sądy w latach 2013–2015 nie odnotowały spraw, w których w popełnienie przestępstwa handlu ludźmi zaangażowany byłby funkcjonariusz publiczny

Non-punishment provision (Article 26)

49. Is the non-punishment provision incorporated in law and/or prosecution guidelines? If so, please provide the relevant texts. Please give details, including references to case law where relevant, of cases where the non-punishment principle has been applied and the outcome of such cases.

EN

1. Polish law gives the possibility to apply of the non-punishment rule by the court according to Art. 59 of the Criminal Code under the following conditions:
 - accusation of an offense punishable by imprisonment not exceeding three years imprisonment or alternative punitive measures;
 - the social harm of the act is not significant;
 - decision on punitive measure, forfeiture or compensation is taken, so that the purposes of punishment will be met.
 Such provisions are put into the guidelines for prosecutors, conducting pre-trial investigations on trafficking in human beings.
2. These provisions give basis to discontinue an investigation or to refuse to initiate it if a person to whom the status of the victim of trafficking in human beings has been granted, had committed a prohibited act, but under threat or coercion, violence, abduction, bringing to a state of helplessness, unconsciousness, intoxication with narcotic, drugs or other psychotropic substances. In situations where the injured party were applied these methods to force her/him to a specific behaviour, the legal assessment of the behaviour of such a person should be considered on the basis of exclusion of guilt.
3. Prosecution recorded one case where the non-punishment rule was applied – in 2014 the investigation against 6 Macedonian citizens, who were charged of tax offences (illegal production of cigarettes). During investigation prosecutor found out that they were recruited in Macedonia for legal work in the EU, transported to Poland and located in closed property, where cigarettes were illegally produced. The victims realised that the activity might be illegal. They were told not to leave the property, they were supervised, threatened and violence was used against them. Prosecutor assumed that they found themselves in the forced situation and decided not to continue the investigation on the basis of art. 26 § 1 of the Polish Penal Code.
4. The courts in 2013-2015 did not report the use cases of human trafficking victims to commit crimes. Therefore, there was no cases in which the clause could be applied criminal record

PL

1. Polskie ustawodawstwo daje możliwość odstąpienia od wymiaru kary przez sąd na podstawie art. 59 kodeksu karnego pod następującymi warunkami:
 - przestępstwo to jest zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 3 lat pozbawienia wolności albo karą łagodniejszego rodzaju;
 - społeczna szkodliwość czynu nie jest znaczna;

- orzeczenie środka karnego, przepadku lub środka kompensacyjnego, dzięki czemu cele kary zostaną spełnione.
- Zasada odstąpienia od ukarania pokrzywdzonego przestępstwem handlu ludźmi zawarta jest we wskazówkach dla prokuratorów, prowadzących postępowania przygotowawcze w sprawach o handel ludźmi.
2. Przepisy te dają podstawę, przy spełnieniu ustawowych przesłanek, do umorzenia postępowania przygotowawczego lub odmowy jego wszczęcia w przypadku stwierdzenia, że osoba, której przyznano status pokrzywdzonego przestępstwem handlu ludźmi, wypełniła swoim zachowaniem znamiona czynu zabronionego, a uczyniła to pod wpływem groźby czy przymusu, przemocy fizycznej, uprowadzenia, doprowadzenia do stanu bezbronności, nieprzytomności, odurzenia substancjami odurzającymi i psychotropowymi. W sytuacji, gdy wobec pokrzywdzonego stosowane były powyższe metody w celu zmuszenia go do określonego zachowania, ocenę prawną zachowania takiej osoby należy rozpatrywać na gruncie wyłączenia winy.
 3. Prokuratury odnotowały jeden przypadek, gdzie zastosowana została zasada niekaralności ofiar handlu ludźmi – w 2014r. toczyło się śledztwo przeciwko m.in. 6 obywatelom Macedonii, którym zarzucono przestępstwa podatkowe, związane z nielegalną produkcją papierosów. W czasie śledztwa prokurator ustalił, że Macedończycy zostali zwerbowani do legalnej pracy w krajach UE, przetransportowani do Polski i umieszczeni na strzeżonej posesji, gdzie nielegalnie produkowano papierosy. Wówczas zorientowali się, że ich działalność może być nielegalna. Mieli zakaz opuszczania posesji, stosowano wobec nich przemoc i groźby. Prokurator uznał, że znaleźli się oni w sytuacji przymusowej i zidentyfikował, że ma do czynienia z ofiarami handlu ludźmi. Postępowanie wobec nich zostało umorzono na podstawie art. 17 § 1 k.p.k. w zw. z art. 26 § 1 k.k.
 4. W latach 2013-2015 do sądów nie trafiły sprawy wykorzystywania ofiar handlu ludźmi do popełniania przestępstw. W związku z tym nie było też przypadków, w których mogłaby być zastosowana klauzula niekaralności.

Ex parte and ex officio applications (Article 27 in conjunction with Article 1.1.b)

50. Does your country's law provide for the possibility of investigating a THB case in your country if the offence was committed on your territory, but the complaint was submitted in the country of residence of a foreign victim of THB? Please provide any relevant examples.

EN

1. There is a possibility to start and continue a criminal proceeding in Poland if an offence was committed in Polish territory and its commitment was reported in a state where a victim country of residence is.
2. In order to start such proceedings in Poland, an information that an offence was committed must be provided to competent authorities in Poland. It may be a spontaneously transmitted information (e.g. Article 7 of the Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union of 29.05.2000, Article 11 of the Additional Protocol to the European Convention on legal assistance in criminal matters of 20.04.1959), in connection with a request for institution of or taking over the proceedings (Article 590-592 of Code of criminal procedure, Article 21 of the aforementioned European Convention on legal assistance in criminal matters, Article 16 and 17 of the Agreement between Poland and Sweden on legal assistance in criminal matters of 10.02.1989).

PL

1. Możliwe jest wszczęcie i prowadzenie postępowania karnego w Polsce, jeśli przestępstwo zostało popełnione na obszarze Polski, zaś zawiadomienie o jego popełnieniu zostało złożone w państwie, w którym ofiara ma miejsce zamieszkania.
2. Aby takie postępowanie mogło zostać wszczęte w Polsce, informacja o popełnieniu przestępstwa musi zostać przekazana do właściwych organów w Polsce. Może to nastąpić w ramach spontanicznego przekazywania informacji (np. art. 7 Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi UE z 29 maja 2000r., art. 11 Protokołu dodatkowego do Europejskiej Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych z 20 kwietnia 1959r.), w związku z wnioskiem o wszczęcie lub przejęcie postępowania (art. 590-592 kodeksu postępowania karnego, art. 21 ww. Europejskiej Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych, art. 16 i 17 umowy między Polską a Szwecją o pomocy prawnej w sprawach karnych z 10 lutego 1989r.).

51. Please describe the measures taken in your country to ensure compliance with the obligation of effective investigation into THB cases, in particular as regards:

- a. setting up specialised investigation units and the number of staff involved;

EN

1. Structures in Prosecutors' Offices

In General Prosecutor's Office there is a coordinator, appointed to supervise preparatory proceedings in cases on trafficking in human beings.

The Regional and Appellate Prosecutors' Offices are adequate bodies to conduct THB investigations. Since June 2007 in every Appellate Prosecutor's Office and some Regional ones there are prosecutors appointed to be a contact/focal point for THB cases and specially trained for these purposes.

2. Structures in Police.

On 22 January 2014 the Unit for Combating Trafficking in Human Beings has been established in the National Police Headquarters. On the basis of the Order No14/2015 of the Commander in Chief of Police coordinators responsible for combating THB have been appointed in Voivodship Police Headquarters, Metropolitan Police Headquarters, as well as in the Police Central Bureau of Investigation.

Unit for Combating Trafficking in Human Beings in the National Police Headquarters consists of 10 officers, Teams for combating THB in Voivodship/Metropolitan Police Headquarters - 60 officers, THB coordinators in the Police Central Bureau of Investigation - 18 officers. Moreover, in each of the Municipal, District and Regional Police Headquarters, coordinators on THB in the criminal service and the service of prevention have been appointed.

3. Structures in Border Guard.

Since 18 June 2008, a Team for continuous monitoring and coordination of the Border Guard's activities in preventing and combating the crime of human trafficking was appointed in the Border Guard Headquarters.

In addition, since 2009 a Section for Illegal Migration and Trafficking in Human Beings exists in the structures of the Operations and Investigation Department in Border Guard Headquarters. The Section is responsible, among others, for coordination and monitoring of action taken by the Border Guard in combating and preventing trafficking in human beings.

At the level of the Border Guard Divisions and in the Central Border Guard Training Center in Koszalin (COSSG) coordinators and deputy coordinators on combating the crime of human trafficking exist.

PL

1. Struktury w Prokuraturze

W Biurze Prokuratora Generalnego funkcjonuje koordynator, powołany w celu nadzorowania postępowań przygotowawczych w sprawach o handel ludźmi.

Prokuratury Okręgowe i Apelacyjne są właściwe do prowadzenia postępowań w sprawach o handel ludźmi – od czerwca 2007r. w każdej Prokuraturze Apelacyjnej i niektórych Prokuraturach Okręgowych funkcjonują koordynatorzy przestępstw w tej kategorii, specjalnie w tym celu przeszkoleni.

2. Struktury w Policji

22 stycznia 2014r. powołano Wydział dw. z Handlem Ludźmi w strukturach Komendy Głównej Policji. Zarządzeniem nr 14 Komendanta Głównego Policji z 10.06.2015r. powołano koordynatorów handlu ludźmi w Komendach Wojewódzkich Policji i Komendzie Stołecznej Policji Zespoły dw. Handlem Ludźmi i w Zarządach CBŚP.

Wydział dw. z Handlem Ludźmi liczy 10 funkcjonariuszy, Zespoły dw. z Handlem Ludźmi 60 funkcjonariuszy Policji, koordynatorzy Centralnego Biura Śledczego Policji - 18 funkcjonariuszy Policji. Ponadto w każdej Komendzie Miejskiej, Powiatowej i Rejonowej Policji utworzono stanowiska koordynatorów ds. handlu ludźmi w służbie kryminalnej i służbie prewencji.

3. Struktury w Straży Granicznej

Od 18 czerwca 2008r. w Komendzie Głównej Straży Granicznej funkcjonuje Zespół do spraw stałego monitoringu i koordynacji działań Straży Granicznej w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstwa handlu ludźmi.

Ponadto, od 2009r. w strukturach Zarządu Operacyjno-Śledczego KGSG funkcjonuje Sekcja ds. Nielegalnej Migracji i Handlu Ludźmi, która odpowiada m.in. za koordynację i nadzór nad działaniami podejmowanymi przez Straż Graniczną w zakresie zwalczania i przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Na poziomie Oddziałów SG oraz w Centralnym Ośrodku Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie (COSSG) funkcjonują koordynatorzy i zastępcy koordynatorów ds. zwalczania przestępstwa handlu ludźmi.

b. exchange of information with, and obtaining evidence from, other parties;

EN

1. The international information exchange takes place via the Polish Liaison Officers, Liaison Officers accredited in Warsaw, via Interpol and Europol.
2. In the case of the exchange of evidence, it is necessary to prepare a request for international legal assistance. It is also possible to exchange evidence directly between prosecutors' offices in the framework of joint investigation teams (JITs).
3. Poland is a party of multilateral and bilateral agreements on legal help in criminal cases (details in point 56).

PL

1. Wymiana informacji międzynarodowych następuje za pośrednictwem Polskich Oficerów Łącznikowych, Oficerów Łącznikowych akredytowanych w Warszawie, za pośrednictwem Interpolu i Europolu.
2. W przypadku wymiany dowodów konieczne jest sporządzenie wniosku o międzynarodową pomoc prawną lub wymiana informacji w ramach wspólnych zespołów śledczych JIT.
3. Polska jest także stroną wielostronnych i dwustronnych porozumień o pomocy prawnej w sprawach karnych (szczegóły w p. 56).

- c. use of special investigative techniques (such as informants, cover agents, wire-tapping, controlled deliveries), with an indication of how their use is regulated and whether they can also be applied in cases not related to organised crime;

EN

Methods mentioned above are known in the Polish legal system. The Act on Police of 6 April 1990 describes them in the following way. It is possible to use above mentioned methods by Police, in THB cases, even if they do not have any links to the Organized Crime.

1. Operational control

Article 19. 1 of the - in case of preliminary investigation carried out by the Police to prevent, detect, establish perpetrators and to obtain and record evidence of the perpetrators prosecuted on indictment, of intentional crime defined in art.189a e.g. trafficking in human beings when other means appeared ineffective or there is significant probability of the means being ineffective or useless, the district court may, by way of resolution, order operational control (e.g. wiretapping). It needs a written request of the Police Commander in Chief, a prior written consent of the general Public Prosecutor or a written request of the Voivodship Police Commander, and a prior written consent of the district prosecutor with territorial competence.

Article 19a. of the Act on Police of 6 April 1990 - in cases on crime defined in Article 19, criminal police activities aiming to check previously obtained reliable information about the crime and to establish perpetrators and obtain evidence of crime may consist in: secret purchase, sale or takeover of objects relating to crime, subject to forfeiture, or the manufacture, possession, transportation or turnover of which is prohibited, as well as to takeover or awarding financial benefits.

2. Controlled purchase

Preliminary investigations may also involve a proposal to purchase, sell or takeover objects from crime, that are subject to forfeiture or objects, manufacture, possession, transport or sale of which is illegal, as well as the acceptance or giving of financial benefit.

Nevertheless, according to General Prosecutor's Office guidelines, despite the existing law regulations, it is not possible to use methods, described in art. 19 a and 19 b of the Act on Police in combating THB, especially controlled deliveries, because of the ethical obstacles to treat a victim as a subject of a delivery.

3. Controlled deliveries

Article 19b. 1. of the Act on Police of 6 April 1990 - to document crimes referred to in Article 19 or establish the identity of those involved in the crimes or take over the objects of crime, the Police Commander in Chief or the Voivodship Police Commander may institute a secret surveillance of the manufacture, transport, storage and turnover in crime objects, provided this does not involve a threat to human life or health. The district prosecutor competent for the seat of the Police authority in charge of the activities shall be notified of such institution immediately. The prosecutor may order to abandon of the activities at any time

4. Informants

Article 22. 1. While performing its tasks, the Police may be assisted by persons who are not police officers, for example informants. It shall be prohibited to disclose the particulars of persons who assist the Police in preliminary investigation activities.

PL

Powyższe środki są znane polskiemu prawu. Wykorzystanie specjalnych środków śledczych uregulowane jest w Ustawie z dnia 6.04.1990 r. o Policji. Możliwe jest wykorzystanie tych metod w sprawach, które dotyczą handlu ludźmi, nawet jeśli nie pozostają w zbiegu z udziałem w zorganizowanej grupie przestępczej.

1. Kontrola operacyjna

Art.19.1 - przy wykonywaniu czynności operacyjno-rozpoznawczych, podejmowanych przez Policję w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców, a także uzyskania i utrwalenia dowodów ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw, określonych w art. 189a k.k. handel ludźmi, gdy inne środki okazały się bezskuteczne albo będą nieprzydatne, sąd okręgowy może, w drodze postanowienia, zarządzić kontrolę operacyjną, na pisemny wniosek Komendanta Głównego Policji albo Komendanta CBŚP, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, albo na pisemny wniosek komendanta wojewódzkiego Policji, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody właściwego prokuratora okręgowego.

Art.19a W sprawach o przestępstwa określone w art. 19 zarządzenie kontroli operacyjnej ust. 1 czynności operacyjno-rozpoznawcze zmierzające do sprawdzenia uzyskanych wcześniej wiarygodnych informacji o przestępstwie oraz ustalenia sprawców i uzyskania dowodów przestępstwa mogą polegać na dokonaniu w sposób niejawną nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi, albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej.

2. Zakup kontrolowany

Czynności operacyjno-rozpoznawcze, o których mowa w ust. 1, mogą polegać także na złożeniu propozycji nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi, albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także przyjęcia lub wręczenia korzyści majątkowej.

Niemniej, zgodnie z wytycznymi Prokuratury Generalnej, pomimo istniejących uregulowań prawnych, nie ma możliwości do zastosowania zakupu kontrolowanego w sprawach o handel ludźmi, ze względu na przeszkody etyczne, które nie pozwalają traktować osoby jako przedmiotu zakupu.

3. Przesyłka kontrolowana

Art. 19.b Zarządzenie niejawnego nadzorowania wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa - w celu udokumentowania przestępstw, o których mowa w art. 19 zarządzenie kontroli operacyjnej ust. 1, albo ustalenia tożsamości osób uczestniczących w tych przestępstwach lub przejęcia przedmiotów przestępstwa Komendant Główny Policji, Komendant CBŚP albo komendant wojewódzki Policji może zarządzić niejawne nadzorowanie wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa, jeżeli nie stworzy to zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego. O zarządzeniu takim zawiadamia się niezwłocznie prokuratora okręgowego, właściwego ze względu na siedzibę zarządzającego dokonanie czynności organu Policji. Prokurator może nakazać zaniechanie czynności w każdym czasie.

4. Informatorzy

Art. 22. 1. - Policja przy wykonywaniu swych zadań może korzystać z pomocy osób niebędących policjantami, np. informatorów. Zabronione jest ujawnianie danych o osobie udzielającej pomocy Policji, w zakresie czynności operacyjno- rozpoznawczych.

- d. investigation of THB offences committed through the Internet, including the possibility of blocking websites which are used to facilitate the recruitment of trafficking victims or the dissemination of child pornography;

EN

1. Act on Providing Services by Electronic Means - regulates the issue related to blocking websites and introduces a solution known as "notice and takedown".

Art. 14.1

An entity providing computer system service meant to store data to a recipient will not be held responsible on the condition that it is not aware of unlawful nature of the data or activities that

utilise these data and it immediately prevents access to these data upon notification on their unlawful nature or utilising them for unlawful activities.

2. Police sends information about the unlawful nature of the data to the provider of Internet services e.g. telephone company or to the service provider electronically e.g. Internet portal. This is mainly due to matters concerning the dissemination of child pornography.

PL

1. Ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną – w niej uregulowana jest, na bazie tzw. rozwiązań „notice and takedown”, sprawa blokowania kont internetowych.

Art. 14.1.

Nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto udostępniając zasoby systemu teleinformatycznego w celu przechowywania danych przez usługobiorcę nie wie o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności, a w razie otrzymania urzędowego zawiadomienia lub uzyskania wiarygodnej wiadomości o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności niezwłocznie uniemożliwi dostęp do tych danych.

2. Policja przesyła informację o bezprawnym charakterze danych do dostawcy usług internetowych np. sieci telefonicznej lub dostawcy usług drogą elektroniczną np. portalu internetowego. Związane jest to głównie ze sprawami, dotyczącymi rozpowszechniania pornografii dziecięcej.

- e. financial investigations to disrupt criminal money flows and ensure asset recovery;

EN

1. Asset Recovery Division - was appointed within the structure of the Criminal Service Bureau of the National Police Headquarters. Moreover, there are coordinators of asset recovery in every voivodship Police headquarters.
2. There is no department in Police that would exclusively conduct financial investigations. The officers conducting investigations related to trafficking in human beings are obliged to carry out activities aiming to discover the flow of money between the offenders and seizure offenders' property for future penalties.
3. Deputy Prosecutor General - in 2015 sent the order to all prosecutor's offices to search for money flow in the course of THB investigations and to assure that all profits coming from THB crime can be confiscated and forfeited to compensate the victim.

PL

1. Wydział Odzyskiwania Mienia – funkcjonuje w strukturach Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji. Ponadto, w każdej z Komend Wojewódzkich Policji znajdują się koordynatorzy ds. odzyskiwania mienia.
2. Nie ma w Policji pionu, który zajmowałby się wyłącznie prowadzeniem śledztw finansowych. Funkcjonariusze, prowadzący postępowania z zakresu handlu ludźmi, zobowiązani są do prowadzenia czynności zmierzających do ustalenia przepływu pieniędzy między przestępcami i zabezpieczeniem mienia na poczet przyszłych kar.
3. Zastępca Prokuratora Generalnego - nakazał w 2015r. prokuratorom, aby w toku śledztw dotyczących handlu ludźmi mieli na względzie konieczność zabezpieczenia korzyści osiągniętych w wyniku przestępstwa na rzecz przepadku lub kompensaty dla pokrzywdzonych handlem ludźmi.

f. use of joint investigation teams (JITs).

EN

1. Since the first round of evaluation, two Joint Investigation Teams have been established:
 - with Romania – in 2014 conducting the investigation on trafficking in human beings of Romanian citizens to Poland. The victims were recruited by two Romanian brothers, transferred to Poland and forced to begging;
 - with United Kingdom - signed in February 2014 and aiming to conduct the investigation on human trafficking of Polish nationals to the United Kingdom in order to exploit them in forced labour.
2. Moreover, at the moment, the actions aiming to sign a JIT with Belgium are being taken. The case concerns trafficking of Polish citizens for forced labour in Belgium.

PL

1. Od czasu pierwszej rundy ewaluacji ustanowione zostały dwa wspólne zespoły śledcze:
 - z Rumunią – w 2014r. prowadził dochodzenie w sprawie o handel ludźmi, gdzie ofiarami byli obywatele Rumunii, rekrutowani przez dwóch braci, również obywatelstwa rumuńskiego, transportowani do Polski i zmuszani do żebrania;
 - z Wielką Brytanią - został powołany w lutym 2014r. w celu prowadzenia dochodzenia w sprawie o handel ludźmi. Pokrzywdzonymi są obywatele Polski, wykorzystywani do pracy przymusowej na terenie Wielkiej Brytanii.
2. Ponadto, obecnie prowadzone są starania o powołanie Wspólnego Polsko – Belgijskiego Zespołu Śledczego. Sprawa dotyczy handlu ludźmi w celu wykorzystania do pracy przymusowej obywateli Polskich na terenie Belgii.

52. Have you had any cases or suspected cases of THB for the purpose of the removal of organs? How did investigations take place in such cases and what special investigation techniques were used?

EN

No, no cases has been registered in the last 2 years.

PL

Nie, nie odnotowano żadnej sprawy w ciągu ostatnich 2 lat.

Protection of victims, witnesses and collaborators with the judicial authorities (Article 28)

53. What measures are taken to protect victims, witnesses and NGOs assisting victims during criminal proceedings from potential retaliation or intimidation during the investigation and during and after the criminal proceedings? In how many cases have special protection measures been used in respect of victims and witnesses of THB? Please specify any difficulties in providing victim/witness protection and creating a safe environment for their participation in investigations and court proceedings.

EN

1. There are several measures which can be applied towards victims and witnesses of THB. Information concerning these measures is contained in the GRETA report (point 222 et seq.).
2. Act of 28 November 2014 on protection and assistance to victims and witnesses entered into force on 8 April 2015. The Act is a comprehensive regulation setting out the terms, conditions and scope of measures for protection and assistance to victims and witnesses and others closest to them, if there is a risk to their life or health in connection with pending or completed criminal proceedings involving victim or witness.
3. These measures, similarly as in the case of a State's witness, are being realised in life-threatening situations or health of the victim or witness and they are:
 - protection at the duration of a proceeding,
 - personal protection - decision to grant protection is taken at the request of person concerned, or, with the consent of victim / witness, at the request of a court or prosecutor's office;
 - assistance in relocation.
4. The new regulations, introduced by the above-mentioned Act, are designed to facilitate and organise access to psychological help for victims of crime. Police coordinators for protection of victims / witnesses have been appointed in the voivodship Police headquarters to ensure cooperation between Police units on the issue of granting protection and provision of psychological support.
5. Moreover, as a part of the changes in the Code of Criminal Procedure, the Act provides for additional measures of procedural aimed at protection of victims and witnesses, such as application of the rule on confidentiality of address data of those persons. Data concerning place of residence and place of work of people involved in interrogation operations, should be included in the annex to the exclusive knowledge of the authority conducting the proceedings. The new paragraphs 1a and 1b added to Art. 191 of CCP provides that information about the place of living or work can only be achieved on the basis of relevant documents or a written statement.
6. Amendments introduced by the Act in the Code of Criminal Procedure provides also for an additional opportunity to testify without direct presence of the accused - the new paragraph 3 added to Art. 390 of the Code of Criminal Procedure provides the possibility of hearing of a witness with devices that enable to carry out this action at a distance, if the direct presence of the accused could influence the content of the testimony.
7. Till 27 November 2015 Polish Police has issued 187 orders to grant assistance and protection on the basis of the above mentioned Act. As the Police do not collect information on individual offenses related to the orders issued, there is no information whether any of the above concerned a case of trafficking in human beings.

And courts applied the measures of protection provided in Art. 184 Code of Criminal Procedure in 4 cases in 2013-2015.

PL

1. Istnieje szereg środków, jakie mogą być podejmowane wobec pokrzywdzonych i świadków przestępstwa handlu ludźmi. Informacja na ich temat zawarta jest w raporcie GRETA (pkt 222 i n.)
2. Ustawa z 28 listopada 2014r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka weszła w życie 8 kwietnia 2015r. Stanowi ona kompleksową regulację, określającą zasady, warunki i zakres stosowania środków ochrony i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka oraz osób im najbliższych, jeżeli w związku z toczącym się albo zakończonym postępowaniem karnym z udziałem samego pokrzywdzonego lub świadka istnieje zagrożenie dla życia lub zdrowia tych osób.
3. Środki te, podobnie jak w przypadku świadka koronnego, realizuje się w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia pokrzywdzonego lub świadka i są to:
 - ochrona na czas czynności procesowej;
 - ochrona osobista - decyzja o udzieleniu ochrony osobistej podejmowana jest na wniosek osoby zainteresowanej bądź, za zgodą pokrzywdzonego lub świadka, na wniosek sądu bądź prokuratura;
 - pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu.
4. Nowe uregulowania prawne wprowadzone ww. ustawą ułatwiają i porządkują dostęp do pomocy psychologicznej dla ofiar przestępstw i ich najbliższych. Przy komendach wojewódzkich Policji powołano koordynatorów działań Policji w zakresie ochrony pokrzywdzonych i świadków, do zadań których należy m.in. zapewnianie współdziałania jednostek Policji w kwestii udzielania ochrony i zapewnianie pomocy psychologicznej.
5. Ponadto, ww. ustawa w zakresie zmian w kodeksie postępowania karnego, wprowadziła dodatkowe środki o charakterze procesowym, służące ochronie pokrzywdzonych i świadków, poprzez stosowanie zasady dotyczącej zachowania poufności danych adresowych tych osób. Dane dotyczące miejsca zamieszkania oraz miejsca pracy osób biorących udział w czynności przesłuchania, powinny być zamieszczone w załączniku do wyłącznej wiadomości organu prowadzącego postępowanie. W nowych paragrafach 1a i 1b dodanych do art. 191 kodeksu postępowania karnego przewiduje się, że informacje o miejscu zamieszkania lub pracy można uzyskać jedynie w oparciu o właściwe dokumenty lub pisemne oświadczenie osoby, nie zaś w trakcie składania przez nią zeznań.
6. Zmiany w kodeksie postępowania karnego wprowadzone niniejszą ustawą przewidują także możliwość składania zeznań, nieskrępowanej bezpośrednią obecnością oskarżonego. W nowym paragrafie 3 dodanym do art. 390 kodeksu postępowania karnego przewiduje się możliwość przesłuchania świadka przy użyciu urządzeń, umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość, jeśli bezpośrednia obecność oskarżonego mogłaby wpłynąć na treść zeznań.
7. Na dzień 27.11.2015 Polska Policja wydała 187 zarządzeń o udzieleniu środków pomocy i ochrony na podstawie ww. ustawy. Jednak, Policja nie gromadzi informacji dotyczących poszczególnych przestępstw, zatem nie ma informacji czy któreś z ww. zarządzeń dotyczyło sprawy o handel ludźmi.

Natomiast, sądy w latach 2013–2015 zastosowały środki ochrony przewidziane w art. 184 kodeksu postępowania karnego w 4 przypadkach.

54. What other measures are taken to promote the participation of victims and witnesses in criminal proceedings and to give testimonies which accurately reflect their experiences and assist courts in establishing the truth? Can a victim of THB be assisted by a social worker, psychologist and/or NGO representative during the investigation and court hearings?

EN

1. A victim is entitled to exercise several rights during criminal proceedings, which can encourage him to participate in such proceedings. One of the important regulation in that regard is the Act of 28.11.2014 on the protection and assistance to victims and witnesses which provides for several beneficial solutions for a victim.
2. Apart from a victim, additional persons can participate in criminal proceedings, such as:
 - representative of a social organization (NGO), if there is a need to defend important individual interests within the statutory purposes of such an organization, especially in matters pertaining to the protection of human rights and freedoms (see point 219 of the GRETA fist evaluation report on Poland);
 - psychologist during a hearing of a minor and additional person, having parental authority over a child or another person indicated by the minor during his/her hearing (Art. 185a § 2 of CCP);
 - medical expert or psychologist can be present during a hearing of a witness if there is any doubt as to the witness's mental condition, his/her intellectual development, or ability to perceive or recollect the things perceived (Art. 192 of CCP);
 - a person indicated by a victim can participate in action during preparatory proceedings in which a victim also participates (article 299a Code of Criminal Procedure, introduced by the above mentioned Act of 28.11.2014);
 - a person indicated by a minor to participate in a court hearing (art. 185a Code of Criminal Proceedings).
3. The General Prosecutor's Office, in its recommendations for prosecutors, conducting cases of trafficking in human beings encourages to conduct the hearings with participation of a psychologist.

PL

1. Pokrzywdzony korzysta w postępowaniu karnym z szeregu uprawnień, które mogą zachęcać go do udziału w nim. Jedną z ważniejszych w tym zakresie regulacji jest wspomniana już ustawa z 28 listopada 2014 r. o ochronie pokrzywdzonego i świadka, która zawiera w tym względzie wiele korzystnych dla pokrzywdzonego rozwiązań.
2. Jeśli chodzi o udział w postępowaniu dodatkowych osób obok pokrzywdzonego, to:
 - przedstawiciel organizacji społecznej ma prawo uczestniczyć w postępowaniu sądowym, m.in. gdy wymaga tego ochrona ważnego interesu indywidualnego objętego zadaniami statutowymi organizacji (zobacz pkt 219 raportu GRETA z pierwszej ewaluacji nt Polski);
 - psycholog uczestniczy w przesłuchaniu małoletniego, ponadto przy jego przesłuchaniu może być obecna również osoba sprawująca władzę rodzicielską lub inna osoba dorosła wskazana przez pokrzywdzonego (art. 185a § 2 kodeksu postępowania karnego);
 - psycholog może być obecny w trakcie przesłuchania świadka, jeśli istnieje wątpliwość co do jego stanu psychicznego, stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania przez niego spostrzeżeń (art. 192 § 2 kodeksu postępowania karnego);
 - osoba wskazana przez pokrzywdzonego w czynnościach postępowania przygotowawczego, w których uczestniczy pokrzywdzony (nowy art. 299a kodeksu postępowania karnego, wprowadzony ustawą z dnia 28 listopada 2014 r.);
 - osoba wskazana przez pokrzywdzonego małoletniego w toku przesłuchania go przed sądem (art. 185a kodeksu postępowania karnego).

3. Prokuratura Generalna, w swoich zaleceniach dla prokuratorów, prowadzących sprawy o handel ludźmi zachęca do prowadzenia przesłuchań z udziałem psychologa.

Jurisdiction (Article 31)

55. Please outline the measures taken by your country to establish and exercise jurisdiction over the offences set out in the Convention, in particular with regard to offences committed outside the jurisdiction of the state (including in cases where your national is a victim of THB committed abroad).

EN

1. Polish courts have jurisdiction if the offence was committed:
 - on the Polish territory, on a Polish vessel or aircraft (Article 5 of Penal Code),
 - abroad by a Polish citizen (Article 109 of Penal Code),
 - abroad by foreign citizen against the interests of the Republic of Poland, a Polish citizen, a Polish legal person or a Polish organizational unit not having legal personality and to foreigners who have committed abroad a terrorist offence as well as if an offence (other than mentioned above) is subject to a penalty exceeding 2 years of deprivation of liberty, and the perpetrator remains within the territory of the Republic of Poland and no decision on his extradition has been taken (Article 110 of the Penal Code).
2. In general, double criminality is the condition for criminal liability for offences committed abroad. However, notwithstanding the provisions applicable at the place of committing an offence, a Polish court has jurisdiction in case of committing it by a Polish national and an foreigner (whose surrender has not been decided) if
 - the Republic of Poland is obliged to prosecute such offence under an international treaty,
 - such an offence is specified in the Rome Statute of the International Criminal Court, drawn up in Rome on 17 July 1998 (Article 113 of the Penal Code).
3. The obligation to prosecute trafficking of human beings steams from, inter alia, European Convention on actions against trafficking of human beings of 16 May 2005. As a consequence Polish authorities have jurisdiction to prosecute trafficking regardless of the place of its commitment or the nationality of a perpetrator.

PL

1. Sądy polskie posiadają jurysdykcję, gdy przestępstwo zostało popełnione:
 - na terytorium Polski, na polskim statku wodnym lub powietrznym (art. 5 kodeksu karnego);
 - za granicą przez obywatela polskiego (art. 109 kodeksu karnego);
 - za granicą przez cudzoziemca, jeśli czyn był skierowany przeciwko interesom Rzeczypospolitej Polskiej, obywatela polskiego, polskiej osoby prawnej lub polskiej jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej oraz, gdy czyn miał charakter terrorystyczny, a także, gdy czyn (inny niż wymieniony wyżej) jest zagrożony karą przekraczającą 2 lata pozbawienia wolności, a sprawca przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i nie postanowiono go wydać (art. 110 kodeksu karnego).
2. Warunkiem odpowiedzialność karnej za czyn popełniony za granicą jest istnienie podwójnej karalności. Niezależnie jednak od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa, sąd polski posiada jurysdykcję w przypadku, gdy za granicą popełnione zostaje przez obywatela polskiego lub cudzoziemca (którego nie postanowiono wydać) przestępstwo:
 - do którego ścigania Rzeczpospolita Polska jest zobowiązana na mocy umowy międzynarodowej,
 - określone w Rzymskim Statucie Międzynarodowego Trybunału Karnego, sporządzonym w Rzymie dnia 17 lipca 1998r. (art. 113 kodeksu karnego).

Obowiązek ścigania przestępstwa handlu ludźmi wynika m.in. z Europejskiej konwencji o działaniach przeciwko handlowi ludźmi z 16 maja 2005r.

3. W konsekwencji organy polskie posiadają jurysdykcję do ścigania sprawców handlu ludźmi niezależnie od miejsca popełnienia czynu i obywatelstwa sprawcy.

International co-operation (Article 32)

56. Please provide examples of international co-operation initiatives with other states in preventing and combating THB, as well as an assessment of the impact of such initiatives, including any difficulties you have experienced in this area. Please also indicate any bilateral or multilateral agreements concluded by your country concerning mutual legal assistance and how such assistance is provided in the absence of an agreement.

EN

1. Bilateral cooperation with United Kingdom - in connection with entry into force of the Modern Slavery Act in the UK and a large number of Polish citizens in the UK identified as victims of trafficking in human beings, bilateral co-operation has been intensified. During the meetings held the following was agreed:
 - creation of a plan for cooperation in the fight against trafficking in human beings, with specification of its areas and proposals for concrete actions,
 - cooperation between NGOs in the field of identification of victims, providing help and support to them, risk assessments, and prevention of re-victimization,
 - collaboration on preventive actions,
 - organisation of study visits, LEA's officers' exchange - including enhancing existing operational cooperation.
2. Operational cooperation – details in point 51.
3. Poland is a party to multilateral conventions on the mutual legal assistance in criminal matters:
 - European Convention on mutual legal assistance in criminal matters of 20 April 1959 together with its additional protocols,
 - Convention on mutual legal assistance in criminal matters between Member States of the European Union of 29 May 2000,
 - Schengen Convention of 19 June 1999.
4. Poland has also concluded bilateral agreements regulating mutual legal assistance in criminal matters. Such agreements are binding with, inter alia, Algeria, Belarus, Bosnia and Herzegovina, China, Egypt, Iraq, Canada, Libya, Macedonia, Serbia, USA, Thailand, Vietnam.
5. Cooperation between Poland and those states with which Poland has not concluded agreement on mutual legal assistance takes place on the basis of reciprocity and legal provisions of Section XIII, Chapter 62 of Code of Criminal Procedure regulating judicial assistance and service of documents in criminal cases.

PL

1. Dwustronna współpraca z Wielką Brytanią - w związku z wejściem w życie *Modern Slavery Act* w Wielkiej Brytanii oraz dużą liczbą obywateli polskich, identyfikowanych na Wyspach jako ofiary handlu ludźmi, zintensyfikowano współpracę bilateralną. Podczas odbytych spotkań uzgodniono:
 - stworzenie planu współpracy w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi, określającego jej obszary i propozycje konkretnych działań,
 - współpracę pomiędzy organizacjami pozarządowymi w dziedzinie identyfikacji ofiar, udzielania im wsparcia, dokonywania spójnych ocen ryzyka, a także zapobieganie ponownej wiktymizacji,

- współpracę przy akcjach prewencyjnych,
 - realizację wizyt studyjnych, wymiany funkcjonariuszy – w tym zacieśnianie funkcjonującej współpracy operacyjnej.
2. Współpraca operacyjna – szczegóły w p. 51
 3. Polska jest stroną wielostronnych konwencji dotyczących pomocy prawnej w sprawach karnych:
 - Europejska konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych z 20 kwietnia 1959r. wraz z protokołami dodatkowymi,
 - Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych między państwami członkowskimi UE z 29 maja 2009 r.,
 - Konwencja Wykonawcza do Układu z Schengen z 19 czerwca 1990 r.,
 4. Polska zawarła też szereg umów dwustronnych dotyczących pomocy prawnej w sprawach karnych, np. z Algierią, Białorusią, Bośnią i Hercegowiną, Chinami, Egiptem, Irakiem, Kanadą, Libią, Macedonią, Serbią, USA, Tajlandią czy Wietnamem.
 5. Współpraca w zakresie pomocy prawnej z państwami, z którymi Polskę nie wiążą żadne umowy, odbywa się na zasadzie wzajemności na podstawie przepisów Działu XIII, Rozdziału 62 kodeksu postępowania karnego regulującego pomoc prawną i doręczenia.

Measures related to endangered or missing persons (Article 33)

57. What measures are envisaged in your country to transmit information to another party concerning a victim, witness or collaborator with the judicial authorities in a THB case, who your authorities believe is in immediate danger on the territory of another party? What protection measures are envisaged for such persons, should another party to the Convention inform you about their presence on your territory? Please provide examples from practice.

EN

1. Act on the protection and assistance for victims and witnesses of 28 November 2014 - introduced the provisions of two EU directives into the Polish law:
 - establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crimes(in accordance with the Directive of the European Parliament and of the Council 2012/29/EU);
 - on the European Protection Order (in accordance with the Directive of the European Parliament and of the Council 2011/99/EU).
2. Thanks to the above mentioned, it became possible to transfer a protection measure to another Member State of the European Union. Regulations guarantee to persons protected that after their transfer to another Member State there is opportunity to apply so-called European Protection Order, which allows to use appropriate prevention measures identical to those which were used in the previous State in their new place of residence. According to the these regulations, if in Poland there is a preventive criminal or other measure is ordered, designed to protect a person injured from contact and potential threat from the defendant, a court or a prosecutor may - at the request of the protected person - apply to the competent authority in the EU country where protected person resides or intends to reside, to execute this measure by issuing a European Protection Order. It should be noted at this point that it is not required that the protected person resides in another EU country on a permanent basis, what means that this measure may be issued also in relation to short-term stay in another Member State. The need for its release is judged only by court or prosecutor.
3. Such cases used in human trafficking investigation has not been noted.

PL

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2014r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka - jej przepisy wprowadziły do polskiego prawa zapisy dwóch dyrektyw UE:
 - ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw (zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE),
 - dotyczącej europejskiego nakazu ochrony (zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE).
2. Dzięki temu stało się możliwe przekazanie środka ochrony do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Przepisy te gwarantują osobom chronionym w chwili przeniesienia się do innego państwa członkowskiego możliwość wystąpienia z wnioskiem o wydanie tzw. europejskiego nakazu ochrony, co w konsekwencji umożliwi objęcie ich w nowym miejscu zamieszkania odpowiednimi środkami ochrony, identycznymi z tymi, którymi były objęte w poprzednim państwie. Zgodnie z dodanymi przepisami, jeśli w Polsce zostanie orzeczony środek zapobiegawczy, karny lub probacyjny mający na celu chronić osobę pokrzywdzoną przed kontaktem i potencjalnym zagrożeniem ze strony oskarżonego, sąd lub prokurator może - na wniosek osoby chronionej – wystąpić do właściwego organu w państwie UE, w którym chroniona osoba przebywa lub zamierza przebywać, o wykonanie tego środka, wydając europejski nakaz ochrony. Należy zwrócić w tym miejscu uwagę na fakt, że nie jest wymagane, aby osoba chroniona przebywała w innym państwie UE na stałe, co oznacza że nakaz ten może zostać wydany także w związku z krótkotrwałym wyjazdem do innego państwa członkowskiego. Potrzeba jego wydania podlega wyłącznie ocenie sądu lub prokuratora.
3. Nie odnotowano dotychczas wykorzystania tego środka w sprawach o handel ludźmi.

58. Has an early warning system for missing children been introduced in your country and is the harmonised European telephone number for missing children available? What other measures are there for early signalling to other countries about endangered and/or missing children? Has your country concluded any agreements or taken any other measures to reinforce co-operation with other countries in the search for missing people, in particular children, where your authorities have reasonable grounds to believe that missing children may be victims of trafficking or are at risk of becoming victims of trafficking?

EN

1. Child Alert – early warning system on missing child, for a purpose of raising efficiency of Police activities and engaging the society into searches for missing children. Police announced its readiness to launch the system on 20 November 2013, and it was used for the very first time in 2015. The responsibility for preparation, development and maintenance of the system belongs to National Police Headquarters (Center for Missing Persons Search). The system was financed from Daphne III EU funds. Part of the Child Alert is a call center that is designed to handle incoming calls from the society about a missing child to the national free of charge emergency number 995, where information on missing children may be collected. The Child Alert communication is being prepared by special software, that is a part of platform based on Police network under supervision of the National Police HQ and available 24/7 and used to prepare and transfer the information on missing child.

To reach a nationwide broadcast of the Child Alert communication, an awareness social campaign was launched. Also several formal agreements have been signed with major nationwide media players, also electronic ones, like: TVP Info, TVN 24, Polsat News, Radio Zet, RMF FM, Interia.pl, Gazeta.pl, AMS S.A and Screen Media Network. New partners are being engaged systematically.

In co-operation with one of GSM mobile network operators there is a new project under preparation - it is planned to launch a new educational and informational campaign about Child Alert and in general about parents'/legal caretakers' awareness on the phenomenon of missing children.

2. A helpline 116 000 - intervention phone for parents and children (the same as in other EU countries), according to European Commission Decision (2007/116/WE) is available 24/7 free of charge. It is co-financed by the Ministry of Interior/and Administration. The service offers psychological and legal advice in cases related to missing children, escapes from home, parental abductions, unaccompanied migrant minors, child abductions by third persons and other missing cases. The number is available for parents and/or caretakers of children that went missing, minors that run away from home and any other person that possess information about the missing person which can help to find him or her. The number is operated by NGO – Foundation ITAKA Center for Missing People Search.
3. Amber Alert Europe – initiative gathering all Child Alert operators in Europe. Joining Agreement was signed by the Commander-in-Chief of Polish Police on 17 September 2014. By joining the community of operators of similar systems in Europe, the National Police Headquarters has become a part of this initiative that allows quick access to the data base of the missing and abducted children in Europe and also gives a direct access to the new technology solutions used in building and developing missing children alert systems. As a member of this organisation Polish Police has an access to data and has opportunity to exchange experiences with other experts involved in searching for missing children in Europe. This is also a very important step toward broader international cooperation in above mentioned field.
4. On 15 April 2015 Polish Police issued the Child Alert first time for the 10-year-old girl from zachodnio-pomorskie voivodship, near the Polish-German border. Because of the strong indication that the abductor together with the child had crossed the Polish-German border, Polish Police via the Amber Alert Europe asked German counterparts for help. The information about the missing Polish girl was disseminated on the German territory. The abductor was stopped by German Police on the German territory, in less than 6 hours from the beginning of the search. Thanks to the good co-operation of Polish and German services and the support of Amber Alert Europe the girl was found safe and sound.
5. On 24 November 2015 the second time Child Alert was issued because of the abduction the 3-years old boy by his father. After 10 days father and son were detained in Katowice. The boy was send back to his mother.

PL

1. Child Alert - system wczesnego ostrzegania o zaginionym dziecku w celu podniesienia skuteczności działań Policji i większego zaangażowania polskiego społeczeństwa w poszukiwania zaginionego dziecka. Polska Policja ogłosiła gotowość do jego uruchomienia 20 listopada 2013r., natomiast po raz pierwszy został on uruchomiony w 2015r. Za przygotowanie i wdrożenie systemu w Polsce, a także jego obsługę odpowiada Komenda Główna Policji (Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych). System powstał dzięki środkom pozyskanym przez KGP z funduszy Daphne III. W celu obsługi zdarzeń objętych systemem Child Alert uruchomiony został ogólnopolski numer alarmowy 995, pod który można przekazywać wszelkie informacje dotyczące zaginionego dziecka.

Do przygotowania oraz dystrybucji komunikatu służy specjalnie zaprojektowana i przygotowana platforma przekazywania informacji, oparta o przeznaczony do tego celu system komputerowy, stanowiący integralną część policyjnej sieci informatycznej, nadzorowanej i utrzymywanej przez KGP, co zapewnia jego całodobowe funkcjonowanie. Dla uzyskania gwarancji ogólnokrajowego zasięgu komunikatu Child Alert przeprowadzono ogólnopolską kampanię społeczną, a także podpisano porozumienia z kluczowymi nadawcami radiowymi, telewizyjnymi, administratorami portali internetowych oraz operatorami elektronicznych wyświetlaczy różnego typu. Obecnie w gronie tych partnerów znajdują się ogólnopolscy nadawcy m. in. TVP Info, TVN 24, Polsat News, Radio Zet, RMF FM, Interia.pl, Gazeta.pl, AMS S.A oraz Screen Media Network. Cały czas pozyskiwani są nowi partnerzy.

We współpracy z jednym z operatorów sieci telefonii komórkowej w Polsce przygotowywana jest również kampania informacyjno-edukacyjna mająca na celu dalsze rozpropagowanie systemu Child

Alert wśród polskiego społeczeństwa oraz uwrażliwienie rodziców i opiekunów na problem związany z zaginięciami dzieci.

2. Infolinia 116 000 – jest całodobową, bezpłatną infolinią interwencyjną (zharmonizowanym europejskim numerem telefonu), dostępną dla dzieci i dorosłych. Funkcjonuje w Polsce, zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej (2007/116/WE), od 2009r. i jest współfinansowana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych/i Administracji. Pod numerem tym można otrzymać m. in. pomoc psychologiczną i prawną w sprawach związanych z zaginięciami dzieci, takimi jak ucieczki z domu, porwania rodzicielskie, zaginięcia małoletnich migrantów bez opieki, porwania dzieci przez osoby trzecie lub inne przypadki zaginięć. Na powyższy numer mogą dzwonić rodzice i opiekunowie zaginionych dzieci, małoletni, którzy uciekli z domu oraz wszystkie inne osoby, które zetknęły się z problemem zaginięcia dziecka lub nastolatka i mogą pomóc w jego odnalezieniu. Operatorem infolinii w Polsce jest Fundacja Itaka Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych.
3. Inicjatywa Amber Alert Europe - zrzeszająca operatorów systemów Child Alert w Europie. Komendant Główny Policji podpisał 17 września 2014r. porozumienie o przystąpieniu do tej inicjatywy. Członkostwo umożliwia szybki dostęp do informacji nt. zaginionych i uprowadzonych dzieci w Europie oraz bezpośredni dostęp do szeregu rozwiązań technologicznych wykorzystywanych w budowie i rozwoju systemów powiadamiania o zaginionym dziecku. Rozpoczęcie oficjalnej współpracy z Amber Alert pozwala polskiej Policji na czerpanie danych oraz wymianę doświadczeń z innymi ekspertami zajmującymi się problemem zaginięć w Europie, stanowi również istotny krok w stronę rozwijania szerokiej współpracy międzynarodowej w wymienionym obszarze.
4. 15 kwietnia 2015r. po raz pierwszy w Polsce uruchomiony został system Child Alert w związku z zaginięciem 10-letniej dziewczynki z województwa zachodniopomorskiego, blisko granicy polsko-niemieckiej. Z uwagi na podejrzenie, iż sprawca uprowadzenia dziecka mógł przekroczyć granicę polsko-niemiecką, za pośrednictwem Amber Alert Europe zwrócono się o pomoc w tej sprawie do Policji niemieckiej, która następnie opublikowała komunikat o zaginionej dziewczynce na terytorium Niemiec. Sprawca uprowadzenia został zatrzymany w Niemczech przez Policję niemiecką, niespełna 6 godzin po uruchomieniu systemu. Dzięki dobrej współpracy służb polskich i niemieckich oraz wsparciu Fundacji Amber Alert Europe dziewczynka została odnaleziona cała i zdrowa.
5. 24 listopada 2015r. po raz drugi uruchomiono Child Alert w związku z uprowadzeniem w Radomiu 3-letniego chłopca przez ojca dziecka. Po 10 dniach ojciec wraz z dzieckiem zostali zatrzymani w Katowicach. Chłopczyk został oddany matce.

Co-operation with civil society (Article 35)

59. What steps are taken by your country to encourage state authorities and public officials to co-operate with NGOs and other civil society organisations, including trade unions, so as to involve them in the elaboration and implementation of anti-trafficking policies, programmes and other initiatives to prevent THB? Please provide information on any memoranda of understanding or other agreements concluded between public bodies and NGOs in this field.

EN

1. Expert group on victims of the interministerial Committee on Combating and Preventing Trafficking in Human Beings – in the framework of which representatives of the Ministry of Interior and Administration, the Police National Headquarters, the Border Guard National Headquarters, Office of the General Prosecutor and NGOs, conducting the National Consulting and Intervention Centre task meet on regular basis. The group meets once a month and discusses individual cases of human trafficking.

2. The Committee on Combating and Preventing Trafficking in Human Beings together with its Working Group – in the frame of these fora the cooperation of law enforcement agencies, public administration units, independent organisations and NGOs cooperate, including the implementation of strategies, policies and other initiatives to prevent and combat human trafficking.
3. Voivodship Units against Trafficking in Human Beings – representatives of local law enforcement agencies, local governments, social assistance, as well as NGOs cooperate in the frame of them. There is also a possibility to invite representatives of any institution or organisation. These fora are perfect example of co-operation with civil society at a regional level, aiming at combating human trafficking.
4. NGOs and other civil society organisations, including trade unions play important role and are beneficiaries in realized projects such as "ADSTRINGO - Addressing trafficking for labour exploitation through improved partnerships, enhanced diagnostics and intensified organisational approaches".

PL

1. Grupa ekspercka ds. ofiar międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi - w jej ramach spotykają się przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Prokuratury Generalnej oraz organizacji pozarządowych, prowadzących Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne. Grupa spotyka się raz w miesiącu i na bieżąco omawia poszczególne przypadki handlu ludźmi.
2. Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi oraz jego Grupa Robocza – w ich ramach odbywa się współpraca służb porządku publicznego, organów administracji publicznej, niezależnych instytucji oraz organizacji pozarządowych, włączając w to implementację strategii, polityk i innych inicjatyw przeciwdziałających handlowi ludźmi oraz zwalczających ten proceder.
3. Wojewódzkie Zespoły ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – znajdują się w nich zarówno przedstawiciele lokalnych organów ścigania, samorządów, pomocy społecznej, jak i organizacji pozarządowych. Istnieje możliwość zaproszenia przedstawicieli dowolnych instytucji czy organizacji. Są to fora, które na poziomie regionalnym doskonale spełniają funkcję współpracy ze społeczeństwem obywatelskim, mającą na celu przeciwdziałanie handlowi ludźmi.
4. Organizacje pozarządowe, organizacje społeczne, w tym związki zawodowe są beneficjentami projektów mających na celu poprawę współpracy, takich jak "ADSTRINGO - Przeciwdziałanie handlowi ludźmi do pracy przymusowej poprzez usprawnienie współpracy, diagnozę problemów i wzmocnienie systemowego podejścia".

Relationship with other international instruments (Article 40)

60. Please indicate any agreements concluded by your country in accordance with Article 40.2 of the Convention.

EN

No new agreements, signed in 2013-2015.

Still binding are agreements on co-operation in fight organized crime (including trafficking in human being), signed with Saudi Arabia, Azerbaijan, Czech Republic, Croatia, Georgia, Lithuania and Italy.

PL

W latach 2013-2015 nie podpisano żadnych nowych umów międzynarodowych.

Nadal obowiązujące są umowy o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej (w tym handlu ludźmi), podpisane z Arabią Saudyjską, Azerbejdżanem, Czechami, Chorwacją, Gruzją, Litwą i Włochami.

61. Please provide details of cases where victims or possible victims of THB have been granted refugee status or subsidiary/complementary protection.

EN

1. Victims of human trafficking can apply for the international protection. Then they are succumbing to two administrative procedures simultaneously, however in such situations a procedure concerning granting the refugee status has priority. Coincidences of this type are happening rarely, because the majority of victims cannot be qualified with the refugee status.
2. Amongst foreign victims reported to the Program of Assistance and Support for victims of human trafficking only 9 of them applied in 2006-2015 for the refugee status: 2 citizens of Vietnam and one person from Belarus, Djibouti, Cameroon, Kenya, Morocco, Moldova and Nigeria. Five of them have been granted one of international protection forms, predicted in Polish law, 2 of them have received negative decisions, one person resigned, and in one case the procedure is still ongoing.

PL

1. Ofiary handlu ludźmi mogą występować o ochronę międzynarodową. Wówczas podlegają dwóm procedurom administracyjnym jednocześnie, niemniej w takich sytuacjach pierwszeństwo ma procedura dotycząca udzielenia statusu uchodźcy. Tego typu przypadki zdarzają się jednak sporadyczne, gdyż większość ofiar nie kwalifikuje się na status uchodźcy.
2. Wśród ofiar cudzoziemskich zgłoszonych do Programu wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi w latach 2006-2015 zaledwie 9 ofiar wnioskowało o status uchodźcy: 2 ob. Wietnamu oraz po jednej osobie z Białorusi, Dżibuti, Kamerunu, Kenii, Maroka, Mołdowy i Nigerii. Pięcioro z nich otrzymało jedną z form ochrony międzynarodowej przewidzianej w prawie polskim, 2 otrzymały decyzje odmowne, jedna osoba zrezygnowała, a jedna wciąż pozostaje w procedurze

D. Final questions

62. Which bodies and organisations contributed to responding to this questionnaire?

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Ministry of Interior and Administration
Ministerstwo Sprawiedliwości	Ministry of Justice
Ministerstwo Zdrowia	Ministry of Health
Ministerstwo Edukacji Narodowej	Ministry of National Education
Prokuratura Generalna	General Prosecutor's
Komenda Główna Policji	Police National Headquarters
Komenda Główna Straży Granicznej	Border Guard National Headquarters
Urząd ds. Cudzoziemców	Office for Foreigners
Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji	International Organization for Migration – IOM
Stowarzyszenie Po-MOC	The Po-MOC Association
Fundacja Dzieci Niczyje	The Nobody's Children Foundation
Fundacja La Strada	The La Strada Foundation

63. Who was responsible for co-ordinating and collecting the replies to this questionnaire?

Unit against Trafficking in Human Beings	Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi
Migration Policy Department	Departament Polityki Migracyjnej
Ministry of Interior and Administration	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

E. Statistics on THB (per year, starting with 2010)

Number of victims identified in the sense of having been recognised by a state institution or mandated NGO as deserving any of the rights or entitlements to services provided for by the Convention (with breakdown by sex, age, nationality, form of exploitation, internal or transnational trafficking, and body which identified them).

Victims, identified by Prosecutors / Pokrzywdzeni zidentyfikowani przez Prokuratury

	Victims / pokrzywdzeni	Polish citizens / ob. RP	Foreigners / cudzoziemcy	sex / płeć	age / wiek	form of exploitation / forma wykorzystania <u>CASES</u>
2010	323	285	38/ 14 Ukraine, 14 Bulgaria, 7 Bangladesh, 2 Belarus, 1 Vietnam, 1 Dominican	155 F 168 M	32 underaged 291 adults	35 – sexual 5 – forced labour 1 – begging 7 – other
2011	590	518	72 /35 Belarus, 13 Romania, 10 Ukraine, 9 Bulgaria, 5 Nepal/	247 F 343 M	17 underaged 573 adults	28 – sexual 5 – forced labour 3 – begging 15 - other
2012	230	125	105 /60 Ukraine, 35 Romania, 7 Bulgaria, 2 Belarus, 1 Kenya /	144 F 86 M	16 underaged 214 adults	37 – sexual 7 – forced labour 1 - begging 20 - other
2013	135	93	42 /16 Ukraine, 13 Bulgaria, 9 Romania, 1 Czech, Vietnam, 1 Kenya, 1 Moldova /	96 F 39 M	4 underaged 131 adults	38 – sexual 6 – forced labour 1 – begging 1 – transplantation of organs 11 - other
2014	103	45	58/ 15 Philippines, 15 Ukraine, 8 Moldova, 6 Romania, 6 Sri Lanka, 5 Bulgaria, 1 Slovakia, 1 Vietnam, 1 Kenya	78 F, 25 M	6 underaged 97 adults	33 – sexual 8 – forced labour 5 – begging 19 - other
2015	62	44	18/ 4 Ukraine, 4 Sri Lanka, 2 Morocco, 1 Bulgaria, 7 Vietnam	23 F 39 M	8 underaged 54 adults	14 – sexual 11 – forced labour 1 – begging 6 - other

Number of presumed victims whom the competent authorities had “reasonable grounds” to believe were victims of THB (with breakdown by sex, age, nationality, form of exploitation, internal or transnational trafficking, and body which identified them). Please clarify whether this number includes victims who were formally identified or is an additional number.

1. Victims identified by Police / Pokrzywdzeni zidentyfikowani przez **Policję**

	Victims / pokrzywdzeni	Polish citizens / ob. RP	Foreigners / cudzoziemcy	sex / pleć	age / wiek	form of exploitation / forma wykorzystania
2010	24	15	9	no such data were collected these years		
2011	166	165	1			
2012	18	16	2			
2013	141	133	8			
2014	50	18	32			
2015	25	9	16	25 F	25 adults	17 – sexual 6 – forced labour 2 - begging

2. Victims, identified by Border Guard / Pokrzywdzeni zidentyfikowani przez **Straż Graniczną**

	Victims / pokrzywdzeni	Polish citizens / ob. RP	Foreigners / cudzoziemcy	sex / pleć	age / wiek	form of exploitation / forma wykorzystania
2010						
2011	11	0	11/ 3 Bulgaria, 1 Cameroon, 1 Kirgistan, 1 Kenya, 4 Romania, 1 Ukraine	10 F 1 M	1 underaged 10 adults	
2012	29	1	28/ 12 Vietnam, 12 Ukraine, 3 Romania, 1 Kenya	19 F 10 M	1 underaged 28 adults	1 – sexual 24 – forced labour 3 – begging 1 - other
2013	52	1	51/ 1 Moldova, 3 Bulgaria, 1 Vietnam, 17 Romania, 1 Morocco, 26 North Korea, 1 Ukraine, 1 Philippines	13 F 39 M	8 underaged 44 adults	5 – sexual 28 – forced labour 17 – begging 2 - other

2014	48	4	44/ 21 Philippines, 6 Sri Lanka, 5 Ukraine, 4 Vietnam, 4 Bulgaria, 3 Romania, 1 Kenya	40 F 8 M	2 underaged 46 adults	11 – sexual 34 – forced labour 3 - begging
2015	33	3	30/ 4 Ukraine, 3 Bulgaria, 1 Romania, 5 Sri Lanka, 17 Vietnam	20 F 13 M	6 nderaged 27 adults	16 -sexual 16 - forced labour 1 - begging

3. Victims, assisted within NCIC identified by the La Strada Foundation (some of them were also identified by Police or Border Guard) / Ofiary korzystające z pomocy KCIK zidentyfikowane przez Fundację La Strada (niektóre z nich były również zidentyfikowane przez Policję lub Straż Graniczną)

	Victims / ofiary	Polish citizens / ob. RP	Foreigners / cudzoziemcy	sex / płeć	age / wiek	form of exploitation / forma wykorzystania
2010	294	93	201/ 67 Ukraine, 26 Thailand, 25 Bulgaria, 17 Philippines, 11 Romania, 10 Bangladesh, 6 Azerbaijan, 6 Nepal, 6 Vietnam, 5 Uzbekistan, 4 Russia, 3 Belarus, 2 Djibouti	such data were not accessible		
2011	133	81	52/ 17 Ukraine, 16 Romania, 6 Bulgaria, 2 Cameroon, 2 Russia, 2 Vietnam, 1 Belarus, 1 Djibouti, 1 Kenya, 1 Congo, 1 Sri Lanka, 1 Uganda, 1 Hungary			
2012	198	89	109/ 38 Romania,	145 F, 53 M	182 Adults, 16	78 sexual, forced labour, 54 36

			32 Ukraine, 13 Bulgaria, 12 Vietnam, 3 Kenya, 2 Uganda, 2 Cameroon, 1 Armenia, 1 Djibouti, 1 Congo, 1 Russia, 1 Sri Lanka, 1 Hungry, 1 Italy		Underaged	begging, 4 criminal
2013	222	103	119/ 39 Romania, 24 Bulgaria, 20 Ukraine, 14 Vietnam, 5 Philippines, 3 Russia, 2 Cameroon, 2 Kenya, 2 Morocco, 2 Moldova, 2 Uganda, 1 Belarus, 1 Czech Rep. , 1 Slovakia, 1 Sri Lanka	161 F, 61 M	191 Adults, 31 Underaged	105 sexual, forced labour, begging, fraud, 28 others unreconised f
2014	207	71	136/ 49 Romania, 23 Philippines, 21 Ukraine, 12 Bulgaria, 10 Vietnam, 6 Sri Lanka, 2 Morocco, 2 Moldova, 2 Nigeria, 2 Russia, 2 Uganda, 1 Cameroon, 1 Kenya, 1 Congo, 1 Latvia, 1 Slovakia	143 F, 64 M	173 Adults, 34 Underaged	76 sexual, forced labour begging 6 forced marriage 2 domestic violence (servitude), 1 others, 24 unreconised,
2015	229	103	126/ 7 Albania, 8 Bulgaria, 15 Philippines, 2 Kenya, 1 Congo,	140 F, 89 M	195 adults 34 underaged	59 sexual 13 forced begging 114 forced labour 3 forced marriage 2 slavery 10 others

			3 Morocco, 13 Romania, 11 Sri Lanka, 2 Uganda, 24 Ukraine, 37 Vietnam, 2 Zimbabwe, 1 stateless			28 unrecognised
--	--	--	---	--	--	-----------------

Number of victims granted a recovery and reflection period (if possible, disaggregated by sex, age, nationality, form of exploitation).

	reflection period granted / przyznany czas na zastanowienie	sex / pleć	age / wiek	nationality / narodowość	form of exploitation / forma wykorzystania
2010	-				
2011	-				
2012	-				
2013	-				
2014	22	females -18 males - 4	underaged - 2	Philliphines – 7 Vietnam – 4 Ukraine – 4 Sri Lanka – 6 Kenya - 1	forced labour – 17 sexual exploitation – 4 other - 1
2015	33	females - 18 males – 15	underaged - 7	Vietnam – 23 Ukraine – 4 Sri Lanka – 4 Morocco - 2	forced labour – 24 sexual exploitation – 6 other – 1 sexual exploitation & slavery - 1

Number of victims who received assistance (if possible, disaggregated by sex, age, nationality, form of exploitation, internal or transnational trafficking).

- Persons who received assistance in the frame of the National Consulting and Intervention Center / Osoby, które otrzymały pomoc w ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego

	Polish victims / obywatele Polski	Foreign victims / cudzoziemcy	sum / łącznie
2010	93	201	294
2011	81	52	133
2012	89	109	198
2013	103	119	222
2014	71	136	207
2015	103	126	229

2. Foreign victims, entered the Programme of Assistance / Ofiary cudzoziemskie, które przystąpiły do Programu Wsparcia

	victims / ilość ofiar	women (18 +) / kobiety (18 +)	men (18 +) / mężczyźni (18 +)	Minors under custody (-18) / małoletni pod opieką (-18)	Minors without custody (-18) / małoletni bez opieki (-18)
2010	34	20	12	-	2
2011	25	16	6	1	2
2012	57	29	23	1	4
2013	56	27	20	7	2
2014	62	46	8	7	1
2015	38	19	14	-	5

Number of victims who were granted a residence permit, with an indication of the type of the permit and its duration (if possible, disaggregated by sex, age, nationality, form of exploitation).

APPLIES ONLY TO foreign victims assisted within the Programme of Assistance / DOTYCZY WYŁĄCZNIE ofiar cudzoziemskich, które przystąpiły do Programu Wsparcia

	residence permit / zezwoleń na pobyt czasowy	types of residence permit	sex / pleć	age / wiek	nationality / narodowość	form of exploitation / forma wykorzystania
2010	0					
2011	1	1 - temporary residence permit for victims of THB who cooperated	1 - F	1 - adult	Sri Lanka	1 - domestic servitude
2012	12	12 - temporary residence permit for victims of THB who cooperated	9 - F 2 - M	12 adults	10 Vietnam 1 Ukraine 1 Sri Lanka	10 - forced labour 1 - domestic servitude 1 - sexual
2013	1	1 - temporary residence permit for victims of THB who cooperated	1 - F	1 adult	1 Vietnam	1 - forced labour
2014	25	19 - temporary residence permit for victims of THB	25 - F	24 - adults 1 underage	20 Philippines 4 Vietnam	21 forced labour 2 domestic

		who cooperated; 6 - temp. residence permit for purpose of work 1 - temp. residence permit for purpose of education			1 Ukraine	servitude 1 sexual 1 forced labour and sexual
2015	18	15 - temporary residence permit for victims of THB who cooperated; 3 - temp. residence permit for purpose of work	16 – F 2 - M	18 adults	8 Sri Lanka 3 Philippines 3 Vietnam 2 Kenya 1 Morocco 1 Ukraine	16 forced labour 2 domestic servitude

Number of victims given refugee status and subsidiary/complementary protection.

2007 - 1 Nigeria

2008 - 1 Djibouti

2011 - 2 (1 - Kenya, 1 Cameroon)

2013 - 1 Moldova

Number of victims who claimed compensation and who received compensation (if possible, disaggregated by sex, age, nationality, form of exploitation), with an indication of whether the compensation was provided by the perpetrator or the state, and the amount awarded.

EN

In 2 cases compensation was awarded to the victims:

- compensation for non-pecuniary damage in the amount of 20.000PLN in favour of a Polish victim (aged 16, exploited for prostitution);
- partial compensation for 28 victims (of 4.000PLN for each of the victim), Romanian nationals (7 women and 21 men, exploited in forced labour).

PL

W 2 sprawach przyznano odszkodowanie:

- zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w wysokości 20 000 zł od skazanego na rzecz pokrzywdzonej obywatelki Polski, w wieku 16 lat, wykorzystywanej do prostytucji,
- częściowe naprawienie szkody przez skazanych dla 28 pokrzywdzonych (po 4 000 zł dla każdego pokrzywdzonego), obywateli rumuńskich (7 kobiet i 21 mężczyzn, 5 osób w wieku 18 lat, pozostałe osoby pełnoletnie), wszyscy byli wykorzystywani do pracy o charakterze przymusowym

Number of victims repatriated to your country (if possible, disaggregated by sex, age, country of destination, form of exploitation).

Such data are not available / Nie dysponujemy takimi danymi

Number of victims repatriated from your country to another country (if possible, disaggregated by sex, age, nationality, form of exploitation).

	number of „voluntary returned” / liczba osób, które skorzystały z “dobrowolnego powrotu”	sex / pleć	age / wiek	nationality / obywatelstwo	form of exploitation / forma wykorzystania
2013	25	8M ; 17F	2 minors ; 23 adults	16 Bulgarian ; 8 Romanian ; 1 Ukrainian	17 – sexual exploitation; 7 - forced labour; 1 - begging
2014	17	6M 11F	1 minor* 16 adults	5 Bulgarian; 6 Romanian; 5 Philippines; 1 Slovakian	7 – sexual exploitation; 7 - forced labour; 2 - begging
2015	7	1 M 6F	all adults	6 Bulgarian; 1 Romanian	6 – sexual exploitation; 1 - begging

* child of victims

Number of investigations into THB cases.

General Prosecutor's data / Dane Prokuratury Generalnej

	number of closed investigations / liczba zakończonych postępowań	bill of indictment / aktem oskarżenia
2010	117	40
2011	52	11
2012	68	23
2013	76	26
2014	64	15
2015	34	7

Number of convictions for THB resulting in penalties involving deprivation of liberty, with an indication of the duration of the penalty and whether effectively enforced or suspended.

Ministry of Justice data / Dane Ministerstwa **Sprawiedliwości**

	convicted for detention / skazani na karę więzienia	up to 2 years / do l. 2	2-3 years / lat	3 years / lata	3-5 years / lat	5 years / lat	5-8 years / lat	conditionally suspended / w tym warunkowo zawieszone
2010	13							
2011	12							
2012	22	10	-	-	11	-	1	4
2013	22	8	1	4	6	1	2	6
2014	16	4	-	5	7	-	-	3
I half of 2015	24	11	-	4	9	-	-	8

Number of judgments resulting in the confiscation of assets.

EN

2013 - in 2 cases benefits' confiscation was ordered by court

2014 - in 6 cases benefits' confiscation was ordered by court

I half of 2015 - in 8 cases benefits' confiscation was ordered by court

PL

2013 r. – w 2 sprawach orzeczono przepadek korzyści

2014 r. – w 6 sprawach orzeczono przepadek korzyści

I półrocze 2015 r. - w 8 sprawach orzeczono przepadek korzyści

Number of judgments resulting in the closure of a business or an establishment which was being used to carry out THB.

There is no such possibility in Polish law / Prawo polskie nie przewiduje takiej sankcji

Number of convictions for the use of services of a victim of THB.

EN

In 8 cases, where conviction was ordered, use of services of a victim of THB happened.

PL

W 8 sprawach, w których nastąpiło skazanie, doszło do wykorzystania usług pokrzywdzonych.